

657
И 34

657

□
7
W
m

«СОЛИҚЛАР ВА БОЖХОНА ХАБАРЛАРИ»
ГАЗЕТАСИ КУТУБХОНАСИ

2002 ЙИЛДАН ЖОРИЙ
ЭТИЛАДИГАН
ҲИСОБВАРАҚЛАР ЯНГИ
РЕЖАСИ АСОСИДА
КОРХОНАЛАРДА
БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ

2032717

Маълумот берувчи қўлланма
2-қисм

4-чиқарилиш

360034

«Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси» нашриёт уйи
Тошкент — 2001

658/083)

65.052

В 94

Тузувчилар:

Д. И. Шаулов, У. Т. Кан

Таҳрир кенгаши:

Б. А. Хужаев, В. С. Беганов, Ж. Х. Абдуллаев,
М. М. Перпер, Э. Ф. Гадоев, Д. И. Шаулов,
У. Т. Кан, Л. П. Югай

Нашр менежери В. С. Муслимов

В 94 2002 йилдан жорий этиладиган ҳисобварақлар янги режаси асосида корхоналарда бухгалтерия ҳисоби: 2-қисм // Туз.: Д.И.Шаулов, У.Т.Кан. Тахр. кенгаши: Б.А. Хужаев ва б.— Тошкент: «Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси» нашриёт уйи, 2001.—352 б.— («Солиқлар ва божхона хабарлари» газетаси кутубхонаси туркуми, 4-чиқ.)
I. Шаулов Д.И., туз.

2002 йилдан бошлаб жаҳон бухгалтерия стандартларига мувофиқ янги ҳисобварақлар режаси жорий этилиши муносабати билан янги нашрни тайёрлаш зарурати тугилди. Мазкур нашрдан мақсад — бухгалтерия ҳисоби ва унинг принциплари моҳиятини бухгалтерия ҳисоби ходимлари ва ҳўжалик юритувчи субъектлар раҳбарлари учун содда шаклда кенг ёритишдан, шунингдек янги ҳисобварақлар режасини ўзлаштириш жараёнини жадаллаштиришдан иборат.

Муаллифлар бухгалтерия ҳисоби бўйича таълимий ва йуриқномавий материаллар мажмуини тавсиялар кўринишида содда шаклда баён этганлар.

Бироқ муаллифлар курсатилган материаллар фақат тавсия этиш ва маълумот бериш хусусиятига эгаллигини, шунингдек меъёрий ҳужжатлар бўлиб ҳисобланмаслигини қатъий оҳангда таъкидладилар.

Муаллифлар мазкур маълумотномани нашр этишга тайёрлашда иштирок этган кишиларнинг ҳаммасига миннатдорчилик билдирадилар.

ББК 65.052

© «Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси» нашриёт уйи, 2001.

7-боб. КЕЛГУСИ ДАВР ХАРАЖАТЛАРИ ВА МУДДАТИ КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАР — ЖОРИЙ ҚИСМ

7.1. Келгуси даврлар харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Мазкур ҳисобот даврида амалга оширилган, лекин жорий қисми бўйича келгуси ҳисобот даврларига тааллуқли бўлган харажатлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

3110 «Олдиндан тўланган ижара»

~~3120 «Олдиндан тўланган хизматлар»~~

3190 «Бунақланган бошқа харажатлар»

Хусусан, ушбу ҳисобварақда:

даврий матбуот нашрларига йиллик обунанинг бутун суммасини олдиндан тўлаш;

мол-мулкнинг йиллик суғуртасини тўлаш;

кейинги даврлар учун ижара ҳақини қириш билан боғлиқ харажатлар ва келгусида таннархга киритилиши мумкин бўлган бошқа харажатлар акс эттирилиши мумкин.

Келгуси даврларнинг харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақларида ҳисобга олинган харажатлар 2010-«Асосий ишлаб чиқариш», 2310-«Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар», 2510-«Умумишлаб чиқаришлар» ҳисобварақлари давр харажатларини ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари дебетида ҳисобдан чиқарилади. Келгуси даврлар харажатларини жорий харажатларга ҳисобдан чиқариш учун сўндиришнинг белгиланган муддати давомида бир меъёрда ёки ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг ҳажми ёки миқдорига мутаносиб равишда амалга оширилади.

3110-«Олдиндан туланган ижара» ҳисобварағида мазкур ҳисобот даврида туланган, лекин келгуси ҳисобот даврларига тааллуқли бўлган ижара ҳақи, масалан, йил бошида ҳужалик юритувчи субъект ижара ҳақини йил учун олдиндан тўлаган бўлса, ҳисобга олинади.

3120-«Олдиндан туланган хизмат» ҳисобварағида мазкур ҳисобот даврида олдиндан туланган, лекин келгуси ҳисобот даврларига тааллуқли бўлган хизматлар ҳисобга олинади. Хусусан, ушбу ҳисобварақда корхона ходимлари учун обуна бўлиш, йул чипталарини харид қилиш харажатлари акс эттирилиши мумкин.

3190-«Бунақланган бошқа харажатлар» ҳисобварағида аввалги ҳисобварақларда ҳисобга олинмаган, бунақланган бошқа харажатлар ҳисобга олинади.

Келгуси давр харажатларининг таҳлилий ҳисоби ҳисобварақлар, харажатлар моддалари ва харажатлар объектлари (йўналишлари) бўйича юритилади.

7.2. Муддати кечиктирилган харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари – жорий қисм

Муддати кечиктирилган бошқа харажатларнинг вақтга доир фарқлари ва жорий қисми бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиқларининг жорий қисмига доир ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

3210 «Вақтга доир фарқлар бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи — жорий қисм»

3290 «Муддати кечиктирилган бошқа харажатларнинг жорий қисми»

Муддати кечиктирилган солиқларнинг узоқ муддатли ва жорий қисмлари «Маҳсулот (ишлар, хиз-

матлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш бўйича харажатлар таркиби ва молиявий натижаларини шакллантириш тартиби туғрисидаги Низом»нинг 2-иловасига биноан ҳозирги ҳисобот даврида, сўнгра эса — кейингисида мазкур харажатлар амал қилишининг бутун фойдали муддати давомида ёки 10 йил давомида ҳисоб-китоб қилинади ва туланади, ушбу муддатларнинг қайси қисмига боғлиқ ҳолда фойдага тескари тартибда ҳисобга олиниши керак.

Вақтга доир фарқ — ҳисобот даври учун солиқ солинадиган ва ҳисобдаги даромадлар ўртасидаги фарқдир, у даромад ва харажатларнинг баъзи моддалари солиқ солинадиган даромадга киритиладиган ҳисобот даври улар ҳисобидати даромадга киритиладиган ҳисобот даври билан мос тушмаслиги туфайли юзага келади. Вақтга доир фарқ кейин келадиган даврларда бекор қилинади.

Муддати кечиктирилган бошқа харажатларнинг жорий қисмига узоқ муддатли қисми 0940-«Муддати кечиктирилган бошқа узоқ муддатли харажатлар (келгуси даврлар харажатлари)» ҳисобварағида ҳисобга олинадиган ва 3110-«Келгуси даврлар харажатлари» ҳисобварағида ҳисобга олиш назарда тутилмаган харажатлар киритилади. Масалан, саноатнинг мавсумий тармоқларида ишлаб чиқаришга тайёрлаш, ерларни рекультивациялаш билан боғлиқ ва бошқа шу сингари харажатлар.

Вақтга доир фарққа тааллуқли бўлган харажатлар бўйича солиқни ҳисоблаб ёзиш 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар» ҳисобварағи кредити ва ҳисобварақлар: узоқ муддатли қисмда — 0930 «Вақтга доир фарқ бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи», жорий қисмда — 3210 «Вақтга доир фарқ бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи — жорий қисми» дебети бўйича умумий суммада акс эттирилади.

Муддати кечиктирилган солиқ тегишли қисмининг узоқ муддатли қисмда жорий қисмга ўтказилиши 3210-«Вақтга доир фарқлар бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи — жорий қисм» ҳисобварағи дебети ва 0930-«Вақтга доир фарқ бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи» ҳисобварағи кредити бўйича акс эттирилади.

Солиқ муддати кечиктирилган харажатларнинг тегишли суммасига пасайтириладиган давр юзага келганда солиқ суммаси 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар» ҳисобварағи дебети ва 3210-«Вақтга доир фарқлар бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи — жорий қисм» ҳисобварағи кредити бўйича акс эттирилади. Шу тариқа 3210-«Вақтга доир фарқлар бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи — жорий қисм» ҳисобварағи дебети бўйича сальдо солиқ суммасининг жорий қисмини кўрсатади, жорий ҳисобот даврида бюджетга тўланадиган солиқнинг умумий суммасини жорий ҳисобот даврида шу суммага камайтириш зарур.

3290-«Муддати кечиктирилган бошқа харажатларнинг жорий қисми» ҳисобварағи дебетида муддати кечиктирилган харажатлар 0940-«Муддати кечиктирилган бошқа узоқ муддатли харажатлар (келгуси даврлар харажатлари)» ҳисобварағи кредити билан корреспонденцияда ҳисобга олинади. Ушбу харажатлар жорий харажатларга киритиладиган вақт даври келганда улар 3290-«Муддати кечиктирилган бошқа харажатларнинг жорий қисми» ҳисобварағи кредитидан ушбу харажатларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари: 2010 «Асосий ишлаб чиқариш», 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш», 2510 «Умумишлаб чиқариш харажатлари» ва ҳоказолар дебетига ўтказилади.

3210-«Вақтга доир фарқлар бўйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи – жорий қисм» ва 3290-«Муддати кечиктирилган бошқа харажатларнинг жорий қисми» ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб муддати кечиктирилган солиқлар ва харажатларнинг ҳар бир тури, ҳар бир давр ва ҳисобдан чиқариш муддатлари бўйича юритилади.

8-боб. ОЛИШГА ДОИР ҲИСОВВАРАҚЛАР

Ушбу боб ҳисобварақлари харидор ва буюртмачилардан олинадиган тўловномалар (счётлар), олинган векселлар, дебиторлик қарзи ва турли юридик ҳамда жисмоний шахсларга берилган бўнақлар, шунингдек алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан олинадиган тўловномалар, ходимлар, муассислар ва турли дебиторларнинг қарзи тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Шу жумладан амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириладиган валюта операциялари бўйича ҳисоб-китоблар ушбу боб ҳисобварақларида сўмда ҳисобга олинади. Улар хорижий валютани ҳисоб-китоб-пул ҳужжатларини ёзиш санасида амал қилган курс бўйича қайта санаш йули билан белгиланади. Айти вақтда ушбу операциялар ҳисоб-китоблар ва тўловлар бўйича хорижий валютада аме этирилади. Хорижий валюталар билан операциялар бўйича курсдаги фарқ, шу жумладан бухгалтерия балансини тузиш санасида қарзни қайта баҳолашга доир фарқ 9540 «Курс фарқидаги (мусбат) даромадлар» ёки 9620 «Курс фарқидаги зарарлар» ҳисобварағига киритилади. Ушбу бўлимда ҳисобнинг қуйидаги ҳисобварақларида ҳисобга олиш тартиби ёритилади:

- 40 — Олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 41 — Бўлималардан олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 42 — Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 43 — Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

- 44 — Ходимларга берилган бунакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 45 — Солиқлар ва мажбурий туловлар буйича бунак туловларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 46 — Бошқа операциялар буйича ходимларнинг қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 47 — Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассисларнинг қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 48 — Турли дебиторларнинг қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 49 — Гумонли қарзлар буйича захирани ҳисобга олиш ҳисобварақлари

8.1. Олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Товарлар, тайёр маҳсулот, бажарилган ишлар, курсатилган хизматлар учун дебиторлик қарзи буйича харидорлар ва буюртмачилар билан ҳисобкитоблар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

4010 «Харидорлар ва буюртмачилардан олишга доир туловномалар»

4020 «Олинган векселлар — жорий қисм»

4010-«Харидорлар ва буюртмачилардан олишга доир туловномалар» ҳисобварағида юклаб жунатилган маҳсулот (товарлар), бажарилган ишлар ва курсатилган хизматлар учун харидор ва буюртмачиларга тақдим этилган ва банк томонидан тулашга қабул қилинган ҳисоб-китоб ҳужжатлари буйича дебиторлик қарзи ҳисобга олинади.

4020-«Олинган векселлар — жорий қисм» ҳисобварағида харидорлар ва буюртмачилар билан ҳисоб-китоблар буйича, олинган векселлар билан

таъминланган дебиторлик қарзи ҳисобга олинади. Бунда оддий ва ўтказма векселлардан фойдаланиш мумкин.

Оддий вексель — бир тарафнинг (вексел берувчининг) тўлов муддати келганда бошқа тарафга (вексель тутувчига) амалга оширилган савдо битимлари бўйича ёки бажарилган ишлар ёхуд кўрсатилган хизматлар учун тўлаш бўйича муайян пул суммасини тўлашга ёзма қарз мажбурияти.

Ўтказма вексель (тратта) — кредитор (трассант) томонидан ёзилади ва дебитор (трассат)га векселда кўрсатилган суммани учинчи шахсга (ремитентга) ёки тақдим этувчига тўлаш буйруғини ўз ичига олади. Ушбу ҳужжат у трассат томонидан акцептланганидан кейин қарз мажбуриятига айланади. Узатиш ёзуви (индоссамент) ёрдамида вексель ҳаммабоп кредит-ҳисоб-китоб ҳужжати функциясини бажариб, қайта-қайта ишлатилиши мумкин.

Вексель тутувчи индоссамент воситасида векселни банкка тўлов муддати келишигача топширади ва банк фойдасига дисконтнинг ҳисоб фоизини чегирган ҳолда вексель суммасини олади.

Агар харидор (буюртмачи) қарзини таъминлайдиган олинган вексель бўйича фоиз кўзда тутилган бўлса, ушбу қарзни сўндиришнинг боришига қараб 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ёки 5210-«Валюта ҳисобварағи» ҳисобварағининг дебети ва олишга доир ҳисобварақларини ҳисобга олиш ҳисобварағи (қарзни сўндириш суммасига) ва 9530-«Фоизлар кўринишидаги даромадлар» (фоиз миқдорига) ҳисобварағининг кредити бўйича ёзув қайд этилади.

Олишга доир ҳисобварақлар асосий (операцион) фаолият даромадларини (90) ҳисобга олиш ҳисобварақлари ва асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини (93) ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда харидорларга (буюртма-

чиларга) ҳисоб-китоб ҳужжатлари тақдим этилган суммага дебетланади.

Олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш (40) ҳисобварақлари пул маблағларини ҳисобга олиш, келиб тушган туловлар суммалари ҳисоб-китоблари, олинган бунақларни эътиборга олиш ва ҳоказо ҳисобварақлар билан корреспонденцияда кредитланади.

Муддатида туланмаган векселлар рад этилган векселлар ҳисобланади. Вексель протест қилинганидан кейин судга мажбуриятлар буйича солидар жавобгар бўлган вексель берувчилар ва индоссантлар томонидан қарз мажбуриятларини сундиришга даъво берилди. ~~Мазкур ҳолда рад этилган векселнинг номинал суммаси фоизлар билан бирга 4020-«Олинган векселлар – жорий қисм» ҳисобварағи кредитидан 4210-«Даъволар буйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи дебетига ҳисобдан чиқарилади.~~

Олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш (40) ҳисобварақлари буйича таҳлилий ҳисоб харидорларга (буюртмачиларга) тақдим этилган ҳар бир ҳисобварақ буйича юритилади.

8.2. Алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

4110-«Алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан (филиаллар, ваколатхоналар, бўлинмалар ва бошқа алоҳида бўлинмалар) олишга доир ҳисобварақлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган. Ушбу ҳисобварақда ажратилган мол-мулк ва бошқа жорий операциялар буйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Таъсис шартномалари, ниятлар шартномалари ва ушбу бўлинмаларни ташкил этиш тўғрисида муассисларнинг қарори, мол-мулкни топшириш тўғрисидаги қарор ва шу сингари бошқа ҳужжатлар ҳисоб-китобларини амалга ошириш учун асосий ҳужжатлар бўлиб ҳисобланади.

Кўрсатилган бўлинмаларга ажратилган мол-мулк корхоналар томонидан асосий воситалар (01), номоддий активлар (04), ўрнатиладиган ускуналар (07), материаллар (10) ва ҳоказоларни ҳисобга олиш ҳисобварақларидан 4110-«Алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварақлари дебетига ҳисобдан чиқарилади.

4110-«Алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир бўлинма бўйича юритилади.

8.3. Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

4210-«Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи мол етказиб берувчилар, пудратчилар, транспорт ва бошқа ташкилотларга тақдим этилган даъволар, шунингдек уларга тақдим этилган ва эътироф этилган (ёки ҳукм этилган) жарималар, пенялар ва неустойкалар бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

4210- «Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи дебети бўйича, хусусан, қуйидагилар бўйича ҳисоб-китоблар акс эттирилади:

— мол етказиб берувчилар, пудратчилар ва транспорт ташкилотларига уларнинг ҳисобварақларини текшириш вақтида (улар акцептланганидан ке-

йин) аниқланган, шартномалар билан шартланган ёки прејскурантларда кўзда тутилган нархлар ва тарифларнинг номувофиқликлари бўйича, шунингдек арифметик хатолар аниқланган тақдирда даъволар бўйича — мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари ёки мол етказиб берувчилар ва пудратчилар томонидан тақдим этилган ҳисобварақларда нархларнинг оширилгани ёки арифметик хатолар товар-моддий бойликлар ёки харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари бўйича ёзувлар (мол етказиб берувчи ва пудратчилар томонидан фактураланган нархлар ва ҳисоб-китоблардан келиб чиққан ҳолда) амалга оширилганидан кейин аниқланган бўлса, ишлаб чиқариш захиралари, товарлар ва тегишли харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда;

— мол етказиб берувчилар, транспорт ва бошқа ташкилотларга йўлда юкнинг табиий йўқолиш меъёрлардан ортиқча камомади учун даъволар бўйича — мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақларни (60,70) ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда;

— мол етказиб бериш ёки пудратчилар айбига кўра юзага келган брак ва ишламай туришлар учун тўловчилар тан олган ёки арбитраж ҳукм қилган суммалардаги даъволар бўйича — ишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда;

— банк муассасаларига корхона ҳисобварақларидан янглиш равишда ҳисобдан чиқарилган (утказилган) суммаларга доир даъволар бўйича — пул маблағлари, банк кредитларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда;

— мол етказиб берувчилар, пудратчилар ва бошқалардан шартнома мажбуриятларини бажармаган-

лиги учун тўловчилар тан олган ёки хўжалик суди ҳукм этган миқдорларда ундириладиган жарималар, пенялар ва неустойкаларга доир даъволар бўйича (тақдим этилган, тўловчилар тан олмаган даъволар суммалари ҳисобга қабул қилинмайди) — 9390-«Бошқа операцион даромадлар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда.

4210-«Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи келиб тушган тўловлар суммасига пул маблағларини ҳисобга олинн ҳисобварақлари билан корреспонденцияда кредитланади. Кейинчалик ундирилиши керак бўлмаганлиги аниқланган суммалар одатда 4210-«Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи дебети бўйича ҳисобга қабул қилинган ҳисобварақларга киритилади.

4210-«Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир дебитор ва алоҳида даъволар бўйича юритилади.

8.4. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Товар-моддий бойлиқлар ва бошқа активларни етказиб бериш ёки ишларни бажариш учун, шунингдек буюртмачилардан қисман тайёрлик бўйича қабул қилинган маҳсулот ва ишларга тўлаш бўйича берилган бўнақларга доир ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

4310 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга ТМБ учун берилган бўнақлар»

4320 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга узоқ муддатли активлар учун берилган бўнақлар»

Берилган бўнақлар, шунингдек маҳсулот ва ишлар қисман тайёр бўлганда амалга оширилган тўлов суммаси 4310-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга ТМБ учун берилган бўнақлар» ҳисобварағи дебити бўйича 5110- «Ҳисоб-китоб варағи», 5210- «Мамлакат ичидаги валюта ҳисобварақлари» ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эгтирилади.

Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бўнақ мол етказиб берувчи билан корхона ўртасида тузилган шартнома ёки контракт асосида берилади. Айрим ҳолларда ишларнинг қисман бажарилиши тўғрисида далолатнома тузилиши мумкин. ТИАВ ва ваколатли банкларда рўйхатга олинган контрактлар хорижий шериклар билан асосий ҳужжатлар ҳисобланади. Бунда тўлов топшириқномаларида қисман тўланган ҳақ ва олдиндан ҳақ тўлаш фоизлари кўрсатилади.

4310-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бериладиган бўнақлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир дебитор бўйича юритилади.

8.5. Ходимларга берилган бўнақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона ходимларига берилган бўнақлар бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

4410 «Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича берилган бўнақлар»

4420 «Хизмат сафарларига берилган бўнақлар»

4430 «Умумхўжалик эҳтиёжларига берилган бўнақлар»

4490 «Ходимларга берилган бошқа бўнақлар»

Ушбу ҳисобварақларда корхона ходимларига меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича берилган бўнақлар, ҳисобот учун маъмурий-хўжалик ва операцион жа

ражатлар, шунингдек хизмат сафарларига бериладиган бўнаклар ҳисобга олинади.

Корхона ходимларига нақд пул маблағларини бериш тартиби касса операцияларини юритиш қоидалари билан бошқарилади.

Ҳисобот шарти билан ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари суммаларининг пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари, хусусан 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари», 5020-«Хорижий валютадаги пул маблағлари» ҳисобварағи билан корреспонденцияда дебетланади.

Ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари харажатлар ва харид қилинган бойликлар ёки қилинган харажатларнинг хусусиятига боғлиқ ҳолда бошқа ҳисобварақлар билан корреспонденцияда кредитланади.

Тулиқ ишлатилмаган (масалан, хизмат сафарларига берилган) бўнаклар корхона кассасига уч кун давомида қайтарилиши ва ходимларга берилган бўнаклар ҳисобварағи кредити ва 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари», 5020-«Хорижий валютадаги пул маблағлари» ҳисобварағи дебети бўйича акс эттирилиши керак.

Хизмат сафарларига бўнак хизмат сафари тўғрисидаги буйруқ, бунак суммасининг ҳисоб-китоби асосида, билетлар, суткалик пуллар, турар-жой харажатлари ва ҳоказолар қийматини кўрсатган ҳолда берилади.

Ходимлар томонидан белгиланган муддатларда қайтарилмаган ҳисобот бериладиган суммалар ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити ва 4690-«Ходимларга бошқа қарзлар» ҳисобварағи дебети бўйича, ходим корхонадан кетган тақдирда эса 9439-«Бошқа операцион харажатлар» ёки 4910-«Гумонли қарзлар бўйича резервлар» ҳисобварағи дебети бўйича акс эттирилади.

4410-«Меҳнатга тўлаш бўйича берилган бунаклар» ҳисобварағида корхона ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича бунакларнинг исталган турларига доир ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади. Ушбу суммалар 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари» ҳисобварағи кредитидан ходимларга берилган бунакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича акс эттирилади. Булажак иш ҳақи ҳисобига бунаклар бериш ходимларнинг аризаси бўйича, сабабларни кўрсатган ҳолда амалга оширилади. Бундан ташқари, ушбу ҳисобварақда иш ҳақи бўйича ҳар ойдаги бунаклар ҳисобга олинади, улар ой охирида қўйидаги проволка билан акс эттирилади:

6710-«Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ҳисобварағи дебети ва 4410-«Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича берилган бунаклар» ҳисобварағи кредити.

4420-«Хизмат сафарларига берилган бунаклар» ҳисобварағида корхона ходимларига хизмат сафарлари учун берилган бунаклар ҳисобга олинади. Хорижга хизмат сафарига юборилган ходимга Ўзбекистон Республикасининг меъёрий ҳужжатларига мувофиқ хорижий валютадаги бунак берилади. Ушбу валюта бунак бериладиган кунда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича сумларга утказилади ва сўмларда ҳисобга олинади. Хизмат сафарларига берилган ва сарфланган хорижий валюта ҳисоби алоҳида юритилади. Хорижий валюта олинishi ва ишлатилмаган суммаларнинг қайтарилиши вақтида курсга доир фарқлар юзага келиши мумкин. Улар курсга доир мусбат фарқлар сифатида — 4420-«Хизмат сафарларига берилган бунаклар» ҳисобварағи дебети ва 9540-«Курсга доир фарқлар бўйича даромад» ҳисобварағи кредити бўйича, курсга зарар манфий фарқлар эса — 4420-«Хизмат сафарларига берилган бунаклар», ҳисобварағи

кредити ва 9620-«Курсдаги фарқ буйича зарарлар» ҳисобварағи дебити буйича акс эттирилади.

4430-«Умумхўжалик эҳтиёжларига берилган бўнаклар» ҳисобварағида умумхўжалик эҳтиёжлари учун турли хил майда инвентарь ва анжомларни нақд пулга харид қилиш учун берилган бўнаклар ҳисобга олинади. Товар-моддий бойликларни баҳолаш ва кирим қилиш харид далолатномаси буйича амалга оширилади.

4490-«Ходимларга берилган бошқа бўнаклар» ҳисобварағида корхона ходимларига аҳолидан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, мол харид қилиш ва ҳоказоларга берилган бошқа бўнаклар ҳисобга олинади. Таҳлилий ҳисоб ҳар бир берилган бўнак буйича юритилади.

8.6. Солиқлар ва мажбурий тўловлар буйича бўнак тўловчиларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхоналар томонидан тўланган солиқлар ва мажбурий тўловлар буйича бўнаклар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

4510 «Солиқлар буйича бўнак тўловлари»

4550 «Мажбурий тўловлар буйича бўнак тўловлари»

4510-«Солиқ буйича бўнак тўловлари» ҳисобварағида бўнак билан тўланган, харид қилинган хом ашё, материаллар, ярим тайёр маҳсулотлар ва ишлаб чиқариш захираларининг бошқа турларига доир ҳисоб-китоб ҳужжатларида ажратиб кўрсатилган солиқлар, хусусан қўшилган қиймат солиғи ҳисобга олинади. 4510-«Солиқлар буйича бўнак тўловлари» ҳисобварағида жамгарилган солиқ суммаларини ҳисобдан чиқариш тартиби қонунлар ва меъёрий ҳуж-

жатлар билан бошқарилади. Бухгалтерия ҳисобида ушбу операция 4510-«Солиқлар бўйича бўнак тўловлари» кредити бўйича, одатда, 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (солиқ турлари бўйича)» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс эттирилади.

4550-«Мажбурий тўловлар бўйича банк тўловлари» ҳисобварағида корхоналар томонидан туланган мажбурий банк тўловлари ва Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига кўра бошқа тўловлар, хусусан ижтимоий сугурта, мол-мулк сугуртаси, шахсий сугурта, Пенсия, Йул жамғармалари ва бошқа жамғармаларга тўловлар бўйича тўловлар ҳисобга олинади.

Бўнақлар ва бошқа тўловларни ўтказиш чоғида солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредитидан ёзувлар қилинади. Солиқлар ва мажбурий тўловларнинг якуний ҳисоботи пайтида 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (солиқ турлари бўйича)», 6520-«Сугурта бўйича қарз», 6530-«Бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар» ҳисобварағи дебети ва солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити бўйича провodka қилинади.

8.7. Бошқа операциялар бўйича ходимлар қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона ходимлари билан ҳисоб-китобларнинг барча турлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш, меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ҳисоб-китоблар, ҳисобдор шахслар ва депонентлар билан ҳисоб-китоблардан ташқари, қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

- 4610 «Кредитга сотилган товарлар буйича ходимларнинг қарзи»
- 4620 «Тақдим этилган заёмлар буйича ходимларнинг қарзи»
- 4630 «Моддий зарарни қоплаш буйича ходимларнинг қарзи»
- 4690 «Ходимларнинг бошқа қарзлари»
- 4610-«Кредитга сотилган товарлар буйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағида уларга кредитга берилган товарлар учун корхона ходимлари билан ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Товарларни кредитга сотиб олган шахслар ишлайдиган корхоналар савдо ташкилотларига уларнинг ходимларига банк кредити ҳисобига тақдим этилган суммани тўлиқ тўлайдилар. Банк томонидан тегишли ҳисоб-китоб ҳужжатлари тўланганда 4610-«Кредитга сотилган товарлар буйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари» ҳисобварағи билан корреспонденцияда дебетланади. Ходимлардан корхонанинг навбатдаги тўловлари ушлаб қолинишининг боришига қараб 6710-«Меҳнатга ҳақ тўлаш буйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ҳисобварағи 4610-«Кредитга сотилган товарлар буйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи билан корреспонденцияда дебетланади, шундан сўнг ушланган суммалар банк кредитини сўндириш учун 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи кредитидан 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари» ҳисобварақлари дебетига утказилади.

Улар кредитга харид қилинган товарлар учун ходимларининг қарзини сўндиришга банк кредитларидан фойдаланмайдиган корхоналар ана шу ходимлар томонидан берилган топшириқ-мажбуриятларга асосланиб, уларнинг иш ҳақидан навбатдаги

туловлар суммаларини ушлайдилар, бунда 6710-«Меҳнатга ҳақ тулаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ҳисобварағи турли кредиторларга ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятларга (савдо ташкилотларининг шахсий ҳисобварақлари бўйича) доир қарз ҳисобварақлари кредити билан корреспонденцияда дебетланади. Ушланган суммалар савдо ташкилотига ўтказиб борилишига қараб турли кредиторлар ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятларга доир қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан коорреспонденцияда дебетланади.

~~4620-«Тақдим этилган заёмлар бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағида тақдим этилган заёмлар (масалан, якка тартибда ва кооператив уй-жой қурилишига, боғ уйчаларини харид қилиш ёки қуришга ва ҳоказо) бўйича корхона ходимлари билан ҳисоб-китоблар акс эттирилади.~~

4620-«Тақдим этилган заёмлар бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи дебети бўйича ходимларга тақдим этилган заём суммаси 5010-«Касса» ёки 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс эттирилади. Агар маблағларни ходимга бевосита банк корхонага тақдим этилган кредит ҳисобига (ушбу маблағларни корхонанинг ҳисоб-китоб варағига олдиндан қайд этмасдан) берган бўлса, 4620-«Тақдим этилган заёмлар бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи дебети бўйича ёзувлар 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари» ҳисобварақлари билан корреспонденцияда амалга оширилади.

Қарз (заём) олган ходимдан келиб тушган туловлар суммасига 4620-«Тақдим этилган заёмлар бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи 5010-«Касса», 5110-«Ҳисоб-китоб варағи», 6710-«Меҳнатга ҳақ

тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ҳисоб-варақлари билан корреспонденцияда (қабул қилинган тўловлар тартибига боғлиқ ҳолда) кредитланади.

Банк кредитларини сундириш барча ҳолларда 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари» ҳисобварақлари дебети ҳамда банкка тегишли суммалар ўтказилган пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити бўйича акс эттирилади.

4630-«Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағида пул маблағлари ва товар-моддий бойликларни ўғирлашлар, брак натижасида ходим томонидан корхонага етказилган моддий зарарни тўлаш бўйича, шунингдек зарарнинг бошқа турларини қоплаш бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

4630-«Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи дебетига айбдор шахслардан ундириладиган суммалар 2610-«Ишлаб чиқаришдаги брак», материаллар, товарларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредитидан киритилади.

4630-«Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи кредити бўйича ёзувлар пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда — киритилган тўловлар суммасига ва 6710-«Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда — моддий зарарни тўлаш учун иш ҳақидан ушланмалар суммасига амалга оширилади.

4690-«Ходимларнинг бошқа қарзлари» ҳисоб-варағида корхона ходимлари билан юқорида келтирилган ҳисобварақларда акс эттирилмаган ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

4690-«Ходимларнинг бошқа қарзлари» ҳисоб-варағида ҳисоб-китоблар корхонанинг ҳар бир ходими бўйича юритилади.

8.8. Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассислар қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Уларда корхона муассислари (акциядорлик жамияти акциядорлари, қўшма корхона муассислари, кооператив аъзолари, тўлиқ ширкат иштирокчилари ва ҳоказолар) билан корхона устав сармоясига улушлар буйича ҳисоб-китобларнинг барча турлари тўғрисидаги ахборот умумлаштирилади.

Акциядорлик жамияти барпо этилаётганда 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассисларнинг қарзи» ҳисобварағи дебити буйича устав сармоясини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акцияларга ёзилган шахсларнинг қарз суммаси ҳисобга қабул қилинади.

Муассисларнинг улушлари суммалари пул маблағлари кўринишида ҳақиқатда келиб тушганда 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассисларнинг қарзлари» ҳисобварағи кредити буйича ёзувлар қайд этилади. Моддий ва бошқа бойликлар (пул маблағларидан ташқари) кўринишидаги улушлар 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассисларнинг қарзлари» ҳисобварағи кредити буйича асосий воситалар, номоддий активлар, материаллар ва ҳоказоларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ёзувлар билан расмийлаштирилади.

Акцияларни тўлаш ҳисобига корхона мулкига натура шаклида тақдим этилган мол-мулкни қирим қилиш муассисларнинг келишувига кўра белгиланган баҳода амалга оширилади.

Бошқа ташкилий-ҳуқуқий шакллардаги корхоналар муассислари (иштирокчилари) билан устав сармоясига улушлар буйича ҳисоб-китоблар бухгалтерия ҳисобида шунга ўхшаш тартибда акс эттири-

лади. Бунда 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассисларнинг қарзлари» ҳисобварағи дебети ва устав сармоясини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити буйича ёзув таъсис ҳужжатларида эълон қилинган устав сармоясининг бутун миқдорига нисбатан қайд этилади. Устав, таъсис шартномаси ва ҳоказолар таъсис ҳужжатлари деб тан олинади. 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар буйича муассисларнинг қарзлари» ҳисобварағи буйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир муассис буйича юритилади, акциядорлик жамиятларида кўрсатувчига тўланадиган акциядорлар — акциялар мулкдорлари билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш бунга кирмайди.

8.9. Турли дебиторларнинг қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Дебиторлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олишнинг юқорида кўрсатилган ҳисобварақларига тушунтиришларда тилга олинмаган, дебиторлар билан турли операциялар буйича ҳисоб-китоблар, хўсусан, олишга доир фоиз ва дивидендлар, олишга доир молиявий лизинг буйича жорий тўловлар, бошқа шахсларнинг қарзлари, роялти ва гонорарлар буйича олишга доир тўловномалар ва ҳоказолар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

- 4810 «Молиявий лизинг буйича олинадиган жорий тўловлар»
- 4820 «Олинадиган фоизлар»
- 4830 «Олинадиган дивидендлар»
- 4840 «Роялти ва гонорарлар буйича олинадиган тўловномалар»
- 4890 «Бошқа шахсларнинг қарзи — жорий қисм»
- 4810-«Молиявий лизинг буйича олинадиган жо

рий туловлар» ҳисобварағида ижара шартномасига кура олинадиган ижара ҳақи ҳисобга олинади. Ижара ҳақи ҳисоблаб ёзилаётганида даромадлар ҳисобварақлари 4810-«Молиявий лизинг буйича олинадиган туловлар» ҳисобварағи дебети билан корреспонденцияда кредитланади. Ижара ҳақининг келиб тушини 4810-«Молиявий лизинг буйича олинадиган туловлар» ҳисобварағи кредити буйича пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

4820-«Олинадиган фоизлар» ҳисобварағида фоизлар ҳисоблаб ёзиш ва уларни олиш буйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади. Фоизларни ҳисоблаб ёзиш учун кредит шартномаси асос бўлиб ҳисобланади. Муддати кечиктирилган фоизлар алоҳида ҳисобга олинади ва улар буйича пеня ҳисоблаб ёзилади.

4830-«Олинадиган дивидендлар» ҳисобварағида қимматли қогозларга доир дивидендларни ҳисоблаб ёзиш буйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади. Хорижий субъектларнинг дивидендлари хорижга ўтказилаётганида хорижий валютага конвертацияланади. Конвертациялаш билан боғлиқ харажатлар дивидендлар ҳисобига қопланади.

4840-«Роялти ва гонорарлар буйича олинадиган туловномалар» ҳисобварағида роялти ва гонорарлар буйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади. Роялти — лицензия келишуви предметдан фойдаланиш ҳуқуқи учун сотувчига (лицензларга) вақти-вақти билан ажратмалардир. Амалиётда роялти қатъий ставкалар кўринишида белгиланади, у лицензиат томонидан келишилган вақт оралиқларида, лицензия келишувининг амал қилиш муддати мобайнида тўланади. Роялти ставкаси лицензияли маҳсулотни соф сотишлар қиймати, унинг таннархи, яъни фойда юзасидан фоизларда белгиланади ёки ишлаб чиқарилаётган маҳсулот бирлиги ҳисобида аниқлана-

ди. Гонорар — бажарилган ишлар, хизматлар ва ҳоказолар учун мукофот ёки тақдирлашдир.

4890-«Бошқа шахсларнинг қарзи — жорий қисм» ҳисобварағида юқорида эслатилмаган ҳисобварақларда ҳисобга олинмаган ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади. Таҳлилий ҳисоб ҳар бир дебитор бўйича алоҳида ташкил этилади.

8.10. Гумонли қарзлар бўйича захирани ҳисобга олин ҳисобварақлари

Улар бухгалтерия ҳисобининг алоҳида объектларини баҳолашни аниқлантириш учун корхона фойдаси ҳисобига барпо этиладиган захира тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Гумонли қарзлар рўйхати ва улар бўйича захирани барпо этиш тартиби Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

4910-«Гумонли қарзлар бўйича захира» ҳисобварағида гумонли қарзлар бўйича захиранинг ҳолати ва ҳаракати ҳисобга олинади. Корхонанинг бошқа корхоналар ва ташкилотлар, шунингдек айрим шахслар билан ҳисоб-китоблар бўйича гумонли қарзлар суммаси захирага қўйилиши ва 9434-«Гумонли қарзлар бўйича харажатлар» ҳисобварағига киритилиши керак.

Корхонанинг белгиланган муддатда (агар у белгиланмаган бўлса — ана шунинг учун меъёрий жиҳатдан зарур бўлган вақт мобайнида) сўндирилмаган ва тегишли кафолатлар билан таъминланмаган дебиторлик қарзи гумонли қарз деб топилади.

Гумонли қарзлар бўйича захира ҳисобот йили охирида ўтказилган корхонанинг дебиторлик қарзини инвентарлаш натижалари асосида барпо этилади.

Захира миқдори ҳар бир гумонли қарз бўйича қарздорнинг молиявий ҳолати (тўловга қобиллиги) ва қарз-

ни тўлиқ ёки қисман суммада сўндириш эҳтимолини баҳолашга боғлиқ ҳолда алоҳида белгиланади.

Агар гумонли қарз бўйича захирани барпо этиш йилдан кейин келадиган йил охиригача ушбу захира бирор-бир қисмида ишлатилмаса, сарфланмаган суммалар тегишли йил фойдасига қўшилади.

Барпо этилаётган захира суммасига 9434-«Гумонли қарзлар бўйича харажатлар» ҳисобварағи дебети ва 4910-«Гумонли қарзлар бўйича захира» ҳисобварағи кредити бўйича ёзувлар қайд этилади.

Балансдан талаб қилиб олинмаган, илгари корхона томонидан гумонли деб топилган қарзлар ҳисобдан чиқарилаётганда ёзувлар 4910-«Гумонли қарзлар бўйича захира» ҳисобварағи бўйича дебиторлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади. Гумонли қарзлар бўйича захиранинг сарфланмаган суммалари улар барпо этилган йилдан кейинги йил фойдасига қўшилганида 4910-«Гумонли қарзлар бўйича захира» ҳисобварағи дебети ва 9390-«Бошқа операцион харажатлар» ҳисобварағи кредити бўйича ёзув қайд этилади.

Ҳисоб учун бухгалтерия маълумотномаси, дебиторлик қарзларини солиштириш далолатномаси, юкхатлар ва ҳоказолар ишлатилади.

4910-«Гумонли қарзлар бўйича захира» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир гумонли қарз ва захира барпо этилган муддат бўйича юритилади.

9-БОБ. ПУЛ МАБЛАҒЛАРИ, ҚИСҚА МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ВА БОШҚА ЖОРИЙ АКТИВЛАР

Ушбу боб ҳисобварақлари корхонага тегишли, кассада, мамлакат ҳудуди ва хориждаги банкларнинг ҳисоб-китоб, валюта ва бошқа ҳисобварақларида турган миллий ва хорижий валюталардаги пул маблағларининг, қимматли қоғозларга қисқа муддатли қўйилмаларнинг, шунингдек тўлов ва пул ҳужжатларининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Хорижий валюталардаги пул маблағлари ва улар билан операциялар ушбу боб ҳисобварақларида миллий валюта — сўмларда ҳисобга олинади, пулли ҳисоб-китоб ҳужжатларини ёзиш санасида амал қилган Марказий банк курси бўйича хорижий валютани қайта санаш йули билан белгиланади. Айни вақтда ушбу маблағлар ва операциялар ҳисоб-китоблар ва тўловлар валютасида акс эттирилади. Хорижий валюта билан операциялар бўйича курсга доир фарқ, шу жумладан бухгалтерия балансини тузиш санасида пул маблағларини қайта санашга доир фарқ 9540-«Курсга доир фарқ бўйича даромадлар (мусбат)» ва 9620-«Курсга доир фарқ бўйича зарарлар» ҳисобварақларига киритилади.

Ушбу бўлимда ҳисоб тартиби ҳисобга олишнинг қуйидаги ҳисобварақларига киритилади:

- 50 — Кассалардаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 51 — Ҳисоб-китоб варағида пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 52 — Валюта ҳисобварақларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 55 — Банкдаги махсус ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

- 56 — Йулдаги пул эквивалентлари ва пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 57 — Йулдаги утказмаларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 58 — Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 59 — Бошқа жорий активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

9.1. Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

~~Корхона кассаларидаги пул маблағларининг~~ мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

5010 «Миллий валютадаги пул маблағлари»

5020 «Хорижий валютадаги пул маблағлари»

Касса операцияларини амалга ошириш ва расмийлаштириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан бошқарилади.

Юридик шахслар ўртасидаги ҳисоб-китоблар, шунингдек тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғланган фуқаролар иштирокидаги ҳисоб-китоблар банк муассасалари орқали нақдсиз тартибда амалга оширилади, қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Банк муассасаларидан ташкилотлар олган нақд пуллар фақат улар олинган мақсадлар учунгина сарфланади. Ташкилот ўз кассасида кассадаги нақд пуллар қолдиғи лимитлари доирасида нақд пулга эга бўлиши ва улар тушумидан меъёрлар доирасида ишлатишлари мумкин. Кассалардаги нақд пуллар қолдиғи лимитлари ва тушумдан фойдаланиш меъёрларини банклар ушбу ташкилот раҳбарлари билан келишилган ҳолда белгилайдилар. Зарурият

булганда кўрсатилган лимитлар қайтадан кўрилиши мумкин.

Мулкчилик шаклидан қатъи назар савдо ва маиший хизматлар ташкилотларининг тушумдан иш ҳақи, пенсия ва нафақаларни тўлаш учун фойдаланишлари тақиқланади. Келиб тушган тушум пулларини сарфлаш ҳуқуқи Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан назарда тутилган ташкилотларга тақдим этилади.

Кассадаги нақд пуллар қолдигининг белгиланган лимитларидан ортиқча ҳамма нақд пулни ташкилотлар банк муассасалари билан келишилган тартиб ва муддатларда ҳисобварақларда қайд этиш учун топширишлари шарт.

Нақд пуллар:

а) банк муассасаларининг кундузги ва кечки кассаларига;

б) кейин банк муассасаларига топшириш учун инкассаторларга;

в) кейин банк муассасаларига топшириш учун бирлашган кассаларга;

г) банк муассасаларидаги ҳисобварақларга ўтказиш учун алоқа корхоналарига топширилиши мумкин.

Ташкилотлар ўз кассаларида уларга белгиланган лимитлардан ортиқча нақд пулларни фақат иш ҳақи, мукофотлар, ижтимоий сугурта бўйича нафақалар, стипендиялар тўлаш учун ва фақат уч иш кунидан ошмайдиган муддатга (банк муассасаларидан анчагина масофада жойлашган ташкилотлар учун — беш кунгача), бунга банк муассасасида пул олинган пул ҳам киради, сақлаш ҳуқуқига эгалар.

Тайёрлов ташкилотлари учун касса лимитига қишлоқ хўжалик маҳсулоти топширувчилари билан нақд пулда ҳисоб-китоб қилишга олинган суммалар киритилмайди.

Хизмат сафари билан боғлиқ харажатларга ҳисобот топшириш шарти билан нақд пулларни бериш мазкур ҳудудда амал қиладиган тартибга мувофиқ, ана шу мақсадда хизмат сафарига юборилган шахсларга тегишли суммалар доирасида амалга оширилади.

Ҳисобот учун берилган, сарфланмаган нақд пуллар ташкилот кассасига улар берилган муддат тугагач уч кундан кечиктирмай қайтарилиши керак.

Ҳисобот учун нақд пул олган шахслар ташкилот бухгалтерияси ёки марказлаштирилган бухгалтерияга сарфланмаган суммалар ҳақида ҳисоботни тақдим этишлари шарт. Ҳисобот учун нақд пуллар ~~ҳисобот учун илгари берилган суммалар бўйича~~ тўлиқ ҳисобот топширилганда берилади.

Касса операцияларининг намунавий шакллари Макроиқтисодстат вазирлиги тасдиқлайдиган ҳужжатлар билан расмийлаштирилади ва мулкчилик шаклидан қатъи назар барча ташкилотларда қўлланиши керак.

Ташкилотлар кассалари томонидан нақд пулларни қабул қилиш бош бухгалтерлар ёки у ваколат берган шахс имзолаган чиқим касса ордерлари бўйича амалга оширилади.

Пул қабул қилингани бош бухгалтер ёки у ваколат берган шахс имзолаган, кассир муҳри (штамп) ёки касса аппарати изи (оттиски) билан тасдиқланган квитанция билан тасдиқланади.

Ташкилот кассаларидан бошқа ташкилотлар кассаларига нақд пул бериш (топшириш) қатъиян тақиқланади.

Ташкилотлар кассаларидан нақд пул берилиши чиқим касса ордерлари ёки тегишлича расмийлаштирилган бошқа ҳужжатлар (тўлов қайдномалари, пул беришга аризалар, тўловномалар ва ҳоказо) бўйича амалга оширилади, бунда ушбу ҳужжатларга чиқим касса ордери реквизитлари кўрсатилган

штамп қўйилади. Пул беришга ҳужжатлар ташкилот раҳбари ва бош бухгалтери ёки улар ваколат берган шахслар томонидан имзоланиши керак.

Чиқим касса ордерларига илова қилинадиган ҳужжатлар, аризалар, тўловномалар ва ҳоказоларда ташкилот раҳбарининг ижозат берувчи ёзуви мавжуд бўлган ҳолларда чиқим касса ордерларида раҳбарнинг имзоси бўлиши шарт эмас.

Бюджет муассасаларига хизмат кўрсатадиган марказлаштирилган бухгалтерияларда берилган иш ҳақининг умумий суммасига битта чиқим касса ордери тузилади, унинг сана ва рақами ҳар бир тўлов (ҳисоб-китоб-тўлов) қайдномасига қўйилади.

Тайёрлов ташкилотлари иш куни тугагач кун давомида тайёрлов квитанциялари бўйича берилган бутун суммага умумий чиқим касса ордерини тузган ҳолда қишлоқ хўжалик маҳсулотини топширувчиларга нақд пул беришлари мумкин.

Чиқим касса ордери ёки унинг ўрнини босадиган ҳужжат бўйича алоҳида шахсга пул берилаётганида кассир олувчининг шахсини тасдиқлайдиган ҳужжат (паспорт, фуқаролиги йўқ шахснинг яшаш гувоҳномаси, ҳарбий билет, ҳарбий қисмлар ёки ҳарбий муассасалар қўмондонлиги томонидан бериладиган шахс гувоҳномаси) кўрсатилишини талаб қилади, ҳужжатнинг номи ва рақамини, қачон ва ким томонидан берилганлигини ёзиб олади ва олувчидан имзо қўйдириб олади. Агар чиқим касса ордери ёки унинг ўрнини босадиган ҳужжат бир неча кишига пул берилиши учун тузилган бўлса, олувчилар ҳам уларнинг шахсини тасдиқлайдиган ҳужжатларни тақдим этадилар ва тўлов ҳужжатларининг тегишли устунига имзо чекадилар.

Ташкилотда пул мазкур ташкилот томонидан берилган гувоҳнома бўйича амалга оширилиш мумкин, гувоҳномада унинг эгасининг сурати ва шахсий имзоси бўлиши шарт.

Пул олишга тилхат фақат сиёҳ ёки шарикли ручка пастаси билан ёзилиб, олинган сумма қуйидагича кўрсатилиши керак: _____ сўм
_____ (сўз билан) _____ тийин
(рақам билан). Қайднома бўйича пул олинганида сумма сўз билан кўрсатилмайди.

Ташкилотнинг рўйхат тартибида бўлмаган шахсларга пул берилиши тузилган шартномалар асосида ҳар бир шахсга алоҳида ёзиладиган чиқим касса ордерлари ёки алоҳида қайднома бўйича амалга оширилади.

Қишлоқ хўжалик ва юк орттиш-тушириш ишларига, шунингдек табиий офатларни тугатиш учун жало этиладиган шахсларга пул берилиши қайднома бўйича амалга оширилиши мумкин. Қайдномалар ходимлари кўрсатилган ишларга юборилган ҳар бир ташкилот бўйича алоҳида тузилади ва, ишлар ташкилотчиси бўлган ташкилотлар раҳбари ва бош бухгалтерининг имзосидан ташқари, тегишли ташкилот вакилининг имзоси билан тасдиқланади.

Кассир пулни чиқим касса ордери ёки ишончномада кўрсатилган шахсгагина беради. Агар пул белгиланган тартибда расмийлаштирилган ишончнома бўйича берилса, ордер матнида пул олувчининг исми-шарифидан кейин бухгалтерия томонидан пул олишга ишонч билдирилган шахснинг исми-шарифи кўрсатилади. Агар пул қайднома бўйича берилаётган бўлса, пул олинаётганда имзо тўғрисида кассир «ишончнома бўйича» деб ёзиб қўяди. Ишончнома бўйича пул берилиши 14-бандда назарда тутилган талабларга мувофиқ амалга оширилади. Ишончнома кассирда қолади ва чиқим ордери ёки қайдномага тиркалади.

Иш ҳақи, вақтинчалик меҳнатга яроқсизлик нафақаси, стипендиялар, пенсия ва мукофотларни кассир тўлов (ҳисоб-китоб тўлов) қайдномалари

бўйича тўлайди, бунда ҳар бир олувчига чиқим касса ордери тузилмайди.

Тўлов (ҳисоб-китоб-тўлов) қайдномасининг титул варағида (сарварағида) корхона раҳбари ва бош бухгалтери ёки улар ваколат берган шахслар имзолари билан пул бериш муддатларини кўрсатиб, суммани сўз билан ифодалаб, рухсат бериш ёзуви қайд этилади.

Иш ҳақини бир галги бериш (таътилга чиқишда, касалликда ва ҳоказо), шунингдек депонентдаги суммалари ва бир неча шахсларга хизмат сарфлари билан боғлиқ харажатларга ҳисобот учун пул беришлари ҳам худди шундай тартибда расмийлаштирилиши мумкин.

Айрим шахсларга иш ҳақини тўлашга бир галги пул беришлар одатда чиқим касса ордерлари бўйича амалга оширилади.

Иш ҳақи, вақтинчалик меҳнатга яроқсизлик нафақаси, стипендия, пенсия ва мукофотларни тўлашнинг белгиланган муддатлари тугаганидан кейин кассир қўйидагиларни бажариши шарт:

а) тўлов қайдномасида уларга иш ҳақи, вақтинчалик меҳнатга яроқсизлик нафақаси, стипендия, пенсия ёки мукофотлар тўланмаган шахслар фамилияси қаршисига «депонентга ўтказилган» штампини қўйиш ёки қўлда ёзиб қўйиш;

б) депонентга ўтказилган суммалар реестрини тузиш;

в) қайднома охирида иш ҳақи, вақтинчалик меҳнатга яроқсизлик нафақаси, стипендия, пенсия ёки мукофотларнинг ҳақиқатда тўланган суммаси ва депонентга ўтказиладиган олинмаган суммаси ҳақида ёзувни қайд этиш, ушбу суммаларни тўлов қайдномаси бўйича умумий якун билан солиштириш ва ёзувни ўз имзоси билан тасдиқлаш. Агар пулни кассир эмас, балки бошқа шахс берган бўлса, қайдномада қўшимча равишда «қайднома бўйича пул берди

(имзо)» деб ёзиб қўйилади. Пулни кассир ва тарқатувчи бир қайднома бўйича бериши тақиқланади;

г) касса дафтарига ҳақиқатда тўланган суммани ёзиш ва қайдномага « _____ сон чиқим касса ордери» штампини қўйиш.

Бухгалтерия кассирлар томонидан тўлов қайдномаларида қилинган белгиларни текширади ва улар бўйича берилган ва депонентга ўтказилган суммаларни санаб чиқади.

Депонентга ўтказилган суммалар банк муассасасига топширилади ва топширилган суммаларга битта умумий чиқим касса ордери тузилади.

Чиқим касса ордерлари ва уларга квитанциялар, шунингдек чиқим касса ордерлари ва улар ўрнини босадиган ҳужжатлар бухгалтерия томонидан сиёҳ ёки шарикли ручка пастасида аниқ равшан қилиб тўлдирилиши ёки машинада (ёзув, ҳисоблаш) ёзилиши керак. Ушбу ҳужжатларда, ҳатто кўрсатиб ўтиладиган ҳам, ҳеч қандай ўчириб ёзиш, устига чизиш ёки тuzатишларга йўл қўйилмайди.

Кириш ва чиқим касса ордерларида уларни тузиш учун асос кўрсатилади ҳамда уларга илова қилинадиган ҳужжатлар саналади.

Кириш ва чиқим касса ордерлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатларни пул кириш қиладиган ёки оладиган шахсларнинг қўлига бериш тақиқланади.

Касса ордерлари бўйича пул қабул қилиш ва бериш фақат улар тузилган кунда амалга оширилиши мумкин.

Кириш ва чиқим касса ордерлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатларни олаётганда кассир қўйидагиларни текшириши шарт:

а) ҳужжатларда бош бухгалтер имзосининг, чиқим касса ордери ёки унинг ўрнини босадиган ҳужжатда — корхона раҳбари ёки у ваколат бер-

ган шахсларнинг рухсат берувчи имзосининг мавжудлигини ва ҳақиқийлигини;

б) ҳужжатлар тўғри расмийлаштирилганлигини;

в) ҳужжатларда саналган иловаларнинг мавжудлигини.

Ана шу талабларнинг ақалли биттасига риоя қилинмаган ҳолда кассир ҳужжатларни тегишлича расмийлаштириш учун бухгалтерияга қайтаради.

Кириш ва чиқим касса ордерлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатлар олинганидан ёки улар бўйича пул берилганидан кейин дарҳол кассир томонидан имзоланади, уларга илова қилинган ҳужжатларга эса сана (кун, ой, йил) кўрсатилган ҳолда «тўланган» штампи босилади ёки ёзиб қўйилади.

Кириш ва чиқим касса ордерлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатлар кассага топширилишига бухгалтерия томонидан кириш ва чиқим касса ордерларини рўйхатга олиш журналида қайд этилади. Иш ҳақини тўлаш учун тўлов (ҳисоб-китоб-тўлов) қайдномаларида расмийлаштирилган чиқим касса ордерлари иш ҳақи берилганидан кейин қайд этилади.

Кириш ва чиқим касса ҳужжатларини қайд этишни ҳисоблаш техникаси воситаларини қўллаган ҳолда амалга ошириш мумкин. Бунда тегишли кун учун тузиладиган «Кириш ва чиқим касса ордерларини рўйхатга олиш журналининг қўшимча варағи» машинограммасида пул маблағларининг мақсадли вазифа бўйича харажатини ҳисобга олиш учун маълумотларни шакллантириш ҳам таъминланади.

Ташкилотлар барча тушумлар ва нақд пул берилишини касса дафтарида ҳисобга оладилар. Ҳар бир ташкилот фақат битта касса дафтари юритади, у рақамланиши, ип билан тикилиши ва сургуч ёки мастикали муҳр билан муҳрланиши керак (*дафтар мастикали муҳр билан муҳрланаётганида суюқ*

шиша асосли елим, юпқа папирос қоғози, штемпель буйғи ишлатилади. Муҳр изи туширилган қоғоз икки томондан елимланади, дафтар муҳрланганидан кейин яна бир мартаба елим сурилади). Касса дафтаридаги варақларнинг миқдори мазкур ташкилот ёки юқори турувчи орган раҳбари ва бош бухгалтернинг имзоси билан тасдиқланади.

Бюджет муассасаларига хизмат кўрсатадиган марказлаштирилган бухгалтерияларда касса операцияларининг ҳисобини кассир Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги тасдиқлаган шакл буйича махсус дафтарда юритади.

Касса дафтаридаги ёзувлар шарикли ручка, сийёҳқалам ёки сийёҳда қора қоғоз орқали икки нусхада юритилади. Варақларнинг иккинчи нусхалари қирқиладиган бўлиши керак, улар кассир ҳисоботи учун хизмат қилади. Варақларнинг биринчи нусхалари касса дафтарида қолади. Варақларнинг биринчи ва иккинчи нусхалари бир хилдаги рақамлар билан рақамланади.

Касса дафтарида учирешлар ва тасдиқланмаган тузатишлар қилиш тақиқланади. Қилинган тузатишлар кассир, шунингдек корхона бош бухгалтери ёки унинг ўрнини босадиган шахснинг имзолари билан тасдиқланади.

Касса дафтарида кассир ҳар бир ордер ёки унинг ўрнини босадиган бошқа ҳужжат буйича пул олганидан ёки берганидан кейин дарҳол ёзув қайд этилади. Ҳар куни иш кунининг охирида кассир кун мобайнида операциялар яқунларини ҳисоблайди, кейинги кун учун кассадаги пул қолдиқларини чиқаради ҳамда кирим ва чиқим касса ҳужжатлари билан бирга бухгалтерияга кассир ҳисоботи сифатида иккинчи йиртма варақни (касса дафтаридаги бир кун учун ёзувлар кўчирма нусхасини) топшириб, касса дафтарида қўл қўйдириб олади.

Агар корхоналарда ҳар куни умумий суммаси 200 сўмга қадар операциялар бажарилса, касса ҳисоботлари 3-5 кунда бир маротаба тузилиши мумкин.

Ташкилотларда кассирнинг розилиги билан ҳамда касса ҳужжатларининг тўлиқ сақланишини таъминлаш шарти билан касса дафтари автоматлаштирилган усулда юритилиши мумкин, бунда унинг варақлари «Касса дафтарининг қўшимча варағи» машинограммаси кўринишида шакллантирилади. У билан бир вақтда «Кассир ҳисоботи» машинограммаси шакллантирилади. Айтиб ўтилган иккала машинограмма кейинги иш куни бошланишига тузилиши, бир хил мазмунга эга бўлиши ва касса дафтарининг шаклида назарда тутилган барча реквизитларни ўз ичига олиши керак. Ушбу машинограммаларда касса дафтарларининг варақларини рақамлаш автоматик тарзда, йил бошидан ўсиб бориш билан амалга оширилади.

«Касса дафтарининг қўшимча варағи» машинограммасида ҳар бир ой охирида ҳар бир ой учун касса дафтари варақларининг умумий сони, тақвимий йил учун йил охирида — бир йил учун касса дафтари варақларининг сони автоматик тарзда босилиши керак.

«Касса дафтарининг қўшимча варағи» ва «Кассир ҳисоботи» машинограммаларини олганидан кейин кассир касса дафтари ва кассир ҳисоботининг тўғри тузилганлигини текшириши, уларни имзолаши ва кассир ҳисоботини кирим ва чиқим касса ҳужжатлари дафтарининг қўшимча варағига қўл қўйдириб олади.

«Касса дафтарининг қўшимча варағи» машинограммасидан йил давомида фойдаланиш қулайлигини ва бутлигини таъминлаш мақсадида уни кассир ҳар бир ой учун алоҳида сақлайди. Тақвимий йил тугагач (ёки зарурат бўлишига қараб) «Касса

дафтарининг қўшимча варағи» машинограммалари хронологик тартибда брошюраланади. Бир йил учун варақларнинг умумий сони корхона раҳбари ва бош бухгалтерининг имзолари билан тасдиқланади ва дафтар муҳрланади.

Касса дафтарининг тўғри юритилиши устидан назорат қилиш ташкилот бош бухгалтери зиммасига юклатилади.

Кассадан олувчининг чиқим касса ордери ёки унинг ўрнини босадиган бошқа ҳужжатдаги имзоси билан тасдиқланмаган пул берилиши кассада нақд пуллар қолдигини оқлаш учун қабул қилинмайди. Ушбу сумма камомад ҳисобланади ва кассирдан ундирилади. Кириш касса ордерлари билан оқланмаган нақд пуллар кассадаги ортиқча пул ҳисобланади ва даромадга қайд этилади.

Катта кассир иш куни бошланиши олдида бошқа кассирларга чиқим харажатлари учун зарур нақд пул суммасини бўнак тарзида бериб, кассир томонидан қабул қилинган ва берилган пулларни ҳисобга олиш дафтарига имзо чекдириб олади.

Кассирлар иш куни охирида олинган бўнак ва кириш ҳужжатлари бўйича қабул қилинган пуллар тўғрисида катта кассирга ҳисобот беришлари ва амалга оширилган операциялар бўйича нақд пуллар қолдиги ва касса ҳужжатларини катта кассирга топширишлари шарт, бунда кассирлар томонидан қабул қилинган ва берилган пулларни ҳисобга олиш дафтарига имзо чекдириб оладилар.

Иш ҳақи ва стипендияларни тўлаш учун олинган бўнаклар бўйича кассир уларни тўлаш учун тўлов қайдномасида кўрсатилган муддатда ҳисобот бериши шарт. Ушбу муддат тугашига қадар (кассирлар ҳар куни пул қолдигини кассага топширишлари шарт) тўлов қайдномалари бўйича берилмаган пуллар қайтариб берилади. Бу пуллар кассир

лар томонидан муҳрланган сумкалар ёки пакетларда катта кассирга топширилиб, эълон қилинган суммани кўрсатган ҳолда тилхат олинади.

Ҳар бир ташкилот нақд пул билан ҳисоб-китобларни амалга ошириш учун кассага эга бўлиши керак. Нақд пуллари қабул қилиш, бериш ва вақтинча сақлаш учун мўлжалланган, махсус жиҳозланган ва изоляцияланган хона касса дейилади. Ташкилотларнинг раҳбарлари кассани жиҳозлашлари ва касса хонасида, шунингдек уларни банк муассасасидан етказиб келиш ва банк муассасасига топшириш пайтида пуллар бутлигини таъминлашлари шарт ҳамда уларнинг айби билан пул маблағларини сақлаш ва ташиш чоғида уларнинг бутлигини таъминлайдиган зарур шарт-шароитлар яратилмаган ҳолларда тегишли қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

Пул маблағларини сақлаш ва ташиш пайтида уларнинг бутлигини таъминлаш бўйича тавсиялар 2-иловада келтирилган.

Ташкилотлар кассалари зарурат бўлганда сугурта ташкилоти томонидан суғурталаниши мумкин.

Касса хонаси изоляцияланиши, операцияларни амалга ошириш пайтида касса эшиги ички томондан бекитилиши керак. Унинг ишига алоқаси бўлмаган шахсларнинг хонага кириши тақиқланади. Корхона касса операцияларини техник жиҳатдан мустақамлаш ва уларни қўриқлаш — ёнғиндан огоҳ қилиш воситалари билан жиҳозлаш бўйича тавсиялар 3-иловада келтирилган.

Ташкилотларда барча нақд пуллар ва қимматли қоғозлар, одатда, ёнмайдиган темир жавонларда сақланади, улар иш тугаганидан кейин калит билан ёпилади ва кассирнинг сургучли муҳри билан муҳрланади. Темир жавонларнинг калитлари ва муҳрлар кассирларда сақланади, уларга калит ва муҳрларни шартланган жойларда қолдириш, бошқа

шахсларга топшириш ёки ҳисобга олинмаган нусхаларини тайёрлаш тақиқланади. Темир жавонлар турган хоналарнинг эшикларини очиқ қолдириш, шунингдек ушбу жавонларнинг эшикларида калитларни қолдириш қатъиян тақиқланади.

Калитларнинг олинган нусхалари кассирлар томонидан муҳрланган пакетлар, қутичалар ва ҳоказоларда ташкилотлар раҳбарларида сақланади. Чорақда кўпи билан бир маротаба уларнинг комиссиясига текшируви ўтказилади. Йўқолиш аниқланганда ташкилот раҳбари воқеа ҳақида ички ишлар органларига маълум қилади ва темир жавонни дарҳол алмаштириш чорасини кўради.

~~Кассада мавжур корхонага тегишли бузилмаган нақд пуллар ва бошқа бойликларни сақлаш тақиқланади.~~

Касса хонаси ва темир жавонларни очиш олди-дан кассир қулфлар, эшиклар, дераза пардаларини ва муҳрлар бутлигини кўздан кечириши, қўриқлаш сигнализациясининг бузилмаганлигига ишонч ҳосил қилиши шарт.

Муҳр шикастланган ёки олиб ташланганда қулфлар, эшиклар ёки панжара бузилган тақдирда кассир дарҳол буни ташкилот раҳбарига маълум қилиши шарт, раҳбар воқеадан ички ишлар органларини хабардор қилади ва милиция ходимлари келишигача кассани қўриқлаш чораларини кўради.

Бундай ҳолатда ташкилот раҳбари, бош бухгалтер ёки уларнинг ўрнини босадиган бошқа шахслар, шунингдек кассир ички ишлар органларининг руҳсатини олгандан кейин кассада сақланаётган нақд пуллар ва бошқа бойликлар мавжудлигини текширади. Ушбу текшириш касса операциялари бошланишигача амалга оширилиши керак. Текшириш натижалари тўғрисида 4 нусхада далолатнома тузилади, унга текширишда иштирок этаётган барча шахслар имзо чекадилар. Далолатноманинг биринчи нус-

хаси ички ишлар органларига топширилади, иккинчиси суғурта компаниясига (агар у мавжуд бўлса ва у билан шартнома тузилган бўлса), учинчиси юқори турувчи ташкилотга (агар у мавжуд бўлса) юборилади, тўртинчи нусха эса корхонада қолади.

Кассир ишчи ва хизматчиларнинг моддий жавобгарлиги тўғрисидаги амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ унинг томонидан қабул қилинган барча бойликларнинг бутлиги учун ва қасддан қилинган ҳаракатлар натижасида ҳамда ўз мажбуриятларига пала-партиш ёки виждонсизларча муносабатда бўлиш натижасида ташкилотга етказилган ҳар қандай зарар учун тўлиқ моддий жавобгар бўлади.

Кассирни ишга тайинлаш тўғрисида буйруқ (қарор) чиқарилганидан кейин ташкилот раҳбари кассирни касса операцияларининг қоидалари билан таништириб, тилхат олиши шарт, шундан сўнг кассир билан унинг тўлиқ шахсан моддий жавобгарлиги тўғрисида шартнома тузилади.

Кассирнинг ўзига топширилган ишни бажаришни бошқа шахсларга ишониши тақиқланади.

Битта кассири бўлган ташкилотларда, уни алмаштиришга зарурат туғилганда, кассир мажбуриятларини бажариш ташкилот раҳбарининг ёзма буйруғига (қарорига) биноан бошқа ходим зиммасига юкланади. Ушбу ходим билан қоидаларнинг 33-бандида назарда тутилган шартнома тузилади.

Кассир ишни тўсатдан қолдирган ҳолда (касаллиги ва ҳоказо туфайли), унинг ҳисоботида турган бойликлар дарҳол бошқа кассир томонидан қайтадан саналади, унга бойликлар ташкилот раҳбари томонидан тайинланган шахслардан иборат комиссия ҳозирлигида топширилади. Бойликларни қайтадан санаш натижалари ва топширилиши тўғрисида кўрсатилган шахслар имзолари билан далолатнома тузилади.

Куп миқдорда бўлинмалари бўлган ёки марказ

лаштирилган бухгалтериялар хизмат кўрсатадиган ташкилотларда иш ҳақи, вақтинча меҳнатга яроқсизлик нафақаси, стипендия, пенсия ва мукофотлар тўлаш билан, ташкилот раҳбарининг ёзма буйруғи (қарори)га кўра, кассирлардан ташқари бошқа шахслар шуғулланиши мумкин, улар билан 33-бандда назарда тутилган шартнома тузилади ва кассирлар учун қойдаларда белгиланган шахслар томонидан пул маблағлари берилиши ва қабул қилиниши 3-илованинг 4-бўлимига мувофиқ жиҳозланган касса пунктлари хоналарида амалга оширилади.

Касса ҳужжатларига имзо чекиш ҳуқуқидан фойдаланувчи бухгалтерлар ва бошқа ходимлар кассир мажбуриятларини бажаришлари мумкин эмас.

Штатлар жадвалига кўра кассир лавозими назарда тутилмаган ташкилотнинг бошқа ходимлари зиммасига касса операцияларини амалга ошириш мажбуриятлари ана шу тартибда юкланади.

Ташкилот раҳбари томонидан белгиланган муддатларда, лекин чоракда кўпи билан бир маротаба ҳар бир ташкилотда касса тўсатдан тафтиш қилиниб, барча пуллар бирма-бир қайтадан саналади ва кассада бўлган бошқа бойликлар топширилади. Кассани тафтиш қилиш учун ташкилот раҳбарининг буйруғи билан комиссия тайинланади, у далолатнома тузади. Тафтиш вақтида кассада камомад ёки ортиқча бойликлар аниқланса, далолатномада камомад ёки ортиқча бойликлар суммаси ва уларнинг пайдо бўлиш тафсилоти кўрсатилади.

Касса дафтари автоматлаштирилган тарзда юритилганда касса ҳужжатларига ишлов бериш дастурий воситалари тўғри ишлаётганлиги текширилиши керак.

Юқори турадиган ташкилотлар ўзларига буйсунадиган барча ташкилотларда ҳужжатли текширишларни амалга ошираётганда мажбурий тартиб

да кассани тафтиш қиладилар ва касса интизомига риоя этилишини текширадилар. Тафтиш ўтказилаётганда пул ва бойликлар сақланишини таъминлаш масаласига алоҳида эътибор берилиши керак.

Бу нарса уларнинг уставида назарда тутилган акциядорлик жамиятлари, кооперативлар, шу жумладан ширкатлар, жамоат ва бошқа ҳужаликларда бундай тафтишларни тафтиш комиссиялари, жалб этилган аудиторлар ёки аудиторлик ташкилотлари амалга оширади. Касса интизомини бузишда айбдор шахслар амалдаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади. Касса интизомига риоя этилиши учун жавобгарлик ташкилотлар раҳбарлари, бош бухгалтерлари, молиявий хизматлар раҳбарлари ва кассирлар зиммасига юклатилади.

Банк мауссасалари ҳам корхоналар томонидан Касса операцияларини юритишнинг амалдаги қонунларига риоя этилишини текширадилар. Бюджет ташкилотларида касса операцияларини юритишни тегишли молия органлари текширадилар.

Зарурат туғилганда корхоналарда (транспорт, алоқа) «Корхона (ташкилот) кассаси» ва «Операцион касса» сингари ҳисобварақлар очилиши мумкин.

Пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича кассада пул маблағларининг корхона кассасига келиб тушиши акс эттирилади. Кредит бўйича корхона кассасида пул маблағларининг туланиши ва лимитда ортиқча пулларнинг банкка топширилиши акс эттирилади.

9.2. Ҳисоб-китоб варағида пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхонанинг банкдаги ҳисоб-китоб варағида пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғриси-

даги ахборотни умумлаштириш 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағида амалга оширилади.

Ҳисоб-китоб варағи бўйича операцияларни амалган ошириш ва расмийлаштириш тартиби Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки томонидан бошқарилади.

Нақдсиз ҳисоб-китобларда Марказий банк томонидан ҳисоб-китоб ҳужжатларининг қуйидаги шакллари ишлатилади:

- Тўлов топшириқномаси (№ 0505411002);
- Тўлов талабномаси (№ 0505411001);
- Аккредитивга ариза (№ 0505411009);
- Инкассо топшириқномаси (№ 0505411013);
- Тижорат банкининг ҳисоб-китоб чеки (№ 0505411005);
- Мемориал ордер (№ 0505411008).

Маблагларни тўловчи билан олувчи ўртасидаги ҳисоб-китоблар шакли тузилган шартномага (битимга) мувофиқ белгиланади.

Банклар мижозлар билан ҳисоб-китобларда ва ўз операцияларини ўтказишда мемориал ордерлар ва тўлов топшириқномаларидан фойдаланиши мумкин.

Банк тўловчи бўлган ҳолларда мемориал ордерлар банк раҳбари ва бош бухгалтери имзоси билан, қолган ҳолларда — бош бухгалтер ва мазкур банк ҳисобварағини юритувчи бухгалтер имзоси билан тасдиқланади.

Мемориал ордерлар билан амалга ошириладиган операцияларнинг қонунийлиги учун жавобгарлик банк раҳбари ва бош бухгалтери зиммасига юклатилади.

Ҳисоб-китоб операцияларини банклар мижозларнинг депозит ҳисобварақларидан амалга оширадилар.

Банк мижозларнинг пул маблагларини уларнинг ҳисобварақларида сақлайди, ушбу ҳисобварақларга келиб тушадиган суммаларни кирим қилади,

мижозларнинг уларни ўтказиш ва ҳисобварақлардан бериш тўғрисидаги фармойишини бажаради, банк меъерий ҳужжатларни ҳамда банк билан мижоз ўртасидаги шартномада назарда тутилган бонқа банк операцияларини ўтказди.

Тўловлар, агар банк билан мижоз ўртасидаги шартномада бошқа нарса назарда тутилмаган бўлса, мижозларнинг ўз маблағлари ҳисобига, айрим ҳолларда эса банк кредити ҳисобига амалга оширилади.

Маблағларни олувчи ҳисобига қайд этиш фақат ушбу маблағлар тўловчининг ҳисобварағидан ҳисобдан чиқарилгандагина амалга оширилади, ҳисоб-китоблар чеклар ва пластик карточкалар билан амалга оширилган ҳолларда бундан мустасно.

Унга тақдим этилган барча талабларни қондириш учун мижознинг ҳисобварағида пул маблағлари етарли бўлмаганда маблағларни ҳисобдан чиқариш қонун ҳужжатлари ва Марказий Банкнинг меъерий ҳужжатлари билан белгиланган навбатчилик тартибида амалга оширилади.

Маблағларни тўловчи билан олувчи ўртасидаги ҳисоб-китоблар бўйича ўзаро даъволарни тарафлар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда, банк иштирокисиз кўриб чиқадилар.

Банклар пеняни ҳисоблаш ва ундириш учун жавобгар бўлмайди, уни қарздор кредиторга шартнома бўйича мажбуриятларни бажармаган ёки тегишлича бажармаган ҳолларда тўлаши шарт. Ўтказиб берилган маҳсулотга ўз вақтида ҳақ тўланмаганда харидор (тўловчи) пеняни, агар банк билан мижоз ўртасидаги шартномада бошқа нарса назарда тутилмаган бўлса, мол ўтказиб берувчи билан харидор ўртасидаги шартномада назарда тутилган тартибда тўлайди.

Банкка банк операцияларини бажариш билан боғлиқ даъволарни мижоз сабабларни аниқлаш учун хизмат кўрсатувчи банкка юборади.

Банк ва унинг мижозлари ўртасидаги низолар хизмат кўрсатишга тузилган шартномаларга мувофиқ келишув йўли билан ҳал этилади. Юзага келган низоларни ўзаро келишув йўли билан ҳал этиб бўлмаса, улар хўжалик суди орқали ҳал этилади.

Банклар ўртасидаги ҳисоб-китоблар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида уларнинг Марказий банк ҳудудий бош бошқармаларида (ҳисоб-китоблар марказларида) очилган корреспондентлик ҳисобварақлари орқали электрон тўловлар тизими бўйича миллий валютада амалга оширилади.

Пул-ҳисоб-китоб ҳужжатлари Марказий банкнинг талаблари ва белгиланган стандартларига мувофиқ келиши керак. Ушбу талабларга кўра уларда қуйидагилар мавжуд бўлиши керак:

- ҳужжат рақами;
- ҳужжат санаси (КК.ОО.ЙЙЙЙ);
- тўловчининг номи;
- тўловчи ҳисобварагининг рақами;
- солиқ тўловчининг идентификация рақами (СТИР) (чек ва аккредитивдан ташқари);
- тўловчи банкнинг номи;
- тўловчи банкнинг коди;
- олувчининг номи;
- олувчи ҳисобварагининг рақами;
- олувчи банкнинг номи;
- олувчи банкнинг коди;
- тўлов суммаси рақам ва сўз билан;
- тўловдан мақсад (чекда кўрсатилмайди).

Тижорат банки чекида қўшимча равишда қуйидагилар кўрсатилади:

- чекнинг серияси ва рақами;
- жисмоний шахс паспортининг серияси ва рақами;
- чек «КК.ОО.ЙЙЙЙ» гача ҳақиқий ҳисобланади.

Аккредитивга аризада қўшимча равишда қуйидагилар кўрсатилади:

- аккредитивнинг амал қилиш муддати;
- аккредитив очиладиган шартнома рақами;
- буюртма рақами;
- буюртма санаси;
- товар ёки хизмат номи;
- унинг асосида аккредитив бўйича тўловлар амалга ошириладиган ҳужжат тури;
- қўшимча шартлар.

Пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларини тўлдиришда маблағларни тўловчи ва олувчининг номини, банк ва мижозларнинг ишини қийинлаштирмаган ҳолда, оқилона қисқартиришга йўл қўйилади.

Ўзининг қўшилган қиймат солиғи солинадиган маҳсулотини сотадиган хўжалик юритувчи субъектлар тўлашга тақдим этилган пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларида ҚҚС суммасини алоҳида сатрга ажратишлари шарт. Қўшилган қиймат солиғини тўлашдан озод этилганлар «ҚҚСсиз» деб ёзадилар ёки шундай ёзувли штамп қўядилар.

Пул-ҳисоб-китоб ҳужжатлари техник воситалардан фойдаланган ҳолда қора қоғоз воситасида бир ўтиришда ёзилади ёки асл нусхалари банк ва ҳисоб-китобларда иштирок этадиган барча тарафлар учун зарур нусхалар миқдорида кўпайтириш йўли билан ёзилади.

Чеклар қўлда барча хил (бинафша ранг, ҳаво ранг ёки қора рангда) сиёҳлар билан ёки техник воситалардан фойдаланиб ёзилади.

Пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларида ўчиришлар, устидан ёзишлар ва тузатишларга қатъиян йўл қўйилмайди.

Пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларини банк юридик шахслардан ижро этишга муҳр изи илова қилинган ҳолда, биринчи нусхада (асл нусхада) пул-ҳисоб-

китоб ҳужжатларини имзолаш ҳуқуқига эга мансабдор шахсларнинг имзолари мавжуд бўлганида қабул қилиб олади.

Имзолар шахсан қўлда қўйилиши керак. Барча пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларида факсимиле қўйиш қатъиян тақиқланади.

Мижозлардан ҳужжатларни қабул қилиш банк томонидан, агар шартномада бошқа нарса назарда тутилмаган бўлса, кун давомида банкнинг миждозлар билан ишлаш вақтига боғлиқ ҳолда амалга оширилади. Бунда банк томонидан миждозлардан операциялар вақтида қабул қилинган ҳужжатлар ушша кунийёқ бажарилади.

Маблағларни миждоз ҳисобварағидан ҳисобдан чиқариш ташаббускор, банкда фақат пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларининг биринчи нусхалари ёки «Банк-Мижоз» тизимидан фойдаланадиган миждозлардан алоқа каналлари орқали келиб тушган электрон пул-ҳисоб-китоб ҳужжатлари, шунингдек пластик карточкалардан фойдаланиб тузилган электрон ҳужжатлар асосидагина амалга оширилади.

Маблағларни миждоз ҳисобварағига қайд этиш банкда дастурга мувофиқ, электрон тўловлар тизими бўйича келиб тушган электрон пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларига асосан ва тижорат банки ҳисоб-китоб чекиннинг асл нусхасига, шунингдек пластик карточкалардан фойдаланиб тузилган электрон ҳужжатларга асосан амалга оширилади.

Уларга асосан маблағлар қайд этилган ёки ҳисобдан чиқарилган пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларининг барча нусхаларини мажбурий тартибда бухгалтер имзоси ва мазкур бухгалтерга биркитилган банк штампи билан тасдиқланиб, қабул қилиш санаши кўрсатилади.

«Банк-миждоз» тизимидан фойдаланадиган банклар маблағлар миждозлар ҳисобварағига қайд этилган

ни ёки ундан ҳисобдан чиқарилганидан кейин, шаклланган электрон пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларини мижознинг тегишли почта қутисига жойлаштирадилар.

Тўлов топшириқномаси (матн давомида — топшириқнома) мижознинг унга хизмат кўрсатувчи банкка ўз ҳисобварағида олувчининг ҳисобварағига муайян суммани ўтказиш тўғрисидаги топшириғидир. Топшириқномалар билан товарлар, ишлар, хизматлар учун ва бошқа тўловлар бўйича ҳисоб-китоблар амалга оширилиши мумкин. Топшириқнома санаси уни банкка тақдим этиш санасига мувофиқ келиши керак, улар мувофиқ келмаган тақдирда тўлов топшириқномаси ижро этишга қабул қилинмайди (бюджетга ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлардан ташқари).

Агар шартномада ва бошқа меъёрий ҳужжатларда бошқа нарса назарда тутилмаган бўлса, топшириқнома банк томонидан мижознинг депозит ҳисобварағида маблағлар мавжуд бўлганидагина қабул қилинади.

Маблағлар (пенсиялар, алиментлар ва ҳоказолар) тўлов топшириқномалари билан Ўзбекистон почта ва телекоммуникациялар агентлиги корхоналари орқали ўтказилганда, барча зарур иловаларни (маълумотномалар, ўтказмалар рўйхати ва ҳоказо) мижозлар бевосита Ўзбекистон почта ва телекоммуникациялар агентлиги корхоналарига белгиланган қоидаларга кўра тақдим этадилар.

Зарур (шошилинч) эҳтиёжларга маблағлар хўжалик юритувчи субъектлар топшириқномалари асосида, тегишли меъёрий ҳужжатлар билан белгиланган тартибда берилади.

Топшириқномада тўловнинг мақсади қуйидагича кўрсатилади: «Зарур (шошилинч) эҳтиёжлар учун суммалар ҳисобига».

Банклар зарур (шошилинч) эҳтиёжлар учун

маблағлар суммаларининг тўғри ҳисоб-китоб қилинганини назорат қиладилар.

Топшириқномани мижоз банкка қуйидагича тақдим этади:

а) маблағларни тўловчи ва олувчига битта банкда хизмат кўрсатилса, уч нусхада:

— тўлангандан кейин биринчи нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси маблағ олувчининг шахсий ҳисобварагидан кўчирмага илова қилинади;

— учинчи нусхаси тўловчининг шахсий ҳисобварагидан кўчирмага илова қилинади;

б) маблағларни тўловчи ва олувчига турли банкларда хизмат кўрсатилганда, банклараро ҳисоб-китобларда икки нусхада:

— тўланганидан кейин биринчи нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси тўловчининг шахсий ҳисобварагидан кўчирмага илова қилинади.

«Банк-мижоз» тизимидан фойдаланадиган мижоздан алоқа каналлари орқали олинган электрон тўлов топшириқномаси дастурий назоратдан ўтади, зарурият тугилганда қоғозга чиқарилади ва тегишли текширишдан кейин банкнинг операциялар кунда ишлов бериш учун топширилади. Тўланганидан кейин мижоздан олинган электрон тўлов топшириқномаси икки нусхада қоғозга чиқарилади:

— битта нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— бошқа нусхаси солиштириш учун пул-ҳисоб-китоб ҳужжатларининг асл нусхаларини олишга қадар банкда қолади, шундан сўнг улар белгиланган тартибда банкнинг пул ҳужжатларига алоҳида тикилади.

Электрон тўловлар тизими бўйича олинган электрон тўлов топшириқномаси олувчининг банкида икки нусхада қоғозга кўчирилади:

— бир нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— бошқа нусхаси маблағ олувчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади.

Вакиллар номига ўтказмалар корхона ва ташкилотларнинг муайян топшириқларини бажариш учун узоқ муддатга бошқа жойга хизмат сафарига юборилган, жойлашган жойидаги банкда талаб қилиб олингунгача депозит ҳисобварақларини очиш ҳуқуқига эга ходимларга (бундан кейин «вакиллар» деб номланади) амалга оширилиши мумкин.

Вакилларга маблағларни ўтказишга топшириқномалар белгиланган тартибда расмийлаштирилади ва фақат банк раҳбарининг ёзма рухсати бўйича ижрога қабул қилинади. Агар вакил иккинчи имзо ҳуқуқига эга мансабдор шахс ҳисобланса, унинг имзоси билан маблағларни унинг ҳисобига ўтказиш топшириқномалари ижро этиш учун қабул қилинмайди. Вакиллар ҳисобварақларида фақат уларни хизмат сафарига юборган ташкилотларнинг ўтказмалари суммаларигина қайд этилиши мумкин. Вакиллар ҳисобварақларидан нақд пул тўловлари ва нақдсиз ўтказишлар амалга оширилиши мумкин. Ҳисобварақ бўйича операцияларнинг алоҳида тусдалигини ҳисобга олиб, банк ҳар бир алоҳида ҳолда нақд пулларга талабларнинг асослилигини ва нақдсиз тартибда ҳисоб-китоб қилиш мумкинлигини кўриб чиқиши керак. Вакилларга нақд пулларнинг берилиши банкда шахсан вакиллар тўлдирадиган чиқим касса ордерлари бўйича амалга оширилади. Вакилларнинг пул олиш ҳуқуқини бошқа шахсга ишониб топширишга йўл қўйилмайди.

Вакилларнинг барча тўловлари ва маблағ ўтказишлари фақат банк раҳбарининг рухсати билан амалга оширилади, бунда олувчининг (ўтказма берувчининг) шахсини тасдиқлайдиган ҳужжатлар

албатта текширилиб, чиқим касса ордерида ёки тўлов топшириқномасининг орқа томонида бу хусусда тегишли белги кўрсатилади.

Олинган кундан бошлаб ёки охириги тўлов санасидан кейин икки ой давомида вакил талаб қилиб олмаган ўтказма ўтказма берувчининг банкига қайтарилиши керак. Ўтказма берувчининг аризасига кўра ўтказманинг ишлатилмаган қолдиғи ушбу муддатдан олдин ҳам қайтарилиши мумкин.

Ўтказма берувчи вакилга ўтказмани фақат унга хизмат кўрсатадиган банк орқали чақириб олиши мумкин. Бунда банк вакил ҳисобварағида мавжуд бўлган маблағлар қолдиғи суммасида маблағларни қайтаради.

Тўлов талабномаси (матн давомида — талабнома) етказиб берувчининг (маблағларни олувчининг) тўловчига муайян суммани банк орқали тўлаш тўғрисидаги талабини ўз ичига олган пул-ҳисоб-китоб ҳужжати ҳисобланади.

Етказиб берувчи (маблағларни олувчи) банкка белгиланган шаклда талабнома тақдим этади.

Талабнома:

- юклаб жўнатилган (сотилган) товарлар учун;
- бажарилган ишлар учун;
- кўрсатилган хизматлар учун;
- амалдаги қонун ҳужжатлари, меъёрий ҳужжатлар ёки шартномада назарда тутилган бошқа тўловлар бўйича қўйилиши мумкин.

Талабномада қўйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

- ҳужжат рақами;
- ҳужжат санаси (КК.ОО.ЙИЙЙ);
- тўловчининг номи;
- тўловчи ҳисобварағининг рақами;
- солиқ тўловчининг идентификация рақами

(СТИР);

- тўловчи банкининг номи;
- тўловчи банкининг коди;
- олувчининг номи;
- олувчи ҳисобварағининг рақами;
- олувчи банкининг номи;
- олувчи банкининг коди;
- тўлов суммаси рақам ва ёзув билан;
- тўлов мақсади.

Бундан ташқари, талабларда етказиб берувчи қуйидагиларни кўрсатиши шарт:

- шартноманинг санаси ва рақами;
- контрактация шартномаларига доир маҳсулот етказиб беришлар бўйича тўлов талабномасининг тегишли устунида «контрактация шартномаси» кўрсатилиши зарур;
- товарларни юклаб жўнатиш (бериш) санаси ва товар-транспорт ёки қабул қилиш-топшириш ҳужжатларининг рақамлари ҳамда транспорт тури, товар почта ва телекоммуникациялар агентлиги корхоналари орқали жўнатма тарзида жўнатилганида эса почта квитанцияларининг рақамлари;
- товар харидор транспорти билан олиб чиқилганида «жўнатиш усули квитанция юкхат №...» сатрида «харидор транспорти билан олиб чиқиб кетилган, ишончнома №...» деб кўрсатилади;
- қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа реқвизитлар.

Талабномага товар-транспорт ҳужжатлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатлар илова қилиниши, уларда мол етказиб берувчи, агар мол етказиб берувчи билан тўловчи ўртасидаги шартномада бошқа нарса таъкидланмаган бўлса, юклаб жўнатилган (берилган) товарлар ёки кўрсатилган хизматлар учун нархларнинг асосланмасини кўрсатиши шарт.

Талабномаларни товар-транспорт ҳужжатлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатлар билан

бирга мол етказиб берувчи товар юклаб жўнатилганидан (хизмат кўрсатилганидан) кейин шартномада кўрсатилган муддатдан кечиктирмай инкассога топширади.

Тарафларнинг келишувига кўра талабномалар бўйича тўловлар акцепт билан, шунингдек акцептсиз бўлиши мумкин.

Мол етказиб берувчи биргина операция бўйича талабномани такроран тақдим этишга ҳақли эмас, бундан қуйидаги ҳоллар мустасно:

— дастлабки талабнома тўловчининг банкига келиб тушмагани тўғрисида хабарнома мавжуд бўлганида;

— талабнома унинг манзилига юк қайтадан юборилган корхонага ёзилганда. Бу ҳолда мол етказиб берувчи дастлабки талабномани тўловчининг банкидан чақириб олиши керак.

Талабномани ҳисобварақлар реестри билан биргаликда мол етказиб берувчи унга хизмат кўрсатадиган банка тақдим этади. Бунда ҳисобварақлар реестри икки нусхада тузилади ва тўлов талабномаларининг барча реквизитларини ўз ичига олиши керак:

— реестрнинг биринчи нусхаси корхона (ташкilot) раҳбари ва бош бухгалтери томонидан имзоланиши ҳамда муҳр билан тасдиқланиши керак. У бухгалтер имзоси ва мазкур бухгалтерга бириктирилган банк штампи билан тасдиқланган қабул қилиш санасини кўрсатган ҳолда мол етказиб берувчининг банкида қолади;

— реестрнинг иккинчи нусхаси бухгалтер имзоси ва мазкур бухгалтерга бириктирилган банк штампи билан тасдиқланган қабул қилиш санасини кўрсатган ҳолда мол етказиб берувчига қайтарилади.

Талабнома:

а) маблағларни тўловчи ва олувчига битта банкда хизмат кўрсатилса, уч нусхада тақдим этилади:

— талабноманинг биринчи нусхаси тўлангандан кейин банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— талабноманинг иккинчи нусхаси тўлангандан кейин маблағ олувчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади;

— талабноманинг учинчи нусхаси тўлангандан кейин тўловчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади;

б) олувчи ва тўловчига турли банкларда хизмат кўрсатилса, банклараро ҳисоб-китоблар вақтида икки нусхада тақдим этилади. Талабноманинг биринчи ва иккинчи нусхалари почта орқали тўловчининг банкига жўнатилади, у ерда:

— биринчи нусхаси тўловни кутиб банкда қолади;

— иккинчи нусхаси унга илова қилинган товар-транспорт ҳужжатлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатлар билан бирга кейинги иш кунидан кечиктирмай, ҳужжатни қабул қилиш санасини кўрсатган ҳолда, тўлов тўғрисида хабар бериш ва акцепт учун тўловчига топширилади ёки мижознинг почта қутисига солинади.

Тўловчи белгиланган муддатда талабномани банкка акцепт тўғрисидаги белги билан қайтариши керак. Акс ҳолда талабнома банкнинг умумий тартибида акцептланади, бунда тўлангандан кейин:

— биринчи нусхаси банкнинг кун ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси шахсий ҳисобварағидан кўчирма билан тўловчига топширилади.

Олувчининг банкида электрон тўловлар тизими бўйича олинган талабнома икки нусхада қоғозга чиқарилади:

— биринчи нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси маблағ олувчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади.

Тўловчининг депозит ҳисобварағида бўлмаган тақдирда талабнома 2-сон картотекага жойлаштирилади, бу хусусда мол етказиб берувчининг банкига маълум қилинади ва маблағ келиб тушишига қараб, амалдаги қонун ҳужжатлари ва тегишли меъёрий ҳужжатлар билан белгиланган тартибда тўланади.

Тўловчининг депозит ҳисобварағида маблағ етарли бўлмаса, талабномани қисман тўлаш мумкин. Қолган суммада талабнома 2-сон картотекада жойлаштирилади, бунда талабноманинг орқа томонида қисман тўлаш суммаси кўрсатилади.

Мол етказиб берувчининг илтимосига кўра унга **хизмат кўрсатадиган банк тўловчининг банкига** тўлов талабномасини тўламаслик сабаблари тўғрисида почта сўровномасини юборади. Тўловчининг банки сўровнома олинган кундан бошлаб уч кун давомида жавоб бериши шарт. Заруратга қараб, мол етказиб берувчининг илтимосига кўра, банк такроран сўровнома юборади.

Талабнома акцептининг қўйидаги тартиби ва муддати белгиланади:

— бир шаҳарда яшовчи мижозлар учун уч иш куни, талабнома келиб тушган кун бунга кирмайди;

— бошқа шаҳарда яшовчи мижозлар учун беш иш куни, талабнома келиб тушган кун бунга кирмайди;

— тўловчининг асосли илтимосномасига кўра 10 кунгача.

Акцепт билан тўланадиган талабномалар тўлаш муддатини кутаётган ҳисоб-китоб ҳужжатларининг картотекасига (1-сон картотекага) жойлаштирилади.

Агар банкда 1-сон картотека қўлда юритилса, олиш кунида ушбу талабномаларни банк «Тўлаш учун акцептни кутаётган ҳисоб-китоб ҳужжатлари» журналида қайд этиб, қўйидаги реквизиитларни кўрсатади: келиб тушиш санаси ва тўлов муддати, ҳисоб-

варақ рақами ва тўловчининг номи, талабнома рақами ва унинг санаси. Журналда тўловнинг ҳар бир муддати бўйича талабномалар суммаларининг якунлари ва ушбу якунлар суммаси кўрсатилиши керак.

Тўловчиларни тўловлар тўғрисида хабардор қилиш ва акцепт учун мўлжалланган талабномалар нусхалари, уларга илова қилинган товар-транспорт ҳужжатлари ёки уларнинг ўрнини босадиган ҳужжатлар билан бирга, тегишли тўловчиларга банкка келиб тушган кундан кейинги кундан кечиктирмай берилади.

Тўловчи белгиланган муддатда унга хизмат кўрсатадиган банкка акцептдан қисман ёки тўлиқ бўйин товлаш хусусида ёзма равишда ариза бериш ҳуқуқига эга (мол етказиб берувчи томонидан товар-моддий бойликларни етказиб бериш, хизмат кўрсатиш ва ҳоказолар тўғрисидаги шартнома шартлари, шунингдек тегишли қонун ҳужжати бузилган тақдирда).

Агар белгиланган муддатда тўловчи акцептдан ёзма равишда бўйин товламаса, талабнома акцептланган ҳисобланади.

Акцептдан бўйин товлашларни қабул қилиш ҳуқуқи тақдим этилган мансабдор шахслар доирасини банк раҳбари белгилайди.

Банклар акцептдан бўйин товлашнинг қуйидаги мотивлари бўйича низоларни кўриб чиқмайди:

— акцептдан ёзма равишда бўйин товлаш олинганда (бўйин товлаш сабабларини кўрсатган ҳолда) талабнома ўша кунгек 1-сон картотекадан олинади ва ёзма бўйин товлаш кўчирма нусхаси ва барча иловалар билан бирга ижросиз мол етказиб берувчининг банккага қайтарилади;

— акцептдан қисман бўйин товлашда тўловчи томонидан акцептланган суммада талабнома тўланади, маблағ мавжуд бўлмаса, 2-сон картотекага жойлаштирилади. Талабноманинг дастлабки сумма-

си яхлитлаштирилади ва ёнига талабнома тўловчи томонидан акцептланган сумма қўйилади. Бунда банк мол етказиб берувчининг (маблағ олувчининг) банкига тўловчи акцептдан қисман бўйин товлаши хусусида ёзма равишда хабардор қилиши шарт.

Банк ҳужжатларини 2-сон картотекадан тўлаш вақтида, агар бу нарса банк билан миждоз ўртасидаги шартномада таъкидланган бўлса, пеня ҳисоблаб ёзиш, тўловчининг ҳисобварағидан ҳисобдан чиқариш ва олувчининг ҳисобварағига қайд этиш ҳуқуқига эгадир.

Муддатида тўланмаган талабномалар бўйича пеняни банк тўловчилардан маблағ олувчилар фойдасига муддати кечиктирилган ҳар бир кун учун қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорда ундиради.

Пеня:

- қайтариладиган идиш учун;
- тегишли сифати бўлмаган маҳсулот учун ортиқча тўланган суммаларни ҳисобдан чиқаришга талабнома бўйича тўлов кечиктирилгани учун ҳисоблаб ёзилмайди.

Муддати ўтган кунлар миқдорини белгилаш вақтида ҳисоб-китобга тақвимий кунлар қабул қилинади.

Агар талабнома қисман акцептланган бўлса, пеня фақат тўловчи томонидан акцептланган суммадан ундирилади.

Ундирилаётган пеняни банк муддати ўтган тўловнинг асосий суммаси тўланган тўловчи ҳисобварағидан ҳисобдан чиқаради ва пул-ҳисоб-китоб ҳужжати суммаси қайд этилиши керак бўлган мол етказиб берувчи ҳисобварағига қайд этилади.

Талабнома қисман тўланганида пеняни ҳисоблаб ёзиш қисман тўловларни ундиришнинг боришига қараб, ҳар бир тўлов учун алоҳида, тўлов муддатининг санасидан бошлаб қисман тўлов суммасини тўловчи ҳисобварағидан ҳисобдан чиқариш кунига қадар амалга оширилади. Қисман тўловларга

ҳисоблаб ёзилган пеня суммалари талабноманинг орқа томонига қўйилади. Ҳисоблаб ёзилган суммани ундириш охириги тўловда амалга оширилади.

Тўловчининг ҳисобварағида фақат талабнома бўйича ўтган тўловнинг асосий суммасини тўлаш учун маблағ бўлган ҳолдагина ушбу суммани тўлаш кечиктирилмайди ва тўловчи ҳисобварағидаги мавжуд маблағлар доирасида амалга оширилади. Пеня тўлаш учун етишмайдиган сумма «Муддатида тўланмаган ҳисоб-китоб ҳужжатлари» деган кутилмаган ҳолатлар ҳисобварағига, асосий тўловнинг дастлабки муддатига риоя этган ҳолда кириб қилинади.

Муддати ўтган асосий суммани тўлаш пайтида охиригача ундирилмаган пенянинг суммасига пеня ҳисоблаб ёзилмайди.

Пеня талабномага киритиладиган пеня ва жарима суммасига ҳам ҳисоблаб ёзилмайди.

Акцептсиз тўланадиган талабномалар.

Тўловчининг ҳисобварағидан маблағларни акцептсиз ҳисобдан чиқариш, агар маблағларни акцептсиз ҳисобдан чиқариш тарафларнинг шартномаси билан таъкидланган ва талабномада «Акцептсиз» ёзуви ёки штамп мавжуд бўлиб, тўлов деталларида «Ҳисоб асбобларининг кўрсатувлари ёки тарифлар асосида» ёзуви кўрсатилган ҳолларда, коммунал хизматлар (газ, сув электр ва иссиқлик энергияси учун ҳисобнинг ўлчов асбоблари кўрсатувчи ва амалдаги тарифлар асосида ёзилган), канализация, телефондан фойдаланганлик, почта-телеграф харажатлари, шунингдек ахлатни олиб чиқиш учун ҳисоб-китоблар пайтида амалга оширилади.

Қарздор томонидан тан олинган сумма маблағларини акцептсиз ҳисобдан чиқариш даъво бўйича, қарздор суммасини тан олиш тўғрисидаги жавобнинг асл нусхасини илова қилган ҳолда, қонун

ҳужжатларида белгиланган бошқа ҳолларда, талабномада «Акцептсиз» ёзуви мавжуд бўлганида амалга оширилади.

Талабномада тўловнинг мақсади уларга кўра ҳисоб-китобларнинг ушбу шакли белгиланган меъёрий ҳужжат ёки шартноманинг санаси рақами ва тегишли бандига мажбурий ҳавола билан кўрсатилади. Бунда банк фақат илова қилинган ҳужжатларнинг уларнинг талабномада кўрсатилган реквизи-титларига мувофиқлигини текширади, лекин уларнинг мазмуни ва ҳужжатларнинг йўлда йўқолгани учун жавобгар бўлмайди.

~~Банкка операциялар кўни давомида келиб тушган, акцептсиз тўланиши лозим бўлган талабномалар ўша кунгек тўланади, тўловчининг ҳисобварақларида маблағ бўлмаган ёки етарлича бўлмаган ҳолларда эса тўланмаган сумма «Муддатида тўланмаган ҳисоб-китоб ҳужжатлари» ҳисобварақларидаги картотекада (2-сон картотека) жойлаштирилади.~~

Операциялар кўни тугаганидан кейин келиб тушган талабномаларга «Кечки» штамп қўйилади ва улар кейинги иш кўнида тўланади ёки 2-сон карто-текага кирим қилинади.

Инкассо топшириқномаси мижознинг банкка тўловчининг ҳисобварағидан маблағларни сўзсиз тартибда ҳисобдан чиқариш талаби ҳисобланади.

Инкассо топшириқномаларини қўйидагилар қўйиши мумкин:

— солиқ органлари — давлат бюджетига ўз муддатида киритилмаган солиқлар ва солиқ бўлмаган тўловларни (пеня, жарималар) ундириш тўғрисида;

— бюджетдан ташқари жамғармалар — агар бу нарса қонун ҳужжатларида назарда тутилган бўлса, боқимандаларни ундириш тўғрисида;

— божхона органлари — ўз муддатида тўланмаган божхона тўловларини ундириш тўғрисида;

— суд органлари — уларга берилган ижро ҳужжатлари бўйича;

— бошқа органлар — қонун ҳужжатларига мувофиқ.

Қуйидагилар ижро ҳужжатлари деб тан олинади:

— хўжалик судининг буйруқлари;

— судлар томонидан берилган ижро варақлари;

— нотариуслар қайд этган ижро ёзувлари.

Туловчилар ҳисобварақларидан маблағларни ҳисобдан чиқаришни банк фақат асл ҳужжатлар ёки уларнинг дубликатлари бўйича амалга оширади. Туловчиларнинг ҳисобварақларидан маблағларни ушбу ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари бўйича ҳисобдан чиқаришга рухсат берилмайди.

Хўжалик судининг ҳал қилувчи қарори бўйича суммаларни ундиришга доир инкассо топшириқномаларида албатта қарорнинг рақами ва санасига ҳавола бўлиши керак, бунинг устига қарз ва давлат божи бўйича харажатлар суммалари алоҳида-алоҳида кўрсатилиши зарур.

Агар ушбу ҳужжатлар қонунда белгиланган муддатни ўтказиб юбориб тақдим этилган бўлса, банк маблағларни хўжалик юритувчи субъектлар фойдасига ҳисобдан чиқаришга доир ҳужжатларни инкассога қабул қилмайди.

Қонун ҳужжатларида ижро ҳужжатларини бажаришга тақдим этишнинг қуйидаги муддатлари белгиланган:

— судлар томонидан берилган ижро варақлари бўйича уч йил;

— ижро ёзувлари бўйича — уч йил;

— хўжалик судлари томонидан берилган ижро варақалари бўйича — олти ой;

— меҳнат низолари бўйича комиссия томонидан берилган гувоҳномалар бўйича — уч ой.

Хўжалик суди судьяси томонидан берилган суд

буйруғи буйича ундириш буйруқ берилганидан сўнг ўн кун ўтгач амалга оширилади.

Ижро ҳужжатини ижро этиш учун банкка ёки суд ижрочисига тақдим этиш ижро учун тақдим этиш муддатининг ўтишини бўлиб қўяди. Банк ёки суд ижрочиси томонидан ҳужжат ундирувчига қайтарилган тақдирда муддат у қайтарилган кундан бошлаб ҳисобланади.

Банклар фақат қуйидаги ҳолларда ундиришни тўхтатиш ёки бекор қилиш ҳуқуқига эга:

- ундирувчиларнинг аризалари буйича;
- ҳўжалик судининг тегишли ҳал қилувчи қарори тақдим этилганда;

- жинойт ишини қўзғатиш ва тергов қилиш муносабати билан тергов органларининг қарорлари буйича.

Юқорида баён этилган ҳужжатларда ундириш тўхтатилиши ёки бекор қилиниши учун асос бўлган ҳужжатнинг санаси ва рақами кўрсатилиши керак.

Ундирувчи банкка ундиришни бошқа усул билан амалга ошириш учун ижро ҳужжатини суд ижрочисига топшириш тўғрисида фармойиш бериши ҳам мумкин. Унга доир ундириш тўхтатилган ҳужжат ундирувчига қайтарилиши керак.

Ҳужжат топширилган ёки жўнатилган ҳолда банк ҳужжатни банкнинг бош бухгалтери ва бухгалтерининг имзолари, банкнинг муҳри билан тасдиқлайди ва қуйидагиларни кўрсатиб ёзувни қайд этади:

- ҳужжатнинг банкка келиб тушиш санаси;
- агар банк томонидан ҳужжат қисман тўланган бўлса, ундирилган сумма миқдори (ёзув билан);
- ҳужжатнинг банк томонидан ундирувчи ёки суд ижрочисига берилган ёки юборилган санаси.

Агар тўлов ҳисобварағида маблағ бўлмаса, ин-кассо топшириқномаси 2-сон картотекага жойлаш-

тирилади ва қонун ҳужжатларида белгиланган навбат тартибида тўланади.

Инкассо топшириқномаси ундирувчи томонидан инкассога бир шаҳардаги ҳисоб-китоблар пайтида — хизмат кўрсатувчи банкка ёки бевосита тўловчининг ҳисобварағи юритиладиган фақат хизмат кўрсатадиган банкка тақдим этилади.

Инкассо топшириқномаси банкка уч нусхада илова билан бирга тақдим этилади:

1) агар маблағларни тўловчи ва олувчига битта банкда хизмат кўрсатилса, бунда:

— инкассо топшириқномасининг биринчи нусхаси тўланганидан кейин банкнинг кун ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси ижро ҳужжатлари илова қилинган ҳолда тўловчига шахсий ҳисобварағидан кўчирма билан бирга берилади;

— учинчи нусхаси олувчига шахсий ҳисобварағидан кўчирма билан бирга қайтарилади;

2) бир шаҳардаги ҳисоб-китобларда инкассо топшириқномаси бевосита тўловчининг банкка тақдим этилиши мумкин, бунда:

— биринчи нусхаси тўланганидан кейин банкнинг кун ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси илова қилинган ижро ҳужжатлари билан бирга тўловчига шахсий ҳисобварағидан кўчирма билан берилади;

— учинчи нусхаси олувчига шахсий ҳисобварағидан кўчирма билан бирга қайтарилади;

3) ундирувчи томонидан унга хизмат кўрсатувчи банкка банклараро ва шаҳарлараро (ҳудудлараро) ҳисоб-китоблар пайтида инкассо топшириқномаси тақдим этилганида, бунда:

— биринчи ва иккинчи нусхалари ижро ҳужжатлари илова қилинган ҳолда бухгалтер имзоси ва мазкур бухгалтерга бириктирилган банк штампи билан

тасдиқланган қабул қилиш санасини кўрсатган ҳолда почта орқали ижрочи банкка жўнатилади;

— учинчи нусхаси бухгалтер имзоси ва мазкур бухгалтерга бириктирилган банк штампи билан тасдиқланган қабул қилиш санасини кўрсатган ҳолда мижозга қайтарилади.

Айрим фуқаролар фойдасига ижро ҳужжатлари бўйича ундириш пайтида тўловчининг ҳисобварағи турган банк ижро ҳужжатларини фаолият ҳудудида мазкур банк жойлашган суд ижрочиси орқалигина қабул қилади.

Суд ижрочилари банкка ижро ҳужжатлари илова қилинган ҳолда инкассо топшириқномасини уч нусхада тақдим этадилар, бунда туланганидан кейин.

— инкассо топшириқномасининг биринчи нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— инкассо топшириқномасининг иккинчи нусхаси ижро ҳужжатлари билан бирга тўловчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади;

— учинчи нусхаси суд ижрочисига хабарнома сифатида қайтарилади.

Электрон тўловлар тизими бўйича олинган электрон инкассо топшириқномаси ундирувчининг банкида икки нусхада қоғозга чиқарилади, бунда:

— бир нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— бошқа нусхаси ундирувчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади.

Банкнинг айби билан мижознинг инкассо топшириғи бажарилмаган ёки тегишлича бажарилмаган тақдирда банк амалдаги ҳужжатларда назарда тутилган асослар ва ҳажмларда жавобгар бўлади.

Корхонада бухгалтерия ҳисобида 5110-«Ҳисобкитоб варағи» ҳисобварағи дебити бўйича ҳисобкитоб варағига пул маблағларининг келиб тушиши акс эттирилади. 5110-«Ҳисобкитоб варағи» ҳисобварағи

кредити бўйича корхона ҳисоб-китоб варағидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш акс эттирилади. Янглиш равишда корхона ҳисоб-китоб варағининг кредити ёки дебетига киритилган ва банк кўчирмаларини текшириш пайтида аниқланган суммалар 4210-«Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ёки 6860-«Даъволар бўйича тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағида акс эттирилади.

Ҳисоб-китоб варағи бўйича операциялар бухгалтерия ҳисобида банк кўчирмалари ва уларга илова қилинган пул ҳамда ҳисоб-китоб ҳужжатлари асосида акс эттирилади.

9.3. Валюта ҳисобварағида пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Мамлакат ҳудуди ва хориждаги банкларда хорижий валюта ҳисобварақларида пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

5210 «Мамлакат ичидаги валюта ҳисобварақлари»

5220 «Хориждаги валюта ҳисобварақлари»

Валюта ҳисобварақлари бўйича операцияларни амалга ошириш ва расмийлаштириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг меъёрий ҳужжатлари билан бошқарилади.

Корхонанинг валюта маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича корхонанинг валюта ҳисобварақларига пул маблағларининг келиб тушиши, кредити бўйича эса — пул маблағларини ҳисобдан чиқариш акс эттирилади. Корхона валюта ҳисобварақларининг кредитига янглиш равишда киритилган ва банк кўчирмаларини текши-

риш пайтида аниқланган суммалар 4210-«Даъво-лар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобва-рағи бўйича акс эттирилади.

Валюта ҳисобварақлари бўйича оперциялар бух-галтерия ҳисобида банк кўчирмалари ва уларга илова қилинган пул-ҳисоб-китоб ҳужжатлари асо-сида акс эттирилади.

Корхона валюта маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб банк муас-сасаларида хорижий валютадаги пул маблағлари-ни сақлаш учун очилган ҳар бир ҳисобварақ бўйи-ча юритилади.

9.4. Банкда махсус ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Мамлакат ҳудудида ва хорижда жорий, алоҳида ва бошқа махсус ҳисобварақлардаги аккредитивлар, чек дафтарчалари, бошқа тўлов ҳужжатларида (век-селлардан ташқари) турган миллий ва хорижий валю-тадаги пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати, шунингдек мақсадли молиялаш маблағлари (тушум-лар)нинг алоҳида сақланиши лозим бўлган қисмининг ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қу-йидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

5510 «Аккредитивлар»

5520 «Чек дафтарчалари»

5530 «Бошқа махсус ҳисобварақлар».

5510-«Аккредитивлар» ҳисобварағида аккреди-тивларда бўлган маблағларнинг ҳаракати ҳисобга олинади. Аккредитивлар шаклидаги ҳисоб-китоблар-ни амалга ошириш тартиби Ўзбекистон Республи-каси Марказий банки томонидан бошқарилади.

Аккредитив — банкнинг шартли пул мажбу-рияти, банк томонидан миждоз топширигига кўра унинг контрагенти фойдасига шартнома бўйича бе-

рилади, ушбу шартномага биноан аккредитив олувчи банк (эмитент-банк) мол етказиб берувчига тўловни амалга ошириши ёки унга аккредитивда назарда тутилган ҳужжатларни тақдим этиши ва аккредитивнинг барча шартларини бажариш шarti билан бошқа банкка шундай тўловларни амалга ошириш ваколатини бериши керак.

Тўловчи банкка белгиланган шакл бўйича аккредитив учун ариза тақдим этади.

Аккредитив бўйича ҳисоб-китобларнинг амал қилиш муддати ва тартиби тўловчи билан мол етказиб берувчи (маблаг олувчи) ўртасидаги шартномада белгиланади.

Шартномада қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- эмитент банкнинг номи;
- аккредитив тури ва уни ижро этиш усули;
- мол етказиб берувчининг аккредитив очилиши тўғрисида хабардор қилиш усули;
- мол етказиб берувчи томонидан аккредитив бўйича маблаг олиш учун тақдим этиладиган ҳужжатларнинг тулиқ рўйхати ва аниқ тавсифи;
- товарлар юклаб жўнатилганидан (хизмат кўрсатилганидан, ишлар бажарилганидан) кейин ҳужжатларни тақдим этиш муддати;
- бошқа зарур ҳужжатлар ва шартлар.

Аккредитивларнинг қуйидаги турлари очилиши мумкин:

- қопланган (депонентланган);
- қопланмаган (кафолатланган).

Аккредитивлар банк томонидан кутилмаган ҳолатларнинг алоҳида ҳисобварақларида ва 22602-«Мижозларнинг аккредитивлар бўйича депозитлари» баланс ҳисобварағида ҳисобга олинади. Ҳар бир мол етказиб берувчи учун унга хизмат кўрсатадиган банкда аккредитивлар бўйича алоҳида депозит ҳисобварағи очилади.

Қопланган ва қопланмаган аккредитивлар чақириб олинадиган ёки чақириб олинмайдиган бўлиши мумкин. Бу нарса кўрсатилмаган бўлса, аккредитив чақириб олинадиган ҳисобланади.

Чақириб олинадиган аккредитивни эмитент банк мол етказиб берувчи билан олдиндан келишмасдан ўзгартириши ёки бекор қилиши мумкин (масалан, шартномада назарда тутилган шартларга риоя этилмаган тақдирда эмитент банкнинг муддатдан олдин бош тортишини аккредитив бўйича тўловлар кафолатлаши керак). Чақириб олинадиган аккредитив шартларини ўзгартириш тўғрисидаги барча фармоёнларни тўловчи фақат эмитент орқали бериши мумкин, эмитент банк мол етказиб берувчининг банкни (ижрочи банкни), ижрочи банк эса мол етказиб берувчини хабардор қилади. Бироқ ижрочи банк аккредитив шартларига мувофиқ келадиган, мол етказиб берувчининг банки томонидан аккредитив ўзгаргани ёки бекор қилингани тўғрисида билдиришнома олинганига қадар мол етказиб берувчи тақдим этган ва унинг банки қабул қилган ҳужжатларни тўлаши шарт.

Чақириб олинмайдиган аккредитив унинг фойдасига очилган мол етказиб берувчининг розилигисиз ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин эмас.

Агар аккредитив шартларида назарда тутилган бўлса, мол етказиб берувчи аккредитивни ишлатишдан муддатдан олдин бош тортиши мумкин.

Мол етказиб берувчининг банкида аккредитивни ёпиш қўйидагича амалга оширилади:

а) аккредитив муддати тугаганда. Аккредитивни ёпиш тўғрисида ижрочи банк эмитент банкни хабардор қилади;

б) унинг муддати тугашига қадар тақдим этилган аккредитивдан бундан кейин фойдаланишдан воз кечиш тўғрисида мол етказиб берувчининг аризаси

бўйича ва агар бу нарса аккредитив шартларида назарда тутилган бўлса. Эмитент банкка ижрочи банк томонидан билдирувнома юборилади. Ишлатилмаган сумма тўловчининг банкига, ундан маблағлар депонент қилинган ҳисобвараққа ўтказилади;

в) аккредитивни тўлиқ ёки қисман чақириб олиш тўғрисида харидорнинг аризаси бўйича, агар бу нарса аккредитив шартлари билан назарда тутилган бўлса; аккредитив эмитент банкдан хабарнома олинган кунда, лекин 22602-«Аккредитивлар бўйича мижозларнинг депозитлари» баланс ҳисобварағидаги суммадан кўп бўлмаган миқдорда, ёпилади ёки камайтирилади. Аккредитивнинг ёпилиши тўғрисида эмитент банкка билдирувнома юборилади.

Аккредитив бўйича депозит ҳисобварағидан нақд пуллар тўлашга, шунингдек аккредитивни бошқанинг номига қайта расмийлаштирилишига йўл қўйилмайди.

Уларни очиш пайтида эмитент банк тўловчининг ўз маблағларини ёки унга тақдим этилган кредитни мол етказиб берувчи банки (ижрочи банк) тасарруфига эмитент банк мажбуриятлари амал қилишининг бутун муддати давомида ўтказилган аккредитивлар қопланган (депонент қилинган) аккредитивлар ҳисобланади.

Аккредитивга ариза эмитент банкка икки нусхада тақдим этилади:

— биринчи нусхаси тўлангандан кейин банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси маблағ тўловчининг шахсий ҳисобварағидан кўчирмага илова қилинади.

Айни вақтда аккредитив суммаси кутилмаган ҳолатлар ҳисобварағига кирим қилинади.

Тўланган аккредитив электрон тўловлар тизими бўйича маблағ олувчининг банкига юборилади ва мол етказиб берувчининг аккредитив ҳисобвара-

гида қайд этилади. Ижрочи банк мол етказиб берувчини маблағлар келиб тушиши ҳақида хабардор қилади.

Ижрочи банкда аккредитивга электрон ариза икки нусхада қоғозга кўчирилади, бунда:

— бир нусхаси банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи нусхаси «Тўлов муддатини кутаётган ҳисоб-китоб ҳужжатлари» деган 1-сон картотекага жойлаштирилади.

Маблағларни мол етказиб берувчининг талаб қилиб олингунгача депозит ҳисобварағида қайд этиш унинг томонидан банкка аккредитив барча шартлари бажарилишини тасдиқлайдиган ҳужжатлар тақдим этилганда амалга оширилади.

Аккредитив бўйича тўловни тасдиқлайдиган ҳужжатлар банкка аккредитив муддати тугашига қадар тақдим этилиши керак.

Ижрочи банк мол етказиб берувчи томонидан аккредитивнинг барча шартларига риоя этилишини, шунингдек тасдиқловчи ҳужжатлар тўғри расмийлаштирилганлигини текшириши шарт.

Аккредитив шартларидан ақалли биттаси бузилса, мол етказиб берувчининг ҳисобига маблағларни қайд этиш тақиқланади.

Мол етказиб берувчи банкка тасдиқловчи ҳужжатларни икки нусхада тақдим этади.

Маблағлар мол етказиб берувчининг депозит ҳисобварағида қайд этилганида ижрочи банкда тўрт нусхада мемориал ордер ёзилади, тўлов мақсадида унинг ҳисобига тўлов амалга оширилган шартноманинг рақами ва санаси кўрсатилади ва:

— мемориал ордернинг биринчи нусхаси тасдиқловчи ҳужжатларнинг бир нусхаси билан бирга банкнинг пул ҳужжатларига тикилади;

— иккинчи ва учинчи нусхалари тасдиқловчи

ҳужжатларни илова қилган ҳолда эмитент банкка юборилади;

— мемориал ордернинг тўртинчи нусхаси шахсий ҳисобварақдан кўчирма билан бирга мол етказиб берувчига (маблағ олувчига) берилади.

Айни вақтда 1-сон картотекадан аккредитивнинг тўланган суммаси ҳисобдан чиқарилади.

Эмитент банк ижрочи банкдан аккредитив ишлатилгани тўғрисидаги ҳужжатларни олганидан кейин олинган мемориал ордерга асосан аккредитив суммасини кутилмаган ҳолатлар ҳисобварағидан ҳисобдан чиқаради ва мемориал ордернинг бир нусхасини тасдиқловчи ҳужжатларни илова қилган ҳолда тўловчига топширади.

Аккредитивдан тўлиқ фойдаланилмаган ва у эмитент банкка тўловчининг депозит ҳисобварағига қайтарилган ҳолда кутилмаган ҳолатлар ҳисобварағи ҳам ёпилади.

Мол етказиб берувчининг банкида аккредитив қисман тўланган тақдирда тўланган суммалар тўлашнинг боришига қараб, эмитент банкда кутилмаган ҳолатлар ҳисобварағидан ҳисобдан чиқарилади.

Қопланмаган (кафолатланган) аккредитив ижрочи банкда эмитент банк билан бевосита корреспондентлик муносабатлари мавжуд бўлганда, мол етказиб берувчи томонидан аккредитив барча шартлари бажарилганда, унда очилган эмитент банкнинг корреспондентлик ҳисобварағидан аккредитив барча суммасини ҳисобдан чиқариш ҳуқуқини эмитент банкка тақдим этиш йўли билан очилади.

Қопланмаган (кафолатланган) аккредитивнинг барча шартлари мол етказиб берувчи билан тўловчи ўртасидаги, шунингдек корреспондент банклар ўртасидаги шартномада таъкидланади.

Корхонанинг қопланмаган (кафолатланган) аккредитив қўйиш тўғрисидаги илтимосномаларини

эмитент банк кутилмаган ҳолатларни алоҳида ҳисобварақда кирим қилади.

Аккредитивдан тўлиқ фойдаланилмаган тақдирда эмитент банк қисман тўланган суммани миждоз ҳисобварағидан банкнинг корреспондентлик ҳисобварағига ҳисобдан чиқаради, айти вақтда аккредитивнинг тўлиқ суммасини кутилмаган ҳолатлар ҳисобварағидан ҳисобдан чиқаради.

Эмитент банкнинг корреспондентлик ҳисобварағидан мол етказиб берувчининг ҳисобварағига қопланмаган аккредитив буйича маблағларни қайд этиш Марказий банкнинг нақдсиз ҳисоб-китоблар буйича низомининг барча талабларига риоя этган ҳолда амалга оширилади.

Пул маблағларини аккредитивларга қайд этиш 5510-«Аккредитивлар» ҳисобварағи дебети ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи», 5210-5220-«Валюта ҳисобварағи», 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва бошқа ҳисобварақлар кредити буйича акс этирилади. 5510-«Аккредитивлар» ҳисобварағи буйича ҳисобга қабул қилинган аккредитивлардаги маблағлар улардан фойдаланишнинг боришига қараб (банк кўчирмаларига кўра), одатда, 6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи дебетига ҳисобдан чиқарилади. Аккредитивлардаги фойдаланилмаган маблағлар банк томонидан улар ўтказилган ҳисобвараққа тикланганидан кейин, 5510-«Аккредитивлар» ҳисобварағи кредити буйича, 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ёки 5210-5220-«Валюта ҳисобварағи» ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс этирилади. 5510-«Аккредитивлар» ҳисобварағи буйича таҳлилий ҳисоб корхона томонидан қўйилган ҳар бир аккредитив буйича юритилади.

5520-«Чек дафтарчалари» ҳисобварағида чек дафтарчаларида мавжуд бўлган маблағларнинг

ҳаракати ҳисобга олинади. Ҳисоб-китобларни чеклар билан амалга ошириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг йўриқномалари билан бошқарилади.

Тижорат банкининг ҳисоб-китоб чеки (матн давомида — чек) мижознинг унга хизмат кўрсатувчи банкка чек берувчининг ҳисобварағидан чек тутувчининг ҳисобварағига муайян суммадаги маблағларни тўлашни амалга ошириш топшириғи ҳисобланади.

Чеклар фақат жисмоний шахслар билан хўжалик юритувчи субъектлар ўртасида товар ва хизматлар учун нақдсиз ҳисоб-китоблар вақтида қўлланилади.

Чекнинг энг юқори суммасини Ўзбекистон Республикаси Марказий банки, чекнинг энг паст суммасини эса тижорат банклари мустақил равишда белгилайдилар.

Чек икки қисмдан иборат: чекнинг ўзи ва корешок (милк)дан. Корешокда чекда кўрсатилган суммани тасдиқлаш учун мўлжалланган назорат рақами бўлади.

Чекнинг амал қилиш муддатини тижорат банклари мустақил равишда белгилайдилар.

Товарлар учун тўлашга чек тақдим этилганида зиммасига чеклар қабул қилиш функциялари юкланган савдо ташкилотининг ходими чек белгиланган намунадаги бланкда тўлдирилганини, чек матни ёки суммасида ўчиришлар, тузатишлар бориқлигини, назорат рақамлари чекда ёзилган суммага мувофиқлигини, чек муддати ўтмаганлигини, унда банк муассасаси муҳрининг аниқ изи ва имзо мавжудлигини текширади, сўнгра тақдим этувчининг шахсини тасдиқлаб олади (паспорт бўйича).

Чекни текшириб, товарлар учун тўлашга қабул қилиб олгач, савдо ташкилотининг ходими ҳисоб-китоб чекининг орқа томонига савдо ташкилотининг штамп ва мансабдор шахс имзосини қўяди.

Товарлар учун тўлашга қабул қилинган чеклар савдо ташкилотлари уларга хизмат кўрсатувчи банк муассасасига белгиланган тартибда инкассаторлар орқали пул тушуми билан бирга топширадилар.

Банк томонидан қабул қилинган чеклар қуйидаги тартибда тўланади:

1) агар чек берувчи билан чек тутувчига битта банкда хизмат кўрсатилса:

— чеклар савдо ташкилоти (чек тутувчи) ҳисобварагининг кредити ва «Инкассацияланган пул тушуми ва чеклар» ҳисобварағи орқали чек берувчи ҳисобварагининг дебети бўйича ўтказилади. Ҳақиқий чек банкнинг кун ҳужжатларига тикилади;

2) агар чек берувчи билан чек тутувчига турли банкларда хизмат кўрсатилса:

— чек тутувчининг банкида олинган чек асосида маблағлар чек тутувчининг ҳисобварағида қайд этилади. Тижорат банкнинг электрон ҳисоб-китоб чеки электрон тўловлар тизими бўйича чек берувчининг банкига жўнатилади. Ҳақиқий чек банкнинг кун ҳужжатларига тикилади;

— чек берувчининг банкида олинган электрон чекка асосан маблағларни чек берувчининг иккиламчи ҳисобварағидан ҳисобдан чиқариш дастурга мувофиқ амалга оширилади. Электрон чек қоғозга чиқарилади ва банкнинг кун ҳужжатларига тикилади.

Чек дафтарчаларини бериш вақтида маблағларни депонентга қўйиш 5520-«Чек дафтарчалари» ҳисобварағи дебети ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи», 5210-5220-«Валюта ҳисобварағи», 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва бошқа ҳисобварақлар кредити бўйича акс эттирилади. Банкда олинган чек дафтарчалари бўйича суммалар корхона томонидан берилган чеклар тўланишининг боришига қараб, яъни унга тақдим этилган чекларнинг банк томонидан сундирилиш суммаларида (банк кучирмаларига

кўра), 5510-«Банклардаги махсус ҳисобварақлар» ҳисобварағи кредитидан ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (турли кредиторларга қарзлар ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятлар ҳисобварағи) дебетига ҳисобдан чиқарилади. Берилган, лекин банк томонидан тўланмаган (тўлашга тақдим этилмаган) чеклар бўйича суммалар 5510-«Чек дафтарчалари» ҳисобварағида қолади; 5520-«Чек дафтарчалари» ҳисобварағи бўйича сальдо банк кўчирмалари бўйича сальдога мувофиқ келиши керак. Банкка қайтарилган (ишлатилмасдан қолган) чеклар бўйича суммалар 5510-«Чек дафтарчалари» ҳисобварағи кредити бўйича 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ёки 5210-5220-«Валюта ҳисобварағи» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс этирилади.

Кредитор корхоналар билан ҳисоб-китоблар учун корхона ходимларига ҳисобот учун берилган чек дафтарчаларидаги маблағларнинг ҳаракати устидан назорат тезкор тарзда юритилади.

5520-«Чек дафтарчалари» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир олинган чек дафтарчаси бўйича юритилади.

5530-«Бошқа махсус ҳисобварақлар» ҳисобварағида банкда алоҳида сақланадиган мақсадли молиялаш маблағлари (тушумлар)нинг ҳаракати ҳисобга олинади. Хусусан, ижтимоий муассасалари (болалар боғчаси, ясли ва ҳоказо)ни тутиб туришга ота-оналар, бошқа фойдаланувчилар ва ўзга манбалардан келиб тушган маблағлар; корхонанинг илтимосига кўра алоҳида ҳисобварақда жамланадиган ва сарфланадиган капитал қўйилмаларни молиялашга маблағлар; ҳукумат органлари субсидиялари ва ҳоказо.

Корхона таркибига кирадиган ва алоҳида балансга ажратилган жорий харажатларни (иш ҳақи, хўжалик харажатлари, хизмат сафари суммалари ва ҳоказолар) амалга ошириш учун уларга банкларнинг

маҳаллий муассасаларида жорий ҳисобварақлар очилган филиаллар, таркибий бирликлар кўрсатилган маблағлар харажатини алоҳида ҳисобга олинади. Ушбу ҳисобварақлар бўйича таҳлилий ҳисоб қурилиши мамлакат ҳудуди ва хорижда аккредитивлар, чек дафтарчалари ва ҳоказоларда пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни олиш имкониятини таъминлаши керак.

Хорижий валюталардаги пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати махсус ҳисобварақларда алоҳида ҳисобга олинади. Ушбу ҳисобварақ бўйича таҳлилий ҳисоб қурилиши мамлакат ҳудуди ва хорижда аккредитивлар, чек дафтарчалари ва ҳоказоларда пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни олиш имкониятини таъминлаши керак.

9.5. Пул эквивалентлари ва йўлдаги маблағларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона кассасида бўлган пул эквивалентлари (почта маркалари, давлат божи маркалари ва ҳоказо) ва йўлдаги пул маблағлари (маҳсулотни нақд пул билан сотиш ва пул ўтказмалари тушумларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

5610 «Пул эквивалентлари (турлари бўйича)»

5620 «Йўлдаги пул маблағлари (турлари бўйича)»

5610-«Пул эквивалентлари (турлари бўйича)»

ҳисобварағида маркалар, чипталар ва бошқа пул эквивалентлари номинал қиймати бўйича ҳисобга олинади.

5620-«Йўлдаги пул маблағлари (турлари бўйича)» ҳисобварағида сақлаш жойидан чиқиб кетган,

лекин ҳали белгиланган жойига келиб тушмаган пул маблағлари (инкассатор томонидан топширилган сотиш тушуми, пул ўтказмалари) ҳисобга олинади.

Ушбу ҳисобварақлар транзит ҳисобланади ва маблағлар ҳаракати устидан узлуксиз назоратни ўрнатиш учун боғловчи бўғин функциясини бажаради.

Пул эквивалентлари ва йўлдаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича инкассаторларга пул топширилиши кассалардаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади, қайд этилгач пул эквивалентлари ва йўлдаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи дебети билан корреспонденцияда кредитланади.

Қисқа муддатли банк кредитлари ва заёмларини сўндириш пул эквивалентлари ва йўлдаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити ҳамда 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари», 7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари», 6940-«Қисқа муддатли банкдан ташқари заёмлар» ва 7690-«Тулашга доир бошқа узоқ муддатли ҳисобварақлар» ҳисобварақлари дебети бўйича акс эттирилади.

Ушбу ҳисобварақлардан бош корхоналар ўз тизимидаги корхоналарга ҳисобот даврида тегишли ҳисобварақларда қайд этилмаган пул маблағларини ўтказиш вақтида фойдаланадилар.

Корхоналар худди шундай тарзда бош корхонадан олинishi керак бўлган (банклардан олинган хабарномаларга кўра) уларга доир тегишли суммалар ҳали ҳисоб-китоб варағи ёки бошқа ҳисобварақларда қайд этилмаган суммаларни акс эттирадилар.

Ушбу гуруҳ ҳисобварақларида маблағларни акс эттириш учун қуйидагилар асос бўлиб ҳисобланади:

— тушумни топшириш вақтида — банклар, алоқа бўлимларининг квитанциялари, инкассатор

томонидан банкка тушумни топшириш вақтида илова қайднома нусхалари ва ҳоказо;

— бош корхона тақдим этган суммалар бўйича — улардан олинган, топшириш санаси, рақами, суммалари ва ўтказиш учун маблағни қабул қилиб олган банк муассасаси ёки алоқа бўлимининг номи кўрсатилган авизо (хабарнома).

Пул эквивалентлари ва йўлдаги пул маблағларининг таҳлилий ҳисоби уларнинг турлари бўйича юритилади.

9.6. Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корxonанинг бошқа корxonалар қимматли қоғозларига қисқа муддатли (бир йилдан кўп бўлмаган муддатга) қўйилмалари (инвестициялари), давлат ва маҳаллий заёмларнинг фоизли облигациялари ва ҳоказолар, шунингдек корхона томонидан бошқа корxonаларга тақдим этилган заёмларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

5810 «Қимматли қоғозлар»

5830 «Берилган қисқа муддатли заёмлар»

5880 «Бошқа жорий инвестициялар»

Бунда фоизли облигациялар ва бошқа қимматли қоғозларга қўйилмалар, шунингдек бошқа корxonаларга тақдим этилган заёмлар уларни сўндиришнинг белгиланган муддатлари бир йилдан ошмайдиган қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олиш ҳисобварақларида ҳисобга олинади. Сўндириш (сотиб олиш) муддати белгиланмаган бошқа қимматли қоғозларга қўйилмалар ушбу қўйилмалар улар бўйича бир йилдан кўп муддат даромад олиш ниятсиз амалга оширилган қисқа муддатли

қўйилмаларни ҳисобга олиш ҳисобварақларида ҳисобга олинади.

5810-«Қимматли қоғозлар» ҳисобварағида акцияларга қисқа муддатли инвестициялар, давлат ва маҳаллий заёмларнинг фоизли облигациялари, шунингдек бошқа қимматли қоғозларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

Облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар 5810-«Қимматли қоғозлар» ҳисобварағида харид қиймати бўйича кирим қилинади.

Корхона томонидан акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар хариди, агар қимматли қоғозларга ҳақ тўлаш моддий ва бошқа бойликларни (пул маблағларидан ташқари) сотувчи корхона мулкига ёки фойдаланишга тақдим этиш йўли билан амалга оширилса, 5810-«Қимматли қоғозлар» ҳисобварағи дебети ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи», 5210-5220-«Валюта ҳисобварақларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари» кредити бўйича амалга оширилади.

Корхона томонидан ўтказилган, лекин уларга ҳисобот даврида корхонанинг тегишли ҳуқуқларини тасдиқлайдиган ҳужжатлар олинмаган қисқа муддатли инвестициялар суммалари қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олиш ҳисобварақларида алоҳида акс эттирилади.

Агар корхона томонидан харид қилинган облигациялар ва шу сингари қимматли қоғозларнинг харид қиймати уларнинг номинал қийматидан фарқ қилса, харид ва номинал қийматлар ўртасидаги фарқ суммаси шундай тарзда ҳисобдан чиқарилиши ёки қўшимча ҳисобланиши керакки, қимматли қоғозларни сўндириш вақтига келиб улар 5810-«Қимматли қоғозлар» ҳисобварағида ҳисобга олинган баҳо номинал қийматга мувофиқ келсин.

5810-«Қимматли қоғозлар» ҳисобварағида ҳисобга олинмаган облигациялар ва бошқа қим-

матли қоғозларни сундириш (сотиб олиш) ва сотиш пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети буйича сотиш нархида ва 5810-«Қимматли қоғозлар» ҳисобварағи кредити буйича баланс қийматида акс эттирилади.

Қимматли қоғозларни сотишдан молиявий натижа молиявий фаолиятга доир 9590-«Бошқа даромад ва фойдалар» ҳисобварағи кредити ёки 9690-«Молиявий фаолият буйича бошқа харажатлар» ҳисобварағи кредити буйича акс эттирилади.

5830-«Берилган қисқа муддатли заёмлар» ҳисобварағида корхона томонидан бошқа корхоналарга берилган қисқа муддатли пул ва бошқа заёмлар ҳаракати ҳисобга олинади.

Тақдим этилган заёмлар 5830-«Берилган қисқа муддатли заёмлар» ҳисобварағи дебети буйича 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи ёки бошқа тегишли ҳисобварақлар билан корреспонденцияда акс этирилади. Заёмни қайтариш 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи ёки бошқа тегишли ҳисобварақлар дебети ва 5830-«Берилган қисқа муддатли заёмлар» ҳисобварағи кредити буйича акс эттирилади.

5890-«Бошқа жорий инвестициялар» ҳисобварағида корхоналар томонидан банкдаги ва бошқа омонатларга қўйилган сумлар ва хорижий валютадаги маблағларнинг ҳаракати ҳисобга олинади.

Пул маблағларини омонатларга ўтказиш корхона томонидан 5890-«Бошқа жорий инвестициялар» ҳисобварағи дебети буйича 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ёки 5210-«Мамлакат ичидаги валюта ҳисобварақлари» ва 5220-«Хориждаги валюта ҳисобварақлари» ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади. Банк томонидан омонатлар суммалари қайтарилганда корхоналар ҳисобида тескари ёзувлар қайд этилади.

Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олиш

ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб қисқа муддатли инвестициялар турлари ва ушбу қўйилмалар амалга оширилган объектлар (корхоналар — қимматли қоғозларни олувчилар, омонатлар ва ҳоказолар) бўйича юритилади. Бунда таҳлилий ҳисоб қурилиши мамлакат ҳудуди ва хориждаги объектларга қисқа муддатли қўйилмалар тўғрисидаги маълумотлар олинишини таъминлаши керак.

9.7. Бошқа жорий активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

5910-«Бошқа жорий активлар» ҳисобварағи бўлимнинг юқорида келтирилган ҳисобварақларида ҳисоб учун назарда тутилмаган, лекин корхонанинг мулк ҳисобланган жорий активларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган. Бошқа жорий активларга дам олиш уйлари, санаторийлар ва сайёҳлик оромгоҳларига йўлланмалар, кўнгиш-очиш тadbирлари учун турли абонементлар киради.

Бошқа жорий активларнинг таҳлилий ҳисоби уларнинг турлари бўйича юритилади.

10-боб. ЖОРИЙ МАЖБУРИЯТЛАР

Ушбу боб ҳисобварақлари турли юридик ва жисмоний шахслар билан корхонанинг барча тур мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мулжалланган.

Мажбуриятлар — ҳисобот даврида ёки ундан олдинги даврларда юзага келган, уни сўндириш (тартибга солиш) иқтисодий нафни камайтиришга ёки реал активларни камайтиришга олиб келиши ҳақидаги ишонч мавжуд бўлган кредиторлик қарзи ёки бошқа хил қарзлардир.

Мажбуриятлар корхоналар томонидан турли битимлар амалга оширилиши натижасида юзага келади ва товарлар, тақдим этилган хизматлар ва бажарилган ишлар учун кейинги тўловларга юридик асос бўлиб ҳисобланади.

«Ҳисоб сиёсати ва молиявий ҳисобот» деб номланган 01-сон БҲМСга кўра активлар, хизматлар ва ишлар харид қилинишининг таннархи ёки қиймати мажбуриятларини баҳолаш негизи бўлиб ҳисобланади.

Мажбуриятлар қисқа муддатли (жорий) ва узоқ муддатли бўлиши мумкин. Жорий мажбуриятлар — кредитор талабига кўра бир йил давомида тўлашни керак бўлган мажбуриятлардир. Узоқ муддатли мажбуриятларга тўлаш муддати бир йилдан ошадиган мажбуриятлар киради.

Амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ юзага келган хорижий валютадаги мажбуриятлар ушбу бўлим ҳисобварақларида ҳисоб-китоб-пул ҳужжатларини ёки шартномада таъкидланган ҳужжатлар ёзилган санада Ўзбекистон Республикаси Марказий банки белгиллаган курс бўйича хорижий валютани қайта ҳисоб-китоб қилиш йўли билан белгиланадиган сўмларда ҳисобга олинади. Айни вақт-

да ушбу ҳисоб-китоблар ҳисоб-китоблар ва тўловлар валютасида акс эттирилади. Қарзни сундириш вақтида юзага келган хорижий валюталар билан операциялар бўйича курсдаги фарқ 9540-«Курсдаги фарқдан даромад (мусбат)» ёки 9620-«Курсдаги фарқдан зарарлар (манфий)» ҳисобварағига кирилади.

Ушбу бўлимда ҳисобга олишнинг қуйидаги ҳисобварақларида ҳисоб тартиби тўғрисидаги ахборот келтирилади:

- 60 — Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 61 — Бўлимларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 62 — Муддати ўтган мажбуриятларнинг жорий қисмини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 63 — Олинган жорий бўнақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 64 — Бюджетга тўловлар бўйича қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (солиқ турлари бўйича)
- 65 — Суғурталаш ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар бўйича қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 66 — Муассисларга қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 67 — Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 68 — Турли кредиторларга қарзни ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 69 — Қисқа муддатли банк кредитлари ва банкдан ташқари заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга:

— корхонага тақдим этилган активлар, хизматлар ёки бажарилган ишлар;

— уларга доир ҳисоб-китоблар режадаги тўловлар тартибида амалга ошириладиган товар-моддий бойликлар, ишлар ва хизматлар;

— улар қабул қилиш вақтида аниқланган ортиқча товар-моддий бойликлар;

— ташишлар бўйича олинган хизматлар, шу жумладан тариф (фрахт) кам ёки ортиқча олинганга доир ҳисоб-китоблар, шунингдек алоқа хизматларининг барча турлари учун мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш кўйидаги ҳисобварақларда акс этирилади:

6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар»

6020 «Берилган векселлар»

Пудрат қурилиш ва монтаж, илмий-тадқиқот ва бошқа шу сингари ташкилотлар, агар улар бош пудратчи (бош ташкилот) ҳисоблансалар, ёрдамчи пудратчига нисбатан мажбуриятларини ҳам ана шу ҳисобварақларда акс этирадилар.

Харид қилинган моддий бойликлар ёки истеъмол қилинган хизматлар ва бажарилган ишлар учун мажбуриятларнинг пайдо бўлиши билан боғлиқ барча операциялар ҳисобварақлари бўйича, тақдим этилган ҳисобварақни тўлаш вақтидан қатъи назар, ўтказилади.

6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи корхонанинг олинган ТМБ, бажарилган ишлар, курсатилган хизматлар ва бошқа активлар учун турли мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга жорий қарзини акс этиради.

6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи

ҳақиқатда келиб тушган ТМБ, қабул қилинган ишлар ва истеъмол қилинган хизматлар қийматига ушбу бойликни ёки тегишли харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда кредитланади.

6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб режадаги тўловлар тартибида ҳар бир тақдим этилган ҳисобварақ ва мажбурият – ҳар бир мол етказиб берувчи ва пудратчи бўйича юритилади. Бунда таҳлилий ҳисоб қурилиши: тўлов муддати келмаган акцептланган ва бошқа ҳисоб-китоб ҳужжатлари бўйича мол етказиб берувчилар; тўлов муддати келмаган берилган векселлар бўйича мол етказиб берувчилар; муддати ўтган векселлар бўйича мол етказиб берувчилар; олинган тижорат кредити бўйича мол етказиб берувчилар хусусида зарур маълумотлар олиниши имкониятини таъминлаши керак.

6010-ҳисобварақ мол етказиб берувчининг ҳисоб-китоб ҳужжатларига кўра акцепт суммалари доирасида кредитланади. Агар мол етказиб берувчининг ҳисоб-китоб ҳужжатлари олдиндан тўланган бўлса, омборларга келиб тушган моддий бойликлар эса сифат, миқдорга, шунингдек шартномада таъкидланган нархларга мувофиқ келмаса, 6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи 4210-«Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи билан тегишли суммага кредитланади.

6020-«Берилган векселлар» ҳисобварағи корхона томонидан ТМБ ва бошқа активлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларни харид қилишга берилган векселларни акс эттиради. Тўлашга доир вексель фоизли ёки фоизсиз бўлиши мумкин. Фоизли векселлар вексель асосий суммасини –

номинал қиймат ва белгиланган фоиз ставкасини аниқ кўрсатади. Фоизсиз векселлар аслида фоизлар тўланишини назарда тутаяди, чунки бундай векселларнинг номинал қиймати заём суммасини ҳам, ушбу заём бўйича фоизларни ҳам ўз ичига олади, улар эса сўндириш муддатига тўланадиган ягона суммани ташкил этади. Ушбу ҳисобварақ кредити бўйича харид қилинган ТМБ, бошқа активлар ва хизматлар учун вексель билан таъминланган жорий қарзлар ҳисобга олинади ва сўндириш вақтига қадар қайд этилади. Векселлар бўйича қарз сўндирилиб боришига қараб у пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредитидан 6020-«Берилган векселлар» ва 6820-«Ҳисоблаб ёзилган фоизлар» ҳисобварағи дебетига ҳисобдан чиқарилади.

6020-«Берилган векселлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб берилган векселларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади, тўлаш муддати ўтган векселлар эса алоҳида акс эттирилади.

10.1. Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

6110-«Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи корxonанинг алоҳида балансга ажратилган филиаллари, ваколатхоналари, бўлимлари ва бошқа алоҳида бўлинмаларига қарзнинг барча турлари (ички баланс ҳисоб-китоблари) бўйича ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган. Хусусан, ажратилган мол-мулк; моддий бойликларни бир-бирларига бериш; маҳсулот сотиш; умумбошқарув фаолияти харажатларини тўндириш; бўлинмалар, ходимларга иш ҳақи тўлаш бўйича қарзларга доир.

Ҳисобварақ кредити бўйича бўлинмалар билан операциялар турлари бўйича мажбуриятлар моддий бойликлар, пул маблағлари ва бошқа харажатлар ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

6110-«Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга тулашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб бўлинмалар ва улар билан операцияларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

10.2. Муддати кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари — жорий қисм

Вақтдаги фарқлар оқибатида жорий даврда тулаш муддати кечиктирилган ва келгусида туланадиган жорий мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

6210 «Муддати кечиктирилган даромад»

6220 «Солиқлар ва мажбурий туловлар бўйича муддати кечиктирилган мажбуриятлар»

6230 «Муддати кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)»

6240 «Муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)»

6290 «Муддати кечиктирилган бошқа мажбуриятлар»

6210-«Муддати кечиктирилган даромад» ҳисобварағи ҳисобот даврида бунак билан олинган (ҳисоблаб ёзилган), лекин келгуси ҳисобот даврларига тааллуқли бўлган даромадлар тўғрисидаги ахборотни акс эттириш учун, шунингдек ҳисобот даврида аниқланган ўтган йиллар учун камомадлар бўйича қарзнинг бўлгуси тушумлари ҳамда айбдор шахс

лардан ундириладиган сумма билан бойликлар ка-
момади буйича баланс қиймати уртасидаги фарқ-
ларни акс эттириш учун мулжалланган. Бунак буйи-
ча олинган пул маблағлари, 02-сон БХМСга кура,
мажбуриятни тугдиради ҳамда товар ва хизматлар
ҳақиқатда сотилмагунга қадар даромад ҳисоблан-
майди. Ушбу мажбурият муддати кечиктирилган
даромад деб аталади. Олий уқув юртларида уқиш
учун ҳақ, ижара ҳақи, чипталар сотиш, журнал-
ларга обуна бўлганлик учун ҳақ тўлаш ва ҳоказо-
лар муддати кечиктирилган даромадларга мисол
бўлиши мумкин. Ҳали етказиб берилмаган товар-
лар ва кўрсатилмаган хизматлар учун пул маблағ-
лари келиб тушганда 6210-«Муддати кечиктирил-
ган даромад» ҳисобварағи 5110-«Ҳисоб-китоб ва-
рағи» ҳисобварағи дебети билан корреспонденция-
да кредитланади. Келгуси ҳисобот даврларига та-
аллуқли даромадлар бир маромда 6210-«Муддати
кечиктирилган даромад» ҳисобварағи дебетидан
9010-«Тайёр маҳсулот сотилишидан даромад», 9020-
«Товарлар сотилишидан даромад» ёки 9030-«Иш-
лар бажарилиши ва хизматлар кўрсатишидан да-
ромад» ҳисобварағи кредитига ҳисобдан чиқарила-
ди ва тайёр маҳсулот, товарлар сотилиши, ишлар
бажарилиши ва хизматлар кўрсатилишининг бори-
шига қараб даромад деб топилади.

6210-«Муддати кечиктирилган даромад» ҳисобва-
рағи буйича таҳлилий ҳисоб даромадларнинг ҳар бир
тури ва тушумлар муддатлари буйича юритилади.

6220-«Солиқлар ва мажбурий тўловлар буйича
муддати кечиктирилган мажбуриятлар» ҳисобва-
рағи тўланишини қонун ҳужжатларига мувофиқ,
ваколатли ҳукумат органларининг қарорига кура
бир неча йилга кечиктиришга рухсат берилган со-
лиқлар ва мажбурий тўловлар буйича бюджетдан
жорий қарзни акс эттиради. Жорий даврда ёки ун-

дан кейинги даврларда тўланиши лозим бўлмаган ушбу тўловлар корхонанинг келгусида сўндириладиган муддати кечиктирилган мажбуриятлари деб топилади. Ҳисобварақ кредити бўйича муддати кечиктирилган жорий тўловлар суммаси солиқлар ва мажбурий тўловларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ҳисобга олинади.

6220-«Солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича муддати кечиктирилган мажбуриятлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб муддати кечиктирилган солиқлар ва тўловларнинг ҳар бир тури ҳамда сўндириш муддатлари бўйича юритилади.

6230-«Муддати кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)» ва 6240-«Муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)» ҳисобварақлари корхонанинг облигациялар чиқарилган бутун давр йиллари ўртасида харажатлар ёки фойдага тақсимланадиган облигациялар бўйича чегирмалар ҳамда устамаларга доир узоқ муддатли мажбуриятининг жорий қисмини акс эттиради. Ушбу ҳисобварақ фақат облигациялар сотувчиси томонидан ишлатилади. Облигациялар мукофот ёки чегирма билан сотилса, бухгалтерия проводкаларида акс этириладиган фоизларни тўлаш харажатлари ҳақиқатда тўланадиган фоизлардан фарқланади. Чегирма ушбу харажатларни кўпайтиради, мукофот эса камайтиради. Облигацияларни чегирма билан сотиш 6230-«Муддати кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)» ва 5110-«Ҳисобкитоб варағи» ҳисобварақлари бўйича олинган суммада ҳамда 6920-«Тўлашга доир облигациялар — банкдан ташқари облигациялар» ёки 7610-«Тўлашга доир облигациялар» ҳисобварағи кредити бўйича акс этирилади. Облигациялар бўйича жорий фоизларни тўлаш вақтида тўланаётган фоизлар суммаси ва сўндириладиган чегирмани ўз ичига оладиган 9610-«Фоизлар кўринишида харажатлар» ҳисобва-

рағи дебетланади ҳамда 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи кредитланади.

Мукофотли облигацияларни сотиш 6240-«Муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)» ва 6920-«Тулашга доир облигациялар — банкдан ташқари облигациялар» ёки 7610-«Тулашга доир облигациялар» ҳисобварағи кредити бўйича ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи дебети билан корреспонденцияда акс этирилади. Мукофот облигацион заём даври давомида 9530-«Фоизлар кўринишида даромад» ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади.

6230-«Муддати кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)», 6240-«Муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)» ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб облигацияларнинг ҳар бир тури ва сўндириш муддатлари бўйича юритилади.

6290-«Муддати кечиктирилган бошқа мажбуриятлар» ҳисобварағи корxonанинг бундан олдинги ҳисобварақларда кўрсатилмаган муддати кечиктирилган бошқа мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотни акс этириш учун мўлжалланган.

10.3. Олинган жорий тўловларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Буюртмачилар учун қисман тайёрлик бўйича амалга оширилган, ТМБни етказиб бериш ёки ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатишга олинган бўнаклар бўйича жорий қарзлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш, шунингдек обуначилар — жисмоний шахслардан акциялар ва ҳоказоларга олинган суммалар қўйидаги ҳисобварақларда акс этирилади:

6310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар»

6320 «Обуначилардан (жисмоний шахслардан) акцияга олинган бўнаклар»

6390 «Олинган бошқа бўнаклар»

Бирор-бир хизмат ёки ишларни бажаришга харидорлар ва буюртмачилардан бўнак кўринишида пул маблағлари олинганда хўжалик юритувчи субъект буюртма бекор қилинган тақдирда эҳтимолий зарарларни қоплаш учун бўнак тўлови (олдиндан ҳақ тўлаш)ни талаб қилиши мумкин. Бу ҳолда бўнак харидор ва буюртмачилардан бўлгуси тўловлар тушиши кафолати ҳамда ТМБ етказиб бериш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш шартномасини бажариш кафолати бўлади.

Бундай бўнаклар пул маблағларини олган корхона учун иш ёки хизмат бажарилмагунга қадар мажбуриятларни юзага келтиради. Газ, сув, электр қуввати ва бошқа коммунал хизматлар учун олдиндан ҳақ тўлаш, ТМБ етказиб берилиши ва ҳоказоларга олдиндан ҳақ тўлаш олинган бўнакларга мисол бўлади.

Олинган бўнаклар, шунингдек маҳсулот ва ишлар (хизматлар) қисман тайёр бўлганда олинган ҳақ суммалари 6310, 6320, 6390-ҳисобварақлар кредити ва пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича акс эттирилади. Буюртмачи томонидан ишлар ва хизмат кўрсатиш тугаллангач ва топширилгач, шунингдек маҳсулот харидорларга юклаб жўнатилганда олинган бўнак суммалари харидорлар ва буюртмачилар қарзини камайтиради ҳамда сотишни ҳисобга олиш тартибига боғлиқ ҳолда, 6310, 6320, 6390-ҳисобварақлар дебетига ва 9010, 9020, 9030, 9410, 9420-ҳисобварақлар кредитига ёки 4010-ҳисобварақ кредитига киритилади.

Ҳисобварақлар бўйича таҳлилий ҳисоб олинган бўнакларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

10.4. Бюджетга тўловлар бўйича қарзни (солиқ турлари бўйича) ҳисобга олиш ҳисобварақлари

6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» ҳисобварағи корхонанинг солиқлар бўйича жорий мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қонунлар ва бошқа меъерий ҳужжатлар билан бошқарилади.

6410-«Бюджет билан ҳисоб-китоблар» ҳисобварағи бўйича Солиқ кодексига мувофиқ солиқлар турлари бўйича қуйида келадиган қаралар ҳисобга олиниши мумкин:

Даромад солиғи;

Жисмоний шахслар даромадларидан олинадиган солиқ;

Қўшилган қиймат солиғи;

Акциз солиғи бўйича ҳисоб-китоблар;

Ер остидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича ҳисоб-китоблар;

Экология солиғи бўйича ҳисоб-китоблар;

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича ҳисоб-китоблар;

Мол-мулк солиғи;

Ер солиғи;

Реклама солиғи ва бошқалар.

6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб солиқлар турлари бўйича юритилади.

10.5. Сугурта ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар бўйича қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона мол-мулки ва ходимларини сугурта-лаш, шунингдек корхона ходимларининг давлат иж-

тимой сугуртаси, пенсия таъминоти ва тиббий сугуртасига ажратмалар буйича қарзлар, авариялар, ёнгинлар, табиий офатлар, экологик фалокатлар ва бошқа фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ҳамда уларни тугатиш буйича харажатларни молиялаш, шунингдек ташкилотлар мол-мулкани, ходимлар ҳаёти ва учинчи шахснинг мулкӣ манфатларига зарар етказганлик учун фуқаролик жавобгарлигини сугурталаш учун сугурта жамгармаларини барпо этишга доир харажатлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

6510 «Мулкӣ ва шахсий сугурта буйича тўловлар»

6520 «Ижтимоӣ сугурта буйича тўловлар»

6530 «Бюджетдан ташқари жамгармаларга тўловлар»

Ижтимоӣ сугуртага мажбурий ажратмаларни ҳисоб-китоб қилиш тартиби тегишли қонунлар ва меъёрий ҳужжатлар билан бошқарилади.

6510-«Мулкӣ ва шахсий сугурта буйича тўловлар» ҳисобварағи корхона мол-мулки ва ходимларини сугурталаш буйича ҳисоб-китоблар (ижтимоӣ ва тиббий сугурта буйича ҳисоб-китоблардан ташқари) тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

6520-«Ижтимоӣ сугурта буйича тўловлар» ҳисобварағи корхона ходимларининг ижтимоӣ сугуртаси, пенсия таъминоти ва тиббий сугуртасига, шунингдек бандлик жамгармасига ажратмалар буйича қарз тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

6530-«Бюджетдан ташқари жамгармаларга тўловлар» ҳисобварағи корхона томонидан турли бюджетдан ташқари жамгармаларга тўланадиган тўловлар турлари буйича давлат органлари олди-

даги қарзлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мулжалланган (6510,6520-ҳисобварақлардан ташқари).

Бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатлар билан бошқарилади.

Сугурта тўловлари буйича қарз суммалари 6510,6520,6530-ҳисобварақлар кредити буйича ишлаб чиқариш харажатлари, давр харажатлари ёки сугурта тўловларининг бошқа манбаларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан коореспонденцияда акс этирилади. Сугурта тўловларининг суммалари ~~5010,5020,5110,5520~~ ва ~~5890~~ пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредитидан 6510, 6520, 6530-ҳисобварақлар дебетига ҳисобдан чиқарилади.

65-«Сугурта ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар буйича қарзлар» ҳисобварағи буйича таҳлилий ҳисоб сугурталанувчилар ва алоҳида сугурта шартномалари буйича, шунингдек корхона тўловчи бўлган ҳар бир бюджетдан ташқари жамғарма буйича юритилади.

10.6. Муассисларга қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхонанинг дивидендлар буйича муассислар ва уларнинг улуши буйича чиқиб кетаётган муассислар олдидаги жорий мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

6610 «Тўлашга доир дивидендлар»

6620 «Чиқиб кетаётган муассисларга уларнинг улуши буйича қарз»

Корхона раҳбари томонидан дивидендлар тўланиши эълон қилинганидан кейин улар, агар келаётган йил ёки операцион цикл давомида тўланиши ке-

рак бўлса, жорий мажбуриятлар сифатида акс эттирилади. Имтиёзли акциялар бўйича дивидендлар ва тўланиши корхона раҳбари томонидан расмий равишда эълон қилинмаган бошқа дивидендлар мажбуриятлар деб тан олинмайди. Кумулятив имтиёзли акциялар бўйича қарзлар молиявий ҳисоботга тушунтириш хатларида очиб берилиши керак. Дивидендлар Ўзбекистон Республикасининг амалдаги «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида» ги қонуни ва дивидендларни ҳисоблаб ёзиш тартибига мувофиқ тақсимланади.

6610-«Тулашга доир дивидендлар» ҳисобварағи дивидендлар бўйича ҳисоблаб ёзилган суммага 8710-«Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қўланмаган зарари)» ҳисобварағи билан корреспонденцияда кредитланади.

6620-«Чиқиб кетаётган муассисларга уларнинг улуши бўйича қарз» ҳисобварағи чиқиб кетаётган муассисларнинг улуши бўйича мажбуриятларни акс эттиради, кредит бўйича қарзни ҳисоблаб ёзилган суммаси 3620-«Сотиб олинган ўз акциялари — имтиёзли акциялар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс эттирилади.

6610-«Тулашга доир дивидендлар», 6620-«Чиқиб кетаётган муассисларга уларнинг улуши бўйича қарз» ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир муассис бўйича юритилади, акциядорлар — акциядорлик жамиятларида исми ёзилмаган акциялар мулкдорлари бўйича қарздан ташқари.

10.7. Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхонанинг рўйхат таркибида турган ҳолда турмаган ходимларига жорий қарзлар (иш

ҳақининг барча турлари, мукофотлар, нафақалар, ишлаётган пенсионерларга пенсиялар ва бошқа тўловлар бўйича) тўғрисидаги, шунингдек мазкур корхонанинг акциялари ва бошқа қимматли қоғозлари бўйича даромадлар тўлашга доир ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

6710 «Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар»

6720 «Депонентга ўтказилган иш ҳақи»

6710-«Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ҳисобварағи кредити бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ҳисоблаб ёзишлар, давлат ижтимоий сугуртаси бўйича нафақалар, пенсиялар ва бошқа шу сингари суммалар, шунингдек корхонада иштирок этиш (улуш)дан даромадлар акс эттирилади. Ҳисобварақ дебети бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш ва даромадларнинг ҳисоблаб ёзилган суммасидан ушланмалар акс эттирилади.

Йиллик ва қўшимча таътиллар бўйича суммаларни ҳисоблаб ёзаётганда шуни назарда тутиш жоизки, ҳисоблаб ёзилган суммалар ҳисобот оғи меҳнатига тўланадиган иш ҳақи жамғармасига фақат ҳисобот оғида таътил кунларига тўғри келадиган суммада киритилади. Таътил бир қисмининг кейинги оғга ўтиши ҳолатида ана шу кунлар учун ходимларга тўланган таътил кунлари суммаси ҳисобот оғида берилган бунак сифатида акс эттирилади (6710-ҳисобварақ дебети ва 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари» ёки 5020-«Хорижий валютадаги пул маблағлари» ҳисобварағи кредити бўйича). Кейинги оғда ушбу сумма меҳнатга ҳақ тўлаш жамғармаси таркибига киритилади ва 6710-ҳисобварақ кредити бўйича акс эттирилади.

Депонентлар билан ҳисоб-китоблар ҳисоби берилмаган иш ҳақи реестрининг маълумотлари бўйи-

ча тўлдириладиган депонентга ўтказиладиган иш ҳақини ҳисобга олиш дафтариди юритилади.

6710-«Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар» ва 6720-«Депонентга ўтказилган иш ҳақи» ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб корхонанинг ҳар бир ходими бўйича юритилади.

10.8. Турли кредиторларга қарзлар ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Турли кредиторлар билан операциялар бўйича қарз ва корхонанинг бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

6810 «Тўлашга доир лизинг — жорий қисм»

6820 «Ҳисоблаб ёзилган фоизлар»

6830 «Роялти ва гонорарлар бўйича қарз»

6840 «Кафолатлар бўйича қарз»

6850 «Тўлашга доир узоқ муддатли қарз мажбуриятлари — жорий қисм»

6860 «Даъволар бўйича тўлашга доир ҳисобварақлар»

6870 «Ҳисобдор шахсларга қарзлар»

6890 «Бошқа мажбуриятлар»

6810-«Тўлашга доир лизинг — жорий қисм» ҳисобварағи лизинг олувчининг молиявий лизинг бўйича жорий мажбуриятларини акс эттиради, уларга асосий қарзни тўлаш киради. Энг кам лизинг тўловлари жорий қийматининг ҳисоб-китоби «Лизинг ҳисоби» деган 6-сон ВХМСга кура амалга оширилади. Ҳисобварақ кредити бўйича жорий тўловнинг ҳисоблаб ёзилган суммаси, дебет бўйича эса — лизинг берувчига тўланган сумма акс этирилади.

6810-«Тўлашга доир лизинг — жорий қисм»

ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир лизинг шартномаси бўйича юритилади.

6820-«Ҳисоблаб ёзилган фоизлар» ҳисобварағи берилган заёмлар, кредитлар, шунингдек лизинг бўйича кредиторларга тегишли, ҳисоблаб ёзилган фоизларни акс эттиради. Ҳисобварақ кредити бўйича тегишли фоизлар суммасини ҳисоблаб ёзиш, дебет бўйича — фоизлар бўйича қарзни тўлаш акс эттирилади.

6820-«Ҳисоблаб ёзилган фоизлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб мажбуриятларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

6830-«Роялти ва гонорарлар бўйича қарз» ҳисобварағи, 02-сон БҲМСга кўра, корхонанинг бошқа хужалик юритувчи субъектлардан фойдаланишга активларни олиш натижасида роялти ва гонорарлар тўлаш бўйича юзага келадиган мажбуриятларини акс эттиради. Ҳисобварақ кредити бўйича роялти ва гонорарлар бўйича ҳисоблаб ёзилган қарз тегишли харажатлар ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

6830-«Роялти ва гонорарлар бўйича қарз» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб қарзнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

6840-«Кафолатлар бўйича қарз» ҳисобварағи корхонанинг сотилган товарларга кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича мажбуриятларини акс эттиради. Агар компания сотиш вақтида ўз маҳсулотига кафолат тақдим этса, мажбурият бутун кафолат муддати мобайнида мавжуд бўлади. Кафолат суммаси, 02-сон БҲМСга кўра, харажатлар ҳисобварақлари дебети бўйича сотиш амалга оширилган даврда акс эттирилади, чунки кафолат маҳсулот ёки хизматнинг сифат тавсифи ва харидни амалга оширишга ундовчи сабаблардан бири ҳисобланади. Бундан аввалги тажрибадан келиб чиқиб, келгуси даврга тақдим этилган кафолатлар корхонага қанчага тушишини, яъни

товар ёки хизмат бирлигига хизмат кўрсатишнинг ўртача қийматини ҳисоблаб чиқиш ва ушбу суммани 6840-ҳисобварағи кредити ва тегишли харажатлар дебети бўйича акс эттириш мумкин.

6840-«Кафолатлар бўйича қарз» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб кафолат билан сотилган товар, хизматлар ва ишларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

6850-«Тўлашга доир узоқ муддатли қарз мажбуриятлари — жорий қисм» ҳисобварағи мазкур ҳисобот даврида тўланиши керак бўлган узоқ муддатли қарз мажбуриятларининг жорий қисмини акс эттиради. Узоқ муддатли қарзнинг жорий қисмини ўтказиш вақтида 6850-ҳисобварақ тегишли суммага кредитланади, қарз мажбуриятлари бўйича узоқ муддатли қисм эса дебетланиб, бунда узоқ муддатли қарзнинг дастлабки суммасини камайтиради.

6850-«Тўлашга доир узоқ муддатли қарз мажбуриятлари — жорий қисм» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб Ўзбекистон ҳудуди ва ундан ташқаридаги қарз мажбуриятларини ажратган ҳолда қарз мажбуриятлари, эмитентлар, сўндириш муддатлари бўйича юритилади.

6860-«Даъволар бўйича тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи корхонанинг мол етказиб берувчилар, пудратчилар, транспорт ва бошқа ташкилотлар томонидан кўрсатилган даъволар, шунингдек кўрсатилган ва тан олинган (ёки ҳукм этилган) жарималар, пеня ва неустойкалар бўйича қарзини умумлаштириш учун мўлжалланган. Даъволар асосан шартнома ва мажбуриятлар шартларига риоя этмаслик туфайли юзага келади. 6860-ҳисобварақ кредити бўйича даъволар бўйича тан олинган ва ҳисоблаб ёзилган мажбуриятлар харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

6860-«Даъволар буйича тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи буйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир кредитор ва айрим даъволар буйича юритилади.

6870-«Ҳисобдор шахсларга қарз» ҳисобварағи уларга ҳисобот топшириш учун маъмурий-ҳужалик ва операцион харажатларга, шунингдек хизмат сарфларига берилган ва ҳақиқатда сарфланган суммалар ўртасидаги фарқ туфайли юзага келадиган корхона ходимларига қарз тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган. Мазкур шахслар бунак олмасдан ҳисобот суммаларини сарфлаган ҳолларда ҳам ҳисобдор шахсларга қарз юзага келади.

Корхона ходимларига ҳисобот учун нақд пул маблағларини бериш тартиби касса операцияларини юридик қоидалар билан тартибга солинади. Ҳисобдор шахслар белгиланган муддатларда оқлаш ҳужжатларини илова қилган ҳолда ҳақиқатда сарфланган суммалар тўғрисидаги ҳисоботларни тақдим этишлари керак. Агар сарфланган суммалар ҳисобот учун берилган суммадан ошиб кетса, корхонанинг ҳисобдор шахслардан қарзи юзага келади ва 6870-ҳисобварақ фарқ суммасига кредитланади.

6870-«Ҳисобдор шахсларга қарз» ҳисобварағи буйича таҳлилий ҳисоб ҳар бир бунак тўлови буйича юритилади.

6890-«Бошқа мажбуриятлар» ҳисобварағи корхонанинг ўқув юртлари, илмий ташкилотлар ва ҳоказолар билан турли хил нотижорат операциялари буйича; транспорт (темир йўл ва сув) ташкилотлари билан чеклар билан тўланадиган хизматлар учун; ижро ҳужжатлари ёки суд органлари қарорларига асосан турли ташкилотлар ва айрим шахслар фойдасига корхона ходимларининг иш ҳақидан ушланган суммалар буйича жисмоний ва юридик шахслар олдидаги жорий мажбуриятларини акс эттиради.

Ҳисобварақлар бўйича таҳлилий ҳисоб бошқа мажбуриятларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

10.9. Қисқа муддатли банк кредитлари ва банкдан ташқари заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона томонидан республика ҳудуди ва хориждаги банклар ва қарз берувчилардан сўмлар ва хорижий валютада олинган турли қисқа муддатли (12 ойга қадар) кредитларнинг ҳолати бўйича ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

6910 «Қисқа муддатли банк кредитлари»

6920 «Тўлашга доир облигациялар — банкдан ташқари облигациялар»

6930 «Тўлашга доир векселлар — банкдан ташқари векселлар»

6940 «Қисқа муддатли банкдан ташқари заёмлар»

6990 «Бошқа кредитлар ва заёмлар»

Заёмлар беришни кредитлаш, кредитлар ва заёмларни расмийлаштириш, уларни сўндириш тартиби банк қоидалари ва банклар билан хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги кредит шартномалари билан бошқарилади.

6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ҳисобварағида корхона томонидан банклардан олинган турли хил қисқа муддатли (12 ойга қадар муддатга) кредитлар ҳолати тўғрисидаги ахборот ҳисобга олинади.

Банклардан олинган қисқа муддатли кредитлар суммалари 6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ҳисобварағи кредити ва пул маблағларини ҳисобга олиш тегишли ҳисобварақларнинг дебети бўйича акс эттирилади.

6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» ҳисобварағи банкларнинг сўндирилган кредитлари сум-

масига пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда дебетланади. Муддатида туланмаган банк кредитлари алоҳида ҳисобга олинади.

Қисқа муддатли кредитларнинг таҳлилий ҳисоби кредитлар, уларни тақдим этган банклар турлари ва алоҳида кредитлар бўйича юритилади.

6910-«Қисқа муддатли банк кредитлари» алоҳида таҳлилий ҳисобварағида сундириш муддати бир йилдан ошмайдиган векселлар ва бошқа қарз мажбуриятларини ҳисобга олишга доир операциялар бўйича банклар билан ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

6920-«Тулашга доир облигациялар — банкдан ташқари облигациялар» ҳисобварағида корхона томонидан сундириш муддати 12 ойдан ошмайдиган қарз берувчилар облигацияларини бериш ҳисобига жалб этилган маблағлар ҳисобга олинади. Агар корхона маблағларни жалб этишни облигацияларни уларнинг номинал қийматидан ошадиган нархда сотиш йўли билан амалга оширса, сотиш нархи билан облигациянинг номинал қиймати ўртасидаги фарқ ҳисобга 6240-«Муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)» ҳисобварағининг кредити бўйича қабул қилинади. Даврий ажратмалар суммаси кўрсатилган фарқ миқдори ва облигациялар чиқарилган муддатдан кечиктириб ҳисоб-китоб қилинади.

6930-«Тулашга доир векселлар — банкдан ташқари векселлар» ҳисобварағида қарз берувчилардан олинган, сундириш муддати 12 ойдан ошмайдиган векселлар ҳисобга олинади.

Векселларни ҳисобга олиш операциясини вексель тутувчи корхона 6930-«Тулашга доир векселлар — банкдан ташқари векселлар» ҳисобварағи кредити (векселнинг номинал қиймати) ва пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети

(ҳақиқатда олинган пул маблағларининг суммаси) буйича акс эттиради.

Векселларни ҳисобга олиш операцияси тўлаш ҳақидаги банк хабарномаси асосида, вексель суммасини 6930-«Тўлашга доир векселлар — банкдан ташқари векселлар» ҳисобварағи дебети ва тўлашга доир ҳисобварақлар кредити буйича акс эттириш йўли билан ёпилади.

Вексель тутувчи корхона томонидан векселларни ҳисобга олиш натижасида, вексель берувчи ёки вексель буйича бошқа тўловчининг тўловга доир ўз мажбуриятларини белгиланган муддатда бажармаслиги туфайли қарз берувчилардан олинган пул маблағлари қайтарилганда 6930-«Тўлашга доир векселлар — банкдан ташқари векселлар» ҳисобварағи дебети буйича пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ёзув қайд этилади.

Қарз берувчи олдидаги корхона томонидан берилган векселлар билан таъминланган қарз 6930-«Тўлашга доир векселлар — банкдан ташқари векселлар» ҳисобварағидан ҳисобдан чиқарилмайди, балки таҳлилий ҳисобда алоҳида ҳисобга олинади.

Дисконтланган векселларнинг таҳлилий ҳисоби векселлар ёки бошқа қарз маблағларининг ҳисобини амалга оширган банклар, вексель берувчилар ва алоҳида векселлар буйича юритилади.

6940-«Қисқа муддатли банкдан ташқари заёмлар» ҳисобварағида республика ва хориждаги қарз берувчилар билан (банклардан ташқари) улардан 12 ойдан ошмайдиган муддатга сўмлар ва хорижий валютада олинган кредитлар ва бошқа жалб этилган маблағлар буйича ҳисоб-китоблар ҳолати тўғрисидаги ахборот ҳисобга олинади.

Қарз берувчилардан (банклардан ташқари) маблағларнинг келиб тушиши пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети ва 6940-«Қисқа

муддатли банкдан ташқари заёмлар» ҳисобварағи кредити бўйича акс эйтирилади.

Олинган заёмлар қайтарилганда (сўндирилганда) 6940-«Қисқа муддатли банкдан ташқари заёмлар» ҳисобварағи дебети ва пул маблағларини ёки векселларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити бўйича ёзув қайд этилади.

6940-«Қисқа муддатли банкдан ташқари заёмлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб қарз берувчилар ва кредитларни сўндириш муддатлари бўйича юритилади.

6990-«Бошқа кредитлар ва заёмлар» ҳисобварағида қисқа муддатли банк кредитлари ва банкдан ташқари заёмлар билан боғлиқ бошқа операциялар тўғрисидаги ахборот ҳисобга олинади.

11-боб. УЗОҚ МУДДАТЛИ МАЖБУРИЯТЛАР

Ушбу боб ҳисобварақлари корxonанинг турли юридик ва жисмоний шахслар билан барча хил мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Мажбуриятлар корxonанинг ўтмишда бўлиб ўтган, уларни сўндириш келгусида активларни ўтказиш ёки ишлатишга, хизматлар кўрсатишга ёки иқтисодий нафларнинг бошқага кўчишига олиб келиши мумкин бўлган операция ёки фактлар натижасида юзага келадиган мажбуриятлардир. Мажбуриятлар корxона томонидан турли битимлар амалга оширилиши натижасида юзага келган ҳолда товарлар, тақдим этилган хизматлар ва бажарилган ишлар учун кейинги тўловларга юридик асос ҳисобланади.

Узоқ муддатли мажбуриятлар — улардан қайси бири каттароқлигига боғлиқ ҳолда, тўлаш муддати балансининг ҳақиқий санаси ёки дебитор (қарз берувчи)нинг иш циклидан бошлаб бир йилдан ошадиган мажбуриятлардир.

Амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ юзага келган хорижий валюталардаги мажбуриятлар ушбу бўлим ҳисобварақларида хорижий валютани ҳар ойда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича қайта ҳисоб-китоб қилиш йўли билан аниқланадиган сўмларда ҳисобга олинади.

Айни вақтда ушбу мажбуриятлар ҳисоб-китоблар ва тўловлар валютасида акс эттирилади. Хорижий валюталар билан операциялар бўйича валюта моддаларининг қайта санаш вақтида курсдаги фарқ 9540-«Курсдаги фарққа доир даромад (мусбат)» ҳисобварағига ва 9620-«Курсдаги фарққа доир

зарарлар (манфий)» ҳисобварағига киритилади. Ушбу бўлимда қуйидаги ҳисобварақлардаги ҳисоб тартиби тўғрисидаги ахборот келтирилади:

- 70 — Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 71 — Бўлималарга узоқ муддатли қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 72 — Муддати кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 73 — Мол етказиб берувчилар ва буюртмачилардан олинган бўнақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 74 — Бошқа шахсларга узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 75 — Узоқ муддатли банк кредитларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 76 — Узоқ муддатли заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 77 — Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши керак бўлган тушумларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга қуйидагилар:

— корхонага берилган, лекин ҳали унинг томонидан тўланмаган товар-моддий бойликлар, хизматлар ёки ускуналар;

— уларга доир ҳисоб-китоблар режадаги тўловлар тартибида амалга ошириладиган товар-моддий бойликлар, ишлар ва хизматлар;

— уларни қабул қилиш вақтида аниқланган ортиқча товар-моддий бойликлар;

— ташишлар бўйича олинган хизматлар, шу жумладан тариф (фрахт)нинг кам ёки кўп белгила-

ниши бўйича ҳисоб-китоблар, шунингдек алоқа хизматларининг барча турлари учун узоқ муддатли мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

7010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар»

7020 «Берилган векселлар»

7010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи корхонанинг олинган ТМБ, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар ва бошқа активлар учун турли мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга узоқ муддатли қарзини акс эттиради.

7010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи ҳақиқатда келиб тушган ТМБ, қабул қилинган ишлар ва истеъмол қилинган хизматлар қийматига ушбу бойликларни ёки тегишли харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда кредитланади.

7010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб режадаги тўловлар тартибида ҳар бир тақдим этилган ҳисобварақ ва мажбуриятлар бўйича — ҳар бир етказиб берувчи ва пудратчи бўйича юритилади. Бунда таҳлилий ҳисоб қурилиши: мол етказиб берувчиларга акцептланган ва тўлаш муддати ҳали келмаган бошқа ҳисоб-китоб ҳужжатлари бўйича; мол етказиб берувчиларга фактуранланмаган етказиб беришлар бўйича; мол етказиб берувчиларга тўлаш муддати ҳали келмаган берилган векселлар бўйича; мол етказиб берувчиларга тўлаш муддати ўтган векселлар бўйича; мол етказиб берувчиларга олинган тижорат кредити бўйича зарур маълумотларни олиш имкониятини таъминлаши керак.

7020-«Берилган векселлар» ҳисобварағи коржона томонидан ТМБ, бошқа активларни сотиб олишга ва кўрсатилган хизматлар учун берилган векселларни акс эттиради. Тўлашга доир вексель фоизли ёки фоизсиз бўлиши мумкин. Фоизли векселлар векселнинг асосий суммаси — номинал қиймати ва белгиланган фоиз ставкасини аниқ кўрсатади. Фоизсиз векселлар амалда фоизлар тўланишини назарда тутади, чунки бундай векселларнинг номинал қийматига заём суммаси ҳам, ушбу фоизга доир фоизлар ҳам киради, бу эса сўндириш муддатида тўлашга доир ягона суммани ташкил этади. Ушбу ҳисобварақ кредити бўйича харид қилинган ТМБ, бошқа активлар ва хизматлар учун вексель билан таъминланган жорий қарз ҳисобга олинади ва сўндириш вақтига қадар қайд этилади. Векселлар бўйича қарзнинг сўндирилишига қараб у пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредитидан 7020- ва 6820-«Ҳисоблаб ёзилган фоизлар» ҳисобварағи дебетига ҳисобдан чиқарилади, чунки тўловнинг умумий суммаси вексель бўйича ва векселга доир фоизлар бўйича асосий қарз суммасидан ташкил топади.

7020-«Берилган векселлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб берилган векселларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади, тўлаш муддати кечиктирилган векселлар эса алоҳида акс эттирилади.

11.1. Булинмаларга узоқ муддатли қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхонанинг алоҳида балансларга ажратилган филиаллар, ваколатхоналар, бўлимлар ва бошқа алоҳида бўлинмаларига узоқ муддатли қарзнинг барча турлари (ички баланс ҳисоб-китоблари) тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақда амалга оширилади:

7110 «Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга узоқ муддатли қарз»

Хусусан, ажратилган мол-мулк; моддий бойликларни бир-бирларига бериш; маҳсулот сотилиши; умумбошқарув фаолият бўйича харажатларни топшириш; бўлинмаларнинг ходимларига иш ҳақи тўлаш бўйича қарзлар.

Ҳисобварақ кредити бўйича бўлинмалар билан операцияларнинг турли хиллари бўйича мажбуриятлар моддий бойликлар, тегишли харажатлар, пул маблағлари ва ҳоказо ҳисобварақлар билан корреспонденцияда акс эттирилади.

7110-«Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга узоқ муддатли қарз» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб бўлинмалар ва улар билан операцияларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

11.2. Муддати кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхонанинг хужалик-молиявий фаолияти билан боғлиқ, узоқ муддатли асосда кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

7210 «Вақтдаги фарқ бўйича даромад (фойда) солиғи бўйича кечиктирилган мажбуриятлар»

7220 «Солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар»

7230 «Кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)»

7240 «Кечиктирилган мукофотлар (устамалар)»

7290 «Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар»

7210-«Вақтдаги фарқ бўйича даромад (фойда) солиғи бўйича кечиктирилган мажбуриятлар»

ҳисобварағи чегириладиган вақтдаги фарқлар мавжудлиги билан юзага келадиган даромад (фойда) солигининг кечиктирилган суммасини акс эттиради. Вақтдаги фарқ — ҳисобот даври учун солиқ солинадиган даромад билан ҳисоб даромади ўртасидаги фарқлар, бу фарқ даромад ва харажатнинг баъзи моддалари солиқ солинадиган даромадга киритилладиган (чиқариладиган) ҳисобот даври билан мос тушмаслиги туфайли юзага келади. Даромад (фойда) солиғи бўйича харажат ҳисоб даромадидан келиб чиқиб ҳисоб-китоб қилинади, тўлашга доир даромад (фойда) солиғи эса солиқ солинадиган даромаддан келиб чиқиб ҳисобланади. Ҳисоб даромади (фойдаси)га солинадиган солиқни ва солиқ солинадиган даромад (фойда) солигини белгилаш вақтидаги ёндашувлардаги фарқ молиявий ҳисоботда ҳисобга олиниши керак. Вақтдаги фарқларнинг солиқ самарасини ҳисобга олишнинг бухгалтерия усулларига кўра даромад (фойда) солиғи бўйича харажат корхона томонидан даромад олиш давомида кўрилган харажат сифатида қаралади ва тегишли даромадлар ҳамда харажатлар юзага келган даврга ҳисоблаб ёзилади ва корхонанинг молиявий-ҳужалик фаолияти натижалари тўғрисидаги ҳисоботда акс эттирилади.

Келгуси даврларда тўланиши лозим бўлган ва солиқ солинадиган вақтдаги фарқларнинг мавжудлиги муносабати билан юзага келадиган даромад (фойда) солигининг суммаси 7210-«Вақтдаги фарқ бўйича даромад (фойда) солиғи бўйича кечиктирилган мажбуриятлар» ҳисобварағи бўйича акс эттирилади ва баланс ҳисоботда мажбурият сифатида таснифланади. Ҳар йили даромад (фойда) солиғи бўйича муддати кечиктирилган мажбуриятларнинг тегишли қисми даромад (фойда) солигини ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварағига ўтказилади ва да-

ромад (фойда) солиги бўйича кечиктирилган мажбуриятнинг жорий қисми сифатида акс эттирилади.

7220-«Солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар» ҳисобварагининг тўланиши қонун ҳужжатларига мувофиқ, ваколатли ҳукумат органларининг қарори бўйича бир неча йилга кечиктиришга рухсат берилган, солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича бюджет олдидаги узоқ муддатли қарзни акс эттиради. Жорий даврда ёки кейингироқ даврларда тўланиши лозим бўлмаган тўловлар суммалари корхонанинг келгусида сўндириладиган кечиктирилган мажбуриятлари деб тан олинади. Ҳисобварақ кредити бўйича узоқ муддатли кечиктирилган тўловлар суммаси тегишли харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ҳисобга олинади.

7220-«Солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб кечиктирилган солиқлар ва тўловларнинг ҳар бир тури ва сўндириш муддатлари бўйича юритилади.

7230-«Кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)» ва 7240-«Кечиктирилган мукофотлар (устамалар)» ҳисобварақлари корхонанинг облигациялар чиқарилган бугун давр йиллари ўртасида харажатлар ёки фойдага тақсимланадиган облигациялар бўйича чегирмалар ва устамаларга доир мажбуриятларнинг узоқ муддатли қисмини акс эттиради. Облигациялар мукофот ёки чегирма билан сотилганда, бухгалтерия проводкаларида акс эттириладиган фоизларни тўлаш харажатлари ҳақиқатда тўланадиган фоизлардан фарқ қилади. Чегирма ушбу харажатларни кўпайтиради, мукофот эса камайтиради. Облигациялар чегирма билан сотилганида 7230-«Кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)» ҳисобварағи айна вақтда 6920-ёки 7610-«Тўлашга доир облигациялар» ҳисобварағи

кредити билан корреспонденцияда 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи дебети билан олинган суммага дебетланади. Облигациялар буйича жорий фоизлар тўланиши вақтида тўланадиган фоизлар ва сундириладиган чегирма суммасини ўз ичига оладиган 9610-«Фоизлар кўринишидаги харажатлар» ҳисобварағи дебетланади ҳамда 7230-«Кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)» ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварақлари тўлов суммасига кредитланади.

Облигациялар мукофот билан бирга сотилганида 7240-«Кечиктирилган мукофотлар (устамалар)» ҳисобварағи олинган мукофот суммасига 6920- ёки ~~7610-«Тўлашга доир облигациялар»~~ ҳисобварағи кредити ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ҳисобварағи дебети билан корреспонденцияда кредитланади. Мукофот облигацион заём даври мобайнида 9530-«Фоизлар кўринишида даромад» фоизли даромад ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади.

7230, 7240-ҳисобварақлар буйича таҳлилий ҳисоб облигацияларнинг ҳар бир тури ва сундириш муддатлари буйича юритилади.

7290-«Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар» ҳисобварағи корхонанинг молиявий-хўжалик фаолияти билан боғлиқ бошқа узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган, аввалги ҳисобварақларда кўрсатилганлари бундан мустасно.

11.3. Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Буюртмачилар учун қисман тайёрлик буйича амалга ошириладиган, ТМБни етказиб бериш ёки ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатиш учун олинган бўнаклар буйича узоқ муддатли қарз тўғри-

сидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақда юритилади:

7310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнақлар»

7310-ҳисобварақ маҳсулот, ишлар ва хизматларни ишлаб чиқаришга турли харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнақлар суммаларини акс эттиради.

Олинган бўнақлар, шунингдек маҳсулот ва ишлар (хизматлар) қисман тайёрлиги вақтида олинган тўлов суммалари 7310-ҳисобварақ кредити ва пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети буйича акс эттирилади. Ишлар ва хизматларни кўрсатиш буюртмачи томонидан тугалланиши ва топширилишининг боришига қараб, шунингдек олинган маҳсулот харидорларга юклаб жўнатилганда олинган бўнақ суммалари харидор ва буюртмачиларнинг қарзларини камайтиришга ҳисобга олинади ва 7310-ҳисобварақ дебети ва 6310-ҳисобварақ кредитига киритилади, бунда олинган узоқ муддатли бўнақларнинг тегишли суммаси жорий қисмга ҳисобдан чиқарилади, кейинроқ сотиш ҳисоби тартибига боғлиқ ҳолда 9010, 9020, 9030, 9210-ҳисобварақлар ёки 4010-ҳисобварақ кредити ва 6310-«Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнақлар» ҳисобварақи дебети буйича сотишга киритилади. Ҳисобварақлар буйича таҳлилий ҳисоб олинган бўнақларнинг ҳар бир тури буйича юритилади.

11.4. Бошқа шахсларга узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Бошқа шахсларга узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари корхонанинг турли жисмоний ва юридик шахслар олдидаги ўқув юртлари, илмий муассасалар ва ҳоказолар билан турли хил

операцияар бўйича: транспорт (темир йўл ва сув) ташкилотлари билан чеклар воситасида туланадиган хизматлар учун; ижро ҳужжатлари ёки суд органларининг қарорлари асосида турли ташкилотлар ва айрим шахслар фойдасига корхона ходимларининг иш ҳақидан ушланган суммалар бўйича ва ҳоказо узоқ муддатли мажбуриятларини акс эттиради.

Ҳисоб қуйидаги ҳисобварақда амалга оширилади:

7410 «Бошқа шахсларга узоқ муддатли қарзлар»

7410-ҳисобварақ кредити бўйича узоқ муддатли қарзлар ТМБ, тегишли харажатлар ва ҳоказоларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс этирилади.

7410-«Бошқа шахсларга узоқ муддатли қарзлар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб бошқа қарзларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади.

11.5. Узоқ муддатли кредитларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона томонидан республика ҳудуди ва хориждаги банклардан сўмлар ва хорижий валютада олинадиган турли хил ўрта муддатли ва узоқ муддатли (12 ойдан ортиқ муддатга) кредитларнинг ҳолати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақда амалга оширилади:

7510 «Узоқ муддатли банк кредитлари».

Кредит бериш, кредитларни расмийлаштириш ва уларни сўндириш тартиби қонун ҳужжатлари ва кредит шартномалари билан бошқарилади.

Банклардан олинган ўрта муддатли ва узоқ муддатли кредитларнинг суммалари 7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари» ҳисобварағи кредити ва пул маблағларини ҳисобга олишнинг тегишли 5110-«Ҳисоб-китоб варағи», 52-«Валюта маблағларини

ҳисобга олиш ҳисобварағи», 55-«Банкдаги махсус ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварағи» ҳисобварақлари дебети бўйича акс эттирилади.

7510-«Узоқ муддатли банк кредитлари» ҳисобварағи банкларнинг сундирилган кредитлари суммаларига пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда дебетланади. Муддатида тўланмаган банк кредитлари алоҳида ҳисобга олинади.

Узоқ муддатли кредитларнинг таҳлилий ҳисоби уларни тақдим этган банклар, кредитларнинг турлари ва муддатлари бўйича юритилади.

11.6. Узоқ муддатли заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Республика ва хориждаги қарз берувчилар билан (банклардан ташқари) улардан 12 ойдан ортиқ муддатга сўмлар ва хорижий валютада олинган кредитлар ва бошқа жалб этилган маблағлар бўйича ҳисоб-китобларнинг ҳолати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

7610 «Тўлашга доир облигациялар»

7620 «Тўлашга доир векселлар»

7630 «Тўлашга доир лизинг — узоқ муддатли қисм»

7690 «Бошқа узоқ муддатли заёмлар»

Қарз берувчилардан маблағларнинг келиб тушиши (банклардан ташқари) пул маблағлари ёки ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети ва узоқ муддатли заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (76) кредити бўйича акс эттирилади.

Узоқ муддатли заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (76) сундирилган заёмлар суммасига пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан

корреспонденцияда акс этирилади. Муддатида тўланмаган заёмлар алоҳида ҳисобга олинади.

Узоқ муддатли заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб қарз берувчилар ва кредитларни сўндириш муддатлари бўйича юри-тилади.

7610-«Тулашга доир облигациялар» ҳисобвара-гида корхона томонидан қарз берувчининг облига-ция бериши ҳисобга жалб этилган, сўндириш муд-дати 12 ойдан ошадиган маблағлар ҳисобга олина-ди. Ойлик ажратмалар суммаси кўрсатилган фарқ-нинг миқдоридан ва облигациялар чиқарилган муд-датдан кейин чиқиб ҳисоб китоб қилинади.

7620-«Тулашга доир векселлар» ҳисобварагида қарз берувчиларга берилган, сўндириш муддати 12 ойдан ошадиган векселлар ҳисобга олинади.

Векселларни ҳисобга олиш операцияси вексель тутувчи корхона томонидан 7620-«Тулашга доир векселлар» (векселнинг номинал қиймати) ҳисоб-варағи кредити ва 5110-«Ҳисоб-китоб варағи» ёки 5210-«Валюта ҳисобварағи» (ҳақиқатда олинган пул маблағларининг суммаси) ҳисобварақлари ва бошқа активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бўйича акс этирилади.

Векселларни ҳисобга олиш операцияси тўлаш тўғрисидаги банк хабарномаси асосида, 7620-«Тулашга доир векселлар» ҳисобварағи дебети ва тўлашга доир ҳисобварақлар кредити бўйича акс этириш йўли билан ёпилади.

Векселларни ҳисобга олиш натижасида қарз олув-чидан олинган пул маблағлари вексель тутувчи кор-хона томонидан вексель берувчи ёки бошқа вексель бўйича тўловчи тўлов бўйича ўз мажбурриятларини белгиланган муддатда бажармаслиги туфайли қайта-рилганида 7620-«Тўлашга доир векселлар» ҳисобва-рағи дебети бўйича пул маблағларини ҳисобга олиш

ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ёзув қайд этилади. Бунда муддати кечиктирилган вексель билан таъминланган харидорлар, буюртмачилар ва бошқа дебиторлар билан ҳисоб-китоблар бўйича қарз мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварағида ҳисобга олишда давом эттирилади.

Қарз берувчилар олдида корхона томонидан берилган векселлар билан таъминланган қарз 7620-«Тўлашга доир векселлар» ҳисобварағида ҳисобдан чиқарилмайди, балки таҳлилий ҳисобда алоҳида ҳисобга олинади.

Дисконтланган векселларнинг таҳлилий ҳисобини векселлар ёки бошқа қарз мажбуриятлари ҳисобини амалга оширган банк вексель берувчилар ва алоҳида векселлар бўйича юритади.

7630-«Тўлашга доир лизинг — узоқ муддатли қисм» ҳисобварағида ижарага берувчилар билан уларга узоқ муддатли молиявий лизинг шартларида берилган узоқ муддатли активлар учун ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Ижарага берувчи олдида корхонага молиявий лизинг шартларида келиб тушган узоқ муддатли активлар учун қарз ҳисобга 7630-«Тўлашга доир лизинг — узоқ муддатли қисм» ҳисобварағи кредити бўйича 0310-«Лизинг шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда қабул қилинади.

7690-«Бошқа узоқ муддатли заёмлар» ҳисобварағида қарз берувчилар билан қарз олувчилар ўртасидаги шартномалар асосида олинган бошқа узоқ муддатли заёмлар ҳисобга олинади.

11.7. Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумларни ҳисобга олиш ҳисобварағи бир мақсадга қаратилган тадбирларни амалга ошириш учун мўлжалланган, қайтарилиши лозим бўлган, шунингдек бошқа корхоналардан келиб тушган маблағлар, ҳукумат органлари субсидиялари ва ҳоказоларнинг ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Ҳисоб қуйидаги ҳисобварақда амалга оширилади:

7710 «Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумлар»

Олинган мақсадли фойдаланиш маблағлари 7710-«Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумлар» ҳисобварағи кредити бўйича акс этирилади. Мақсадли фойдаланишнинг кўрсатилган маблағлари қандай маблағлар ҳисобига бунёд этилганлигига боғлиқ равишда ёзувлар пул маблағларини ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари ёки турли кредиторлардан қарзни ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (68) билан корреспонденцияда қайд этилади.

Қайтарилиши лозим бўлган мақсадли тушумларни ишлатиш пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити, тегишли ҳисоб-китоблар ва бошқа тўловлар дебети бўйича кўрсатилади.

7710-«Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумлар» ҳисобварағи дебетига тегишли ҳисобварақлар кредитидан мақсадли молиялашга келиб тушган маблағларни сундириш суммалари ҳисобдан чиқарилади.

7710-«Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумлар» ҳисобварағи бўйича таҳ-

лилий ҳисоб мақсадли маблағлар нимага мўлжалланганлиги ва тушумлар манбалари бўйича юри-тилади.

12-боб. САРМОЯ, ФОЙДА ВА ЗАХИРАЛАР

Ушбу боб ҳисобварақлари корхона ўз сармоясининг, шу жумладан қонун ҳужжатлари ва (ёки) таъсис ҳужжатларига мувофиқ барпо этиладиган жамгарма ва захиралар (резервлар) ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Ўз сармояси хўжалик юритувчи субъектнинг активлари ва мажбуриятлари ўртасидаги айирмани ташкил этади. Ўз навбатида ўз сармояси икки тоифага бўлинади — инвестицияланган (қўйилган) сармоя ва тақсимланмаган фойда.

Ўз сармояси фаолият натижаларига, амалга оширилган ёки эгаларига тўланган қўшимча инвестицияларга боғлиқ ҳолда кўпайиши ёки камайиши мумкин.

Ҳисоб қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

- 8510 Устав сармояси (фонди)ни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 8520 Қўшилган сармояни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 8530 Захирадаги сармояни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 86 — Сотиб олинган ўз акцияларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 87 — Тақсимланган фойдани (қопланмаган зарарни) ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 88 — Грант ва субсидияларни (сармояни) ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 89 — Бўлғуси харажатлар ва тўловлар захираларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Устав сармояси (фонди)нинг ҳолати ва ҳаракати

ти тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

8511 «Оддий акциялар»

8512 «Имтиёзли акциялар»

8513 «Пай ва улушлар»

Устав сармоёси — муассислар (иштирокчилар)нинг уни барпо этиш чоғида таъсис ҳужжатлари билан белгиланган доираларда фаолиятни таъминлаш учун корхона мол-мулкига улушлар (ҳиссалар, номинал қиймат бўйича акциялар)нинг пул ифодасидаги жамлигидир. Устав сармоёсини шакллантириш тартиби Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлари ва таъсис ҳужжатлари билан ташкилий-ҳуқуқий шаклга мувофиқ бошқарилади.

Ушбу ҳисобварақда рўйхатга олинган миқдор доирасида устав сармоёси ёки тўланган акцияларнинг номинал қиймати акс эттирилади. Устав сармоёсининг миқдори уставда рўйхатга олинган суммадан ошиб кетиши мумкин эмас. Ташкилот устав сармоёсини кўпайтириш ёки камайтириш корхона уставига ва бошқа ҳужжатларига тегишли ўзгаришлар киритилганидан кейин муассислар қарорига кўра амалга оширилиши мумкин.

Муассислар улушларининг ҳақиқатда келиб тушиши 4710-«Устав сармоёси (фонди)га бадаллар бўйича муассисларнинг қарзи» ҳисобварағи кредити бўйича турли активлар ҳисобварақлари дебетига ўтказилади. Устав сармоёсига улушлар ҳисобига киритиладиган моддий бойликлар ва номоддий активлар муассислар ўртасида келишилган, реал бозор нархларига йуналтирилган қиймат бўйича баҳоланади. Устав сармоёсига қўйилиши лозим бўлган қимматли қоғозлар ва бошқа молиявий активлар ҳам келишилган қиймат бўйича баҳоланади.

Иштирокчиларга устав сармоёсидаги улушларининг қайтарилиши унинг ҳажмини камайтирмайди.

Ҳисобда ушбу операция акциядорлик жамиятининг сотиб олинган ўз акциялари сифатида акс эттирилиб, 8610-«Сотиб олинган ўз акциялари — оддий акциялар», 8620-«Сотиб олинган ўз акциялари — имтиёзли акциялар» ҳисобварақлари дебетига киритилади.

8511-«Оддий акциялар» ҳисобварағи оддий акцияларни — овоз ҳуқуқини таъминлайдиган ва имтиёзли акциялар бўйича белгиланган дивидендлар тўланганидан кейин соф фойдани тақсимлашда иштирок этадиган акцияларни ўз ичига оладиган акциядорлик сармоясининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Акциядорлик жамияти давлат рўйхатига олинганидан кейин унинг устав сармояси акциядорлар томонидан акциялардаги ўз улушини тўлашга тақдим этилган маблағлар ҳисобига шакллантирилади ва эмиссия проспектида рўйхатга олинган суммада 8511-«Оддий акциялар» ҳисобварағи кредити бўйича 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар бўйича муассисларнинг қарзи» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс эттирилади. Акциялар учун тўлаш ҳисобига маблағларнинг ҳақиқатда келиб тушиши 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар бўйича муассисларнинг қарзи» ҳисобварағи кредити бўйича пул маблағларини, ТМБ ва бошқа активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда қайд этилади. Акциядорлик сармояси ҳисобда рўйхатга олинган, лекин ҳали тугалланмаган эмиссия ҳажмида акс эттирилганлиги сабабли, эълон қилинган (чиқаришга рухсат берилган), чиқарилган (акциядорлар томонидан уларга обуна амалга оширилган) ва муомалада бўлган оддий акцияларнинг таҳлилий ҳисоби ҳар бир эмиссия бўйича алоҳида юритилиши зарур. Номинал қиймат акциядорлик жамиятининг юридик сармо-

ясини белгилайди ва акцияларни чиқаришга (эмиссияга) берилган рухсат рўйхатга олинishi вақтида урнатилади.

Қимматли қоғозлар эмиссиясини рўйхатга олиш тартиби, оддий ва имтиёзли акцияларни чиқариш ва уларнинг эмитентлар томонидан сотиб олиниш шартлари Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 26 апрелдаги «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонуни ҳамда 1998 йил 10 июлдаги «Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қимматли қоғозларни чиқариш ва рўйхатга олиш тартиби тўғрисидаги низом» билан тартибга солинади.

Акциялар 8511-«Оддий акциялар» ҳисобварағида акциялар номинал қиймати бўйича ҳисобга олинади, уларнинг номинал қийматидан кўп ёки кам сотилишидан олинган ҳар қандай суммалар эса 8521-«Эмиссия даромади» ҳисобварағида акс эттирилади.

Акциядорлик жамияти ўз устав сармоясини янги акциялар чиқариш ёки уларнинг номинал қийматини кўпайтириш йўли билан ошириш мумкин. АЖ устав сармоясининг ҳажми акциялар номинал қийматини пасайтириш, ташкилот томонидан акциядорлардан акциялар бир қисмининг сотиб олиниши оқибатида ёки сармояга ёзилиш хабарномасида кўрсатилган барча сумма обуна билан қопланмаган тақдирда камайиши мумкин.

Акцияларнинг ликвидлигини кўпайтириш мақсадида улар бўлинади, яъни чиқарилган акцияларнинг миқдори уларнинг номинал қийматини муносиб равишда пасайтириш йўли билан кўпайтирилади. Акцияларнинг бўлиниши акциядорлик сармоясининг миқдорига таъсир қилмаслиги, балки муомаладаги акцияларнинг номинал қиймати ва сонини ўзгартириши сабабли мазкур операция бўйича бухгалтерия проводкалари тузилмайди, бироқ ушбу

операцияни 8511-«Оддий акциялар» ҳисобварағига таҳлилий ҳисоб регистрларида акс эттириш зарур.

8511-«Оддий акциялар» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб хўжалик юритувчи субъект муассислари ва сармояни шакллантириш босқичлари бўйича шаклланишини таъминлаши керак.

8512-«Имтиёзли акциялар» ҳисобварағи имтиёзли акциялар кўринишида чиқарилган, овоз ҳуқуқини таъминлайдиган, лекин акциядорга белгиланган дивиденд келтирадиган, яъни фойдани тақсимлаш вақтида оддий акцияларга нисбатан афзалликка эга бўлган акциядорлик сармоясининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

8512-«Имтиёзли акциялар» ҳисобварағида акциялар ҳисоби номинал қиймати бўйича амалга оширилади. Уларнинг номинал қийматидан ортиқча акциялар сотилишидан олинган ҳар қандай суммалар 8521-«Эмиссия даромади» ҳисобварағида акс эттирилади.

Имтиёзли акцияларнинг таҳлилий ҳисоби оддий акциялар ҳисоби сингари амалга оширилади.

8513-«Пай ва улушлар» ҳисобварағи унинг ташкилий-ҳуқуқий шаклига боғлиқ ҳолда мулкдорнинг (давлат ёки хусусий корхонанинг) сармояси (фонди) ёки иштирокчилар (ширкат, уртоқлик)нинг бадалларидан иборат бўлган устав сармояси (фонди)нинг ҳолати ёки ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Давлат корхонаси белгиланган тартибда устав фондини шакллантиради, устав фонди деганда давлат томонидан ажратилган асосий ва оборот маблағларининг жамлиги тушунилади.

Улушбай сармоя — тўлиқ ёки коммандит ширкат иштирокчиларининг хўжалик фаолиятини амалга ошириш учун киритилган улушларининг жамлиги.

Пайли фонд — ишлаб чиқариш кооперативи аъзоларининг биргаликда тадбиркорлик фаолияти-ни юритиш учун пай бадалларининг жамлиги.

Корхона рўйхатга олинганидан кейин унинг устав сармояси муассисларнинг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган ва уставда акс эттирилган пай ва улушларининг суммасида 8513-«Пай ва улушлар» ҳисобвараги кредити бўйича 4710-«Устав сармоясига (фонди-га) бадаллар бўйича муассисларнинг қарзи» ҳисобвараги билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Муассислар улушларининг ҳақиқатда келиб ту-шиши 4710-«Устав сармоясига (фондига) бадаллар бўйича муассисларнинг қарзи» ҳисобвараги креди-ти бўйича пул маблағларини ҳамда бошқа моддий ва номоддий бойликларни ҳисобга олиш ҳисобварақ-лари билан корреспонденцияда амалга оширилади.

Устав сармоясининг таҳлилий ҳисоби хўжалик юритувчи субъектнинг муассислари бўйича юрити-лади.

12.1. Қўшилган сармояни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Қўшилган сармояни ҳисобга олиш ҳисобварақ-лари номинал қийматдан ошадиган, оддий ва им-тиёзли акциялар учун олинган суммалар, шунинг-дек бепул олинган мол-мулкнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Қўшилган сармоя акцияларни номинал қиймат-дан ошадиган нархлар бўйича бирламчи сотиш вақ-тида олинадиган эмиссия даромадини акс эттиради.

Қўшилган сармоя ҳисобварагида устав сармоя-сига улушларни тўлаш вақтида юзага келадиган курсдаги фарқ суммалари ҳам ҳисобга олинади.

Қўшилган сармоянинг мавжудлиги ва ҳарака-

тининг ҳисоби қуйидаги ҳисобварақларда ҳисобга олинади:

8521 «Эмиссия даромади»

8522 «Устав сармоясини шакллантириш вақтида курсдаги фарқ»

8523 «Бепул олинган мол-мулк»

8521-«Эмиссия даромади» ҳисобварағи акцияларнинг номинал қийматидан ортиқча олинган маблағлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Суммаларнинг келиб тушиши 8521-«Эмиссия даромади» ҳисобварағи кредити бўйича, ўз акцияларни сотиб олиш ва сотиб олинган ўз акцияларини бекор қилиш вақтида нархлардаги фарқни қоплаш учун ишлатиш эса — ушбу ҳисобварақнинг дебети бўйича ҳисобга олинади.

Қушимча тўланган сармоянинг таҳлилий ҳисоби оддий ва имтиёзли акциялар бўйича алоҳида юригилади.

8522-«Устав сармоясини шакллантириш вақтида курсдаги фарқ» ҳисобварағи устав сармоясини шакллантириш жараёнида юзага келадиган курсдаги фарқни ҳисобга олиш учун мўлжалланган.

Устав сармояси шакллантирилаётганда валюта ва валюта бойликлари устав сармоясига бадал қўйиш вақтида амалда бўлган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг курси бўйича баҳоланади. Валюта ва валюта бойликлари ҳамда бошқа мол-мулкни баҳолаш рўйхатга олиш вақтида уларнинг таъсис ҳужжатларидаги баҳоланишидан фарқ қилиши мумкин. Бунда юзага келадиган курсдаги фарқ 8522-«Устав сармоясини шакллантириш вақтида курсдаги фарқ» ҳисобварағида ҳисобга олинади. Баҳолашлардаги мусбат фарқ мол-мулк, валюта ва валюта бойликлари ҳисобварақлари дебети бўйича ва 8522-«Устав сармоясини шакллантириш вақтида курсдаги фарқ»

ҳисобварағи кредити бўйича, манфий фарқ эса — тескари бухгалтерия проводкаси билан акс эттирилади. Нархлар ва курсдаги баҳолашлардаги фарқни ҳисобдан чиқаришнинг мазкур тартиби таъсис ҳужжатларида таъкидланган муассисларнинг устав сармойсидаги улушини ўзгартирмаслик имконини беради.

Устав сармойсини шакллантириш вақтида юзага келадиган курсдаги фарқнинг таҳлилий ҳисоби, очиқ турдаги акциядорлик жамиятининг акциядорлари билан ҳисоб-китоблар ҳисобидан ташқари, ҳар бир муассис бўйича юритилади.

8523-«Бепул олинган мол-мулк» ҳисобварағи бепул олинган мол-мулк ҳисоби учун мўлжалланган.

Бепул олинган мол-мулк 8523-«Бепул олинган мол-мулк» ҳисобварағи кредити бўйича моддий ва номоддий активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади. Бепул олинган мол-мулк қиймати даромад (фойда) солиғига тортилади. Бепул олинган мол-мулкни солиққа тортиш тартиби Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси билан бошқарилади.

12.2. Захира сармойсини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Захира сармойсини ҳисобга олиш ҳисобварақлари корхонанинг таъсис ҳужжатларига биноан фойда ҳисобига барпо этиладиган резервларни, пул маблағларидан ташқари активларни қайта баҳолаш вақтида ҳосил бўладиган инфляция захираларини ҳисобга олиш учун мўлжалланган.

Захира сармойсининг мавжудлиги ва ҳаракатининг ҳисоби қуйидаги ҳисобварақларда ҳисобга олинади:

8531 «Активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар»

8532 «Захира сармойси»

Захира сармоясини ҳисобга олиш ҳисобварақлари буйича таҳлилий ҳисоб шундай ташкил этиладики, токи у маблағлардан фойдаланиш йўналишлари буйича ахборотни шакллантиришни таъминласин.

8531-«Активларни қайта баҳолаш буйича тузатишлар» ҳисобварағида уларни қайта баҳолаш натижалари буйича белгиланадиган активлар қийматининг ўсиши ҳисобига олинади. Активларни қайта баҳолаш натижасида барпо этиладиган захира сармоясини барпо этиш ва тўлдириш 8531-«Активларни қайта баҳолаш буйича тузатишлар» ҳисобварағи кредити буйича қайта баҳолашлар натижасида қийматнинг ўсиши белгиланган активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Агар қайта баҳолашлар натижасида активларнинг қиймати пасайса, қийматнинг пасайиши ҳозирча унинг биргина актив буйича аввалги ўсиши билан қопланиб борса, у 8531-«Активларни қайта баҳолаш буйича тузатишлар» ҳисобварағи дебети буйича акс эттирилади. Ушбу активлар буйича аввалги қайта баҳолашлардан ўсишдан ошадиган нархни тушириш суммаси харажат деб тан олинади ва 9439-«Бошқа операцион харажатлар» ҳисобварағида акс эттирилади.

8531-«Активларни қайта баҳолаш буйича тузатишлар» ҳисобварағи буйича қолдиқ «Захира сармояси»нинг моддаси буйича балансда акс эттирилади. Қуйидаги ҳолларда унга доир дебет ёзувлари амалга оширилиши мумкин:

— 8531-«Активларни қайта баҳолаш буйича тузатишлар» ҳисобварағида ҳисобга олинган маблағлар ҳисобига уни қайта баҳолаш натижалари буйича аниқланган мол-мулк қийматини пасайтириш суммалари сўндирилганда;

— қийматнинг пасайиши белгиланган мол-мулкни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда;

— 8531-«Активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» ҳисобварағида ҳисобга олинган маблағлар ҳисобига қайта баҳолаш вақтида аниқланган инвестицияларнинг қийматини пасайтириш суммалари қийматининг пасайиши белгиланган инвестициялар ҳисобварақлари билан корреспонденцияда сундирилганда;

— корхона тугатилаётганда суммалар муассислар ўртасида 6620-«Уларнинг ҳиссаси бўйича чиқиб кетаётган муассисларга қарз» ҳисобварағи билан корреспонденцияда тақсимланганда ва ҳоказо ҳолларда.

8532-«Захира сармояси» ҳисобварағи захира сармоясини шакллантириш Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатларида ва таъсис ҳужжатларига мувофиқ назарда тутилган акциядорлик жамиятлари, қўшма корхоналар ва бошқа ҳужалик юритувчи субъектлар томонидан барпо этиладиган захира сармоясининг, шунингдек акциядорлик жамият (ширкат) мол-мулкини кўпайтирадиган бошқа тушумларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Захира сармоясининг маблағлари умумий баланс зарарларини, бирор-бир ғайриоддий операциялар бўйича кутилаётган чиқимларни қоплашда, қарзни ҳисобдан чиқаришда ва сундиришнинг бошқа имкониятлари бўлмаган тақдирда бошқа мақсадларда захира сифатида ишлатилиши мумкин.

Захира сармоясини барпо этиш 8532-«Захира сармояси» ҳисобварағи кредити бўйича 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс этирилади. Захира сармояси маблағларидан фойдаланиш 8532-«Захира сармояси» ҳисобварағи дебети бўйича ҳисобварақлар — ушбу маблағлар истеъмолчилари билан корреспонденцияда ҳисобга олинади. Масалан, ушбу мақсадлар учун ҳисобот йили фойдаси мавжуд бўлмаганида ёки етарли бўлмаганида даро-

мад (дивиденд)ларни тулашга йўналтириладиган суммалар қисмида 6610-«Тулашга доир дивидендлар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда.

12.3. Сотиб олинган ўз акцияларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Эмитент (акциядорлик жамияти) томонидан сотилган, сўнгра қайта сотиб олинган ва унинг томонидан кейинги қайта сотиш ёки бекор қилиш учун ушлаб туриладиган сотиб олинган ўз акциялари — оддий ва имтиёзли акцияларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

8610 «Сотиб олинган ўз акциялари — оддий акциялар»

8620 «Сотиб олинган ўз акциялари — имтиёзли акциялар»

Бошқа хўжалик юритувчи субъектлар (масъулияти чекланган жамиятлар, ширкатлар ва ҳоказо) ушбу ҳисобварақдан устав сармоясидаги хўжалик юритувчи субъектнинг ўзи томонидан бошқа иштирокчиларга ёки учинчи шахсларга бериш учун белгиланган тартибда харид қилинган ҳиссани ҳисобга олиш учун фойдаланадилар.

Сотиб олинган ўз акцияларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари 8510-«Устав сармояси» ҳисобварағига контр-пассив ҳисобварақлар ҳисобланади, акциядорлик жамияти акциядорлик сармоясининг қисқаришини кўрсатади ва балансда устав сармояси бўйича умумий яқундан чегириладиган суммалар сифатида акс эттирилади. Сотиб олинган ўз акциялари улар оборотга қайта киритилиш (сотилиш) пайтига қадар ҳеч қандай ҳуқуққа эга бўлмайди — овоз ҳуқуқига, афзал бўлиш ҳуқуқларига, дивидендлар олиш ва тугатилган тақдирда акциядорлик жамиятининг активларидан

улуш олиш ҳуқуқларига эга бўлмайди. Бироқ агар акция номинал бўйича ёки ундан юқори нархда сотилган, сўнгра эмитент томонидан сотиб олинган бўлса, у номинал қийматидан паст нархда сотилиши мумкин, бирламчи эмиссияда бунга йўл қўйилмайди.

Эмитент томонидан сотиб олинган ўз акциялари 8610-«Сотиб олинган ўз акциялари — оддий акциялар» ва 8620-«Сотиб олинган ўз акциялари — имтиёзли акциялар» ҳисобварақлари дебети бўйича номинал қиймат ёки сотишнинг дастлабки қиймати бўйича эмас, балки хариднинг ҳақиқий қиймати бўйича акс эттирилади.

Сотиб олинган акциялар сотиб олиш баҳосидан юқори нархда қайтадан сотилган тақдирда такроран сотишдан сотиб олиш қийматининг фарқи 9590-«Молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар» ҳисобварағига кредитланади. Агар сотиб олинган ўз акциялари уларни сотиб олиш баҳосидан паст нархда такроран сотилса, фарқ 9690-«Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» ҳисобварағига дебетланади.

Номинал қийматдан паст баҳода сотиб олинган ўз акциялари бекор қилинганидаги фарқ 9590-«Молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар» ҳисобварағи кредити бўйича акс эттирилади.

Агар бекор қилинган сотиб олинган ўз акцияларининг қиймати уларнинг номинал қийматидан ошса, фарқ 9690-«Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» ҳисобварағининг дебети бўйича акс эттирилади.

12.4. Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар)ни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхона фаолиятининг бутун даври ҳамда ҳисобот даври учун тақсимланмаган фойда ёки қоплан-

маган зарар суммаларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда юритилади:

8710 «Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)»

8720 «Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)»

Жамғарилган фойда — хўжалик юритувчи субъектнинг фаолият кўрсатиши бошланганидан буён олинган ҳар қандай зарарлар, дивидендлар ва мулкдорларнинг қарорига кўра ўз сармоясига такроран инвестицияланган фойданинг чегирилган соф фойдасидир.

8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» ҳисобварағида корхона фаолиятининг бутун ҳисобот йили учун тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар) ҳисобга олинади.

Тақсимланмаган фойда суммаси ҳисобот даври охирида 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» ҳисобварағи кредитига, зарар суммаси эса унинг дебетига 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи билан корреспонденцияда якуний проводка билан ҳисобдан чиқарилади.

Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдасининг суммаси дивидендлар ҳисобланганидан кейин 8720-«Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)» ҳисобварағига, 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» ҳисобварағида қайд этилади. Агар зарарлар ва дивиденд тўловларининг миқдори хўжалик фаолиятдан олинган фойдадан кўп бўлса, 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» ҳисобварағи дебет сальдосига эга бўлиши мумкин. Зарар суммаси 8720-«Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)» ҳисобварағи дебети бўйича акс эттирилади ва бу билан уни камайтиради.

Дивидендлар тўлашга тақсимланмаган фойда-

нинг йўналиши 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» ҳисобварағи дебети ва 6610-«Тулашга доир дивидендлар» ҳисобварағи кредити бўйича, дивидендлар акциялар билан туланганида эса (одатда адолатли бозор баҳоси бўйича) 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» ҳисобварағи дебети ва 4710-«Устав сармоясига бадаллар бўйича муассисларнинг қарзи» ҳисобварағи кредити бўйича акс эттирилади.

Тақсимланмаган фойда захира сармоясини шакллантиришда ишлатилиши мумкин, бунда 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси» ҳисобварағи дебетланади ва 8532-«Қонун ҳужжатларига биноан белгиланган захира сармояси» ҳисобварағи кредитланади.

12.5. Грант ва субсидиялар (сармоя)ни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Грант ва субсидиялар (сармоя)ни ҳисобга олиш ҳисобварағи корхона (компания) фаолиятини молиялаш манбаи сифатида қаралади ва ўз сармоясига киритиладиган ажратилган грантлар ва субсидияларнинг мавжудлиги ҳамда ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Грант ва субсидиялар (сармоя) мавжудлиги ва ҳаракатининг ҳисоби қуйидаги ҳисобварақда ҳисобга олинади:

8810 «Грант ва субсидиялар (сармоя)».

Давлат ёрдами (субсидия) деганда давлат (ҳукумат) томонидан корхоналарга, улар томонидан муайян шартлар бажарилганда, иқтисодий ривожланишини рағбатлантириш мақсадида кўрсатиладиган пул ёки натура шаклидаги ёрдам тушунилади. Давлат (ҳукумат) ёрдами турли шаклларда (дота-

ция, субвенциялар ва ҳоказо) ва турли шартларда тақдим этилиши мумкин.

Давлат субсидияларини ҳисобга олиш тартиби «Давлат субсидияларининг ҳисоби ва давлат ёрдамини очиб бериш» деб номланган 10-сон ВХМСга мувофиқ амалга оширилади.

Шу билан бир қаторда субсидия ва грантлар корхоналарга турли ноҳукумат, халқаро ташкилотлар ва жамғармалар томонидан муайян дастурни амалга ошириш учун тақдим этилиши мумкин.

Субсидия ва грантларни ўз сармояси сифатида акс эттириш учун шартлар бўлиб қуйидагилар ҳисобланади:

— муайян шартларни бажариш вақтида қайтармаслик;

— субсидия ва грантларни жалб этиш билан боғлиқ харажатлар эмас, демак, даромад бўлиб ҳисобланмайди (мувофиқлик принциpidан келиб чиқиб).

Таҳлилий ҳисоб ҳар бир ажратилган субсидия ва грантлар ҳамда уларнинг манбалари бўйича юритилади.

12.6. «Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари» ҳисобварағи

8910-«Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари» ҳисобварағи харажатлар ва тўловларни ишлаб чиқариш ёки муомала чиқимларига бир маромда киритиш мақсадида белгиланган тартибда захирага қўйилган суммаларнинг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган. Хусусан, ушбу ҳисобварақда асосий воситаларни таъмирлаш бўйича келгуси харажатлар суммалари акс эттирилиши мумкин.

Ишлаб чиқариш ва муомала чиқимларининг ҳисобга олиш суммаларини захирага қўйиш тарти-

би тегишли қонунлар ва меъерий ҳужжатлар, шунингдек маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисидаги низом билан бошқарилади.

Захираларни ҳисоблаб ёзиш бўйича операциялар 8910-«Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари» ҳисобварағи кредити ва ишлаб чиқариш харажатлари ҳамда муомала чиқимларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари (04, 20, 23, 25, 94) дебети бўйича акс эттирилади.

Захира суммалар ҳисобига амалга оширилган ҳақиқий харажат ва тўловлар захираларни камайтиришга 8910-«Келгуси харажатлар ва тўловлар» ҳисобварағи дебети бўйича 2310-«Ёрдамчи ишлаб чиқариш» ҳисобварағи билан корреспонденцияда — корхона цехлари томонидан ишлаб чиқарилган асосий воситаларни таъмирлаш қийматига ҳисобдан чиқарилади, ёки харажатлар ҳисобварақларини четлаб ўтиб, 8910-«Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари» ҳисобварағи дебетига, масалан, материалларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (10) кредитидан ҳисобдан чиқарилади; илгари келгуси харажатлар таркибида захирага қўйилган, асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олиш ҳисобварақлари (02) кредити бўйича эскириш суммаси акс эттирилади.

У ёки бу захира бўйича суммалар тўғри ҳосил этилгани ва ишлатилгани вақти-вақти билан (йил охирида эмас албатта) сметалар, ҳисоб-китоблар ва ҳоказоларнинг маълумотлари бўйича текширилади ва зарурат туғилганда тузатишлар киритилади.

8910-«Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари» ҳисобварағи бўйича таҳлилий ҳисоб алоҳида захиралар бўйича юритилади.

13-боб. ДАРОМАД ВА ХАРАЖАТЛАР

Ушбу боб ҳисобварақлари корхонанинг ҳисобот йилидаги молиявий натижаларини шакллантириш ва ишлатиш тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган. Молиявий натижаларни шакллантириш ва ишлатиш тартиби Маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига киритиладиган маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисидаги низом ва Бухгалтерия ҳисоби миллий стандартлари — 2, 3, 4-сон БҲМСлар билан бошқарилади.

~~Ушбу булимда қуйидаги ҳисобга олиш ҳисобварақларида ҳисоб тартиби тўғрисидаги ахборот келтирилади:~~

- 90 — Асосий (операцион) фаолият даромадларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 91 — Сотилган маҳсулот таннархини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 92 — Асосий воситалар ва бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 93 — Асосий фаолиятдан бошқа даромадларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 94 — Давр харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 95 — Молиявий фаолиятдан даромадларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 96 — Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 97 — Фавқулодда фойда ва зарарларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари
- 98 — Солиқ ва йигимларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

99 — Пировард молиявий натижани ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Маҳсулот сотилишини ҳисобга олиш учун алоҳида даромадлар ҳисобварақлари ва алоҳида харajatлар ҳисобварақлари ишлатилади. Қўшилган қиймат солигининг суммаси, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмалар пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари ёки олишга доир ҳисобварақлар дебети ҳамда бюджетга тўловлар бўйича қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари кредити бўйича акс этирилади.

Тайёр маҳсулот, товарлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан олинган даромадлар, шунингдек сотилган товарларнинг қайтарилиши, сотиш чегирмалари ва нархлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

9010 «Тайёр маҳсулотнинг сотилишидан даромадлар»

9020 «Товарларнинг сотилишидан даромадлар»

9030 «Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар»

9035 «Сотилган товарларнинг қайтарилиши ва чегирмалар»

Асосий (операцион) фаолиятдан даромадларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақларида қуйидаги сотилган маҳсулот (ишлар, хизматлар) бўйича соф тушум (даромад) акс этирилади:

— саноат, қишлоқ хўжалик ва бошқа корхоналарнинг ишлаб чиқарган тайёр маҳсулотлари ва ярим тайёр маҳсулотлари;

— саноат тусидаги ишлар ва хизматлар;

— носаноат тусидаги ишлар ва хизматлар;

— харид буюмлари (бутлаш учун сотиб олинган);

— қурилиш, монтаж, лойиҳа-қидирув, геология-қидирув, илмий тадқиқот ва ҳоказо ишлар;

— савдо, таъминот ва сотиш корхоналаридаги товарлар;

— транспорт корхоналарида юк ва йўловчиларни ташиш бўйича хизматлар;

— енгил автомобилларни ижарага бериш ва автомобилларни етказиб бериш (ҳайдаб олиб келиш) бўйича хизматлар;

— транспорт-экспедиция ва юк ортиш-тушириш операциялари;

— алоқа корхоналарининг хизматлари ва ҳоказолар.

9010-«Тайёр маҳсулотнинг сотилишидан даромадлар», 9020-«Товарларнинг сотилишидан даромадлар», 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварақларни кредити бўйича хўжалик юритувчи субъектнинг асосий фаолиятдан (тайёр маҳсулот, товарларни сотиш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш) олинган даромадларни олишга доир ҳисобварақлар (4010), бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар, пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети билан корреспонденцияда акс эттирилади. Ўтган даврларда олинган, лекин ҳисобот даврига тааллуқли даромадларнинг суммалари 6210-«Кечиктирилган даромад», 6310-«Харидор ва буюртмачилардан олинган бунақлар» ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Саноат корхоналари юклаб жўнатилган маҳсулот, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун ҳисоб-китоб ҳужжатларини харидор ва буюртмачиларга тақдим этишнинг маромига қараб харидорлар (буюртмачилар)га доир ҳисоб-китоб ҳужжатлари тақдим этилган суммани, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмаларни чегирган ҳолда, юқорида кўрсатилган ҳисобварақлар кредити ва олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) дебети бўйича акс эттирадilar.

Қишлоқ хўжалик корхоналарида 9010, 9020, 9030-ҳисобварақлар кредити бўйича маҳсулотнинг сотилиши, ишларнинг бажарилиши, хизматларнинг кўрсатилишидан соф тушум олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Қурилиш корхоналарида 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварағи кредити бўйича, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмаларни чегирилган ҳолда, буюртмачилар ва пудратчилар ёки ёрдамчи пудратчилар ўртасида ҳисоб-китоблар учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳужжатлар бўйича белги-ланадиган, тугалланган қурилиш объектлари ёки пудрат ва ёрдамчи пудрат шартномалари бўйича бажарилган ишларнинг қиймати олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Геология-қидирув ишларини олиб борадиган корхоналарда 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварағи кредити бўйича уларга доир ҳисоб-китоб ҳужжатлари буюртмачиларга тақдим этилган бажарилган ишларнинг шартномавий қиймати, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмалар чегирилган ҳолда, олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Лойиҳа ва тадқиқот ташкилотларида 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварағи кредити бўйича буюртмачиларга топширилган тўлиқ тугалланган лойиҳалар ва ишлар турлари лойиҳа-смета ҳужжатларининг шартномавий (смета) қиймати, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмалар чегирилган ҳолда, олишга доир ҳисобварақларини ҳисобга

олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Илмий-тадқиқот ташкилотларида 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварағи кредити буйича буюртмачиларга топширилган илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларининг шартномавий (смета) қиймати, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмалар чегирилган ҳолда, олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Савдо, таъминот ва сотиш корхоналарида 9020-«Товарларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварағи кредити буйича сотилган товарларнинг шартномавий қиймати, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмалар чегирилган ҳолда, олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Транспорт ва алоқа корхоналарида 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварағи кредити буйича кўрсатиладиган хизматлар учун ҳисоблаб ёзилган суммалар, ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бошқа ажратмалар чегирилган ҳолда, олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (4010) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9010-«Тайёр маҳсулотнинг сотилишидан даромадлар», 9020-«Товарларнинг сотилишидан даромадлар», 9030-«Бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг сотилишидан даромадлар» ҳисобварақлари кредитида қайд этиладиган оборотлар ҳисобот даври охирида 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи кредитига ҳисобдан чиқарилади.

9035-«Сотилган товарларнинг қайтарилиши ва чегирмалар» ҳисобварағи сотилган товарлар қайтарилишини, шартнома шартларига мувофиқ тақдим этил-

ган сотувлардан чегирмаларни, шунингдек сотилган маҳсулот браклиги аниқланиши муносабати билан тақдим этилган нархдан чегирмалар ва ҳоказоларни ҳисобга олинган учун мўлжалланган. Ушбу ҳисобварақ асосий (операцион) фаолиятдан даромадлар ҳисобварақлари (90) гуруҳига контрҳисобварақ ҳисобланади ва унинг дебет обороти Молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисоботда ялпи сотиш суммасидан чегирилади. 9035-«Сотилган товарларнинг қайтариллиши ва чегирмалар» ҳисобварақи дебети бўйича қайтарилган товарлар қиймати ёки тақдим этилган сотувлардан чегирмаларнинг суммалари ва нархлари тегишли ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади: пул маблағлари — мазкур товарлар қиймати харидорлар ва буюртмачиларга қайтарилганда; олишга доир ҳисобварақлар (4010) ва бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар (4110) — қайтарилган товарлар бўйича бекор қилинган дебиторлик қарзи суммасига; турли кредиторлардан қарзлар ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятлар (68) — харидорлар ва буюртмачилардан мазкур товарлар бўйича олинган туловлар ва бунақларга доир юзага келган қарз суммасига. Бунда илгари ҳисоблаб ёзилган қўшилган қиймат солиғи бўйича бюджетга туловлар бўйича қарзни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари (6410) дебети ва олишга доир ҳисобварақлар (4010), бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар (4110) пул маблағларини ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари кредити бўйича ёзув қайд этилади. Қайтарилган маҳсулот ва товарларнинг таннархи қизил сторно усули билан товарларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари (2910-2990) кредити ва сотилган маҳсулот таннархни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари (9110-9130) дебети бўйича акс эттирилади.

Асосий (операцион) фаолиятдан даромадларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари (9010-

9035) бўйича таҳлилий ҳисоб сотиладиган маҳсулот (товарлар), бажарилган ишлар ва кўрсатиладиган хизматларнинг ҳар бир тури бўйича юритилади. Бундан ташқари, ушбу ҳисобварақ бўйича таҳлилий ҳисобни сотишнинг географик сегментлари (минтақалари) ва корхонани бошқариш учун зарур бошқа сегментлар бўйича юритиш мумкин.

13.1. Сотилган маҳсулот таннархини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Сотилган тайёр маҳсулот, товарлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар таннархи тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

9110 «Сотилган тайёр маҳсулот таннархи»

9120 «Сотилган товарлар таннархи»

9130 «Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи»

9140 «Сотиб олиш/харид» (ўқув мақсадлари учун захирага қўйилган)

9150 «ТМЗ бўйича тuzатишлар» (ўқув мақсадлари учун захирага қўйилган)

Ушбу ҳисобварақларда қўйидаги сотилган маҳсулотлар (ишлар, хизматлар)нинг таннархи акс эттирилади:

— саноат, қишлоқ хўжалик ва бошқа корхоналар ишлаб чиқарган маҳсулот ва ярим тайёр маҳсулотлар;

— саноат тусидаги иш ва хизматлар;

— носаноат тусидаги ишлар ва хизматлар;

— харид қилинган буюмлар (бутлаш учун харид қилинган);

— қурилиш, монтаж, лойиҳа-тадқиқот, геология-қидирув, илмий-тадқиқот ва ҳоказо ишлар;

— савдо, таъминот ва сотиш корхоналаридаги товарлар;

— транспорт корхоналарида юк ва йўловчиларни ташиш бўйича хизматлар;

— енгил автомобилларни ижарага бериш ва автомобилларни етказиб бериш (ҳайдаб олиб келиш) бўйича хизматлар;

— транспорт-экспедиция ва юк ортиш-тушириш операциялари;

— алоқа корхоналарининг хизматлари ва ҳоказолар.

9110-«Сотилган тайёр маҳсулот таннархи», 9120-«Сотилган товарлар таннархи», 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварақларида юклаб жўнатилган тайёр маҳсулот, товарлар (ишлар, хизматлар) таннархи ҳисобга олинади.

Саноат корхоналари харидорлар (буюртмачилар)га юклаб жўнатилган маҳсулот, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун ҳисоб-китоб ҳужжатларини тақдим этишнинг боришига қараб юклаб жўнатилган маҳсулот, иш ва хизматларнинг таннархи суммасини тайёр маҳсулот (2810-2820), асосий ишлаб чиқариш (2010)ни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари ва бошқалар кредитидан 9110-«Сотилган тайёр маҳсулот таннархи», 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварақлари дебетига ҳисобдан чиқарилади.

Қишлоқ хўжалик корхоналарида 9110-«Сотилган тайёр маҳсулот таннархи», 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварақлари дебети бўйича ушбу маҳсулот, ишлар, хизматларнинг режадаги таннархи (ҳақиқий таннарх аниқланмаган йил мобайнида) ҳисобга олинади ва сотилган маҳсулот, ишлар, хизматларнинг режадаги ҳамда ҳақиқий таннархлари ўртасидаги ҳисобварақлар билан корреспонденцияда ҳисобдан чиқарилади.

Қурилиш ташкилотларида 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварағи дебети бўйича

топширилган ишларнинг ҳақиқий таннархи асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (2010) билан корреспонденцияда ҳисобга олинади.

Геология-қидирув ишларини олиб борувчи корхоналарда 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварағи дебети бўйича ушбу ишлар бўйича ҳақиқий харажатлар асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (2010) билан корреспонденцияда ҳисобга олинади.

Лойиҳа ва тадқиқот ташкилотларида 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварағи дебети бўйича тўлиқ тугалланган лойиҳалар ва буюртмачиларга топширилган ишлаб тувлари бўйича лойиҳа-смета ҳужжатларининг ҳақиқий таннархи асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (2010) билан корреспонденцияда ҳисобга олинади.

Илмий-тадқиқот ташкилотларида 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварағи дебети бўйича илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларининг ҳақиқий таннархи асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (2010) билан корреспонденцияда ҳисобга олинади. Савдо, таъминот ва сотиш корхоналарида 9120-«Сотилган товарлар таннархи» ҳисобварағи дебети бўйича ҳисобварақ-фактура ва юкхатларда кўрсатилган харид қиймати (муддатидан олдин тўлаганлик учун чегирмалар, шунингдек харид қилинган товарлар қайтарилиши ва нархи туширилиши чиқарилган ҳолда), сотиб олинган товарларни етказиб бериш билан боғлиқ транспорт харажатлари тўланиши, товарлар хариди билан боғлиқ бошқа харажатларни (ўраб жойлаш қиймати, товарларга нарх белгилаш) ўз ичига олган товарларнинг дастлабки қиймати товарларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари (2910-2990) билан корреспонденцияда акс эттирилади.

Транспорт ва алоқа корхоналарида 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварағи дебети бўйича транспорт ва алоқадан фойдаланиш бўйича ҳақиқий харажатлар, шунингдек экспедиция ва юк ортиш-тушириш операциялари бўйича харажатлар асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (2010) билан корреспонденцияда ҳисобга олинади.

Ҳисобот даври охирида 9110-«Сотилган тайёр маҳсулот таннархи», 9120-«Сотилган товарлар таннархи», 9130-«Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи» ҳисобварақларида белгиланган дебет оборотларининг якунлари 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи дебетига ҳисобдан чиқарилади.

Сотилган маҳсулот таннархини ҳисобга олиш ҳисобварақларидан (91) амалиётда фойдаланиш корхона қўллайдиган товар-моддий захираларини ҳисобга олиш усулига боғлиқ бўлади.

Товар-моддий захираларни узлуксиз ҳисобга олиш усули қўлланилганида ҳар бир маҳсулот ёки товарнинг таннархи унинг ишлаб чиқариш жараёнида ҳаракатланишига қараб харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақларида жамғарилади. Тайёр маҳсулот сотилганида сотилган маҳсулот таннархи сотилган маҳсулот таннархини ҳисобга олиш ҳисобварақларида (91) тайёр маҳсулотни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари (2910-2820) билан (ёки савдо корхоналари учун товарларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (2910-2990) билан) корреспонденцияда акс эттирилади.

Товар-моддий захираларни вақти-вақти билан ҳисобга олиш усули муқобил усул ҳисобланади. ТМЗни вақти-вақти билан ҳисобга олиш усулидан фойдаланилганида ҳар бир маҳсулот (товар) таннархи бутун ҳисобот даври мобайнида 9140-«Сотиб олиш/харид» вақтинчалик ҳисобварағида тўплана-

ди, бироқ сотилган маҳсулот, товарларнинг ҳақиқий таннархи фақат ТМЗ инвентарланганидан кейингина белгиланиши мумкин. 9150-«ТМЗ буйича тузатишлар» ҳисобварағи вақтинчалик ҳисобварақ бўлиб, ҳисобот даври охирида мавжуд бўлган ТМЗни инвентарлаш натижаларини акс эттириш учун ишлатилади. Кўрсатилган ҳисобварақ дебети буйича ТМЗ камайиши, кредит буйича эса ўсиши ТМЗни ҳисобга олиш ҳисобварақлари (10-29) билан корреспонденцияда акс эттирилади. 9150-ҳисобварақ сальдони 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағига ўтказиш билан ёпилади

13.2. Асосий воситалар ва бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Корхонага тегишли бўлган асосий воситалар ва бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси (тугатилиши, ҳисобдан чиқарилиши, бепул берилиши ва ҳоказо) тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

9210 «Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси»

9220 «Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси»

9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи дебети буйича реализация қилинган (чиқиб кетган) асосий воситалар объектларининг дастлабки қиймати, шунингдек асосий воситаларнинг реализацияси (бинолар, иншоотларни бузиш ва бўлақларга ажратиш, ускунани демонтаж қилиш ва ҳоказо) билан боғлиқ харажатлар акс эттирилади.

9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқ

ача реализацияси» ҳисобварағи кредитига асосий воситалар объектлари сотишдан тушум ва уларни ҳисобдан чиқариш муносабати билан келиб тушган моддий бойликлар қиймати эҳтимолий фойдаланиш ва сотиш баҳосида, шунингдек реализация пайтида асосий воситаларнинг чиқиб кетган объектлари бўйича ҳисоблаб ёзилган эскириш суммалари киритилади. Асосий воситаларни сотишдан тушум 9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи кредити бўйича 4010-«Харидорлар ва буюртмачилардан олишга доир ҳисобварақлар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи бўйича дебет сальдоси (зарар) жорий ҳисобот даврида 9431-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси бўйича зарарлар» ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади, ушбу ҳисобварақ бўйича кредит сальдоси (фойда) эса 9310-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда» ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади. 9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи бўйича асосий воситалар объектларини молиявий лизингга топшириш пайтида ҳосил бўладиган ва келгуси даврлар даромадларига тааллуқли фойда ёки зарар суммаси 6210-«Кечиктирилган даромад» (жорий қисм) ёки 7290-«Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар» (узоқ муддатли қисм) ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади.

Асосий воситалар объектлари камомади ёки шикастланиши ҳолларида уларнинг дастлабки қиймати 9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи дебетига, ҳисоблаб ёзилган эскириш суммаси эса унинг кредитига киритилади. Бойликларнинг камомади сифатида акс эттириладиган қолдиқ қиймат 9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси»

ҳисобварағи кредити буйича 9433-«Бойликларнинг камомадлари ва шикастланиши буйича харажатлар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда ҳисобдан чиқарилиб, кейин ушбу суммалар 4630-«Моддий зарарни қоплаш буйича ходимларнинг қарзи» ҳисобварағи дебетига киритилади, камомад ёки шикастланишнинг аниқ айбдорлари аниқланмаган тақдирда эса сумма 9433-«Бойликлар камомадлари ва шикастланиш буйича харажатлар» ҳисобварағида қолади.

9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи буйича таҳлилий ҳисоб асосий воситаларнинг чиқиб кетаётган алоҳида инвентарь объектлари буйича юритилади.

9220-«Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи дебети буйича чиқиб кетаётган бойликларнинг баланс қиймати, шунингдек шу сабабдан кўрилган харажатлар (вақтинчалик ҳақлари ва ҳоказо) акс эттирилади.

9220-«Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи кредитига бойликларни сотишдан тушум, яъни сотилган мол-мулк учун корхонага тегишли сумма киритилади. Номоддий активлар, арзон ва тез эскирувчан буюмлар сотилган ва бошқача реализация қилинган ҳолда 9220-«Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи кредитига реализация пайтида ушбу объектлар буйича ҳисоблаб ёзилган эскириш суммаси ҳам номоддий активлар, арзон ва тез эскирувчан буюмлар эскиришини ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ҳисобдан чиқарилади.

Ушбу ҳисобварақлар буйича дебет сальдоси (зарари) 9432-«Бошқа активларнинг еотилиши ва бошқача реализациясидан зарарлар» ҳисобварағига, кредит сальдоси (фойдаси) эса 9220-«Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда» ҳисобварағи кредитига ҳисобдан чиқарилади.

13.3. Асосий фаолиятдан бошқа даромадларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Асосий фаолиятдан бошқа даромадларни шакллантириш тартиби «Асосий хўжалик фаолиятдан даромадлар» деган 2-сон БҲМС — Бухгалтерия ҳисоби миллий стандарти билан бошқарилади.

Асосий ишлаб чиқариш фаолиятдан бошқа даромадларга қуйидагилар киради:

- хўжалик корхоналари шартларини бузганлик учун ундирилган ёки қарздор томонидан тан олинган жарималар, пенялар, неустойкалар ва бошқа жазо чоралари;
- ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллар фойдаси;
- бевосита маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш билан боғланмаган операциялардан олинган бошқа даромадлар, рента даромади, хўжалик юритувчи субъект қошидаги ошхоналардан тушумлар, ёрдамчи хўжаликлардан даромадлар сингари;
- хўжалик юритувчи субъектнинг асосий фондлари ва бошқа мол-мулкни сотишдан фойда;
- даъво муддати тугаган кредиторлик ва дебиторлик қарзини ҳисобдан чиқаришдан олинган даромадлар;
- товар-моддий бойликларни қўшимча баҳолаш;
- қайтариб олинмайдиган молиявий ёрдам;
- бошқа операцион даромадлар.

Асосий фаолиятдан бошқа даромадлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қуйидаги ҳисобварақларда амалга олиширилади:

9310 «Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда»

- 9320 «Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда»
- 9330 «Ундирилган жарималар, пеня ва неустойкалар»
- 9340 «Ўтган йиллар фойдалари»
- 9350 «Рента даромади ва ёрдамчи хизматлардан даромадлар»
- 9360 «Кредиторлик ва депонентлик қарзини ҳисобдан чиқаришдан даромадлар»
- 9370 «ТМБни қўшимча баҳолаш»
- 9380 «Қайтариб олинмайдиган молиявий ёрдам»
- 9390 «Бошқа операцион даромадлар»

9310-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда» ҳисобварағида асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан олинган фойда суммаси акс эттирилади, у 9210-«Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи кредитидан ҳисобот даври охирида ўтказилади.

9320-«Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда» ҳисобварағида бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан олинган фойда суммаси акс эттирилади, у 9220-«Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси» ҳисобварағи кредитидан ўтказилади.

9330-«Ундирилган жарималар, пеня ва неустойкалар» ҳисобварағида хўжалик шартномалари шартларини бузганлик учун қарздорлардан ундирилган жарималар, пенялар, неустойкалар ва бошқа жазо чоралари, шунингдек етказилган зарарларни қоплаш бўйича даромадлар ҳисоб-китоблар ёки пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9340-«Ўтган йиллар фойдалари» ҳисобварағида ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллар фойдаси, яъни ўтган йили олинган ва сарфланган хизматлар

ва оддий бойликлар учун қайта ҳисоб-китоблар бўйича мол етказиб берувчилардан келиб тушган сумма; ўтган йили сотилган маҳсулот учун қайта ҳисоб-китоблар бўйича харидорлар ва буюртмачилардан олинган сумма пул маблағлари ёки тегишли ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9350-«Рента даромади ва ёрдамчи хизматлардан даромадлар» ҳисобварағида рента даромади, корхоналар қошидаги ошхоналардан тушумлар, ёрдамчи хизматлардан ва идиш билан операциялардан даромад сингари бевосита маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш билан боғланмаган даромадлар ҳисоб-китоблар ёки пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9360-«Кредиторлик ва депонентлик қарзини ҳисобдан чиқаришдан даромадлар» ҳисобварағида даъво муддати тугаган кредиторлик ва депонентлик қарзини ҳисобдан чиқаришдан олинган даромадлар пул маблағлари ёки тегишли ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9370-«ТМБни қушимча баҳолаш» ҳисобварағида моддий бойликлар ва тайёр маҳсулотни қайта баҳолашдан даромадлар, корхоналар томонидан нарх белгилашни тартибга солиш натижасида йўқотишларни қоплаш сифатида, шунингдек корхоналар ҳисобига бюджетдан келиб тушадиган йўқотишларни қоплаш сифатида олинган тушумлар моддий бойликлари, меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар, пул маблағлари ва ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9380-«Қайтариб олинмайдиган моддий ёрдам» ҳисобварағида пул маблағлари ва пул эквивалент-

лари кўринишида қайтариб олинмайдиган кўринишда олинган даромадлар пул маблағлари, пул эквивалентларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9390-«Бошқа операцион даромадлар» ҳисобварағида бошқа операцион фаолиятдан олинган даромадлар пул маблағлари ёки ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

13.4. Давр харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Давр харажатларининг таркиби 1999 йил 5 февралдаги Маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисидаги низом, шунингдек Бухгалтерия ҳисоби миллий стандарти — «Товар-моддий захиралар» деб номланган 4-сон БҲМС билан бошқарилади.

Давр харажатлари деганда бевосита ишлаб чиқариш жараёни билан боғланмаган сарф-харажатлар, яъни хўжалик юритувчи субъектни бошқариш харажатлари, маҳсулот сотиш харажатлари ва умумхўжалик мақсадидаги бошқа харажатлар тушунилади.

Сотиш бўйича харажатларга товарларни темир йўл, ҳаво, автомобиль, денгиз, дарё ва от-аравада ташишлар киради. Ушбу моддага ташиш харажатлари, шунингдек транспорт воситаларининг туриб қолиши учун тўланган жарималар киритилади.

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг муомала чиқимларига қўйидагилар киради:

- Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни сотиш билан боғлиқ меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари, маъмурий-бошқарув ходимлари бундан мустасно.
- Ижтимоий суғурта харажатлари.

- Савдо эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар, иншоотлар ва хоналарни ижарага олиш, тутиб туриш ва таъмирлаш харажатлари.
- Асосий воситалар ва номоддий активлар амортизацияси.
- Санитария кийимлари, дастурхон-сочиқлар, арзон ва тез эскирувчан буюмлар, ошхона идиш-товоқлари ва анжомларининг эскириши.
- Газ, ёқилги, электр энергияси харажатлари.
- Товарларни сақлаш, ишлов бериш ва навларга ажратиш харажатлари.
- Савдо рекламаси харажатлари.
- Ташиш, сақлаш ва сотиш вақтида меъёрлар доирасида ва ортиқча миқдорларда товар, маҳсулотларнинг нобуд бўлиши.
- Идиш харажатлари.
- Мол-мулкни мажбурий сугурталаш харажатлари.
- Меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги харажатлари.
- Вентиляторларни ўрнатиш ва тутиб туриш, машиналар ва уларнинг ҳаракатланувчи қисмлари, туйнуқлар, ўйиқ ва ҳоказоларни тўсишнинг жорий (нокапитал тусдаги) харажатлари.
- Махсус кийим ва махсус пойабзалнинг эскириши.
- Махсус кийим, махсус пойабзал ва якка тартибдаги ҳимояланиш кийимларини ювиш, тузатиш ва дезинфекциялаш учун корхоналар, таъмирлаш корхоналари ва бошқа юридик шахсларга тўлов.
- Махсус кийим ва пойабзални ювиш ҳамда тузатишга сарфланган материалларнинг қиймати.
- Умумий овқатланиш ва савдо ходимларини тиббий кўриқдан ўтказганлик учун тиббий муассасаларга тўлов.

- Касса хўжалигини юритиш ва тушумни ин-кассация қилиш чиқимлари.
- Умумий овқатланиш корхоналаридаги қоғоз салфеткалар, дастурхонлар, стаканча ва тақсимчалар, бир маротаба ишлатиладиган асбоблар қиймати.
- Белгиланган меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча миқдорда сотиш бозорларини ўрганиш харажатлари (маркетинг, реклама харажатлари).

Маъмурий харажатларга қуйидагилар киради:

- Бошқарув ходимларига тааллуқли меҳнатга ~~ҳақ тўлаш харажатлари~~
- Бошқарув ходимларига тааллуқли ижтимоий сугуртага ажратмалар.
- Хизмат енгил автотранспорти ва хизмат микроавтобусини тутиб туриш, ёллаш ва ижарага олиш харажатлари.
- Хўжалик юритувчи субъект ва унинг таркибий бўлинмаларини ташкил этиш ҳамда бошқариш харажатлари.
- Бошқарувнинг техник воситалари, алоҳа узеллари, сигнал бериш воситалари, ҳисоблаш марказлари ҳамда ишлаб чиқаришга тааллуқли бўлган бошқарувнинг бошқа техник воситаларини тутиб туриш ва уларга хизмат кўрсатиш харажатлари.
- Ижара, хизматлар тақдим этилиши учун алоҳа узелларига (АТС, Уяли, йўлдош, пейжинг хизмати) тўлов.
- Шаҳарлараро ва халқаро телефон сўзлашувларига меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча ҳақ тўлаш.
- Маъмурий-бошқарув эҳтиёжлари учун бино ва хоналар ижарасига тўлов.
- Маъмурий мақсаддаги асосий воситаларни ту-

тиб туриш ва таъмирлаш харажатлари, шунингдек уларнинг эскириши (амортизацияси).

- Юқори ташкилотлар ва юридик шахслар бирлашмалари: вазирликлар, идоралар, уюшмалар, концернлар ва ҳоказоларни тутиб туришга ажратмалар.
- Ишлаб чиқариш жараёни билан боғланмаган ходимлар ва мол-мулкнинг мажбурий сугуртаси.
- Бөнқарув ходимларининг хизмат сафарлари-га белгиланган меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча харажатлар.
- Белгиланган меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча вакиллик харажатлари.
- Хоналарни бепул тақдим этиш харажатлари, умумий овқатланиш корхоналарига коммунал хизматлар қийматини тўлаш ва ҳоказо.
- Бевосита ишлаб чиқариш жараёнига тааллуқли бўлмаган, табиатни муҳофаза қилиш мақсадидаги фондларни тутиб туриш ва улардан фойдаланиш билан боғлиқ жорий харажатлар, шу жумладан йўл қўйиладиган меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча ифлослантувчи моддаларни атроф муҳитга ташлаганлик (оқизганлик) учун тўловлар.

Бошқа операцион харажатлар ўз ичига қуйидагиларни олади:

- Меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча миқдорда кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш харажатлари, янгидан барпо этилаётган хужалик юритувчи субъектда ишлаш учун кадрлар бундан мустасно.
- Лойиҳалар ва қурилиш-монтаж ишларидаги нуқсонларни, шунингдек объект омборига ташиш вақтида юз берган шикастланиш ва деформацияларни бартараф этиш харажатларини сўндириш, коррозияга қарши ҳимояда-

ги нуқсонларни юзага келтирган тафтиш (ускунани қисмларга бўлиш) харажатлари ва шу сингари бошқа харажатлар етказиб бериш ва ишларни бажариш шартларини бузган юридик шасхлар ҳисобига, камчиликлар, шикастланиш ёки зарарлар учун жавобгар мол етказиб берувчи ёки бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобига мазкур харажатлар қопланиши мумкин бўлмаган меъёрда амалга оширилади.

- Маслаҳат бериш ва ахборот хизматларига тўлов.
- Шу жумладан хўжалик юритувчи субъект иш-тироқчиларидан (жумладорларидан) бирининг ташаббуси билан ўтказиладиган аудиторлик хизматларига тўлов.
- Ўзининг хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлари ва хўжаликларини тутиб туришдан кўрилган зарарлар.
- Ходимларнинг бевосита ишлаб чиқариш жараёнида иштирок этиши билан боғланмаган соғлиқни сақлаш ва дам олишни ташкил этиш тадбирлари.
- Хўжалик юритувчи субъектлар томонидан маҳсулот ишлаб чиқариш билан боғланмаган ишлар (хизматлар)ни бажариш харажатлари (шаҳар ва қўрғонларни ободонлаштириш ишлари, қишлоқ хўжалигига ёрдам кўрсатиш ва бошқа иш турлари).

Компенсациялаш ва рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар:

- Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг қарорлари бўйича компенсация тўловлари.
- Кўп йил ишлаганлик учун бир маротаба тўланадиган мукофотлар, тақдирлаш ва тўловлар, шу жумладан хўжалик юритувчи субъектнинг ўз қарорига кўра натура тўловлари, шунинг-

дек улар бўйича ижтимоий жамғармаларга ёзилган суммалар.

- Қонун ҳужжатларини мувофиқ ёки хўжалик юритувчи субъектнинг ўз қарорига кўра мажбуран ишламаганлик ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарганлик учун ҳақ тўлаш.
- Меҳнат қобилияти вақтинча йўқотилган тақдирда қонун ҳужжатлари билан белгиланган ҳақиқий иш ҳақиға қадар қўшимча тўловлар.
- Ишчиларга асосий иш жойи бўйича, хўжалик юритувчи субъектнинг ишчи ва мутахассисларига уларнинг малака ошириш ва кадрларни қайта тайёрлаш тизимида ишдан ажралган ҳолда ўқитиш вақтида тўланадиган иш ҳақи.
- Ўн икки ёшга қадар икки ва ундан ортиқ болага ёки ўн олти ёшга қадар ногирон болага эга бўлган аёлларнинг қўшимча таътилига қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳақ тўлаш.
- Ходимларга товарлар, маҳсулот ва бойликларни бепул бериш ёки ходимлар учун ишлар, хизматларни бажариш.
- Ходимлар харажатларини қоплаш (овқатланиш, йўлда юриш, йўлланмалар, даволаниш ва дам олиш, экскурсия ва саёҳатлар, спорт секциялари, тўғараклар, клублардаги машғулотлар, маданий-кўнғил очиш ва жисмоний тарбия (спорт) тадбирларида қатнашиш, обуна ва шахсий фойдаланиш учун товарлар ҳамда бошқа шу сингари тўловлар).

Иш ҳақини ҳисоблаб ёзишда ҳисобга олинмайдиган тўлов ва харажатлар:

- Қонун ҳужжатларига мувофиқ бола икки ёшга етгунига қадар унга қараш бўйича ойлик нафақани тўлашга доир харажатлар.
- Пенсияларга устамалар, пенсияга чиқаётган

меҳнат фахрийларига бир йўла тўланадиган нафақалар.

- Уларни қайта ташкил этиш, ходимлар сони ва штатларни қисқартириш муносабати билан хўжалик юритувчи субъектлардан бўшатиб олинадиган ходимларга қонун ҳужжатларига мувофиқ тўловлар.
- Ходимларга тўланадиган моддий ёрдам.
- Соғлиқни сақлаш объектлари, қариялар ва ногиронлар уйлари, мактабгача ёшдаги болалар муассасалари, соғломлаштириш оромгоҳлари, маданият ва спорт объектлари, халқ таълими муассасалари, шунингдек уй-жой фонди объектларини тутиб туришга (шу жумладан амортизация ажратмалари ва барча турдаги таъмирлашни ўтказиш харажатлари) жойлардаги давлат ҳокимияти органлари томонидан белгиланган меъёрлар доирасида ва ундан ортиқча харажатлар.
- Тухтатиб қўйилган ишлаб чиқариш қувватлари ва объектларини тутиб туриш учун харажатлар (бошқа манбалар ҳисобига қопланадиган харажатлардан ташқари).
- Банк ва депозитарий хизматларига ҳақ тўлаш.
- Экология, соғломлаштириш ва бошқа хайрия жамғармаларига, маданият, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, ижтимоий таъминот, жисмоний тарбия ва спорт корхоналари, муассаса ва ташкилотларига бадаллар.
- Амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириладиган ва хўжалик юритувчи субъект харажатларига киритиладиган бюджетга мажбурий тўловлар, солиқлар, йиғимлар, бюджетдан ташқари махсус жамғармаларга ажратмалар.

Зарарлар, жарималар, пенялар:

- Бекор қилинган ишлаб чиқариш буюртмалари бўйича йўқотишлар.
- Бевосита ишлаб чиқариш жараёнига тааллуқли бўлмаган моддий бойликлар табиий йўқолишининг меъёрлар доирасида ва ортиқча талафотлари ҳамда камомадлари.
- Паст даражада баҳолаш усули ёки сотишнинг соф қиймати бўйича ишлаб чиқариш захиралари ва тайёр маҳсулотни қайта баҳолаш ёки нархини тушириш натижасида кўрилган зарарлар.
- Идиш билан операциялар бўйича зарарлар.
- Суд чиқимлари.
- Гумонли қарзлар бўйича захирага ажратмалар.
- Даъво муддати тугаган дебиторлик қарзини ва ундириши реал бўлмаган бошқа қарзларни ҳисобдан чиқаришдан зарарлар, шунингдек қонун ҳужжатларига мувофиқ юридик ва жисмоний шахслар билан ҳисоб-китоблар бўйича гумонли қарзларни ҳисобдан чиқаришдан зарарлар.
- Ҳисобот йилида аниқланган, ўтган йиллар операцияларига доир зарарлар.
- Табиий офатлардан компенсацияланмайдиган талафот ва зарарлар (ишлаб чиқариш захираларини, тайёр буюмлар ва бошқа моддий бойликларни йўқ қилиш ва шикастлаш, ишлаб чиқаришни тўхтатишдан талафот ва ҳоказо), шу жумладан табиий офатларнинг олдини олиш ёки унинг оқибатларини тугатиш билан боғлиқ харажатлар.
- Айбдорлари белгиланмаган ўғирликлардан ёки зарур суммаларни айбдор томон ҳисобига қоплаш мумкин бўлмаган тақдирда кўрилган зарарлар.
- Хўжалик юритувчи субъект томонидан уч йил ва ундан кўпроқ вақт фойдаланилган асосий

воситаларни сотишдан зарарлар, хўжалик юритувчи субъектнинг бошқа мол-мулки (активлари)ни сотишдан зарарлар, шунингдек хўжалик юритувчи субъектнинг асосий воситалари ва бошқа мол-мулки (активлари)ни ҳисобдан чиқариш, бепул топшириш ва ўзгача реализациясидан зарарлар.

- Шу жумладан мол етказиб берувчилар ва дебиторлар айби билан хўжалик шартномаларининг шартларини бузганлик учун ҳукм қилинган ёки тан олинган жарималар, пенялар, неустойкалар ва бошқа жазо чораларининг турлари, шунингдек етказилган зарарларни қоплаш харажатлари.

- Солиқ қонунчилиги ва бошқа қонун ҳужжатларини бузганлик учун жарима ва пенялар.
- Тўланган бошқа жарималар.
- Бошқа харажатлар.

Сотиш харажатлари, бошқарув харажатлари, хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг харажатлари, бевосита ишлаб чиқариш жараёни билан боғланмаган бошқа операцион харажатлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

9410 «Сотиш харажатлари (савдо ташкилотлари учун — муомала чиқимлари)»

9420 «Маъмурий харажатлар»

9430 «Бошқа операцион харажатлар»

9440 «Келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари»

9450 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар»

9410-«Сотиш харажатлари» ҳисобварағида маҳсулотни сотиш харажатлари, яъни маҳсулотни истеъмолчига етказиб бериш, транспорт воситаларига юклаш, маркетинг билан банд бўлимлар ва ходимлар харажатлари ва ҳоказолар билан боғлиқ

харажатлар акс этирилади. Унга қуйидаги ҳисобварақлар очилиши мумкин:

9411 «Сақлаш ва ташиш харажатлари»

9412 «Реклама ва сотишга кўмаклашиш харажатлари»

9413 «Ўраб-жойлаш, қайта навлаш ва идиш харажатлари»

9414 «Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари»

9415 «Меҳнатга ҳақ тўлаш фондидан ажратмалар»

9419 «Бошқа савдо чиқимлари»

9420-«Маъмурий харажатлар» ҳисобварағида корxonани бажариш харажатлари, умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни таъмирлаш харажатлари, умумхўжалик мақсадидаги бинолар учун ижара ҳақи, ахборий, аудиторлик ва маслаҳат хизматларига ҳақ ва бошқа харажатлар ҳисобга олинади.

Унга қуйидаги ҳисобварақлар очилиши мумкин:

9421 «Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари»

9422 «Меҳнатга ҳақ тўлаш фондидан ажратмалар»

9423 «Умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни амортизациялаш харажатлари»

9424 «Умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни ижарага олиш харажатлари»

9425 «Умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни суғурталаш харажатлари»

9426 «Умуммаъмурий мақсаддаги номоддий активларни амортизациялаш харажатлари»

9427 «Юқори ташкилотларни тутиб туришга ажратмалар бўйича харажатлар»

9429 «Бошқа маъмурий харажатлар»

9430-«Бошқа операцион харажатлар» ҳисобварағида илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишланмалари, ишлаб чиқариш ва бошқариш тизимини ривожлантириш харажатлари, ходимларга (шу жум-

ладан ишлаб чиқариш ходимларига) моддий ёрдам, табиий йўқотишдан талафотлар, суд чиқимлари, янги ишлаб чиқаришларни ўзлаштириш харажатлари (капитал қўйилмалар сифатида ҳисобга олинадиган капитал харажатлардан ташқари) ва молиявий фаолиятнинг ишлаб чиқариш жараёни билан боғланмаган ҳамда харажатларнинг фавқулодда моддалари сифатларига эга бўлмаган хўжалик (операцион) фаолият жараёнида юзага келадиган харажатлар кўрсатилади. Унга қуйидаги ҳисобварақлар очилиши мумкин:

9431 «Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси бўйича зарарлар»

9432 «Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси бўйича зарарлар»

9433 «Бойликлар камомади ва шикастланиши бўйича харажатлар»

9434 «Гумонли қарзлар бўйича харажатлар»

9439 «Бошқа операцион харажатлар»

9440-«Келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари» ҳисобварағида келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари акс этирилади, улар Харажатлар тартиби тўғрисидаги низомга 2-иловада келтирилган. 9440-«Келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари» ҳисобварағи 9900-«Умумий молиявий натижа» ҳисобварағи дебетиغا ёпилади. Ушбу ҳисобварақда ҳисобот даври давомида тўпланган харажатлар тўғрисидаги ахборот 10-«Солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар» балансдан ташқари ҳисобварақ дебетиغا ёзилади. 10- балансдан ташқари ҳисобварақдаги таҳлилий ҳисоб харажатлар тартиби, уларни чиқариш ҳажмлари ва муддатлари тўғрисидаги низомнинг 2-илласида назарда тутилган моддалар бўйича солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар тўғрисидаги ахборотни таъминлаши керак.

9450-«Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» ҳисобварағида мазкур корхонанинг асосий фаолияти бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғланмаган харажатлар ҳисобга олинади. Уларга корхона балансида булган соғлиқни сақлаш объектлари, болалар боғчалари, уй-жой-коммунал хўжалик, маданият ва спорт объектларини тутиб туриш харажатлари киради.

Давр харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари (94) 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи дебетига ёпилади.

13.5. Молиявий фаолиятдан даромадларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Молиявий фаолиятдан даромадларни шакллантириш тартиби Бухгалтерия ҳисоби миллий стандартлари — «Асосий хўжалик фаолиятдан даромадлар» деган 2-сон, «Лизинг ҳисоби» деган 6-сон, «Молиявий инвестициялар ҳисоби» деган 12-сон БҲМСлар билан бошқарилади.

Молиявий фаолиятдан даромадлар таркибига қуйидагилар киритилади:

- сармоянинг олинган роялти ва трансферти;
- Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ва ундан ташқарида бошқа хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятида улушбай иштирок этишдан олинган даромадлар, акциялар бўйича дивидендлар ҳамда хўжалик юритувчи субъектга тегишли облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар бўйича даромадлар;
- мол-мулкни узоқ муддатли ижарага (лизингга) топширишдан даромадлар;
- валюта ҳисобварақлари, шунингдек хорижий валюталардаги операциялар бўйича курсдаги мусбат фарқ;
- қимматли қоғозлар, шуъба корхоналар ва

ҳоказоларга қўйилган маблағларни қайта баҳолашларни утказишдан даромадлар;

— молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар.

Молиявий фаолиятдан даромадлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

9510 «Роялти ва сармоянинг трансфертидан даромадлар»

9520 «Дивидендлар кўринишидаги даромадлар»

9530 «Фоизлар кўринишидаги даромадлар»

9540 «Курсдаги фарқдан (мусбат) даромадлар»

9550 «Мол-мулкни лизинг шартномаси бўйича топширишдан даромадлар»

9560 «Қимматли қоғозларга қўйилган маблағларни қайта баҳолашда даромадлар»

9590 «Молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар»

9510-«Роялти ва сармоянинг трансфертидан даромадлар» ҳисобварағида олинган роялти ва сармоя трансфертидан даромадлар пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9520-«Дивидендлар кўринишидаги даромадлар» ҳисобварағида Ўзбекистон Республикаси ҳудуди ва ундан ташқаридаги бошқа корхоналар фаолиятида улушбай иштирок этишдан олинган даромадлар, акциялар бўйича дивидендлар ва корхонага тегишли облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар бўйича даромадлар ҳисоб-китоблар ҳамда пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9530-«Фоизлар кўринишидаги даромадлар» ҳисобварағида узоқ муддатли ва жорий инвестициялар бўйича фоизлар кўринишидаги даромадлар ҳисоб-китоблар ва пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9540-«Курсдаги фарқдан (мусбат) даромадлар» ҳисобварағида валюта ҳисобварақлари, шунингдек хорижий валюталардаги операциялар буйича курсдаги мусбат фарқларга даромадлар пул маблағлари ва ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9550-«Мол-мулкни лизинг шартномаси буйича топширишдан даромадлар» ҳисобварағида мол-мулкни узоқ муддатли ижарага топширишдан даромадлар пул маблағлари ёки тегишли ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9560-«Қимматли қоғозларга қўйилган маблағларни қайта баҳоланшдан даромадлар» ҳисобварағида қимматбаҳо қоғозларга қўйилган маблағларни қайта баҳоланшда олинган даромадлар пул маблағлари ва ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9590-«Молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар» ҳисобварағида молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар пул маблағлари ёки ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

13.6. Молиявий фаолият буйича харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Молиявий фаолиятга доир даромад ва харажатларни шакллантириш тартиби Бухгалтерия ҳисоби миллий стандартлари — «Асосий хўжалик фаолиятдан даромадлар» деган 2-сон, «Лизинг ҳисоби» деган 6-сон, «Молиявий инвестицияларнинг ҳисоби» деган 12-сон БҲМСлар билан бошқарилади.

Молиявий фаолият буйича харажатларнинг таркибига қуйидагилар киради:

— Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган ҳисоб ставкалари доирасида ва ундан ортиқча миқдордаги қисқа муддатли ва узоқ муддатли банк кредитларига, шу жумладан муддати узайтирилган ва кечиктирилган ссудаларга хизмат кўрсатиш бўйича тўловлар;

— мол-мулкнинг узоқ муддатли ижараси (лизинги) бўйича фоизларни тўлаш харажатлари;

— курсдаги манфий фарқ ва хорижий валюта билан операциялар бўйича зарарлар;

— қўйилган маблағларни (қимматли қоғозларга, шубба корхоналар ва ҳоказоларга) қайта баҳолашни ўтказишдан зарарлар;

— узининг қимматли қоғозларини чиқариш ва тарқатиш билан боғлиқ харажатлар;

— молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар, шу жумладан қимматли қоғозлар бўйича манфий дисконт.

Молиявий фаолият бўйича харажатлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш қўйидаги ҳисобварақларда амалга оширилади:

9610 «Фоизлар кўринишидаги харажатлар»

9620 «Курсдаги фарқдан зарарлар»

9630 «Қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш харажатлари»

9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар»

9610-«Фоизлар кўринишидаги харажатлар» ҳисобварағида банк кредитларига мол етказиб берувчилар ва заёмларга доир фоизларни тўлаш харажатлари қисқа муддатли банк кредитлари ва банкдан ташқари заёмларни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари, шунингдек мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9620-«Курсдаги фарқдан зарарлар» ҳисобвара-

гида курсдаги манфий фарқ ва хорижий валютадаги операциялар бўйича зарарлар пул маблағлари ва ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади.

9630-«Қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш харажатлари» ҳисобварағида қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш билан боғлиқ харажатлар пул маблағлари ва ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

9690-«Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» ҳисобварағида қўйилган маблағларни (қимматли қоғозларга, шуъба корхоналар ва ҳоказога) қайта баҳолашни ўтказишга доир зарарлар ва молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар молиявий қўйилмалар, пул маблағлари ва ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда ўз ифодасини топади.

13.7. Фавқулодда фойдалар ва зарарларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Фавқулодда фойдалар моддалари — шундай фойдаларки, улар фараз қилинмаган, гайриоддий хуеусиятга эга, хўжалик юритувчи субъектнинг оддий фаолияти доирасидан четга чиқадиган воқеалар ёки операциялар натижасида юзага келиб, уларнинг олинисини ҳеч ким кутмаган бўлади. Буларга асосий фаолиятдан бошқа даромадлар бўлимида акс эттирилиши лозим бўлган аввалги даврларни фавқулодда даромад ёки фойдалари кирмайди.

Фавқулодда зарарлар — хўжалик юритувчи субъектнинг оддий фаолияти доирасидан четга чиқувчи воқеалар ёки операциялар натижасида юзага келадиган, олинисини кутилмаган гайриоддий харажатлар моддалари. Буларга давр харажатлари таркиби-

да акс эттирилиши лозим бўлган аввалги даврларнинг фавқулодда моддалари ва моддалари кирмайди.

У ёки бу фавқулодда зарарлар моддаси сифатида акс эттирилиши учун у қуйидаги мезонларга жавоб бериши керак:

— корхонанинг оддий хўжалик фаолияти учун хос бўлмаслик;

— бир неча йиллар давомида такрорланмаслик;

— бошқарув ходимлари қабул қиладиган қарорларига боғлиқ бўлмаслик. Тегишли моддаларни фавқулодда моддалар тоифасига киритиш тўғрисида қарор қабул қилаётганда ишлар бажариладиган шартроитлар ҳам ҳисобга олиниши керак. Масалан, агар хўжалик юритувчи субъект алоҳида иқлимли шартроитлар зонасида жойлашган бўлса, ушбу сабаб бўйича ишсиз туриб қолишлар фавқулодда моддалар сифатида баҳоланиши мумкин эмас, чунки ушбу модда «бир неча йиллар давомида такрорланмаслик» мезонига жавоб бермайди.

Корхона учун тасодифий, типик бўлмаган фойдалар, шунингдек тасодифий, кутилмаган ва типик бўлмаган талафот ва зарарларнинг ҳисоби қуйидаги ҳисобварақларда юритилади:

9710 «Фавқулодда фойдалар»

9720 «Фавқулодда зарарлар»

Тегишли ҳисобварақларда фаолиятни тўхтатиш муносабати билан фавқулодда воқеалар туфайли юзага келадиган фойда ва зарарлар, бошқа фавқулодда фойда ва зарарлар ҳисоби юритилади.

13.8. Солиқ ва йиғимларни тўлаш учун фойдани ишлатишни ҳисобга олиш ҳисобварақлари

Қонун билан белгиланган даромад (фойда) солиқлари ва ҳақиқий фойдадан қайта ҳисоб-китоблар

бўйича тўловларга доир йил давомида ҳисоблаб ёзилган бунак тўловлари ҳисоби учун қуйидаги ҳисобварақлар мўлжалланган:

9810 «Даромад (фойда) солигини тўлаш»

9820 «Йигимлар ва бошқа мажбурий ажратмалар»

9890 «Бошқа ажратмалар»

Фойдадан солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қонун ҳужжатлари ва бошқа меъерий ҳужжатлар билан бөнқарилади.

Ҳисобот йили тугаши билан йиллик бухгалтерия ҳисобини тузиш вақтида ушбу ҳисобварақлар ёпилади.

9810 «Даромад (фойда) солигини тўлаш», 9820-«Йигимлар ва бошқа мажбурий ажратмалар», 9890-«Бошқа ажратмалар» ҳисобварақлари дебети бўйича йил давомида ҳисоблаб ёзилган солиқлар, йигимлар ва бюджетга бошқа ажратмалар бўйича тўловлар бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан корреспонденцияда акс эттирилади. Солиқ ва йигимларни тўлаш учун фойдани ишлатишни ҳисобга олиш ҳисобварақлари 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи дебетига ёпилади.

Солиқ ва йигимларни тўлаш учун фойдани ишлатишни ҳисобга олишнинг тегишли ҳисобварақлари бўйича таҳлилий ҳисоб солиқлар, йигимлар, тўловлар турлари бўйича юритилади.

13.9. Пировард молиявий натижани ҳисобга олиш ҳисобварақлари

9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи ҳисобот йилида корхона фаолиятининг пировард молиявий натижасини шакллантириш тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Пировард молиявий натижа (фойда ёки зарар) асосий фаолият бўйича даромадлар, молиявий фаолият бўйича даромадлар ва фавқулодда даромадлар бўйича молиявий натижадан юзага келади, мазкур даромадлар ушбу фаолият турлари бўйича харажатлар суммасига камайтирилади. 9900-ҳисобварақ дебети бўйича корхона зарарлари (харажатлар), кредит бўйича эса — фойдаси (даромадлар) акс этирилади. Ҳисобот даври учун дебет ва кредит оборотларини таққослаш ҳисобот даврининг пировард молиявий натижасини кўрсатади.

Ҳар бир ҳисобот даври охирида 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи дебет ва кредит томонларининг кўрсаткичлари қўшилади ва ҳисобот даври учун солиқ солишгача бўлган умумий баланс фойдасини (ёки зарарини) характерлайдиган ушбу ҳисобварақ бўйича умумий сальдо ҳисобланади.

Ҳисобот йили якунлангач, йиллик бухгалтерия ҳисоботини тузиш вақтида 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағи ёпилади. Ҳисобот йилининг соф фойдаси (зарари) 9900-ҳисобварақдан 8710-«Ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси (зарари)» ҳисобварағининг дебетига (зарар) ёки кредитига (соф фойда) ўтказилади.

**2002 ЙИЛДАН БОШЛАБ БУХГАЛТЕРИЯ
ҲИСОБИ ЯНГИ ҲИСОВВАРАҚЛАР
РЕЖАСИНИНГ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ
МУНОСАБАТИ БИЛАН ПРОВОРҚАЛАР
ВАРИАНТЛАРИ**

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисовварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Қурилиши тугалланган ва қувватларни киритиш амалга оширилган асосий воситалар ва объектлар фойдаланишга қабул қилинди	0110-0190	0810
Асосий воситалар ҳақиқий таннари буйича (дастлабки қиймат) қабул қилинди	0110-0190	0820
Молиявий лизинг шартномаси тугаганидан кейин узок муддатга ижарага олинадиган асосий воситалар олинди	0110-0190	0310
Хужалик ёки пудрат усули билан қурилиш амалга оширилиши чоғида тасниф буйича асосий воситаларга тааллуқли булган вақтинчалик (титулли) бино ва иншоотлар фойдаланишга киритилди	0110-0190	0810
Муассислар томонидан уларнинг устав сармойсига улушлари ҳисобига топширилган асосий воситалар балансга қабул қилинди	0110-0190	4710
Акциялар учун тўлов ҳисобига акциядорлардан асосий воси- талар олинди	0110-0190	4710
Асосий воситалар бепул олинди	0110-0190	8523
Асосий воситалар таркибига қабул қилинди:		
а) иш ҳайвонлари	8170	0840
б) маҳсулдор моллар	0171	0840

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Қўшимча қуриш, қўшимча жи- ҳозлаш, замонавийлаштириш, таъмирлаш ва бошқа сифат ях- шилашлари (ажратиладиган ва ажратилмайдиган) сабабли асо- сий воситаларнинг дастлабки қиймати кўпайди	0110-0190	0890
Ёрларни ободонлаштириш билан боғлиқ харажатлар асосий воси- талар таркибига қабул қилинди	0111	0810
Ижара берувчи томонидан асосий воситалар қиймати ижарага олинган асосий воситалар бўйича ижарачи томонидан ўтказилган капитал қўйилмалар суммасига кўпайтирилди	0111-0190	8531
Хусусийлаштирилган корхона- нинг асосий воситалари объект- лари ҳисобга қабул қилинди	0110-0190	8511-8513
Асосий воситалар қиймати ҳуку- мат қарори бўйича ўтказилган қўшимча баҳолаш ёки қайта ба- ҳолаш суммасига кўпайтирилди	0110-0190	8531
Шуъба ва бошқа корхоналар ус- тав сармойасига бадал сифатида берилиши сабабли асосий восита- ларнинг чиқиб кетиши	9210	0110-0190
Уларнинг эскириши, тўлиқ жис- моний (ёки маънавий) эскириши, ишлаб чиқаришнинг таъмирла- ниши, қайта йўналтирилиши, та- бiiй офатлар ёки бошқа ғайриод- дий ҳолатлар натижасида ҳалока- ти сабабли асосий воситалар ҳи- собдан чиқарилди ва тугатилди	9210	0110-0190
Уларнинг сотилиши сабабли асо- сий воситаларнинг чиқиб кетиши	9210	0110-0190
Ўз булинмаларидан асосий воситалар келиб тушди	0110-0190	6110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Асосий воситалар ўз бўлин- маларига топширилди	4110	0110-0190
Асосий воситалар камомад ва шикастланиш сабабли ҳисобдан чиқарилди	9210	0110-0190
Молиявий лизинг шартномасига кўра берилини сабабли асосий воситаларнинг чиқиб кетиши	9210	0110-0190
Тугатилаётган корхонанинг асо- сий воситалари унинг банкрот деб тонилини сабабли, шунингдек амалдаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа асослар бўйича сотилди	9210	0110-0190
Хусусийлаштириш, қайта таш- кил этиш, қўшиш, бўлиш, ажра- тиш амалга оширилаётганида асосий воситалар янги шакллан- тирилаётган корхонага тўнни- рилди	9210	0110-0190
Уларнинг бепул топширилиши сабабли асосий воситаларнинг чиқиб кетиши	9210	0110-0190
Ҳукумат органларининг қарорла- ри бўйича ўтказилган қайта ба- ҳолаш натижалари бўйича асо- сий воситалар нархи туширилди	8531	0110-0190
Асосий ишлаб чиқаришда ишла- тиладиган ўзининг асосий воси- талари бўйича эскириш (амор- тизация) суммаси ҳисобланди	2010	0211-0299
Ёрдамчи ва умумхужалик ишлаб чиқаришларида ишлатиладиган ўзининг асосий воситалари бўйи- ча эскириш (амортизация) сум- маси ҳисобланди	2310, 2320	0211-0299

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Нокапитал ишларда ишлатила- диган ўзининг асосий воситалари бўйича эскириш (амортизация) суммаси ҳисобланди	2710-2790	0211-0299
Умумишлаб чиқариш мақсад- лари учун ишлатиладиган ўзи- нинг асосий воситалари бўйича эскириш (амортизация) суммаси ҳисобланди	2510	0211-0299
Савдо ташкилотларида ишлати- ладиган ўзининг асосий восита- лари бўйича эскириш (аморти- зация) суммаси ҳисобланди	9419	0211-0299
Умуммаъмурий мақсаддаги ўзи- нинг асосий воситалари бўйича эскириш (амортизация) суммаси ҳисобланди	9423	0211-0299
Қўйидаги ишларда фойдалани- ладиган ўзининг асосий восита- лари бўйича эскириш (аморти- зация) суммаси ҳисобланди: а) янги маҳсулот турларини ишлаб чиқариш учун мўлжал- ланган ишга туширишларда; б) туркумли ёки оммавий ишлаб чиқариш учун мўлжалланмаган янги технологик жараёнларни ўзлаштириш чоғида хизмат кўрсатишди; в) қазиб олувчи тармоқлардаги тайёргарлик ишларида	9440	0211-0299
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришларда ишлатиладиган ўзининг асосий воситалари бўйича эскириш (амортизация) суммаси ҳисобланди	9450	0211-0299
Иш ҳайвонлари бўйича эскириш ҳисобланди	2010	0270

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Уларни ишлатиш муддати ка- майганлиги сабабли куп йиллик дароҳтлар буйича эскириш (амортизация) ҳисобланди	2010	0280
Жорий (қисқа муддатли) ижарага тошпирилган асосий воситалар буйича эскириш (амортизация) ҳисобланди	9439	0220-0291
Улар лизинг шартномаси ёки та- рафларнинг қўшимча келишуви шартларига кўра ижарачининг ўз асосий воситалари таркибига ўти- ши чоғида молиявий лизинг шартномасига кўра олинган асосий воситаларга ҳисобланган эскириш суммаси ўтказилди	0299	0211-0290
Молиявий лизинг шартномаси- нинг муддати тугагач ижарага берувчига қайтариладиган асосий воситаларнинг ҳақиқатда ҳисоб- ланган эскириши ҳисобдан чиқарилди	0299	0310
Эскириш суммасини индекслаш амалга оширилди: а) қўшимча баҳолаш, қайта баҳо- лаш сабабли б) нархни тушириш сабабли	8531 0211-0290	0211-0290 8531
Молиявий лизинг шартномаси буйича асосий воситалар келиб тушди	0310	6810 7630
Лизинг тўлови узоқ муддатли қисмдан молиявий лизинг буйича жорий мажбуриятларга ўтқа- зилди	7630	6810
Молиявий лизинг шартномаси бу- йича устав сармоясига улуш ҳисо- бига келиб тушган асосий восита- ларнинг қиймати кўпайтирилди	0310	8511-8512

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Молиявий лизинг шартномаси буйича олинган асосий воситалар объектларининг ўз асосий воситалари таркибига ўтказилиши амалга оширилди	0110-019	0310
Айни вақтда эскириш суммаси олиб ўтказилди	0299	0211-0290
Ҳисобланган эскириш суммасига молиявий лизинг шартномаси тугашигача объектларнинг лизинг берувчига қайтарилгани	0299	0310
Лизинг берувчига объектларнинг молиявий лизинг шартномаси тугашигача тўланмаган қолдиққа молиявий лизинг шартномаси буйича қайтариллиши:		
жорий қисм	6810	0310
узоқ муддатли қисм	7630	0310
Номоддий активлар дастлабки қиймати (ҳақиқий таннархи) буйича ҳисобга қабул қилинди	0410-049	0830
Корхонанинг ўзида янги бунёд этилган номоддий активлар ҳақиқий таннархи буйича ҳисобга қабул қилинди	0410-049	0830
Устав сармоясига бадал сифатида ёки акцияларга обунани тўлаш ҳисобига олинган номоддий активлар эксперт баҳоси буйича ҳисобга қабул қилинди	0410-049	4710
Бепул, шунингдек ҳукумат ёки маҳаллий маъмурий орган субсидиялари сифатида олинган номоддий активлар ҳисобга қабул қилинди	0410-049	8523

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Дастлабки қиймати бўйича уларнинг сотилиши, ҳисобдан чиқарилиши, бепул берилиши ва ҳоказолар сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши	9220	0410-0490
Уларни харид қилинган акцияларга тулаш ҳисобига топширилиши (бир йилдан ортиқ муддатга) сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши. Айни вақтда: — эскиришни ҳисобдан чиқариш — узоқ муддатли инвестицияларни акс эттириш	9220 0510-0590 0610	0410-0490 9220 9220
Уларнинг пай бадаллари сифатида шубҳа корхоналарга топширилиши (бир йилдан ортиқ муддатга) сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши. Айни вақтда: — эскиришни ҳисобдан чиқариш — узоқ муддатли инвестицияларни акс эттириш	9220 0510-0590 0620	0410-0490 9220 9220
Уларнинг пай бадаллари сифатида қўшма корхоналарга топширилиши (бир йилдан ортиқ муддатга) сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши. Айни вақтда: — эскиришни ҳисобдан чиқариш — узоқ муддатли инвестицияларни акс эттириш	9220 0510-0590 0630	0410-0490 9220 9220
Уларнинг пай бадаллари сифатида уюшган корхоналарга топширилиши (бир йилдан ортиқ муддатга) сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши. Айни вақтда: — эскиришни ҳисобдан чиқариш — узоқ муддатли инвестицияларни акс эттириш	9220 0510-0590 0640	0410-0490 9220 9220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Уларнинг пай бадаллари сифатида тобе корхоналарга берилиши (бир йилдан ортиқ муддатга) сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши. Айни вақтда: — эскиришни ҳисобдан чиқариш — узоқ муддатли инвестицияларни акс эттириш	9220 0510-0590 0650	0410-0490 9220 9220
Уларнинг харид қилинган қимматли қорозлар учун тўлов сифатида (бир йилдан ошмайдиган муддатга) берилиши сабабли номоддий активларнинг чиқиб кетиши	9220 0510-0590 ~~5810~~	0410-0490 9220 9220
Асосий ишлаб чиқаришда ишлатиладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	2010	0510-0590
Ёрдамчи ишлаб чиқаришларда ишлатиладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	2310	0510-0590
Умумхужалик ишлаб чиқаришларида ишлатиладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	2320	0510-0590
Умумишлаб чиқариш мақсадлари учун ишлатиладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	2510	0510-0590
Савдо ташкилотларида ишлатиладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	9419	0510-0590
Маъмурий мақсадларда ишлатиладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	9426	0510-0590

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Қуйидаги ишларда ишлатилади- ган номоддий активлар объект- лари бўйича амортизация ҳисобланди: а) янги маҳсулот турларини иш- лаб чиқариш учун мўлжалланган ишга тушириш ишларида; б) туркумли ёки оммавий ишлаб чиқариш учун мўлжалланмаган янги технологик жараёнларни ўз- лаштиришга хизмат кўрсатишда; в) қазиб олувчи тармоқлардаги тайёргарлик ишларида	9440	0510-0590
Капитал қўйилмаларда ишлати- ладиган номоддий активлар объектлари бўйича амортизация ҳисобланди	0810-0890	0510-0590
Номоддий активлар объектлари чиқиб кетиши чоғида (сотили- ши, ҳисобдан чиқарилиши, бе- нул тўннирилиши) жамланган амортизация суммаси ҳисобдан чиқарилди	0510-0590	9220
Жорий йилнинг номоддий актив- лари бўйича амортизацияни ор- тиқча ҳисоблаганлик сабабли ту- затиш проводкаси ўтказилди	0510-0590	9390
Жорий йилнинг номоддий актив- лари бўйича амортизация сумма- лари охиригача ҳисоблаб ёзилма- ганлиги сабабли тузатиш проводкаси ўтказилди	ҳаражат- лар ҳисоб- варақ- лари	0510-0590
Сотувчи корхонага унинг мулки қилиб асосий воситаларни тақ- дим этиш йўли билан қимматли қоғозлар харид қилинди	0610 9210	9210 0110-0190
Сотувчи корхонага унинг мулки қилиб бошқа активларни (номод- дий ва жорий моддий активларни шу жумладан ярим тайёр маҳсу-	0610 9220	9220 номоддий ва жорий моддий

Хужалик операциясининг мазмуну	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
лотлар, ишлаб чиқариш хизматлари ва ҳоказоларни) тақдим этиш йули билан қимматли қоғозлар харид қилинди		активлар ҳисобварақлари
Сотувчи корхонага унинг мулки қилиб монтажни талаб қиладиган ускуналарни тақдим этиш йули билан қимматли қоғозлар харид қилинди	0610 9210	9210 0710-0720
Узоқ муддатли инвестициялар сифатида қимматли қоғозлар ~~булули олинди~~	0610	8523
Бошқа корхоналарнинг қимматли қоғозлари харид қилинди	0610	пул маблагларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари
Булиб-булиб тулаш шарти билан харид қилинган хусусийлаштирилган корхона учун кредиторлик қарзи ҳисобга қабул қилинди	0610	6850 ва (ёки) 6930
Ҳисобга олинган гаров суммаси муваффақиятли аукцион (танлов)дан кейин ҳисобга қабул қилинди	0610	9590
Улар муддатларининг кўпайиши туфайли қисқа муддатли молиявий қўйилмалар узоқ муддатли инвестицияларга ўтказилди	0610	5810-5890
Муассислар томонидан уларнинг корхона устав сармоясига улушлари сифатида тақдим этилган қимматли қоғозлар қиймати ҳисобга қабул қилинди	0610	4710
Акциялар учун тулов ҳисобига келиб тушган (янги ташкил этилаётган акциядорлик жамиятининг устав сармоясини шакллантириш чоғида) қимматли қоғозлар қиймати ҳисобга қабул қилинди	0610	4710

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бошқа корхона мулкига монтаж қилиш талаб этиладиган ускуналарни топшириш йўли билан узоқ муддатли инвестициялар сифатида қимматли қоғозлар харид қилинди	0610 9210	9210 0710-0720
Қимматли қоғозларга тегишли ҳуқуқларнинг ўтиши тўғрисида гувоҳнома олинди	0610	6890 7410
Қимматли қоғозларнинг харид ва номинал қийматлари ўртасидаги фарқ (қўшимча ҳисоблаб ёзилган) акс эътирилди (номинал қиймат харид қийматидан юқори)	0610	9560
Хорижий валютадаги узоқ муддатли инвестициялар билан операциялар буйича йил давомида курсдаги фарқ акс эътирилди:		
— жамлашда:	0610	9560
мусбат, манфий	9620	0610
— молиявий натижаларга бевосита ҳисобдан чиқаришда:	0610	9560
мусбат, манфий	9620	0610
Узоқ муддатли инвестицияларни акс эътириш:		
— шўъба корхоналарга	0620	0110-0190
— қўшма корхоналарга	0630	0410-0490
— уюшган корхоналарга	0640	1010-1090
— тобе жамиятларга	0650	1110 1210-1220 2110 2810 2910-2920 5010-5020 5110 5210-5220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Узоқ муддатли инвестициялар сифатида ҳисобга олинадиган қимматли қоғозлар қиймати сундирилди (сотиб олинди)	110-5210 9220	9220 0610
Узоқ муддатли инвестициялар сифатида ҳисобга олинадиган қимматли қоғозлар сотилди	110-5120 9220	9220 0610
Муддатлар қисқариши (бир йилдан ошиқ муддатдан бир йилдан кам муддатга) сабабли узоқ муддатли инвестициялар қисқа муддатли инвестицияларга	810-5890	0610
Ўтказилди		
Йил охирида қимматли қоғозларнинг харид ва номинал қийматлари ўртасидаги фарқ акс эттирилди (харид қиймати номинал қийматдан юқори бўлиши шарт билан)	9620	0610
Қимматли қоғозлар камомади акс эттирилди	4630	0610
Монтаж қилишни талаб этадиган келиб тушган ускуна кирим қилинди	0710-0720	6010-602
Монтаж қилишни талаб этадиган келиб тушган ускуна кирим қилинди (1510-ҳисобварақдан фойдаланилганда)	0710-0720	1510
Монтаж қилишни талаб этадиган ускуна қийматига ёрдамчи ишлаб чиқаришларнинг турли хизматлари: транспорт хизматлари, аҳтиёт қисмлар, штамплар тайёрлаш ва ҳоказолар киритилди	0710-0720	2310
Банклардаги махсус ҳисобварақлардан тўланган (масалан, чеклар билан) ускуна ёки уни харид қилиш ҳамда етказиб бериш харажатлари кирим қилинди	0710-0720 6010	6010 5510-553

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Монтаж қилишни талаб этади- ган келиб тушган ускуна қийма- тига киритилган номоддий активлар амортизацияси ҳисобда акс эттирилди (ускунани харид қилишда ишлатиладиган номоддий активлар)	0710-0720	0510-0590
Хусусийлаштирилган корхона- нинг мол-мулки таркибида ха- рид қилинган ускуна ҳисобда акс эттирилди	0710-0720	8511-8513
Монтажни талаб этадиган уску- нани етказиб бериш ва сақлаш билан боғлиқ иш учун иш ҳақи ҳисобланди	0710-0720	6710
Монтажни талаб этадиган уску- нани харид қилиш ва сақлаш чо- ғида ҳисобланган иш ҳақи бўйи- ча ижтимоий сугурта органлари- га ажратмалар амалга оширилди	0710-0720	6510-6520
Монтажни талаб этадиган уску- нани харид қилиш, етказиб бе- риш ва сақлаш билан боғлиқ ха- ражатлар ҳисобдор шахслар то- монидан туланди	0710-0720	6870 4420-4490
Монтажни талаб этадиган уску- на акциялар учун тулаш ҳисоби- га ҳисобга қабул қилинди	0710-0720	4710
Монтажни талаб этадиган ва ўз бўлинмаларидан олинган ускуна ҳисобга қабул қилинди	0710-0720	6110 ёки 7110
Монтажни талаб этадиган уску- на ҳисобга қабул қилинди	0710-0720	6890
Ўрнатиладиган ускунани харид қилиш, етказиб бериш ва сақ- лаш билан боғлиқ харажатларни ҳисобдор шахслар амалга ошир- дилар	0710-0720 0710-0720	6870 4420-4490

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Инвентарлаш пайтида аниқланган ускуна қийматининг қурувчининг харажатларига киритилган унинг камомадларидан ошиб кетган суммалари акс эттирилди; инвентарлаш пайтида ортиқча ускуналар аниқланди	0710-0720	9390
Ҳукумат қарори бўйича қайта баҳолаш натижасида монтажни талаб этадиган ускунани қўшимча баҳолаш ҳисобда акс эттирилди	0710-0720	8531
Монтажни талаб этадиган ва банклар томонидан узоқ муддатли ва қисқа муддатли кредитлар ҳисобига тўланган ускуна ҳисобга қабул қилинди	0710-0720	6910 7510
Уларнинг узоқ муддатли ва қисқа муддатли қарзлари ҳисобига қарз олувчиларнинг ўзлари томонидан тўланган монтажни талаб этадиган ускуна ҳисобга қабул қилинди	0710-0720	6920-6930 7610-7620
Монтажни талаб этадиган ускунани уларнинг мулкига топшириш йўли билан шубба корхоналарга инвестициялар қилинди	9210 (0620)	0710-0720 9210)
Монтажни талаб этадиган ускунани уларнинг мулкига топшириш йўли билан қўшма корхоналарга инвестициялар қилинди	9210 (0630)	0710-0720 9210)
Монтажни талаб этадиган ускунани уларнинг мулкига топшириш йўли билан уюшган корхоналарга инвестициялар қилинди	9210 (0640)	0710-0720 9210)
Монтажни талаб қиладиган ускунани уларнинг мулкига топшириш йўли билан тобе жамиятларга инвестициялар қилинди	9210 (0650)	0710-0720 9210)

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Монтажни талаб этадиган ускуна- нани бошқа корхонанинг мулки- га топшириш йўли билан қисқа муддатли инвестициялар қилинди	9210 (5810- 5890	0710-0720 9210)
Монтажга топширилган ускуна- нинг қиймати ҳисобдан чиқарилди	0810	0710-0720
Монтажни талаб қиладиган уску- нанинг нархи туширилди	9439	0710-0720
Монтажни талаб қиладиган уску- на нокапитал ишларни амалга ошириш учун берилди	2710-2790	0710-0720
Илгари ўрнатиш учун мўлжал- ланган, ишлатилмаган ускуна сотилди	9210	0710-0720
Монтажни талаб этадиган уску- нанинг камомади учун мол етқа- зиб берувчилар ёки транспорт ташкilotларига даъволар билдирилди	4210	0710-0720
Инвентарлаш пайтида ишни пуд- рат усулида амалга оширадиган қурувчида аниқланган ускуна- нинг камомади акс этирилди	9210	0710-0720
Табийй офатдан кейин инвентар- лаш пайтида аниқланган ускуна камомади акс этирилди	9210	0710-0720
Объектлар қурилишида ишлати- ладиган асосий воситаларнинг эс- кириш харажатлари капитал қўйилмаларга киритилди	0810	0211-0290
Объектлар қурилишида ишлати- ладиган номоддий активлар бў- йича ҳисобланган амортизация харажатларга киритилди	0810	0510-4590

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ўрнатиш ва монтажга топширилган ускуна ҳисобга қабул қилинди (монтажга тайёргарлик бошланган пайтдан)	0810	0710-0720
Сарфланган бинокорлик ва бошқа материаллар қиймати капитал қўйилмалар харажатларига киритилди	0810	1010-1090
Ёш ҳайвонларни асосий подага ўтказиш амалга оширилди	0840	1110
~~Капитал харажатларга киритилган объектлар қурилишида ишлатиладиган арзон ва тез эскирувчан буюмларнинг эскириш суммалари ҳисобланди~~	~~0810~~	~~1310~~
Тугалланмаган қурилишни қушимча баҳолаш амалга оширилди	0810	8531
Уларга капитал қўйилмаларни амалга ошириш пайтида кўрсатилган ёрдамчи ишлаб чиқариш хизматлари ҳисобдан чиқарилди	0810	2310
Келгуси даврлар харажатларининг бир қисми капитал қўйилмалар бўйича харажатларга киритилди	0810	3110-3190
Капитал қўйилмаларни амалга ошириш пайтида ишлатилган банк кредитлари ва бошқа қарз мажбуриятлари бўйича фоизлар тўланди	0810 (6820)	6820 5110)
Капитал қурилиш учун (шу жумладан монтажни талаб этмайдиган ускуна учун) улар томонидан бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларга мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	0810	7010-7020

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Капитал қўйилмалар билан боғлиқ суммалар бўйича қаноатлантирилмаган даъволар ҳисобдан чиқарилди	0810	4210
Капитал қўйилмалар билан боғлиқ мол-мулкни суғурталаш бўйича қарз акс эттирилди	0810-0890	6510
Қурилиш-монтаж ишлари таннархига киритиладиган турли бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар бўйича қарз акс эттирилди	0810-0890	6530
Хусусийлаштирилган корхона мол-мулкнинг таркибида харид қилинган тугалланмаган капитал қўйилмалар ҳисобда акс эттирилди	0810-0890	8511-8513
Автотранспорт воситаларини харид қилишга (инвентарь қийматига) доир солиқ акс эттирилди	0810-0890	6530
Капитал қўйилмалар билан боғланган ва бюджетга тўланиши керак бўлган суммалар (мол-мулк солиғи, ер тўлови ва ҳоказо) бўйича қарз акс эттирилди	0810-0890	6410
Капитал қурилишда банд бўлган ходимларнинг ижтимоий суғуртаси, пенсия таъминоти, тиббий суғуртаси бўйича қарз акс эттирилди	0810-0890	6510 6520
Капитал қўйилмаларни ўзлаштиришда банд бўлган ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича турли суммалар ҳисоблаб ёзилди	0810-0890	6710
Улар томонидан капитал қўйилмалар бўйича амалга оширилган харажатлар бўйича ҳисобдор шахсларнинг қарзи ҳисобдан чиқарилди	0810-0890	6870

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Муассислар томонидан уларнинг корхона устав сармоясига улушлари ҳисобига киритилган асосий воситаларнинг тугалланмаган объектлари (шу жумладан ер участкалари ва табиатдан фойдаланиш объектлари), шунингдек монтажни талаб қилмайдиган ускуна ҳисобга қабул қилинди	0810	4710
Қурилиш жараёнида ва асосий воситаларни (транспорт буйича ва ҳоказо) шу жумладан бартер асосида харид қилиш жараёнида юзага келган турли кредиторларга қарз акс эттирилди	0810 0820	6890
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмаларга капитал қўйилмалар буйича кўрсатган хизматлари учун қарз акс эттирилди	0810-0820	6110
Агар айбдор шахслардан ундириш рад этилган бўлса, етишмайдиган ва бузилган бойликлар суммалари капитал қўйилмалар буйича харажатларга киритилди	0810-0820	4630
Бепул олинган, монтажни талаб этмайдиган ускуна ҳисобга қабул қилинди	0810-0820	8523
Капитал қўйилмаларни (ишлаб чиқариш ва ноишлаб чиқариш мақсадидаги) қўшимча баҳолаш суммалари акс эттирилди	0810	8531
Асосий воситалар объектларининг уларнинг қурилиши ёки харид қилиниши (фойдаланишга топшириш) натижасида дастлабки қиймати акс эттирилди	0110-0190	0810
Ҳисобда тугалланмаган капитал қўйилмаларда турган моддий бойликларнинг (шу жумладан монтажни талаб қилмайдиган усқунанинг) нархи туширилди	9439	0810

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Асосий воситалар қурилиши ва харид қилиниши жараёнида юзага келган ҳамда объектларнинг қийматига киритилмайдиган зарарлар, талафотлар ҳисобдан чиқарилди	9439	0810-0820
Асосий воситалар қурилиши ва харид қилиниши билан боғлиқ, лекин объектларнинг дастлабки қийматига киритилмайдиган харажатлар корхона маблағлари ҳисобига ҳисобдан чиқарилди	9439	0810-0820
Инвентарлашни утказиш пайтида аниқланган тугалланмаган қурилишдаги камомадлар суммалари акс эттирилди	4630	0810-0820
Капитал қурилиш учун улар томонидан бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларга доир (шу жумладан машиналар, транспорт воситалари, монтажни талаб қилмайдиган ускуна учун) мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг тўловномалари тулашга қабул қилинди	0810	6010-6020
Лизинг олувчи билан келишилган нарх буйича молиявий лизинг шартномасига асосан асосий воситаларнинг топширилиши		
— узоқ муддатли қисмда	0920	9210
— жорий қисмда	4810	9210
Молиявий лизинг шартномаси буйича топширилган асосий воситаларнинг қолдиқ ва лизинг олувчи билан келишилган қийматлари ўртасидаги фарқ ҳисобдан чиқарилди	9210	7790
Молиявий лизинг буйича ҳисобланган фоизлар суммаси акс эттирилди	4810	9550

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Молиявий лизинг буйича асосий воситаларни топширишдан олинган даромад акс этирилди	7290	9550
Олишга доир молиявий лизингнинг узоқ муддатли қисмидан жорий қисмга тегишли суммани ойма-ой тўлаш акс этирилди	4810	0920
Лизинг тўлови (ижара тўлови)нинг келиб тушиши акс этирилди	5110 5210- 5220	4810
ТМБ етказиб бериш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш, бошқа активларни етказиб бериш учун берилган бунақларнинг узоқ муддатли қисми акс этирилди	0910	5110 ~~5210-5220~~ 5510-5530
Ҳар бир йил бошланишида тегишли суммани ТМБ етказиб бериш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш ва бошқа активларни етказиб беришга берилган бунақларнинг узоқ муддатли қисмидан жорий қисмига утказиш амалга оширилди	4310 3110 3120 3190	0940
Юклар жўнатилган товарлар, тайёр маҳсулот, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар ва бошқа активлар учун тўланиши банк томонидан кафолатланган, харидор ва буюртмачилардан олинган векселларнинг узоқ муддатли қисми акс этирилди	0910	4010
Товарлар ва тайёр маҳсулот, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар, бошқа активлар учун олинган векселларнинг узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ойма-ой утказилиши акс этирилди	4020	0910
Ўзининг бўлинмаларидан олишга доир тўловномаларнинг узоқ муддатли қисми акс этирилди	0990	активларнинг турли ҳисобварақлари

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Булинмалардан олишга доир ту- ловномаларни узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ойма-ой ўтказиш акс эътирилди	4110	0990
Кейинги даврлар ҳисобига ижа- ра тўлови акс эътирилди	0940	5110
Кейинги даврлар ҳисобига аба- нент тўлови акс эътирилди	0940	5110
Туланиши кечиктирилган хара- жатларни узоқ муддатли қисм- дан жорий қисмга ойма-ой ўтка- зиш акс эътирилди	3110 3120 3190	0940
Бўлгуси даврлар харажатлари тегишли қисмда жорий даврлар харажатлари сифатида акс эътирилди	2010 2310 2510 9421-9429	0940 3110 3120 3190
Туланиши кечиктирилган даро- мад (фойда) солиги вақтдан фарқ бўйича акс эътирилди	0930	6410
Туланиши кечиктирилган даро- мад (фойда) солиқларининг те- гишли суммасини узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ойма-ой ўтказиш акс эътирилди	3210	0930
Кредитга сотилган товарлар буй- ича қарзнинг узоқ муддатли қисми акс эътирилди	0990	9010 9020
Кредитга сотилган товарлар буй- ича қарзнинг тегишли сумма- сини узоқ муддатли қисмдан жо- рий қисмга ойма-ой ўтказиш акс эътирилди	4610	0990
Тақдим этилган заёмлар буйича қарзнинг узоқ муддатли қисми акс эътирилди	0990	5100
Тақдим этилган заёмлар буйича қарзнинг тегишли суммасини узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ойма-ой ўтказиш акс эътирилди	4620	0990

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Моддий зарарни қоплаш буйича қарзнинг узоқ муддатли қисми акс эттирилди	0990	2610 5010-5020 5510 9390
Моддий зарарни қоплаш буйича қарзнинг тегишли суммасини узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ойма-ой ўтказиш акс этирилди	4630	0990
Бошқа шахслар қарзининг те- гишли суммасини узоқ муддатли қисмини жорий қисмга ойма-ой ўтказиш акс этирилди	4890	0990
Олинган кредитлар ҳисобига бу- наклар ўтказилди	0940	7510
Ўз эҳтиёжлари учун тайёр маҳ- сулот омборига материаллар ки- рим қилинди	1010	2810
Харид қилинган материаллар учун етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	1010	6010
Асосий воситаларни тугатиш са- бабли келиб тушган материал- ларнинг қиймати ҳисобга қабул қилинди	1090	9210
Товар айирбошлаш операцияла- рининг амалга оширилишида эҳтиёт қисмлар ҳисобга қабул қилинди	1040	4010
Муассислардан уларнинг улуш- лари ҳисобига келиб тушган материаллар кирим қилинди	1010	4710
Шуъба корхоналардан бутловчи буюмларнинг келиб тушиши ҳи- собга қабул қилинди	1020	4110
Бошқа бўлинмалардан бинокор- лик материалларининг корхона ичида олиб ўтилиши ҳисобда акс этирилди	1050	6110 7110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Мол-мулк таркибида сотиб олинган ёқилғи ҳисобга қабул қилинди	1030	6010
Бошқа шахслардан бепул олинган материаллар ҳисобга қабул қилинди	1060	8523
Материаллар камомоди буйича мол етказиб берувчиларга давволар тақдим қилинди	4210	1010
Транспорт-тайёрлов харажатлари материаллар таннархига киритилди	1010	1510
Ишлаб чиқарилган маҳсулотлар брак қилинишидан қолган материаллар кирим қилинди	1090	2610
Бинокорлик материаллари ҳақиқий таннархи буйича кирим қилинди (15-ҳисобварақни қўл-лашда)	1050	1510
Ўзи ишлаб чиқарган материаллар кирим қилинди	1010	2310
Вақтинчалик бинолар ва иншоотларни бузишдан олинган материаллар кирим қилинди	1090	2710
Кон-тайёрлов ишлари тугаганидан кейин материалларнинг қайтарилиши акс эттирилди	1090	3190
Илгари тақдим этилган, суд қарорига кўра тўланиши рад этилган суммалар ҳисобдан чиқарилди	1010	4210
Материалларга айирбошлаш йули билан қимматли қозғалар харид қилинди	0610	1010
Ишларнинг ишлаб чиқаришда сарф-харажатлари материаллар ҳисобдан қилинди	2010	1010
Материаллари умум-қўл-лашлари берилди	9429	1050

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бракни тузатишга материаллар сарфи амалга оширилди	2610	1010
Нокапитал ишларга материаллар сарфи амалга оширилди	2710	1010
Маҳсулот сотилиши пайтида идиш сарфи амалга оширилди	9413	1070
Бартерга берилган материалларнинг таннарни ҳисобдан чиқарилди	4010	1010
Мустақил балансга эга бўлинмаларга эҳтиёт қисмлар топширилди	4110	1040
Материаллар бошқа шахсларга беул топширилди	9220	1010
Табиий офатлар вақтида йўқотилган материаллар ҳисобдан чиқарилди	9720	1010
Инвентарлашни амалга ошириш пайтида аниқланган ёқилги камомади акс эттирилди	4630	1030
Кон-тайёрлаш ишларини амалга оширишга бинокорлик материаллари ҳисобдан чиқарилди	9220	1050
Кирим қилингандан кейин нуқсон аниқланганда конструкциялар мол етказиб берувчига қайтарилди	4210	1020
Ёш ҳайвонларни бир гуруҳдан бошқасига ўтказиш амалга оширилди	1110	1110
Бошқа шахслар ва аҳолидан харид қилинган ҳайвонлар кирим қилинди (15-ҳисобварақдан фойдаланилганда)	1510	6890
Бошқа шахслар ва аҳолидан харид қилинган ҳайвонлар кирим қилинди (15-ҳисобварақсиз)	1110	6890

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Хужалик фаолияти жараёнида олинган ҳайвонларнинг вазн орттириши ва ўсиши кирим қилинди	1110	2010
Келиб тушган ёш ҳайвонлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварағи акцептланди	1110	6010
Илгари акс эттирилган, бироқ суд қарори бўйича ундирилиши лозим эмаслиги аниқланган даъ- волар суммаси ҳисобдан чиқа- рилди	1110	4210
Корхона мол-мулки таркибида харид қилинган ёш ҳайвонлар ҳисобда акс эттирилди	1110	8511-8513
Корхонага етказиб беришда подани ҳайдаб олиб келувчилар- нинг меҳнатига ҳақ ҳисобланди	1110	6710
Ҳайвонларни етказиб бериш бў- йича ҳисобдор шахсларнинг ха- ражатлари акс эттирилди	1110	6870
Уларнинг улушлари тартибида муассислардан олинган ёш ҳай- вонлар кирим қилинди	1110	4710
Қорамолларнинг насл бериши кирим қилинди	1110	2010
Салт отларнинг насл бериши (тойчоқ) кирим қилинди	1110	2310
Бошқа шахслардан бепул олин- ган ёш ҳайвонлар кирим қи- линди	1110	8523
Ёш ҳайвонларни асосий подага утказиш акс эттирилди	0840	1110
Ёш ҳайвонларни четга сотиш акс эттирилди	9110	1110
Ёш ҳайвонларни топшириш ку- ринишида қисқа муддатли мо- лиялаш акс эттирилди	9220 5810-5890	1110 9220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёш ҳайвонларни шубба корхона- ларга топшириш акс эттирилди	9220	1110
Ёш ҳайвонларни алоҳида балан- га ажратилган бошқа бўлинма- ларга топшириш акс эттирилди	9220	1110
Ёш ҳайвонларнинг инвентарлаш- ни амалга ошириш пайтида аниқланган камомади акс эттирилди	9220	1110
Эпизоотия сабабли нобуд бўлган ёш ҳайвонлар ҳисобдан чиқа- рилди	9720	1110
Бартер тартибида чиқиб кетган ёш ҳайвонлар ҳисобдан чиқа- рилди	9220	1110
АТЭБнинг фойдаланишга ёки бир омбордан бошқасига корхо- на ичида топширилиши	1220	1210
Хусусийлаштирилган корхона мол-мулки таркибида бўлган АТЭБнинг эскириш суммаси ҳисобга қабул қилинди	1220	1310
Мол етказиб берувчилардан ке- либ тушган АТЭБ кирим қилин- ди (15-ҳисобварақдан фойдала- нилганида)	1210	1510
Мол етказиб берувчилардан ке- либ тушган АТЭБ кирим қилин- ди (15-ҳисобварақдан фойдала- нишсиз)	1210	6010
АТЭБ қийматининг қўшимча ба- қоланиши амалга оширилди	1210	9370
Инвентарлашни амалга ошириш чоғида аниқланган ортиқча АТЭБ кирим қилинди	1210	9390
Қурилиши тугалланган вақтин- чалик, нотитул иншоотлар ки- рим қилинди	1230	2720

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Асосий воситалар тугатилишига доир АТЭБ кирим қилинди	1210	9210
Олинган АТЭБ учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	1210	6010
Хусусийлаштирилган корхона- нинг мол-мулки таркибида бўл- ган АТЭБ қиймати акс эттирилди (эскириш чегирилган ҳолда)	1210	6010
Ҳисобдор шахслар орқали келиб тушган АТЭБ ҳисобга қабул қи- линди	1210	6870
Муассислардан уларнинг улушла- ри ҳисобига келиб тушган АТЭБ ҳисобда акс эттирилди	1210	4710
Шуъба корхоналардан АТЭБ кирим қилинди	1210	6890
Бепул асосда келиб тушган АТЭБ ҳисобга қабул қилинди	1210	8523
АТЭБ қийматининг нархи туширилди	9439	1210
АТЭБ узоқ муддатли молиявий қўйилмалар тартибида шуъба корхоналарга топширилди	0620	1210
Чиқиб кетган вақтинчалик ноти- тул иншоотларнинг қолдиқ қий- мати ҳисобдан чиқарилди (мате- риаллар қиймати чегирилган ҳолда)	1310	1230
АТЭБ асосий ишлаб чиқариш эҳ- тиёжларига ҳисобдан чиқарилди	2010	1220
АТЭБ ёрдамчи ишлаб чиқариш- лар эҳтиёжларига ҳисобдан чи- қарилди	2310	1220
АТЭБ умумишлаб чиқариш эҳти- ёжларига ҳисобдан чиқарилди	2510	1220
Маҳсулот сотиш чоғида ишлатил- ган АТЭБ ҳисобдан чиқарилди	9419	1220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
АТЭБ вақтинчалик нотитул иншоотлар қурилишига ҳисобдан чиқарилди	2720	1220
АТЭБ қисқа муддатли инвестициялар ҳисобига топширилди	9220 5810-5890	1210 9220
Табиий офатлар сабабли АТЭБ ҳисобдан чиқарилди	9720	1210
АТЭБ шубба корхоналарга топширилди	9220	1210
Берилган махсус кийим учун ходимларнинг қарзи акс эттирилди	4690	1210
Қирим қилинганидан кейин АТЭБ етказиб берувчиларга даъволар тақдим этилди	4210	1210
Капитал қўйилмаларни амалга ошириш чоғида ишлатилган АТЭБ эскириши ҳисобланди	0810	1310
АТЭБни қушимча баҳолашда эскириш суммаси акс этирилди	9370	1310
Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришларда ишлатиладиган АТЭБнинг эскириш суммалари ҳисобланди	2010 2310	1310
Вақтинчалик (нотитул) иншоотлар қурилишида ишлатиладиган АТЭБнинг эскириш суммалари ҳисобланди	2720	1310
Ерларни рекултивациялаш чоғида ишлатиладиган АТЭБнинг эскириш суммалари ҳисобланди	3190	1310
Умумхужалик эҳтиёжлари учун ишлатиладиган АТЭБнинг эскириш суммалари ҳисобланди	9429	1310
Мақсадли молиялаш маблағлари ҳисобига тадбирларни ўтказиш чоғида ишлатиладиган АТЭБнинг эскириш суммалари ҳисобланди	7710	1310

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳисобдан чиқарилган АТЭБнинг эскириш суммаси ҳисобга қабул қилинди	1310	1220
АТЭБ четга сотилганда эскириш суммалари ҳисобдан чиқарилди	1310	9220
Ҳақиқий таннархнинг ҳисоб нархларидан тафовут суммаси ҳисобдан чиқарилди	1510	1610
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар ишлаб чиқаришнинг товар-моддий бойликларини тайёрлаш ва етказиб бериш жараёнида курсатган хизматлари ҳисобдан чиқарилди	1510	2310-2320
Харид қилинган материаллар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақ-фактуралари акцептланди	1510	6010
Қопланмаган даъволар суммалари материаллар таннархида акс эттирилди	1510	4210
Товар-моддий бойликларни тайёрлаш ва етказиб бериш чоғида ҳисобдор шахсларга тўланган суммалар акс эттирилди	1510	6870
Материалларни харид қилишда турли ташкилотлар курсатган суммалар акс эттирилди	1510	6890
Келиб тушган материаллар акс эттирилди:		
— шубба корхоналардан;	1510	6890
— ички бўлинмалардан	1510	6110
Материалларни олиш чоғида юзага келган камомадлар суммалари бўйича мол етказиб берувчиларга даъволар тақдим этилди	4210	1510
Ўрнатиладиган ускуна кирим қилинди	0710	1510
Омборга келиб тушган моддий бойликлар кирим қилинди	1010-1070 1090	1510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Парваришлаш ва бурдоқига бо- қишга келиб тушган ҳайвонлар кирим қилинди	1110	1510
АТЭБ кирим қилинди	1210	1510
Харид қилинган материаллар- нинг ҳақиқий таннархи билан ҳисоб нархи ўртасидаги тафовут (ортиқча сарфлаш) ҳисобдан чиқарилди	1610	1510
Алоҳида балансларга ажратил- ган бўлинмалардан олинган ма- териаллар бўйича тафовутлар суммаси акс эттирилди	1610	4110
Харид қилинган материаллар ҳа- қиқий таннархи билан ҳисоб нархи ўртасидаги тафовутлар (тежаш) ҳисобдан чиқарилди	1510	1610
Материаллар қийматидаги тафо- вутнинг тегишли ҳисобварақла- ри (ортиқча сарфлаш) ҳисобдан чиқарилди (ҳисобланган улушда)	2010 2310 2510	1610
Хизмат кўрсатувчи хужаликлар ҳисобига материаллар қиймати- даги тафовутлар ҳиссаси (ортиқ- ча сарфлаш) киритилди	9450	1610
Тафовутларнинг тегишли ҳисса- си нокапитал ишлар қийматига киритилди	2710	1610
Материаллар қийматидаги тафо- вутларнинг бир қисми, уларга топширилган материаллар бўйи- ча ички бўлинмалар ҳисобига ҳисобдан чиқарилди (ортиқча сарфлаш)	4110	1610
Маҳсулот тайёрлаш (ишлар ба- жариш, хизматлар кўрсатиш)да бевосита иштирок этувчи асосий воситаларнинг эскириш суммаси акс эттирилди	2010	0211-0299

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Моддий активлар амортизацияси маҳсулот тайёрлаш, ишлар ба- жариш ва хизматлар кўрсатиш- га киритилди	2010	0510-0590
Материалларнинг бевосита хара- жатлари маҳсулот ишлаб чиқа- риш, ишлар бажариш ва хизмат- лар кўрсатишга ҳисобдан чиқарилди	2010	1010-1090
Чорвачилик маҳсулоти олиш учун сўйиш акс эттирилди (ҳай- вонлар қиймати)	2010	1110
АТЭБ асосий ишлаб чиқариш эҳ- тиёжларига ҳисобдан чиқарилди	2010	1210
Бевосита маҳсулот тайёрлаш ва хизматлар кўрсатишда ишлати- ладиган АТЭБ (махсус асбоблар, махсус жиҳоз ва ҳоказо) эскири- ши; ижара буюмлари эскириши акс эттирилди	2010	1310
Материаллар қийматидаги тафо- вутлар тегишли ҳиссада асосий ишлаб чиқаришга ҳисобдан чи- қарилди (сторно ёки қўшимча ёзув)	2010	1610
Ярим тайёр маҳсулотлар бундан кейин қайта ишлаш учун асосий ишлаб чиқаришга топширилди	2010	2110
Асосий ишлаб чиқариш таннар- хи ва хизматларига ёрдамчи цех- ларнинг харажатлари кири- тилди	2010	2310
Умумишлаб чиқариш харажат- лари асосий ишлаб чиқариш маҳсулоти ва хизматлари тан- нархига киритилди; билвосита харажатлар (ишлаб чиқариш ха- ражатлари)	2010	2510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бракдан кўрилган талафотлар асосий ишлаб чиқариш маҳсулоти ва хизматлари таннархига киритилди; брак қилинган маҳсулотни қайтариш	2010	2610
Харажатларнинг тегишли ҳиссаси илгари келгуси даврлар харажатлари сифатида акс эттирилган маҳсулот таннархига киритилди	2010	3110-3190
Тайёр маҳсулот харажатлари асосий ишлаб чиқариш эҳтиёжларига сарфланган харажатларга киритилди; кирим қилинган тайёр маҳсулотни омбордан цехга қайтариш (қайта ишлашга ва ҳоказо)	2010	2810
Харид қилинган ва бутловчи буюмлар қиймати асосий ишлаб чиқариш эҳтиёжларига киритилди; қайта ишлашга берилган товарлар	2010	2910
Асосий ишлаб чиқариш харажатларига ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварақларидан, шунингдек банклардаги махсус ҳисобварақлардан тўланган турли бевосита харажатлар киритилди	2010	5110 5210-5220 5510-5530
Курсатилган хизматлар ва ишлаб чиқариш учун бевосита цехларга келиб тушган моддий бойликлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	2010	6010
Қаноатлантирилмаган даъво суммаси асосий ишлаб чиқариш маҳсулоти, ишлари ёки хизматлари таннархига киритилди	2010	4210
Мажбурий мулкӣ ва шахсий суғурта харажатлари суммаси асосий ишлаб чиқариш харажатларига киритилди (суғурта ташкилотларига қарз)	2010	6510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бюджетдан ташқари жамгарма- ларга тўланадиган, асосий ишлаб чиқариш маҳсулоти, ишлари ёки хизматлари таннархига кирити- ладиган суммалар акс эттирилди	2010	6530
Асосий ишлаб чиқариш ходимла- рини ижтимоий сугурталаш ва меҳнатига ҳақ тўлашни таъмин- лашга ажратмалар амалга оши- рилди	2010	6520
Асосий ишлаб чиқариш ходимла- рига меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича суммалар ҳисобланди	2010	6710
Ҳисобдор шахслар амалга ошир- ган асосий ишлаб чиқариш хара- жатлари акс эттирилди	2010	6870
Улар томонидан асосий ишлаб чиқариш цехларига кўрсатилган хизматлар учун турли корхона- лардан қарзлар акс эттирилди (маҳсулот ишлаб чиқариш ва бошқалар бўйича)	2010	6890
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмаларнинг асосий иш- лаб чиқариш эҳтиёжларига доир харажатлари акс эттирилди	2010	6110
Асосий цехларда инвентарлаш жараёнида аниқланган ортиқча чиққан тугалланмаган ишлаб чи- қариш кирим қилинди (каммад- лардан ошиб кетиш суммасида)	2010	9390
Етишмаётган моддий бойликлар қиймати (шу жумладан табиий йўқолиш) қонун ҳужжатларига мувофиқ асосий ишлаб чиқариш харажатларига киритилди	2010	4630
Тугалланмаган маҳсулот (ярим тайёр маҳсулотлар) бир қисми, шунингдек асосий цехларнинг кўрсатган хизматлари узоқ муд-	9110	2010 2110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
датли молиявий қўйилмалар тартибида бошқа корхоналарга топширилди (харид қилинган қимматли қоғозлар қиймати сундирилиши)		
Материалларни асосий ишлаб чиқаришдан (асосий цехлардан) қайтарилиши акс эттирилди; ўзи ишлаб чиқарган материаллар, шунингдек қайтариладиган чиқиндилар кирим қилинди	1010-1050	2010
Мол парваришlash ва бурдоқига боғин буйича жерий параматлар ҳайвонлар таннархига киритилди (вазн орттириш, ўсиш): ҳайвонлардан бола олиш акс эттирилди	1110	2010
Тугалланмаган ишлаб чиқариш (асосий цехларда) суммаларининг нархи туширилди	9439	2010
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар операциялараро оморларга кирим қилинди	2110	2010
Маҳсулотнинг асосий ишлаб чиқаришда аниқланган тузатилмайдиган бракидан талафотлар ҳисобдан чиқарилди	2610	2010
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хужаликларга, ўзининг капитал қурилиши ва ҳоказоларга берилган асосий ишлаб чиқариш маҳсулотлари ва хизматларининг қиймати сотишга киритилди	9110-9130 0810 2320	2010 9010-9030
Маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ҳақиқий таннархи буйича акс эттирилди	2810	2010
Савдо ва таъминот ташкилотлари ва корхоналарида ўзи ишлаб чиқарган товарлар (қайта ишлаш ва ҳоказолар) чоғида кирим қилинди	2910	2010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Асосий цехлар бажарган ишлар ёки кўрсатган хизматларининг сотилиши акс эътирилди; тугалланган ва буюртмачи томонидан қабул қилинган ишлар босқичлари бўйича харажатлар суммаси ҳисобдан чиқарилди	9110-9130	2010
Асосий ишлаб чиқариш цехларидан турли бойликларнинг (деталлар ва ҳоказо) бепул топширилиши акс эътирилди	9110-9130	2010
Қисқа муддатли инвестициялар ҳисобига тугалланмаган маҳсулот (ярим тайёр маҳсулотлар) топширилди (қимматли қоғозлар қийматини сўндириш)	9110-9130 5810	2010 2110 9010-9030
Ишлар ва кўрсатилган хизматлар таннархи алоҳида балансда турган ички булинмаларга ҳисобдан чиқарилди (ярим тайёр маҳсулотларсиз вариант)	9110-9130 4110	2010 9010-9030
Бекор қилинган ишлаб чиқариш буюртмалари бўйича харажатлар ҳисобдан чиқарилди	9439	2010
Табий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар тўғрисида тугалланмаган ишлаб чиқаришдан талафотлар ҳисобдан чиқарилди	9720	2010
Асосий ишлаб чиқаришдаги инвентарлаш чоғида аниқланган моддий бойликлар камомати акс эътирилди	4630	2010
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар қўшимча баҳоланди	2110	9370 2110
Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлар томонидан ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар оմборга кирим қилинди	2110	2010 2310-2320 2510
Инвентарлаш чоғида аниқланган ортиқча ярим тайёр маҳсулотлар кирим қилинди	2110	9390

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар цехларида ишлатиладиган асосий воситаларнинг эскириши акс эттирилди	2310-2320	0211-0290
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг харажатларига тааллуқли номоддий активлар амортизацияси ҳисобланди	2310-2320	0510-0590
Материаллар ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг эҳтиёжларига сарфланди	2310-2320	1010-1070 1090
~~Маҳсулот олиш учун ҳайвонларни суйиш акс эттирилди~~	~~2310-2320~~	~~1110~~
АТЭБ ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар эҳтиёжларига ҳисобдан чиқарилди	2310-2320	1210
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар цехларида ишлатиладиган АТЭБ эскириши акс эттирилди	2310-2320	1310
Ёрдамчи ва бошқа хизмат кўрсатувчи цехларда тугалланмаган ишлаб чиқариш суммалари қўшимча баҳоланди	2310-2320	9370
Материаллар қийматидаги тафовутлар ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар ҳисобварақларига ҳисобланган ҳиссада ҳисобдан чиқарилди (мусбат сон ёки сторно билан)	2310-2320	1610
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар эҳтиёжларига сарфланди	2310-2320	2110
Умумишлаб чиқариш харажатларининг тегишли ҳиссаси ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг маҳсулоти, ишлари ва хизматлари таннархига киритилди	2310-2320	2510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Алоҳида балансда турган ички бўлинмалардан олинган ярим тайёр маҳсулотлар кирим қилинди	2110	6110
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотларнинг нархи туширилди	9439	2110
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлар эҳтиёжларига, умумишлаб чиқариш ва умуммаъмурий эҳтиёжларга топширилди	2010 2310-2320 2510 9429	2110
Ўзи ишлаб чиқарган, бракни тузатишга сарфланган ярим тайёр маҳсулотлар бракдан кўрилган талафотлар сифатида акс эттирилди	2610	2110
Ўзи ишлаб чиқарган, сотиш учун мўлжалланган ярим тайёр маҳсулотлар тайёр-маҳсулот сифатида акс эттирилди	2810	2110
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар харидорларга юклар жўнатилди	9110	2110
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар бошқа корхоналарга бепул топширилди	9439	2110
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга топширилди	4110	2110
Табийий офатлар сабабли ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар бўйича зарарлар ҳисобдан чиқарилди	9720	2110
Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотларни инвентарлаш чоғида камомад аниқланди	4630	2110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар маҳсулотини тайёрлаш чоғида бракдан кўрилган талафотлар унинг таннархига киритилди	2310-2320	2610
Келгуси даврлар харажатларининг ҳиссаси ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг маҳсулоти, ишлари ва хизматлари таннархига киритилди	2310-2320	3110-3190
Асосий цехлар маҳсулотининг бир қисми ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар эҳтиёжлари учун ишлатилди	2310-2320	2810
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг турли харажатлари нақд пул билан тўланди	2310-2320	5010
Моддий бойликлар ва ёрдамчи ҳамда бошқа цехларга келиб тушган хизматлар (сув, буг, энергия, алоқа ва ҳоказо) учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	2310-2320	6010 6890
Ёрдамчи цехларга тааллуқли қаноатлантирилмаган даъволар суммалари маҳсулот, ишлар ва хизматлар таннархига ҳисобдан чиқарилди	2310-2320	4210
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг ходимларини мажбурий тарзда мулкӣ ва шахсий сугурталашга харажатлар акс эттирилди	2310-2320	6510
Ёрдамчи цехлар ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш суммасидан ижтимоий сугуртага ажратмалар акс эттирилди	2310-2320	6520
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар харажатлари бўйича бюджетдан ташқари жамғармаларга тўланиши лозим бўлган суммалар ҳисобланди	2310-2320	6530

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёрдамчи ишлаб чиқаришларнинг ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш буйича суммалар ҳисобланди	2310-2320	6710
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар цехларига кўрсатган хизматлари учун бошқа корхоналарга қарзлар акс эттирилди	2310-2320	6890
Олинган суммалардан ортиқча қилган харажатлари учун ҳисобдор шахслар буйича қарзлар акс эттирилди	2310-2320	6870
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар цехларига алоҳида ба- лансларга ажратилган ички бў- линмалар томонидан кўрсатил- ган хизматлар акс эттирилди	2310-2320	6110
Ёрдамчи ва бошқа цехларда ор- тиқча тугалланмаган ишлаб чи- қариш инвентарлаш натижалари буйича кирим қилинди (камо- мадлардан ошадиган суммада)	2310-2320	9390
Етишмаётган моддий бойликлар қиймати ёрдамчи ва бошқа иш- лаб чиқаришлар маҳсулоти, иш- лари ва хизматлари таннархига киритилди	2310-2320	4630
Ёрдамчи цехлар томонидан бош- қа корхоналарга узоқ муддатли инвестициялар тартибида курса- тилган ишлар ва хизматлар қис- ми (харид қилинган қимматли қоғозлар қийматини сўндириш)	9110 0610	2310-2320 9010-9030
Ёрдамчи ишлаб чиқаришлар- нинг ўрнатиладиган ускунани харид қилиш чоғида амалга оширилган, ускуна қийматига киритилган харажатлари (шу жумладан транспорт хизмат- лари) киритилди	0710-0720	2310-2320

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Капитал қўйилмаларни амалга ошириш чоғида ёрдамчи ва бошқа цехлар қилган харажатлар ва хизматлар ҳисобдан чиқарилди	0810-0890	2310-2320
Илгари ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар эҳтиёжларига ҳисобдан чиқарилган материалларни қайтариш акс эттирилди. Ёки Ёрдамчи, бошқа ишлаб чиқаришлар томонидан ишлаб чиқарилган эҳтиёт қисмлар, қайтариладиган чиқиндилар қиймати ва ҳоказолар кирим қилинди.	1010-1070 1090	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг харажатлари ҳайвонларни парварিশлаш ва бурдоқига боқиб чоғида таннархга киритилди	1110	2310-2320
Илгари ёрдамчи ишлаб чиқаришлар харажатларига ҳисобдан чиқарилган АТЭБ қайтарилиши акс эттирилди ёки ёрдамчи ва бошқа цехлар ишлаб чиқарган АТЭБ кирим қилинди	1220	2310-2320
Ёрдамчи цехларда тугалланмаган ишлаб чиқариш суммаларининг нархи туширилди	9439	2310-2320
Тайёрлаш ва харид қилиш чоғида ёрдамчи цехларнинг хизматлари ва харажатлари материаллар таннархига киритилди	1510	2310-2320
Ижарага олинган асосий воситаларни капитал таъмирлаш харажатлари ҳисобдан чиқарилди (ижарачи ҳисобига)	6890	2310-2320
Ёрдамчи цехларнинг харажатлари ва хизматлари ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотларнинг таннархига киритилди	2110	2310-2320

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг асосий цехлар бракидан курилган талафотларда бракни тузатиш буйича харажатлари киритилди	2610	2310-2320
Ёрдамчи цехлар харажатларининг ҳиссаси уларни тақсимлаш пайтида:		
— хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришларнинг	2320	2310
— хизмат кўрсатувчи хужаликларнинг харажатларига киритилди	9450	2310
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг тегишли харажатлари ва хизматлари бўлгуси даврлар харажатлари таркибига киритилди (мавсумий тармоқларда)	3110-3190	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг тайёр маҳсулоти кирим қилинди	2810	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг маҳсулоти товар сифатида кирим қилинди (қайта ишловчи савдо корхоналарида ва ҳоказо)	2910	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг маҳсулотни сотиш ва реализация қилиш чоғидаги хизматлари ҳисобдан чиқарилди	9410	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехлар томонидан маҳсулотнинг четга юклаб жунатилиши ва буюртмачиларга иш ва хизматлар кўрсатилиши ҳақиқий таннарх буйича акс эттирилди	9110-9130	2310-2320
Ёрдамчи ишлаб чиқаришлар цехлари томонидан четга сотиш ва хизматлар кўрсатиш акс эттирилди	9110-9130	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг сотиш ва бошқача реализация пай-		

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
тида харажатлари ҳисобдан чиқарилди:		
— асосий воситалар буйича	9210	2310-2320
— номоддий активлар буйича	9220	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехлар томонидан қисқа муддатли инвестициялар тартибида бошқа корхоналарга маҳсулот топширилди ва хизматлар кўрсатилди	9110-913 (5810)	2310-2320 9010- 9020)
Ёрдамчи ва бошқа цехлар томонидан ходимларга кўрсатилган хизматлар қиймати ушланганди	6710	2310-2320
Ёрдамчи цехлар харажатлари ҳиссаси айбдор шахслар томонидан қонун ҳужжатларига мувофиқ қопланадиган моддий зарар суммасига киритилди	4630	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг улар томонидан шубҳа корхоналарга кўрсатилган хизматлар буйича харажатлари ҳисобдан чиқарилди	4890	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришларнинг алоҳида балансга ажратилган ички бўлинмаларга харажатлари ҳисобдан чиқарилди ёки маҳсулот берилди	4110	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг беқор қилинган буюртмалар, яъни пировард маҳсулот бермаган харажатлар буйича харажатлари ҳисобдан чиқарилди	9239	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа цехларнинг табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар туфайли талафотлари ҳисобдан чиқарилди	9720	2310-2320
Ёрдамчи ва бошқа ишлаб чиқаришлар цехларида моддий бойликларнинг камомади ва шикастланиши акс эттирилди	4530	2310-2320

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ижарага олинган асосий воситаларнинг ижарага берувчи ҳисобига капитал таъмирланишига оид харажатлари акс эттирилди	4890	2310-2320
Қайтариладиган ва кўп ишлатиладиган идиш бўйича харажатлар ва талафотлар акс эттирилди	9439	2310-2320
Хизмат кўрсатадиган ишлаб чиқаришда қатнашадиган асосий воситалар, ускуналар, ишлаб чиқариш хоналари ва ҳоказоларнинг эскириши ҳисобланди	2510	0220-0260 0290 0299
Ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатиш бўйича харажатларга тааллуқли номоддий активлар, ускуналар, ишлаб чиқариш хоналарини тутиб туриш ва ҳоказоларга доир амортизация ҳисобланди	2510	0510 0530 0550 0590
Хизмат кўрсатиш ва ишлаб чиқариш, ускуналар, хоналар ва ҳоказолар мақсадларига материаллар сарфланди	2510	1010-1050 1090
Хизмат кўрсатадиган ишлаб чиқаришларга фойдаланишга топширилган АТЭБ ҳисобдан чиқарилди	2510	1210 1230
Хизмат кўрсатадиган ишлаб чиқаришда ишлатиладиган АТЭБ бўйича эскириш ҳисобланди	2510	1310
Цехларга хизмат кўрсатиш чоғида сарфланган материаллар қийматидаги тафовутлар ҳисобдан чиқарилди (мусбат сон ёки сторно билан)	2510	1610
Цехларга хизмат кўрсатиш чоғида берилган ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар ҳисобдан чиқарилди (синовлар, тажрибалар ўтказилиши)	2510	2110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёрдамчи ишлаб чиқаришларнинг хизматлари цехларга хизматлар кўрсатиш бўйича харажатларга ҳисобдан чиқарилди (шунинг жумладан ижарага олинган асосий воситаларнинг ижарачи ҳисобига капитал таъмирланиши)	2510	2310
Носаноат ишлаб чиқаришларнинг хизматлари умумишлаб чиқариш харажатларига киритилди	2510	2320
Бўлғуси даврлар харажатларининг тегишли қисми умумишлаб чиқариш харажатларига киритилди (навбатдаги ҳисобот даври келганда)	2510	3110-3190
Тайёр маҳсулотнинг бир қисми ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатилиши учун ўзининг эҳтиёжларига йўналтирилди	2510	2810
Цехларга хизмат кўрсатиш учун ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварағидан йўналтирилган харажатлар (умумишлаб чиқариш харажатлари) тўланди	2510	5110 5210
Хизмат кўрсатадиган ишлаб чиқаришлар бўйича хизматлар (энергия, сув, газ, алоқа ва ҳоказо) учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	2510	6010
Илгари тақдим этилган, суд қарори бўйича қондирилиши лозим бўлмаган даъво суммаси умумишлаб чиқариш харажатларига ҳисобдан чиқарилди	2510	4210

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ишлаб чиқариш мол-мулкани мажбурий суғурталаш, шунинг- дек хизмат кўрсатадиган ишлаб чиқаришда банд ходимларни шахсий суғурталаш бўйича қарз акс эттирилди	2510	6510 6520
Бюджетдан танқари жамғарма- ларга тўланиши керак бўлган суммалар умумишлаб чиқариш харажатларига киритилди	2510	6530
Хизмат кўрсатадиган ишлаб чи- қаришда банд ходимларнинг меҳ- натига ҳақ тўлаш суммаси бўйи- ча ижтимоий суғурта ва таъми- нотга доир ажратмалар амалга оширилди	2510	6520
Хизмат кўрсатадиган ишлаб чи- қаришда банд ходимларнинг меҳ- натига ҳақ тўлаш бўйича хара- жатлар ҳисобланди	2510	6710
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалар томонидан амалга оширилган ишлаб чиқа- ришга хизмат кўрсатиш харажат- лари (умумишлаб чиқариш хара- жатлари) акс эттирилди	2510	6110
Ортиқча материаллар ва илгари ишлаб чиқаришга хизмат кўрса- тиш учун берилган материаллар- нинг қайтарилиши кирим қи- линди	1010	2510
Илгари умумишлаб чиқариш ха- ражатларига ҳисобдан чиқарил- ган, бир бирлик учун белгилан- ган лимит қиймати билан АТЭБ қайтарилиши кирим қилинди; ортиқча АТЭБ кирим қилинди	1210	2510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Умумишлаб чиқариш харажатла- ри маҳсулот таннархига киритил- ди; билвосита ўзгарувчи харажат- лар (қўшимча ишлаб чиқариш харажатлари)	2010	2510
Умумишлаб чиқариш харажатла- рининг тегишли ҳиссаси ўзи иш- лаб чиқарган ярим тайёр маҳсу- лотлар таннархига киритилди	2110	2510
Ёрдамчи цехларга хизмат курса- тиш бўйича харажатлар уларнинг ишлари ва хизматлари таннар- хига киритилди	2310	2510
Умумишлаб чиқариш харажатла- рининг бир қисми бракни туза- тиш бўйича харажатлар суммаси- га киритилди	2610	2510
Ишлаб чиқаришга хизмат курса- тиш бўйича тегишли харажатлар булгуси даврлар харажатлари таркибида акс эттирилди	3110-319	2510
Илгари цехлар харажатларига (ишсиз туриб қолишлар ва ҳока- зо) киритилган ишлаб чиқариш талафотлари бир қисми айбдор- ларнинг иш ҳақидан ушланди; ходимларга курсатилган хизмат- лар қиймати ушланди	6710	2510
Умумишлаб чиқариш харажатла- ри ҳиссаси (ишсиз туриб қолиш- лар ва ҳоказолар бўйича) айбдор шахсларга ҳисобланди	4630	2510
Умумишлаб чиқариш харажатла- ри бир қисми (табiiй офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар бўйича) зарарларга ҳисобдан чиқарилди	9720	2510
Бракни тузатиш бўйича матери- аллар сарфланди	2610	1010-1050 1090

Хужалик операциясининг мазмун	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришларда аниқланган, тузатилмайдиган бракдан талафотлар ҳисобдан чиқарилди	2610	2010 2310
Брак қилинган ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар аниқланди ва ҳисобдан чиқарилди	2610	2110
Умумишлаб чиқариш харажатлари ҳиссаси тузатиладиган ва тузатилмайдиган брак таннархига киритилди	2610	2510
Брак қилинган маҳсулот ўрнига харидорга жўнатилган маҳсулот таннархи акс эттирилди	2610	2810
Брак қилинган маҳсулотни алмаштириш билан боғлиқ харажатлар (брак маҳсулотни алмаштириш, қайтариш ва ҳоказолар чоғида ташиш) банклардаги ҳисоб-китоб ёки валюта ёхуд махсус ҳисобварақлардан тўланди	2610	5110 5210 5410
Улар бракни тузатиш чоғида ва кафолатли таъмирлаш бўйича кўрсатган хизматлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцентланди	2610	6010
Бюджетдан ташқари жамғармаларга тўланиши лозим бўлган, брак қилинган маҳсулот билан боғлиқ суммалар бракдан кўрилган талафотларга киритилди	2610	6530
Бракни тузатиш учун меҳнатга ҳақ тўлаш суммалари бўйича ижтимоий сугурта ва таъминотга ажратмалар амалга оширилди	2610	6520
Бракни тузатиш бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш суммалари ҳисобланди	2610	6710
Ҳисобдор шахслардан брак қилинган маҳсулотни қайтариш, та-	2610	4420 4490

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
пиш ва ҳоказолар билан боғлиқ суммалар ҳисобдан чиқарилди		
Улар томонидан олинган брак маҳсулотни тузатиш бўйича хара- жатлари билан боғлиқ истеъмол- чиларнинг қарзи ҳисобланди	2610	6890
Бракни тузатиш ва узил-кесил бракни ҳисобдан чиқариш чоғида қолган моддий бойликлар кирим қилинди (эҳтимолий ишлатиш нархи бўйича)	1010	2610
АТЭБ сифатида ишлатилиши мумкин бўлган бракдан қолган моддий бойликлар кирим қилин- ди; бракни тузатиш чоғида ишла- тилган, бир бирлик учун белги- ланган лимитга қадар қийматли АТЭБни қайтариш	1210	2610
Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқа- ришлар браки, ишлари ва хиз- матларидан талафотлар маҳсулот таннархига киритилди; қайтарил- ган брак маҳсулот таннархи ҳи- собдан чиқарилди	2010 2310	2610
Хизмат курсатадиган ишлаб чи- қаришларда талафотлар маҳсу- лот, ишлар ва хизматлар таннар- хига киритилди	2320	2610
Бракдан кўрилган талафотлар уларни ушбу талафотлар учун айбдор ходимлар меҳнатига ҳақ тулаш суммаларидан ушлаш ҳи- собига камайтирилди (жорий ой учун)	6710	2610
Бракдан кўрилган талафотлар моддий зарар етказишда айбдор ходимлар ҳисобиغا ҳисобдан чи- қарилди (ижро варақалари ва ҳо- казолар бўйича)	4630	2610

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Аввалги йиллар бракидан компенсацияланмайдиган талафотлар зарарларга (шу жумладан ташқи бракка доир) ҳисобдан чиқарилди	9439	2610
Вақтинчалик титулли ва титулсиз бинолар, иншоотлар, мосламалар ва қурилмалар барно этиш учун ускуналар топширилди	2710-2790	0710 0720
Вақтинчалик титулли ва титулсиз бинолар, иншоотлар, мосламалар ва қурилмалар барпо этиш ҳамда бошқа нокапитал ишлар учун материаллар топширилди	2710-2790	1010-1050 1090
Бир бирлик учун белгиланган лимитгача қиймат билан АТЭБ нокапитал ишларга ҳисобдан чиқарилди	2710-2790	1210
Нокапитал ишларни бажаришга сарфланган материаллар қийматидаги тафовутлар ҳисобдан чиқарилди (мусбат ёки сторно)	2710-2790	1610
Нокапитал ишларни амалга ошириш чоғида кўрсатилган ёрдамчи ишлаб чиқаришларнинг хизматлари ҳисобдан чиқарилди	2710-2790	2310
Навбатдаги ҳисобот даври келганда бўлгуси даврлар харажатлари ҳиссаси нокапитал ишлар таннарига киритилди	2710-2790	3110-3190
Нокапитал ишларни бажариш чоғида кўрсатилган хизматлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	2710-2790	6010
Мажбурий, мулкӣ ва шахсий сугурта бўйича харажатлар акс этирилди (нокапитал ишларни бажариш чоғида ҳисобланган бадаллар бўйича қарзлар)	2710-2790	6510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Нокапитал ишларда банд ходимлар ижтимоий сугурта ва таъминотига ажратмалар амалга оширилди	2710-2790	6520
Нокапитал ишларни бажариш билан банд ходимларга иш ҳақи ҳисобланди	2710-2790	6710
Улар нокапитал ишларни бажариш чоғида кўрсатган хизматлари (шу жумладан ижара бўйича) учун бошқа таъкилотлар ва корхоналарга қарзи акс эттирилди	2710-2790	6890
Асосий воситаларга тааллуқли вақтинчалик (титулли) бинолар ва иншоотларни барпо этиш харажатлари нокапитал ишлар тугалланишига қараб акс эттирилди (харажатлар суммасига)	0112	2710-2790
Вақтинчалик иншоотларни бузиш ва тугатишдан сўнг қолган қайтариладиган материаллар кирим қилинди	1010	2710-2790
АТЭБ сифатида ишлатилиши мумкин булган вақтинчалик иншоотларни тугатишдан сўнг қолган, нокапитал ишлар тугалланганидан сўнг қайтарилган моддий бойликлар кирим қилинди	1210	2710-2790
Асосий фаолият учун бажарилган нокапитал ишлар давр харажатларига киритилди	9430	2710-2790
Харидорлар ва буюртмачилар учун бажарилган нокапитал ишлар (уларга тўловномалар тақдим этилган)	4010	2710-2790
Қурилиши тўхтатилган ва қурувчи томонидан амалга ошириладиган объектларни бузиш ва демонтаж қилиш билан боғлиқ ишлар	9430	2710-2790

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
бўйича харажатлар ҳисобдан чиқарилди		
Асосий ёки ёрдамчи цехлардан тайёр маҳсулот ҳақиқий таннар- хи бўйича кирим қилинди	2810	2010 2310
Ярим тайёр маҳсулотларни ҳисоб- га олиш усулида тайёр маҳсулот кирим қилинди	2810	2110
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқа- ришлардан тайёр маҳсулот кирим қилинди	2810	2320
Тайёр маҳсулот кўргазмасидан омборга кирим қилинди	2810	2820
Тайёр маҳсулот мулкдорлардан устав сармоясига улуш сифатида кирим қилинди	2810	4710
Тайёр маҳсулот фарқ суммасига қўшимча баҳоланди	2810	9470
Бепул олинган тайёр маҳсулот кирим қилинди	2810	9380
Инвентарлаш натижасида аниқ- ланган ортиқча тайёр маҳсулот корхона фойдасини қайтариш кў- ринишида кирим қилинди	2810	9390
Тайёр маҳсулот узоқ муддатли молиявий инвестициялар ҳисоби- га ёки қимматли қоғозлар қийма- тини сўндириш ҳисобига топши- рилди	9110 (0610)	2810 9010)
Ўз эҳтиёжлари учун мўлжаллан- ган тайёр маҳсулот материаллар таркибига ўтказилди	1010	2810
Тайёр маҳсулот асосий ва ёрдам- чи цехларнинг ички эҳтиёжлари учун ишлатилди, тайёр маҳсулот қўшимча ишлов бериш учун цех- ларга қайтарилди ва ҳоказо	2010 2310	2810

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Маҳсулот тайёр маҳсулот омборидан бракни тузатишга топширилди	2610	2810
Тайёр маҳсулотнинг нархи туширилди	9439	2810
Инвентарлаш чогида аниқланган камомад акс этирилди (айбдор шахслар аниқланмаган тақдирда)	9433	2810
Тайёр маҳсулот умумийлаб чиқариш ва умумхўжалик эҳтиёжлари учун топширилди	2510 9429	2810
Тайёр маҳсулот фойдаланиш учун булғуси даврлар харажатлари таркибида ҳисобга олинган харажатлар ҳисобига топширилди	3190	2810
Тайёр маҳсулот кўргазмага топширилди	2820	2810
Тайёр маҳсулот сотилди, маҳсулот қайта ишлаш учун бошқа корхоналарга топширилди, маҳсулот бартер буйича берилди	9110-913 0990 4890	2810 9010
Тайёр маҳсулот қисқа муддатли молиявий қўйилмалар ҳисобига (шу жумладан қимматли қоғозлар учун) топширилди	9110 (5810- 5890	2810 9010)
Тайёр маҳсулот харид қиймати буйича харидорга юклаб жўнатилди	9110	2810
Инвентарлаш пайтида аниқланган, моддий жавобгар шахс айби билан камомад акс этирилди	4630	2810
Тайёр маҳсулот таъсис бадали ҳисобига топширилди	2810-283	4710

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Алоҳида балансда турган ўз бў- линмаларидан тайёр маҳсулот олинди	2810	4110
Алоҳида балансда турган ўз бў- линмаларига тайёр маҳсулот топширилди	4110	2810-2830
Бепул асосда тайёр маҳсулот топширилди	9110-9130 (9320)	2810 9110- 9130)
Савдо корхоналарининг асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлари- да қайта ишлаш жараёнида олинган товарлар кирим қи- линди	2910-2920	2010 2310
Олинган товарлар ва ижара буюмлари учун тўлов	2910-2930	5110 5210 5410
Эълон қилинган даъволари қано- атлантирилмаган товарлар ва ижара буюмлари қийматга кири- тилди	2910-2940	4210
Ҳисобдор шахслар томонидан то- варлар харид қилинди	2910-2940	6870
Мол етказиб берувчилардан ёки бартер бўйича товарлар олинди	2910-2940	6010 7010
Товарлар, идишлар, ижара буюмлари мол етказиб берувчи- дан харид нархи бўйича келиб тушди	2910-2950	6010 7010
Олинган ва кирим қилинган то- варлар учун векселлар билан тў- ланганда	2910-2940	6020 7020
Алоҳида балансда турган ўз бў- линмаларидан товарлар ва ижара буюмлари келиб тушди	2910-2940	6110 7110
Мулқдорлардан устав сар- моясига улуш ҳисобига товарлар кирим қилинди	2910-2930	4710

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Товарлар ва ижара буюмлари қуш- шимча баҳоланди	2910-2940	9370
Бепул олинган товарлар кирим қилинди	2910-2920	8533
Инвентарлаш натижасида аниқ- ланган ортиқча товарлар ва идиш корхона фойдасининг қу- пайиши кўринишида кирим қилинди	2910-2950	9390
Товарлар уз эҳтиёжлари учун материаллар сифатида кирим қилинди	1010	2910
Тулиқ эскириш туфайли яроқ- сиз ҳолга келган ижара буюмла- ри ҳисобдан чиқарилди	1310	2940
Товарлар қайта ишлашга бе- рилди	2010	2910
Тайёр маҳсулот ва ҳоказоларни сотиш чоғида товарлар ва идиш- лар ишлатилди	9410	2910-2930 2950-2990
Товар ва идишларнинг нархи туширилди	9439	2910-2990
Инвентарлаш пайтида аниқлан- ган (айбдор шахслар аниқланма- ган) камомад акс эттирилди	9433	2910-2990
Товарлар қисқа муддатли молия- вий қўйилмалар ҳисобига (шу жумладан қимматли қогозлар учун тўлаш ҳисобига) топши- рилди	9120 (0610)	2910 9020)
Товарлар харидорларга кредит, бартер ва ҳоказоларга сотилди	9120 (0910- 0990)	2910 9020)
Товарлар узоқ муддатли молия- вий қўйилмалар ҳисобига ёки қимматли қогозлар қийматини сўндириш ҳисобига топширилди	9120 (0610)	2910 9020)
Товарлар харидорга харид қий- мати буйича юклаб жунатилди	9120	2910-2990

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Йўлдаги товарнинг харид қийма- ти буйича камомади акс этти- рилди	4210	2910 2920 2950
Инвентарлаш чоғида аниқлан- ган, моддий жавобгар шахснинг айби бўлган камомад акс этти- рилди	4630	2910-2990
Ўз эҳтиёжлари учун мулжаллан- ган товарлар материаллар таркибига ўтказилди	1010	2910
Товарлар муассисларнинг таъсис бадали ҳисобига топширилди	2910	4710
Товарлар алоҳида балансда тур- ган бўлинмалардан келиб тушди	2910	4110
Товарлар алоҳида балансда тур- ган бўлинмаларга топширилди	4110	2910
Идиш билан операциялар буйича даромад олинди	2950	9390
Келгуси даврлар ишларига таал- луқли асосий воситалар, номод- дий активлар, АТЭБ эскириши ҳисобланди	3190	0211-0290 0510-0590 1310
Келгуси даврлар харажатларида ҳисобга олинадиган ишларни ўт- казиш учун материаллар, АТЭБ, тайёр маҳсулот берилди	3190	1010-1090 1210-1230 2810
Келгуси даврлар харажатларига тааллуқли ишларни ўтказиш чо- ғида курсатилган ёрдамчи ишлаб чиқаришларнинг хизматлари акс этирилди	3190	2310
Келгуси даврлар харажатларига тааллуқли умумишлаб чиқариш харажатлари ҳиссаси ҳисобдан чиқарилди	3190	2510
Келгуси йил учун даврий адаби- ётлар ва газеталарга обуна бу- лиш харажатлари амалга оши- рилди	3120	5110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Қорхона ходимлари учун узоқ даврга йўлда юриш карточкалари, чипталар харид қилинди	3120	5110
Моддий бойликлар ёки келгуси даврлар харажатларига тааллуқли ишлар учун мол етказиб берувчилар ёки пудратчилардан қарз акс эттирилди	3190	6010 7010
Келгуси даврлар харажатлари (КДХ) таркибида ҳисобга олинмаган, тулашга доир бошқа ҳисобварақлар акс эттирилди	3190	6110 6410 6510 6710
		~~6850-6890~~ 7110 7310
Капитал қўйилмаларга тааллуқли келгуси даврлар харажатлари ҳиссаси ҳисобдан чиқарилди	0810-089	3190
Келгуси даврлар харажатлари ҳиссаси навбатдаги ҳисобот даври келганда харажатларнинг тегишли ҳисобварақларига киритилди	2110 2310 2510 9410-943	3110-3190
Келгуси даврлар харажатлари ҳиссаси нокапитал ишлар қийматига киритилди	2710-279	3190
Обуна бўйича ойлик харажатлар ҳисобот даври учун давр харажатларига киритилди	9410-943	3120
Қорхона ходимлари учун узоқ даврга йўлда юриш карточкалари, чипталар сотиб олиш бўйича ойлик харажатлар ҳисобот даври учун давр харажатларига киритилди	9439	3120
Табиий офатлар ва қутилмаган ҳолатлар туфайли натижалар бермаган ёки зарарларга олиб келган келгуси даврлар харажатлари ҳисобдан чиқарилди	9410-943 9720	3190

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Вақтдаги фарқларга тааллуқли харажатлар буйича солиқлар ҳисобланди:		
— узоқ муддатли қисмда	0930	6410
— жорий қисмда	3210	6410
Вақтдаги фарқ буйича муддати кечиктирилган солиқлар узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга утказилди	3210	0930
Жорий ҳисобот даврида бюджетга туланадиган солиқлар утган ҳисо- бот даврида муддати кечиктирил- ган солиқнинг тегишли суммаси- га пасайтирилди	6410	3210
Бошқа муддати кечиктирилган харажатлар жорий даврда акс этирилди:		
— узоқ муддатли қисмда	0940	6010
— жорий қисмда	3290	6110
		6510-6530
		6710
		7010
		7110
Бошқа муддати кечиктирилган харажатлар узоқ муддатли қисм- дан жорий қисмга утказилди	3290	0940
Муддати кечиктирилган харажат- ларнинг тегишли қисми жорий харажатлар таркибига киритилди	2010 2310 2510 2710-2790 9410-9430	3290
Харидорлар ва буюртмачиларга тақдим этилган ҳисобварақлар буйича маҳсулот, ишлар ва хиз- матлар сотилиши акс эттирилди	4010	9010 9020 9030
Улар томонидан асосий воситалар сотилиши сабабли харидорлар- нинг қарз суммалари акс этти- рилди	4010	9210

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Улар томонидан бошқа активлар сотилиши муносабати билан харидорлар ва буюртмачиларнинг қарз суммалари акс эттирилди	4010	9220
Мол етказиб берувчилар (пудратчилар) билан харидорлар уртасидаги қарз ҳисобга олинishi акс эттирилди	7010 7020	4010
Кассага харидорлар ва буюртмачилардан суммалар келиб тушди	5010	4010
Улар томонидан сотилган маҳсулот, ишлар ва хизматлар учун харидорлар ва буюртмачилардан туловлар келиб тушди	5110 5210 5220	4010
Юклаб жўнатилган маҳсулот, ишлар ва хизматлар учун харидорга даъво тақдим этилди	4210	4010
Харидорларга етказиб берилган маҳсулотлар ва бажарилган ишлар учун ҳисобварақлар тақдим этилганида ҳисобга олинган суммалар акс эттирилди	7310	4010
Харидорлар ва буюртмачиларнинг компенсацияланмайдиган қарзлари зарарга ҳисобдан чиқарилди	9439	4010
Харидорлар ва буюртмачиларнинг қарзлари гумонли қарзлар бўйича захиралар ҳисобига ҳисобдан чиқарилди	4910	4010
Сундиришнинг боришига қараб фоиз кўзда тутилган олинган векселлар бўйича қарз сундирилди	5110 5210 5220	4020
Қисқа муддатли ва узоқ муддатли заём урнига қарз олувчилардан векселлар олинди	4020	8290 8320
Товарлар ва тайёр маҳсулот учун олинган векселлар узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга (ҳар ойда) ўтказилди	4020	0910

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Корхона филиалидан дебиторлик қарзини сундиришга ускуналар, материаллар, ҳайвонлар, АТЭБ ва ҳоказолар келиб тушди	0710 1010-109 1110 1210	4110
Корхона филиаллари ва бошқа бўлинмаларига мол-мулк (асосий воситалар, номоддий активлар, материаллар) ажратилди	4110	0110-0199 0410-0490 1010-1090
Филиал ва бошқа бўлинмалар ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш учун пул маблағлари ажратилди	4110	5010 5110
Филиал томонидан асосий воситалар қайтарилди	0110-019	4110
Кассага корхоналар филиалларидан дебиторлик қарзини сундиришга нақд суммалар келиб тушди	5010	4110
Банклардаги ҳисобварақларга мазкур корхона филиалларидан дебиторлик қарзини сундиришга пул маблағлари келиб тушди	5110 5210 5220 5590	4110
Алоҳида балансларга ажратилган бўлинмалардан олинган ярим тайёр маҳсулотлар дебиторлик қарзини сундиришга кирим қилинди	2110	4110
Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар топширилди	4110	2110
Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга улар етказиб берган моддий бойликлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	4110	7010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга топширилиши чоғида асосий воситалар ва номоддий активларнинг эскириши акс эттирилди	0220-029 0510-059	4110
Алоҳида балансга ажратилган бўлинмалардан олинадиган фойда суммаси ҳисобланди	4110	8710
Филиаллар ва ваколатхоналар билан ҳисоб-китоблар бўйича курсдаги фарқдан даромадлар	4110	9540
~~Бўлинмаларнинг қийматини ўзгартириш учун моддий бойликлар топширилди (15-ҳисобварақ қўлланилганида)~~	~~4110~~	~~1510~~
Улар топширган материаллар бўйича материаллар қийматидаги тафовут алоҳида балансга ажратилган ички бўлинмалар ҳисоби-га ҳисобдан чиқарилди (16-ҳисобварақ қўлланилганида)	4110	1610
Ўрнатиладиган ускунага ҳисобварақ акцептидан кейин ҳисобварақларда нархлар, тарифларнинг мувофиқ эмаслиги аниқланганда, хатоларга даъво тақдим этилди	4210	0710
Йўлдаги маҳсулотнинг харид қиймати бўйича камомати акс эттирилди	4210	2810
Илгари капитал қурилиш бўйича туланган ҳисобварақларда (акцептдан кейин) ҳажмлар оширилган, нархлар мувофиқ келмаган ва хатолар аниқланган ҳолатларда даъволар тақдим этилди	4210	0810
Материалларга доир ҳисобварақларда нархлар номувофиқлиги ва арифметик хатолар аниқланганда, табиий йўқолиш меъерлари-	4210	1010

Хужалик операциясининг мазмун	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
дан ортиқча камомад аниқланган- да даъволар тақдим этилди		
Ҳайвонлар буйича, шунингдек нархларнинг мувофиқ эмаслиги сабабли даъволар тақдим этилди (акцепт ва тўлашдан кейин)	4210	1110
АТЭБ учун ҳисобварақларда аниқланган камомад, нархлар му- вофиқ эмаслиги ва арифметик ха- толар туфайли даъволар тақдим этилди (кирим қилинганидан кейин)	4210	1210
Материаллар буйича аниқланган камомад, ҳисобварақлардаги ха- толар, материалларни ташини чо- ғида йўлда меъёрдан ортиқча йў- қолишлар туфайли даъволар тақ- дим этилди (15-ҳисобварақдан фойдаланилганда)	4210	1510
Етказиб берилган товарларнинг аниқланган хато суммалари ва си- фати буйича товар етказиб берув- чиларга даъво тақдим этилди	4210	4010 4110
Корхона ҳисобварақларидан хато равишда ҳисобдан чиқарилган суммалар буйича банкка даъво- лар тақдим этилди	4210	5110 5210 5590
Шартнома шартларини бузишлар муносабати билан мол етказиб бе- рувчиларга даъволар тақдим этилди	4210	6210
Шартномавий мажбуриятларга риоя этилмагани учун бошқа кор- хоналарга тақдим этилган жари- малар, пеня ва неустойкалар сум- малари акс эттирилди	4210	9330
Қаноатлантирилмаган даъволар суммалари бошқа операцион ха- ражатларга киритилди	9439	4210
Ундирилиши лозим бўлмаган даъ- волар суммалари муомала чиқим-	9419	4210

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ларига (савдо корхоналарида) киритилди		
Қишлоқ хужалик маҳсулотини тайёрлашга бунақлар нақд пул билан берилди	4310	5010
Ҳисоб-китоб варағидан бунақлар утказилди (маҳсулот етказиб беришга, бажарилган ва қисман тайёрлик бўйича қабул қилинган ишлар учун ва ҳоказо)	4310	5110
Импорт контракти ва халқаро ҳисоб-китобларга кўра валюта ҳисобварағидан бунақлар утказилди (етказиб беришлар учун олдиндан ҳақ)	4310	5210
Банклардаги махсус ҳисобварақлардан бунақлар утказилди; қисман тайёрлик буюртмалари бўйича оралиқ ҳисобварақларга тўлов	4310	5510-5530
Олинган банк кредитлари ҳисобига бунақлар утказилиши акс эттирилди	4310	6910 7510
Бошқа корхоналар маблағларини қайд этишнинг ўша ҳисобварағига (банклардан ташқари)	4310	6930 7620
Етказиб бериш шартномасини бекор қилиш муносабати билан илгари берилган бунақларнинг кассага қайтарилиши	5010	4310
Етказиб бериш контрактини бекор қилиш муносабати билан илгари берилган бунақларни ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварағига қайтариш	5110 5210	4310
Мол етказиб берувчилар ёки пудратчилардан қарзни сундиришга илгари берилган бунақларни ҳисобга олиш амалга оширилди	6010 7010 7020	4310
Илгари корхона томонидан гумонли деб тан олинган, қайтарилма-	4910	4310

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ларига (савдо корхоналарида) киритилди		
Ғишлоқ хужалик маҳсулотини тайёрлашга бунақлар нақд пул билан берилди	4310	5010
Ҳисоб-китоб варагидан бунақлар ўтказилди (маҳсулот етказиб беришга, бажарилган ва қисман тайёрлик бўйича қабул қилинган ишлар учун ва ҳоказо)	4310	5110
Импорт контракти ва халқаро ҳисоб-китобларга кўра валюта ҳисобварагидан бунақлар ўтказилди (етказиб беришлар учун олдиндан ҳақ)	4310	5210
Банклардаги махсус ҳисобварақлардан бунақлар ўтказилди; қисман тайёрлик буюртмалари бўйича оралиқ ҳисобварақларга тўлов	4310	5510-5530
Олинган банк кредитлари ҳисобига бунақлар ўтказилиши акс эттирилди	4310	6910 7510
Бошқа корхоналар маблағларини қайд этишнинг ўша ҳисобварагига (банклардан ташқари)	4310	6930 7620
Ўтказиб бериш шартномасини бекор қилиш муносабати билан илгари берилган бунақларнинг кассага қайтарилиши	5010	4310
Ўтказиб бериш контрактини бекор қилиш муносабати билан илгари берилган бунақларни ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварагига қайтариш	5110 5210	4310
Мол етказиб берувчилар ёки пудратчилардан қарзни сундиришга илгари берилган бунақларни ҳисобга олиш амалга оширилди	6010 7010 7020	4310
Илгари корхона томонидан гумонли деб тан олинган, қайтарилма-	4910	4310

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ган қарзлар бунақлар ҳисобига ҳисобдан чиқарилди		
Мол етказиб берувчиларга берил- ган, дебиторнинг тўловга ноқо- биллиги туфайли даъво муддат- лари тугаган, қайтарилмаган қарзлар белгиланган тартибда ҳисобдан чиқарилди (агар бундай қарзлар суммалари ҳисобот дав- рида захираланмаган бўлса)	9439	4310
Ҳар бир ой бошида ишларни ба- жарини учун берилган бунақлар- нинг тегишли суммаси узоқ муд- датли қисмдан жорий қисмга ўтказилди	4310	0990
Мол етказиб берувчилардан бу- нақ суммаси доирасида номоддий активлар, материаллар ва бошқа активлар келиб тушди	0710 0810 1010-109 1210	4310
Меҳнатга ҳақ тўлаш ҳисобига бунақ берилди	4410	5010
Ҳисобдор шахсларга хизмат са- фарлари учун бунақлар берилди	4420	5010 5020
Ҳисобдор шахсларга банклардаги ҳисобварақлардан бунақлар берилди	4420 4430	5110 5210 5220 5590
Кассадан ҳисобдор шахсларга пул ҳужжатлари (турли марка- лар ва ҳоказо) берилди	4410 4420 4430	5610
Олинган бунақнинг ишлатилма- ган суммасини ҳисобдор шахслар кассага қайтарди	5010 5020	4410 4420 4430
Ходимлар томонидан ишлатилма- ган ҳисобот суммаларининг банк муассасалари орқали корхона ҳи- собварақларига қайтарилиши	5110 5210 5220 5590	4420 4430

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бўлғуси иш ҳақи ҳисобига хо- димларга берилган бунақлар ушланди	6710	4410
Ҳисобдор шахсларга қишлоқ ху- жалик маҳсулотларини харид қи- лиш ва чорва моллар тайёрлаш учун бунақлар берилди	4490	5010
Ҳисобдор шахсларга пул ҳуж- жатлари ҳисобот учун берилди	4490	5510
Ноқонуний сарфланган суммалар ижро варақасига кўра ҳисобдор шахслар ёки бошқа айбдор шахс- лар ҳисобига киритилди	4630	4420 4430
Ҳисобдор шахслар харид қилин- ган турли пул ҳужжатлари (мар- калар, йўлланмалар ва ҳоказо) учун тўладилар	5510	4490
Ишлатилмаган пул ҳужжатлари қайтарилди	5510	4490
Ҳисобдор шахслар томонидан ка- питал қўйилмалар, усқуналар, материаллар, қайвонлар, АТЭБ- ни харид қилиш, етказиб бериш, тайёрлаш билан боғлиқ харажат- лар амалга оширилди (15-ҳисоб- варақ қўлланилмайди), уларнинг қиймати тўланган	0710 0810 1010-109 1110 1210	4420 4490
Ҳисобдор шахслар томонидан маҳсулотни брак қилиш билан боғлиқ турли харажатлар ту- ланди	2610	4430 4490
Ҳисобдор шахслар томонидан асосий, ёрдамчи ишлаб чиқариш- лар, шунингдек умумишлаб чи- қариш харажатлари бўйича хара- жатлар амалга оширилди	2010 2310 2320 2510	4430 4490

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳисобдор шахслар томонидан давр харажатларига киритилади- ган турли харажатлар тўланди	9410	4430
	9420	4490
	9430	
Ҳисобдор шахслар томонидан бўлгуси даврлар харажатларига ва хизмат кўрсатувчи хужалик- лар харажатларига тааллуқли турли харажатлар тўланди	3190	4490
	9450	
Ҳисобдор шахслар томонидан то- варлар харид қилинди	2910 2990	4490
Харид қилинган моддий ресурс- лар, ишлар ва хизматлар бўйича ҚҚС суммалари акс эттирилди	4510	6010
Жорий тўловлар тўғрисидаги маълумотномага кўра бюджетга солиқлар бўйича бўнаклар ўтказилди	4510	5110
	4550	
Уларни ишлаб чиқаришга ёки сарфлашга ҳисобдан чиқариш- нинг боришига қараб моддий ре- сурсларга тааллуқли ҚҚС акс эт- тирилди (ишлар ва хизматлар бўйича ҳам шунинг ўзи)	6410	4510
Бошқа корхоналарнинг устав сар- мояларига молиявий қўйилмалар тартибида моддий ресурслар чи- қиб кетиши чоғида ҚҚС акс этти- рилди, шунингдек уларнинг бе- пул топширилиши	9220	4510
Солиқлар ва бошқа тўловларнинг узил-кесил ҳисоб-китоби акс эттирилди	6410 6530	4510 4550
Ходимларнинг айрим тоифалари- га бўлиб-бўлиб тўлаш шартида махсус кийим ва пойабзал бе- рилди	4610	1210
Моддий зарар етказишда айбдор ходимлар ҳисобига брақдан тала- фотлар ҳисобдан чиқарилди	4630	2610

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ходимларга тақдим этилган заём суммаси акс этирилди (нақд пул билан)	4620	5010
Ходимларга тақдим этилган заём- лар, шунингдек кредитга товар- лар учун савдо ташкилотларига утказилган суммалар акс этирилди	4610	5110 5210
Ходимларга пул ҳужжатлари (йўлланмалар ва ҳоказо) берилди	4690	5510
Материаллар, қимматли қоғозлар ~~камомати учун айбдор шахслар~~ дан ундирилиши лозим бўлган суммалар акс этирилди	4630	0610 ~~1010~~ 5810
Асосий воситалар ва бошқа ак- тивлар камомати учун айбдор шахслардан ундирилиши лозим бўлган суммалар акс этирилди	4630	9210 9220
Товарларни кредитга сотиб олган ходимлар қарзи учун банк кре- дитлари олинди	4610	6910 7510
Кредитга харид қилинган товар- лар учун тўлашга ходимлардан кассага нақд пул билан келиб тушган навбатдаги тўловлар сум- малари акс этирилди	5010	4610
Кредитга харид қилинган товар- лар учун ходимлар иш ҳақидан навбатдаги ушланмалар акс этирилди	6710	4610
Агар ундириш суд томонидан рад этилган бўлса, ходимларнинг бошқа операциялар бўйича қарзи зарарларга ҳисобдан чиқарилди	9439	4690
Корхоналар ходимлари томони- дан банклар кредитлари бўйича қарзнинг қисман сундирилиши акс этирилди	6910 7510	4610

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Товарлар камомоди учун айбдор шахслардан ундирилиши лозим бўлган суммалар акс эттирилди	4630	2910-2990
Акцияларга обуна булиш ишти-рокчиларидан ундирилиши лозим бўлган суммалар акциялар учун тулаш бўйича қарзни камайти-ришга ҳисобга олинди	6710	4690
Товар-моддий бойликларни қабул этиш ва кирим қилиш чоғида та-биий йўқолишнинг меъёрлардан ортиқча камомоди акс эттирилди ва ҳодимнинг иш ҳақидан ушлаб қолишга қаратилди	4630	6710
Тугалланмаган ишлаб чиқариш камомадлари акс эттирилди (асо-сий, ёрдамчи ва хизмат кўрсатув-чи ишлаб чиқаришлар ва хўжа-ликларда)	4630	2010 2310 2320 9450
Инвентарлаш натижалари бўйича кассадаги пул маблағлари камо-мади акс эттирилди	4630	5010 5020
Инвентарлаш натижаларига кўра корхонанинг ҳисобдор шахслари бўйича пул ҳужжатларининг ка-момоди акс эттирилди	4630	5510
Ҳисобдор шахсларга бошқа корхо-налар ва ташкилотлар билан ҳи-соб-китоблар учун лимитланган чек дафтарчаларининг берилиши акс эттирилди	4490	4690
Лимитланган чек дафтарчаси иш-латилмаган қисмининг қайтари-лиши акс эттирилди	4690	4490
Агар айбдор шахслардан суд қаро-ри бўйича ундириш рад этилган бўлса, етишмаётган ва шикаст-ланган бойликлар суммалари ка-питал қўйилмалар бўйича хара-жатларга киритилди	0810	4630

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Номоддий активлар, шу жумладан ер участкалари ва табиий ресурслардан фойдаланиш учун ҳуқуқлар муассислардан акцияларга обуна бўйича тулаш ҳисобига ҳисоб учун қабул қилинди	0410-043 0450-049	4710
Муассислар тақдим этган узоқ муддатли ва қисқа муддатли молиявий қўйилмалар суммалари (уларнинг корхоналар устав сармоясига улушлари ҳисобига олинган қимматли қоғозлар қиймати) акцияларга обунани тулашга акс эттирилди	0610 5810	4710
Муассислардан корхона мулкига таъсис бадали ҳисобига тақдим этилган бинолар, ускуналар, капитал қўйилмаларнинг тугалланмаган объектлари, материаллар, ҳайвонлар, АТЭБ захиралари ҳисобга қабул қилинди	0120 0710 0810 1010 1110 1210	4710
Муассислардан корхона мулкига таъсис бадали ҳисобига тақдим этилган тайёр маҳсулот ва товарлар ҳисобга қабул қилинди	2810 2820 2910	4710
Илгари акцияларга обуна бўлган муассисларнинг пул улушлари ҳисобга қабул қилинди (устав рўйхатга олинганидан кейин)	5010 5110 5210	4710
Акцияларнинг номинал қиймати камайганда корхона муассисларига улушларнинг қисман қайтарилиши акс эттирилди	8511 8512	4710
Дивидендлар туланиши акс эттирилди	4710	8710
Уларнинг таъсис шартномасига номувофиқлиги туфайли муассислар қарорига кўра илгари кирим қилинган асосий воситаларнинг	4710	0110-0180

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
улуш қўювчиларга қайтарилини акс эттирилди		
Муассисларнинг иш ҳақидан кор- хонанинг устав сармоясига бадал- лар ушланди	6710	4710
Устав сармоясининг миқдори кор- хона рўйхатга олинганидан кейин интироқчилар улушлари сумма- сида (яъни акцияларга обуна бў- лиш суммасида) акс эттирилди	4710	8511 8512 8513
Молиявий лизинг тўғрисидаги шартномага мувофиқ, ижарачи- лардан қарзни сундириш ҳисоби- га келиб тушган суммалар акс эттирилди	5110	4810
Ҳисоб-китоб варағига фоизлар ва дивидендлар келиб тушди	5110	4820 4830
Валюта ҳисобварағига олишга до- ир фоизлар ва олишга доир диви- дендлар келиб тушди	5210	4820 4830
Бошқа ташкилотлардан роялти ва гонорарлар келиб тушди	5010 5110 5210	4850
Мижозлардан олинishi лозим бўлган фоизлар, дивидендлар, ро- ялти акс эттирилди	4820 4890 4840	9530 9520 9510
Олиниши лозим бўлган ижара тў- ловининг навбатдаги суммаси бў- йича молиявий лизингга доир қарз акс эттирилди (ижарага бе- рувчида)	4810	0920
Лизинг олувчи билан келишил- ган нархга кўра молиявий лизинг шартномаси бўйича асосий воси- таларни топшириш акс эттирилди	0920 4810	9210
Бошқа корхоналар, учинчи шахс- лар ва ҳоказолар ҳисобига ходим- ларга тегишли бўлган суммалар акс эттирилди	4840	6710

Хужалик операциясининг мазмун	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Молиявий лизингга топширилган объектлар учун лизинг тулови буйича қўшилган қиймат солиғи акс эттирилди	4810	6410
Олинган векселлар буйича фоизлар ҳисобланди	4820	9530
Гумонли қарзлар буйича захира барпо этилди (декабрнинг якуний ёзувлари билан)	9434	4910
Аввалги йилнинг фойдаси ҳисобига гумонли қарзлар буйича захира барпо этилди	8710	4910
Мол етказиб берувчиларга берилган бунақлар буйича умидсиз қарз ҳисобдан чиқарилди	4910	4310
Гумонли қарзлар захиралари ҳисобига харидор ва буюртмачиларнинг қарзлари ҳисобдан чиқарилди	4910	4010 4020
Илгари корхона томонидан гумонли деб топилган, туланмаган қарзлар ҳисобдан чиқарилди	4910	4810-4890
Гумонли қарзлар буйича захира-ларнинг сарфланмаган суммалари уларни барпо этиш йилидан кейинги йилнинг фойдасига киритилди	4910	9390
Товарларни кредитга сотишдан фоизлар нақд пул билан олинди (савдо ташкилотларида)	5010	9530
Маҳсулот, товарлар ва хизматларни нақд пулга сотиш акс эттирилди	5010	9010-9030
Асосий воситалар чиқиб кетишидан қолган турли материалларнинг сотилишидан ҳақ нақд пул билан келиб тушди	5010	9210
Бошқа актив сотилишидан тушум нақд пул билан олинди	5010	9220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Пул маблағлари банклардаги тегишли ҳисобварақлардан келиб тушди (иш ҳақи, пенсиялар, нафақалар, мукофотлар ва ҳоказоларни беришга)	5010	5110
Йулда булган пул маблағлари келиб тушди	5010	5620
ТМБ етказиб берилини учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга илгари берилган бунаклар қайтарилди	5010	4310
Товарлар учун харидорлар ва буюргмачилардан нақд пул билан олинган бунаклар суммаси акс эттирилди	5010	7310
Меҳнат ҳақининг ортиқча туланган суммалари нақд пул билан қайтарилди	5010	4690
Ҳисобдор шахслар улар олдин олиб, ишлатмаган бунакларни қайтардилар	5010	4430
Акцияларни номиналдан юқори нарх буйича сотиш натижасида олинган эмиссия даромади акс эттирилди	5010	8521
Муассислар уларнинг корхона устав сармоясига улушлари ҳисобига нақд пул маблағларини киритдилар	5010	4710
Қвартира-ижарачиларидан қарз суммалари келиб тушди	5010	4890
Шуъба (авлод) корхоналардан қарз суммалари келиб тушди	5010	4890
Кассага коммунал хизматлар, алоқа хизматлари ва ҳоказолар учун турли тўловлар келиб тушди	5010	4890
Векселлар буйича фоизлар, бошқа корхоналарда улушбай ишти-	5010	9520 9530

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
рок этишдан даромадлар, қим- матли қоғозлар буйича дивиденд- лар суммалари корхона кассасига келиб тушди		
Ходимларга якка тартибда уй- жой қуришга заёмлар бериш учун банкдан кредит суммалари олинди	5010	7510
Кассага корхонани мақсадли мо- лиялаш маблағлари олинди	5010	7710
Кассадан тўлаш билан дастурий маҳсулотлар куринишида номод- дий активлар харид этилди ва кирим қилинди	0430	5010
Ҳайвонларни харид қилиш билан боғлиқ харажатлар кассадан тўланди	1110	5010
Харид қилинган товарлар касса- дан нақд пул билан тўланди	2910	5010
Маҳсулотни сақлаш ва ташиш харажатлари кассадан нақд пул билан тўланди	9411 9419	5010
Ҳисоб-китоб варағига пул маблағ- лари корхона кассасидан қайд этилди	5110	5010
Акциядорлардан уларга тегишли акциялар — оддийлари сотиб олинди	8610	5010
Қимматли қоғозлар харидида ха- ражатлар кассадан нақд пул би- лан тўланди (маслаҳатчилар, брокерлар хизматларига тўлаш)	9690	5010
Ҳисоблаб ёзилган меҳнат ҳақи ва бошқа тўловлар суммалари (му- кофотлар, иштирок этишдан да- ромадлар ва ҳоказо) берилди	6710	5010
Умумхужалик харажатларига ҳи- сobot суммалари берилди	4430	5010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ходимларга тақдим этилган заём суммаси (нақд пул билан) акс этирилди	4620	5010
Турли суммалар (ижро варақала- ри ва ҳоказолар буйича) берилди	6840	5010
Корхона бўлинмалари ҳисобига нақд пул билан тулашлар акс этирилди	4110	5010
Табий офатлар, ёнғинлар ва ҳо- казолар билан боғлиқ, компенса- цияданмайдиган турли харажат- лар туланди	9720	5010
Инвентарлаш чоғида аниқланган пул маблағлари камомоди акс этирилди	4630	5010
Акцияларни сақлаш буйича хиз- матлар учун депозитарийлар ха- ражатлари туланди	9630	5010
Кассадан сарфланган мақсадли мблағлар суммалари ҳисобдан чиқарилди	7710	5010
Узоқ муддатга ижарага олинди- ган асосий воситалардан фойда- ланганлик учун ижарага берув- чига тегишли булган туловлар ва фоизлар туланди	6810	5010
Қарз олувчи корхоналар томони- дан узоқ муддатли заёмнинг қай- тарилиши акс этирилди	5110	7610
Лизинг олувчидан узоқ муддатли лизинг шартларида берилган асо- сий воситалар буйича ижара ҳа- қининг келиб тушиши акс эт- тирилди	5110	4810
Товарларни кредитга сотишдан мблағларнинг келиб тушиши акс этирилди	5110	4610
Маҳсулот, ишлар ва хизматлар сотилишидан маблағларнинг ке- либ тушиши акс этирилди	5110	4010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Асосий воситаларни сотишдан тушум акс эттирилди	5110	4010
Ҳисоб-китоб варағига бошқа активларни сотишдан тушум келиб тушди	5110	4010
Валюта бозорида хорижий валюта харид қилинди (қайд этиш пайтида Ўзбекистон Республикаси МБ курси бўйича қайта ҳисоб-китоб қилиш суммасида)	5210	5110
Банкларга қайтарилган (ишлатилмасдан қолган) чеклар ва аккредитивлар бўйича суммалар ҳисоб-китоб варағига ўтказилди	5110	5510 5520
Йўлда қайд этилган пул маблағлари ҳисоб-китоб варағига ҳисобга киритилди	5110	5620
Илгари қисқа муддатли инвестициялар тартибида тақдим этилган заёмнинг қайтарилиши акс эттирилди	5110	5830
Илгари ТМБ етказиб беришлар учун берилган бўнакнинг қайтарилиши акс эттирилди	5110	4310
Уларга берилган маҳсулот учун харидорлар ва буюртмачилардан пул маблағлари келиб тушди	5110	4010
Қаноатлантирилган (илгари тақдим этилган) даъволар суммалари келиб тушди	5110	4210
Маҳсулот қисман тайёрлиги чоғида олинган бўнақлар, шунингдек олинган тўлов суммалари акс эттирилди	5110	6310
Илгари акцияларга обуна бўлган муассислардан улушлар суммаларининг ҳақиқатда келиб тушиши	5110	4710

Хужалик операциясининг мазмун	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Шуъба корхоналардан улушлар нақдсиз йул билан келиб тушди	5110	4710
Номиналдан юқори нархда акция- лар сотилишидан эмиссион даро- маднинг келиб тушиши	5110	8521
Унинг харид ва номинал қиймат- лари уртасидаги фарқдан даромад олиш мақсадида узоқ муддатли векселлар харид қилинди	0610	5110
Капитал қўйилмалар бўйича тур- ли харажатлар нақдсиз йул билан туланди	0810-089	5110
Иш ҳақи, пенсиялар, нафақалар, мукофотлар ва ҳоказоларни бе- ришга банкдан кассага пул маб- лағлари олинди	5010	5110
Уларга тегишли акциялар (ҳисса- лар)нинг акциядорлардан (иншти- рокчилардан) сотиб олиниши акс этирилди	8610	5110
Ҳисоб-китоб варағидан ҳали йул- да бўлган ва мақсадига кўра қайд этилмаган пул маблағлари ўтка- зилган	5610	5110
Бажарилган ишлар, хизматлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчилар олдидаги қарз сўнди- рилди	6010	5110
Моддий бойликлар етказиб бери- лиши учун, қисман тайёрлик бў- йича қабул қилинган маҳсулотга тулаш ва ҳоказолар бўйича бе- рилган бўнақлар суммалари акс этирилди	4310	5110
Илгари товарлар учун олинган бу- нақлар бўйича қарз сўндирилди	6310 7310	5110
Бюджетга ажратмалар ва тўлов- лар бўйича (йил давомида ва қў- шимча) қарз суммалари ўтка- зилди	6410	5110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ижтимоий сугурта органларига ажратмалар буйича қарз сундирилди	6520	5110
Корхонада иштирок этишдан даромадлар (дивидендлар)нинг ҳисобланган суммаларини муассисларга тўлаш акс эттирилди	6610	5110
Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларга қарз суммалари сундирилди	6110	5110
Банкларнинг қисқа муддатли кредитларини сундириш акс эттирилди	6910	5110
Банкнинг узоқ муддатли кредитларини сундириш акс эттирилди	7510	5110
Илгари олинган қисқа муддатли заёмларнинг қарз берувчиларга (банклардан ташқари) қайтарилиши (сундирилиши)	6940	5110
Молиявий лизинг шартномаси буйича ижарага берувчига тегишли тўловларнинг ижарачи томонидан тўланиши	6810	5110
Қарз олувчи корхоналарнинг узоқ муддатли заёмни қайтариши	5210-522	7610
Узоқ муддатли ижара шартларида топширилган асосий воситалар буйича ижарачидан ижара ҳақининг келиб тушиши акс эттирилди	5210	6810
Товарларни кредитга сотиш буйича фоизларнинг келиб тушиши акс эттирилди	5210	4610
Маҳсулот (ишлар, хизматлар) сотилишидан валютанинг келиб тушиши акс эттирилди	5210	4010
Асосий воситаларни сотишдан банкка келиб тушган тушум акс эттирилди	5210	4010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Валюта ҳисобварағига бошқа активларни сотишдан тушум келиб тушди	5210	4010
Валюта маблаглари кассадан валюта ҳисобварағига топширилди (шу жумладан сотишдан тушум ва ҳоказолар)	5210	5020
Чекларнинг ишлатилмаган суммалари валюта ҳисобварағига ўтказилди	5210	5520
Йўлда бўлган валюта маблаглари валюта ҳисобварағига қайд этилди	5210	5620
Илгари қисқа муддатли молиявий қўйилмалар (инвестициялар) тартибида тақдим этилган заёмнинг қайтарилиши	5210	5830
ТМБ отказиб беришлар учун илгари берилган бўнақ қайтарилди	5210	4310
Харидорлар ва буюртмачилардан пул маблаглари (берилган маҳсулотлар учун тўловлар) келиб тушди	5210	4010
Қаноатлантирилган даъволар (илгари тақдим этилган) суммалари келиб тушди	5210	4210
Маҳсулот қисман тайёрлиги чоғида олинган бўнақлар, шунингдек олинган тўлов суммалари акс эттирилди	5210	7310
Илгари акцияларга обуна бўлган муассислардан улушлар суммалари ҳақиқатда келиб тушди	5210	4710
Шуъба корхоналардан нақдсиз йўл билан улушлар суммалари келиб тушди	5210	4710
Акцияларни номиналда юқори нарх бўйича сотишдан эмиссион даромаднинг келиб тушиши	5210	8521

Хужалик операциясининг мазмуну	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Харид ва номинал қийматлар ур- тасидаги фарқдан даромадлар олиш мақсадида узоқ муддатли векселлар сотиб олинди	0610	5210
Капитал қўйилмалар бўйича тур- ли харажатлар нақдсиз йул би- лан туланди	0810-0890	5210
Кассадан банкка валюта маблаг- лари келиб тушди	5020	5210
Унга тегишли акциялар (ҳисса- лар)нинг акциядордан (иштирок- чидан) сотиб олиниши акс этти- рилди	8610	5210
Мақсадига кўра ҳали қайд этил- маган пул маблаглари валюта ҳи- собварағидан ўтказилди (ўтказ- малар битими)	5610	5210
Келиб тушган ТМБ учун мол ет- казиб берувчилар ва пудратчи- лардан қарзлар сўндирилди	6010	5210
Берилган бунаклар (қисман тай- ёрлик бўйича қабул қилинган маҳсулотга тулашга доир моддий бойликлар етказиб бериш ва хо- казолар учун) суммалари акс этирилди	4310	5210
Илгари маҳсулот етказиб бериш- лар учун бунаклар бўйича қарз- лар сўндирилди	6310 7310	5210
Муассисларга корхонада иштирок этишдан даромадлар (дивиденд- лар)нинг ҳисобланган суммалар туланиши акс этирилди	6610	5210
Бошқа кредиторлар олдидаги фоизлар бўйича қарзлар сўнди- рилди	6820	5210
Банкларнинг қисқа муддатли кредитларини сўндириш акс эт- тирилди	6910	5210

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Банкларнинг узоқ муддатли кредитларини сундириш акс эттирилди	7510	5210
Илгари олинган қисқа муддатли заёмларнинг қарз берувчиларга қайтарилиши (сундирилиши)	6990	5210
Молиявий лизинг шартномаси бўйича фойдаланганлик учун ижара берувчига тегишли бўлган туловларнинг ижарачи томонидан туланиши	6810	5210
Пул маблағлари аккредитивларга қайд этилди	5510	5110 5210-5220
Қаноатлантирилган даъволар суммаларининг махсус ҳисобвараққа келиб тушиши акс эттирилди	5510	4210
Акциялар обуначилардан иштирокчиларнинг депозити кўринишида бунақ олинди	5530	6320
Қисқа муддатли банк кредитлари ҳисобига аккредитивларга пул маблағлари қайд этилди	5510	6910
Банкларга келиб тушган мақсадли йуналтирилган маблағлар (ота-оналарнинг бадаллари) акс эттирилди	5530	4690
Аккредитивдан тўлаш йули билан номоддий активлар, савдо маркалари харид қилинди	0420	5510
Улар қийматини чеклар билан тўлаш йули билан материаллар харид қилинди	6010 (1010)	5520 6010)
Улар қийматини чеклар билан тўлаш йули билан ёш ҳайвонлар харид қилинди	6010 (1110)	5520 6010)
Уларни аккредитивлардан тўлаш йули билан АТЭБ харид қилинди	1210	5510
Турли тижорат харажатлари чеклар билан тўланди	9410	5520

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Муддат охирида ишлатилмаган сумманинг қайтарилиши:		
— аккредитивлар билан	5110	5510
— чек дафтарчалари билан	5110	5520
ТМБ учун мол етказиб берувчи- ларга қарзни тулаш чоғида ак- кредитивлар суммалари ҳисобдан чиқарилди	6010	5510
Буюртмани бажариш буйича ак- кредитивдан бунак берилиши	6120	5510
Келиб тушган ТМБ учун мол ет- казиб берувчилар билан пудрат- чилар олдидаги, илгари ҳисоб- ланган қарз аккредитивдан сун- дирилди	6010	5510
Идиш учун бунаклар буйича қарз аккредитивлар суммасидан сун- дирилди	6010	5510
Мажбурий мулкый суғурта буйи- ча қарз аккредитив маблағлари ҳисобига сундирилди	6510	5510
Аккредитивлар ҳисобварағидан туланган фоизлар акс эттирилди	6820	5510
Олинган чекларнинг хизматлар учун транспорт ташкилотига тақ- дим этилган туланиш боришига қараб ҳисобдан чиқарилиши акс эттирилди	6890	5520
Шуъба корхоналарга қарз махсус ҳисобварақлардан утказилди	6890	5530
Харид қилинган йўлланмалар учун махсус ҳисобварақдан ту- ланган сумма акс эттирилди	5910	5510
Чек дафтарчасининг ишлатилма- ган маблағларини қисқа муддат- ли банк кредитларини сундириш- га қайтариш	6910	5520

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Аккредитивларнинг ишлатилмаган маблағларини узоқ муддатли банк кредитларини сундиришга қайтариш	7510	5510
Ҳисоб-китоблар мақсадли молиялаш маблағлари ҳисобига чек дафтарчалари билан қилинди	7710	5530
Ижара тўловлари банкдаги маҳсус ҳисобварақдан сундирилди	6810	5530
Пул эквивалентлари нақд ҳисоб-китобга харид қилинди	5610	5010 5020
Пул эквивалентларининг пул маблағларини ҳисоб-китоб варағидан ўтказиш йўли билан харид қилиниши	5610	5110
Пул эквивалентларининг ҳисобдор шахслар орқали харид қилиниши	5610	6870
Пул эквивалентларининг турли шахслардан харид қилиниши	5610	6890
Пул эквивалентларининг меҳнатга ҳақ тўлаш ҳисобига берилиши	6710	5610
Сотишдан олинган, ҳали банкдаги ҳисобвараққа қайд этилмаган тушумнинг топширилиши	5620	9010
Банкдаги ҳисоб-китоб варағига қайд этиш учун инкассаторларга кассадан нақд пул топширилди	5620	5010
Корхона топширигига биноан банкдаги ҳисоб-китоб варағига топширилиши керак бўлган хорижий валюта қиймати акс этирилди	5610	5210
Банкдаги ҳисобварақдан пул маблағларини бошқа шахсларга ўтказиш амалга оширилди	5620	5110
Пул ўтказмалари бўйича келиб тушган қарз харидорлар томонидан сундирилди	5620	4010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳали банкка келиб тушмаган пул маблағларини ўтказиш воситаси- да бунак олинди	5620	7310
Бошқа дебиторлардан ўтказмалар олинди	5620	4890
Алоҳида балансга ажратилган бў- линмалардан пул ўтказмалари келиб тушиши	5620	4110
Йўлдаги пул маблағлари кассага келиб тушди	5010-502	5620
Йўлдаги пул маблағлари ҳисоб- китоб варағига келиб тушди	5110	5620
Бунақлар буйича қарз пул маб- лағларини ўтказиш йўли билан сундирилди	6310-639	5620
Бунгача суммалари йўлда деб қайд этилган, айрим ходимлар ҳисобига амалга оширилган ўт- казмалар	4690	5620
Мақсадли молиялаш маблағлари ҳисобига ўтказмани акс эттириш (суммалар дастлаб йўлда деб қайд этилган)	7710	5620
Асосий воситаларни тақдим этиш йўли билан бир йилгача булган муддатга қиматли қоғозлар харид қилинди	5810	9210
Номоддий активларни тақдим этиш йўли билан қиматли қоғоз- лар харид қилинди	5810	9220
Узоқ муддатли инвестицияларни қайта таркиблаш амалга оши- рилди	5830	0610
Материалларни тақдим этиш йў- ли билан қиматли қоғозлар хар- ид қилинди	5810	9220
Ёш ҳайвонларни топшириш йўли билан қисқа муддатли инвести- циялар (қайтариш билан) амалга оширилди	5830	9220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Материаллар кўринишида қисқа муддатли заёмлар берилди	5830	9220
Тайёр маҳсулот кўринишида қис- қа муддатли заёмлар берилди	5830	9010
Товарлар кўринишида қисқа муд- датли заёмлар берилди	5830	9020
Нақд пулга қимматли қоғозлар харид қилинди	5810	5010
Улар қийматини ҳисоб-китоб ва валюта ҳисобварақларидан тўлаш билан қимматли қоғозлар харид қилинди	5810	5110 5210-5220
Улар қийматини чек билан тў- лаш билан қимматли қоғозлар харид қилинди	5810	5520
Улар улушлари ҳисобига муас- сисларнинг бадаллари йўли би- лан заёмлар тақдим этилди	5830	4710
Вексель учун харидорга пул ссу- даси берилди	5810	5110 5210-5220
Акциялар учун тўлаш ҳисобига қимматли қоғозлар келиб тушди	5810	4710
Қимматли қоғозлар сотилиши	5110	5830
Бошқа корхоналар томонидан қисқа муддатли заёмларнинг қайтарилиши	5110	5830
Корхонадан қарз қимматли қоғоз- лар билан сундирилди	6890	5810
Акциялар мажбуриятлар ҳисоби- га гаровга топширилди	6010	5810
Векселни дисконтлаш тўғрисида хабарнома олинди	6930 7620	5810
Вексель суммасига харидорга даъво тақдим этилди	4210	5810
Даъво муддати ўтгани туфайли вексель буйича қарзлар зарарга ҳисобдан чиқарилди	9690	5810

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Инвентарлаш натижалари буйича қимматли қоғозларнинг камомати акс эттирилди	4630	5810
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар нақд суммаси харид қилинди	5910	5010
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар пул маблағларини ўтказиш йўли билан харид қилинди	5910	5110
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар ҳисобдор шахслар орқали харид қилинди	5910	6870
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар қисқа муддатли кредит маблағлари ҳисобига харид қилинди	5910	6910
Хизматлар учун талонлар ва йўлда юриш чипталари нақд ҳисобкитобга харид қилинди	5910	5010
Талонлар ва йўлда юриш чипталари сақлаш учун кассага топширилди	5010	5910
Умуммаъмурий мақсадларга почта маркалари сарфи акс эттирилди	9429	5910
Йўлланмалар, абонентлар кассадан нақд ҳисоб-китобга берилди (қийматни қисман тўлаш)	5010	5910
Талонлар ва йўлда юриш чипталари кассадан меҳнатга ҳақ тўлашга берилди	6710	5910
Келиб тушган ва кирим қилинган ўрнатиладиган ускуна учун (шу жумладан транспорт ва ҳоказо хизматлар) мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақ-фактуралари акцептланди	0710 0720	6010 6020

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Инвентарлаш натижалари бўйича қимматли қоғозларнинг камомати акс эттирилди	4630	5810
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар нақд суммаси харид қилинди	5910	5010
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар пул маблағларини ўтказиш йўли билан харид қилинди	5910	5110
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар ҳисобдор шахслар орқали харид қилинди	5910	6870
Дам олиш уйлари, санаторийлар ва ҳоказоларга турли йўлланмалар қисқа муддатли кредит маблағлари ҳисобига харид қилинди	5910	6910
Хизматлар учун талонлар ва йўлда юриш чипталари нақд ҳисобкитобга харид қилинди	5910	5010
Талонлар ва йўлда юриш чипталари сақлаш учун кассага топширилди	5010	5910
Умуммаъмурий мақсадларга почта маркалари сарфи акс эттирилди	9429	5910
Йўлланмалар, абонентлар кассадан нақд ҳисоб-китобга берилди (қийматни қисман тўлаш)	5010	5910
Талонлар ва йўлда юриш чипталари кассадан меҳнатга ҳақ тўлашга берилди	6710	5910
Келиб тушган ва кирим қилинган урнатиладиган ускуна учун (шу жумладан транспорт ва ҳоказо хизматлар) мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақ-фактуралари акцептланди	0710 0720	6010 6020

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Капитал қурилиш учун (шу жумладан машиналар, транспорт воситалари, монтажни талаб қилмайдиган ускуна учун) улар томонидан бажарилган ишлар ва курсатилган хизматларга мол етказиб берувчилар ҳамда пудратчиларнинг ҳисобварақлари тўлашга қабул қилинди	0810 0820 0830 0890	6010 6020
Келиб тушган ва кирим қилинган материаллар учун (1510-ҳисобварақдан фойдаланмасдан); транспорт хизматлари, фактураланмаган етказиб беришлар бўйича юклаш-тушириш ишлари учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақ-фактуралари акцептланди	1010-109	6010 6020
Парваришлаш ва бўрдоқига боқишга харид қилинган ҳайвонлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақ-фактуралари тўлашга қабул қилинди (1510-ҳисобварақдан фойдаланмасдан)	1110	6010 6020
Келиб тушган АТЭБ учун ҳисобварақ-фактуралар акцептланди	1210 1220 1230	6010 6020
Харид қилинган турли ТМВ учун (1510-ҳисобварақдан фойдаланилганда); турли харажатлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақ-фактуралари тўлашга қабул қилинди	1510	6010 6020
Харид қилинган моддий ресурслар, ускуналар, номоддий активлар бўйича ҚҚС суммалари ҳисобланди	4510	6010 6020
Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлар цехлари, умумишлаб чиқариш ва умумхўжалик эҳтиёжлари учун улар томонидан бажарилган ишлар ва курсатилган хизматлар учун, шу жумладан энергия, газ, буг, сув, алоқа хизматлари ва ҳоказолар тақдим этилганлиги	2010 2310 2510 9410 9420 9430 9450	6010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди		
Ташқи брак аниқланиши муноса- бати билан; уни тузатиш ва кафо- латли таъмирлаш бўйича хизмат- лар учун мол етказиб берувчилар- га кўрсатиладиган операциялар акс эттирилди	2610	6010 6020
Улар томонидан бажарилган иш- лар ва кўрсатилган хизматлар учун, шу жумладан хизмат кўрсат- увчи ишлаб чиқаришлар ва хўжа- ликларнинг электр энергияси, газ ва бошқа ресурсларига доир мол етказиб берувчиларнинг ҳисоб- варақлари акцептланди	2320 9450	6010
Нокапитал ишларни бажариш чо- ғида кўрсатган хизматлари учун мол етказиб берувчилар ва пуд- ратчиларнинг ҳисобварақлари акцептланди	2710 2720 2790	6010 6020
Келгуси даврлар харажатларига киритиладиган ишларни бажариш чоғида бажарилган хизматлар учун тўлашга қабул қилинган мол етказиб берувчилар ва пудратчи- ларнинг ҳисобварақлари	3110 3120 3190	6010 6020
Харид қилинган товарлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳи- собварақлари тўлашга қабул қилинди	2910 2990	6010 6020
Маҳсулотни сотиш чоғида кўрсат- ган хизматлари ва бажарган иш- лари (транспорт, энергия, таъмир- лаш ва ҳоказо) учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг ҳисобварақлари тўлашга қабул қилинди	9411 9419	6010 6020
Савдо корхоналарида кўрсатган хизматлари ва бажарган ишлари (транспорт, энергия, таъмирлаш ва ҳоказо) учун мол етказиб берув- чиларнинг ҳисобварақлари ак- цептланди	9411 9419	6010 6020

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳисоб-китобларда иштирок этган қолда транзит сотиш билан боғ- лиқ савдодаги операциялар; со- тиш чоғида мол етказиб берувчи- лар кўрсатган, харидорлар ҳисо- бига киритилган хизматлар (транспорт ва ҳоказо) акс эт- тирилди	2990	6010
Табий офатларни тугатиш ёки олдини олиш чоғида кўрсатилган хизматлар учун мол етазиб берув- чилар ва пудратчиларнинг ҳи- собварақлари тўлашга қабул қилинди	9720	6010
Турли ТМБ келиб тушганида та- бий йўқолиш меъёрлари доира- сида ёки корхона ва унинг ходим- лари айби бўйича қабул қилин- ган улар камомади (кирим қили- нишигача) аниқланди	9433	6010
Мол етазиб берувчилар ва пудрат- чиларнинг ҳисоб-китоб ёки валю- та ҳисобварақларидан, шу жум- ладан берилган вексель билан таъминланган ҳисобварақлари туланди (қарз сўндирилди)	6010 6020	5110 5220
Мол етазиб берувчилар ва пудрат- чиларнинг банкдаги махсус ҳисоб- варақлардан ҳисобварақлари ту- ланди (аккредитивлар, чек даф- тарчалари ва ҳоказо)	6010 6020	5510 5520 5530
Дебиторлик қарзини сўндириш ҳисобига мол етказиб берувчи- ларга оддий вексель топширилди	6010	6020
Ҳисобварақ-фактураларни тўлди- риш чоғида олдиндан берилган бунақлар ва мол етазиб берувчи- лар ҳамда пудратчиларнинг тў- ланган ҳисобварақлари бўйича ҳисобга олишлар амалга оши- рилди	6010	4310

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Мол етазиб берувчилар олдидаги қарзларни сундиришга харидорларнинг қарз суммалари ҳисобга олинди	6010	4010
Даъво муддатлари ўтган кредиторлик қарзи суммаларининг ҳисобдан чиқарилиш суммалари акс эттирилди	6010	9360
Харид қилинган мол-мулкни, шунингдек берилган векселларни тўлаш чоғида валюта курсидаги мусбат фарқ акс эттирилди	6010 6020	9540
Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар олдидаги қарзлар банкларнинг олинган қисқа муддатли ёки узоқ муддатли кредитлари билан сундирилди (акцептланган тўлов ҳужжатларини тўлаш)	6010 6020	6910 7510
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалардан турли товарномддий бойликлар олинди (ускуналар, материаллар, ҳайвонлар АТЭБ, шунингдек капитал қўйилмалар чоғидаги хизматлар)	0710 0720 0810-089	6110
Шунинг узи, 1510-ҳисобварақдан фойдаланган ҳолда	1510	6110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалардан олинган ТМБ қийматидаги четга чиқишлар (тафовутлар) ҳисобга қабул қилинди	1610	6110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмаларнинг асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлар ва хужаликларнинг умумишлаб чиқариш ва умумхужалик эҳтиёжларига харажатлари акс эттирилди	2010 2310 2510 9450	6110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалардан олинган	2110	6110

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ярим таёр маҳсулотлар кирим қилинди		
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалар бўлгуси даврлар харажатлари таркибида ҳисобга олинадиган ишлар бўйича хизматлар кўрсатди	3110-3190	6110
Маҳсулот таннари, чиқиб кетган асосий воситалар ва хизматлар кўрсатган ички бўлинмалар томонидан сотилган бошқа активларнинг қиймати акс эттирилди	9110-9130 9210 9220	6110
Ички бўлинмалардан кассага суммалар келиб тушди (йўлланмалар учун)	5010	6110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалардан тушумлар акс эттирилди	5110 5210	6110
Уша бўлинмалардан пул ҳужжатларининг келиб тушиши акс эттирилди	5610	6110
Уша бўлинмалардан пул утказмаларининг келиб тушиши акс эттирилди	5610	6110
Фирмалар билан ҳисоб-китоблар чоғида курсдаги манфий фарқ	9620	6110
Келгусида бажариладиган хизматлар ёки ишлар учун бунак суммаси келиб тушди	5110 5120	6210
Келгуси даврлар тушум суммалари улар тааллуқли бўлган ҳисобот даври келганда сотиш ҳажмига киритилди	6210	9010 9020 9030
Тегинли давр бошланганда лизинг бўйича даромад; навбатдаги муддат бўйича қўшимча даромад (асосий воситаларни лизинг олувчи лизинг муддати тугашига қадар сотиб олган) акс эттирилди	6210	9550
Қарз сундирилишининг боришига қараб етишмаётган бойликлар бў-	6210	9550

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияс	
	Дебет	Кредит
Йича фарқнинг тегишли суммалари ҳисобдан чиқарилди		
Муддати кечиктирилган даромадларда қайд этилган суммалар ҳисобот даврининг даромади деб тан олинди	6210	9010-9030
Солиқлар бўйича муддати кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятларнинг жорий қисми ҳисобот даврида бюджетга тулаш учун ҳисобдан чиқарилди	7220 6220	6220 6410
Мажбурий тўловлар бўйича муддати кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятларнинг жорий қисми ҳисобот даврида бюджетга тулаш учун ҳисобдан чиқарилди	7220 ~~6220~~	6220 ~~6410~~
Облигацияларнинг чегирма билан (номинал қийматидан паст) сотилиши	5110 6230	7610 6920
Облигацияларнинг жорий чегирмаси ҳисобдан чиқарилди	9610	6230
Облигациялар мукофот билан (номинал қийматидан юқори) сотилди	5110 5120	7610 6240
Облигацияларнинг жорий мукофоти ҳисобдан чиқарилди	6240	9530
Муддати кечиктирилган узоқ муддатли дисконт (чегирма)нинг бир қисми жорий қисмга ҳисобдан чиқарилди	6230	7230
Муддати кечиктирилган узоқ муддатли мукофотнинг бир қисми жорий қисмга ҳисобдан чиқарилди	7240	6240
ТМБ етказиб бериш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш учун, буюртмачилар учун бажарилган маҳсулот ва ишларга қисман ҳақ тулаш бўйича бунақлар олинди (нақд пул билан ёки банклардаги ҳисобварақларда)	5010 5020 5110 5210 5220 5510 5590	6310 6320 6390

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ишлаб чиқарилган маҳсулот ва ишларнинг тулиқ юклаб жуна- тилгани (берилгани), асосий воси- талар ёки бошқа активларнинг сотилгани учун	6310-6390	9010-9030 9210 9220
Харидорлар (буюртмачилар)га ту- ловномалар тақдим этилганда ил- гари олинган бунаклар сумма- лари ҳисобга олинди		
Илгари олинган бунакларни нақд пул билан ёки банклардаги те- гишли ҳисобварақлардан қайтариш	6310-6390	5010 5020 5110 5210 5220 5510-5590
Олинган бунакларни пул ўтка- зиш йўли билан қайтариш (сум- малар бунгача йўлда деб қайд этилган)	6310-6390	5610
Банк кредитлари ҳисобига олин- ган бунакларни қайтариш	6310-6390	6910 7510
Ўшанинг ўзи бошқа корхоналар- нинг заём маблағлари ҳисобига	6310-6390	6920-6940 7610 7620
Даъво муддати мобайнида ишла- тилмаган бунаклар ҳисобдан чи- қарилди (бунак суммалари беш йил давомида балансдан ташқари ҳисобвараққа қайд этилган)	6310-6390	9390
Капитал қўйилмалар билан боғ- лиқ ва бюджетга тўланиши лозим булган суммалар бўйича қарз акс этирилди	0810-0890	6410
Материаллар тайёрлаш ва АТЭБ харид қилиш, шунингдек меҳнат- га ҳақ тўлаш билан боғлиқ (шу жумладан ўзининг ишлаб чиқа- риши бўйича) солиқлар ва йигим- лар бўйича бюджетга қарз акс этирилди	1210 1510	6410

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Маҳсулотни сотиш ва реализация қилиш чоғида ҳисобланадиган турли ажратмалар, солиқлар ва йиғимлар бўйича бюджетга қарз акс эттирилди	9439	6410
Тайёр маҳсулот, товарлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар сотилиши чоғида ҚҚС ва акцизлар суммалари ҳисобланди	4010 4020 4110	6410
Асосий воситалар ва бошқа активлар сотилганда ва бошқача реализация қилинганда ҚҚС ва акцизлар суммалари ҳисобланди	9210 9220	6410
Бюджетдан маблағлар қайтарилди (узил-кесил қайта ҳисоб-китоблар ва ҳоказолар чоғида)	5110 5210	6410
Меҳнатга ҳақ тўлаш суммаларидан даромад солиғи ушланган суммалар акс эттирилди	6710	6410
Бюджетга тўланиши лозим бўлган ҳисобланган дивидендлардан даромад солиғи суммалари акс эттирилди	6610 6710	6410
Йил давомида ҳисоблаб ёзилган бюджетга фойдадан тўловлар суммалари (солиқлар, иқтисодий санкциялар ва ҳоказо) акс эттирилди	9810 9820 9890	6410
Бюджетга йил давомида тўловлар ҳақиқатда ўтказилди; тўловларни қўшимча ўтказишлар	6410	5010 5110 5210
Моддий ресурсларга тааллуқли ҚҚС суммаси уларни ишлаб чиқаришга (хизматлар, ишларга) ҳисобдан чиқаришнинг боришига қараб — қабул қилинган солиқ олиш тизимига боғлиқ ҳолда акс эттирилди	6410	4510

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Солиқлар ва солиқ бўлмаган ту- ловларни хорижий валютада ту- лаш бўйича курсдаги мусбат фарқ (курсдаги манфий фарқ) акс этирилди	6410 9620	9540 6410
Банклардан ссуда олиш йўли би- лан бюджетга қарз сундирилди	6410	6910
Ушанинг ўзи корхона ссудасини олиш йўли билан (банклардан ташқари)	6410	6920 6930
Капитал қурилишдаги сугурта туловлари бўйича қарз сумма- лари акс этирилди	0810-089	6510
Мол-мулк ва ходимларни мажбу- рий сугурталаш бўйича туловлар ҳисобланди (асосий ва ёрдамчи цехлар, умумҳужалик бўлинма- лари бўйича)	2010 2310 2510 9420 9429	6510
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқа- ришлар ва ҳужаликлар мол-мулк- ни ва ҳужаликларини сугурта- лаш бўйича қарз ҳисобланди	2320 9450	6510
Нокапитал ишларда банд ходим- лар ва мол-мулкни сугурталаш бўйича акс этирилди	2710-279	6510
Сугурта шартномасига кўра кор- хона ходимларига тегишли бўл- ган сугурта қоплами суммаси акс этирилди	6510	6710
Мол-мулкка ва тижорат фаолия- тида ёки савдо корхоналарида банд ходимларга тааллуқли булган сугурта туловлари бўйича қарз акс этирилди	9419	6510
Сугурта компанияларидан банк- лардаги ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварақига ёхуд махсус ҳисоб- варақларга қоплаш суммалари келиб тушди	5110 5210 5220 5510-559	6510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Тегишли ҳисобварақлардан сугурта ҳодисалари бўйича талафотлар (захиралар, тайёр маҳсулотлар, ҳайвонлар, товарлар ва ҳоказоларнинг йуқ қилиниши ва ишдан чиқарилиши) ҳисобдан чиқарилди	6510	1010-1090 1100 1210-1230 2810 2820 2910-2990
Банклардаги ҳисобварақлардан мулкый ва шахсий сугурта бўйича ҳисобланган сугурта тўловлари суммалари ўтказилди	6510	5110 5210 5220 5510-5530
Корхона томонидан сугурта тўловларини тўлаш операциялари бўйича валюта курсидаги мусбат фарқ (манфий фарқ) акс эттирилди	6510 9620	9540 6510
Ижтимоий сугурта органларидан ускуналарни харид қилиш ва сақлаш чоғида ҳисобланган меҳнатга ҳақ тўлаш ва ҳоказолар бўйича қарз акс эттирилди	0710 0720	6520
Капитал қурилишда банд ходимларни ижтимоий сугурталаш, пенсия таъминоти, тиббий сугурталаш бўйича қарз ҳисобланди	0810-0890	6520
Ижтимоий сугурта ва таъминот органларидан материаллар тайёрлаш, ҳайвонлар ва АТЭБ харид қилиш, шунингдек уларнинг ўз ишлаб чиқариши билан боғлиқ қарз акс эттирилди	1010-1090 1110 1210-1290	6520
Моддий бойликларни тайёрлаш ва етказиб беришга доир меҳнатга ҳақ тўлаш суммалари бўйича тиббий сугуртага оид қарз акс эттирилди	1510	6520
Асосий ва ёрдамчи цехлар ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш суммалари бўйича ижтимоий сугурта органларига ҳисобланмалар амалга оширилди	2010 2310	6520

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Умумишлаб чиқариш харажатла- рига киритилган меҳнатга ҳақ тулаш суммалари буйича ижти- мой сугурта ва таъминот орган- ларига ҳисобланмалар амалга оширилди	2510	6520
Бракни тузатиш билан боғлиқ меҳнатга ҳақ тулаш буйича иж- тимоий сугурта органларидан қарз акс эттирилди	2610	6520
Ўша қарз, лекин хизмат кўрса- тувчи ишлаб чиқаришлар ва ҳу- жаликлар ходимлари меҳнатига ҳақ тулаш буйича	2320 9450	6520
Ўша қарз, лекин нокапитал иш- ларда банд ходимлар меҳнатига ҳақ тулаш буйича	2710-2790	6520
Ўша қарз, лекин уларга доир ха- ражатлар бўлгуси даврларга ки- ритиладиган ишларни ишлаб чи- қаришда банд ходимлар меҳ- натига ҳақ тулаш буйича (кон- тайёрлаш ишлари)	3190	6520
Ўша қарз, лекин маҳсулотни со- тиш ва реализация қилиш билан банд ходимлар меҳнатига ҳақ тулаш буйича	9414	6520
Савдо корхоналарида банд ходим- лар меҳнатига ҳақ тулаш сумма- ларидан ҳисобланмалар амалга оширилди	9415	6520
Асосий воситалар чиқиб кетиши чоғида ҳисобланган меҳнатга ҳақ тулаш суммаларидан ҳисоблан- малар амалга оширилди	9210	6520
Тегишли харажатлар ажратма- лардан ошиб кетган ҳолларда олинган, сугурта органларидан банклардаги ҳисобварақларга ту- шумлар акс эттирилди	5110 5210	6520

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Корхона ходимлари ҳисобига ижтимоий сугурта бўйича ҳисоблан-малар амалга оширилди	6710	6520
Булгуси харажатлар ва тўловлар захиралари ҳисобига киритилган меҳнатга ҳақ тўлаш суммалари-дан қарз акс эттирилди (мавсу-мий тармоқларда, таъмирлаш иш-лари чоғида ва ҳоказо)	8910	6520
Сугурта органлари фойдасига ижтимоий сугурта бўйича ажратма-лар ҳақиқатда ўтказин (банклар-даги ҳисоварақлардан); ходим-ларга ушбу органлар ҳисобварақ-ларига нақд пул билан тўловлар (куп болалилик, болага қараш на-фақаси ва ҳоказо) акс эттирилди	6520	5110 5010
Ижтимоий сугурта бўйича ходим-ларга берилган суммалар акс эт-тирилди	6520	5010
Бюджетдан ташқари жамгарма-лардан олинган суммалар ҳисоб-китоб варағи ёки валюта ҳисобва-рағига қайд этилди	5110 5210	6530
Бюджетдан ташқари жамгарма-ларга тўланиши лозим бўлган ва маҳсулот (ишлар, хизматлар) тан-нархига ёки давр харажатларига киритиладиган суммалар, шу жумладан солиқлар, тўловлар ва ҳоказолар акс эттирилди	2010 9419	6530
Бюджетдан ташқари жамгарма-ларга тўлаш учун ҳисобланган, тижорат харажатлари, шунинг-дек муомала чиқимларига (савдо-да) киритиладиган суммалар акс эттирилди	9419	6530
Бюджетдан ташқари жамгарма-ларга тўланиши лозим бўлган, хизмат курсатувчи ишлаб чиқа-	2320 9450 3190	6530

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ришлар ва хўжаликлар харажатларига, хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хўжаликлар харажатларига, шунингдек булғуси даврлар харажатлари таркибида ҳисобга олинган харажатларга киритилган суммалар акс эттирилди		
Илгари ҳисобланган суммалар (кассадан, шунингдек банклардаги ҳисобварақлардан) бюджетдан ташқари жамғармаларга ўтказилди	6530	5010 5110 5210 5510-5590
Акцияларга дивидендлар ҳисобланди	8710	6610
Ҳисобланган дивидендлар тўланди	6610	5010 5110
Чиқиб кетаётган муассислардан уларнинг ҳиссаси бўйича қарз ҳисобланди	8620	6620
Чиқиб кетаётган муассислардан уларнинг ҳиссаси бўйича қарз сўндирилди	6620	5010 5110
Ўрнатиладиган ускунани харид қилиш ва сақлаш билан боғлиқ операциялар бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш ҳисобланди	0710 0720	6710
Ўшанинг ўзи, лекин капитал қўйилмалар соҳасида, шу жумладан ускунани харид қилиш билан банд ходимлар бўйича	0810-0890	6710
Ўшанинг ўзи, лекин материаллар, ҳайвонлар ва АТЭБни тайёрлаш ва харид қилиш билан операциялар бўйича (1510-ҳисобварақдан фойдаланилмаганда)	1010-1090 1110 1210-1230	6710
Ўшанинг ўзи, лекин аввалги операциялар 1500-ҳисобварақдан	1510	6710

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Фойдаланиш вақтида акс этирилади		
Асосий ва ёрдамчи цехлар ишчилари меҳнатига ҳақ тўлаш суммалари ҳисобланди	2010 2310	6710
Ўшанинг ўзи, лекин умумишлаб чиқариш ва умумхўжалик мақсадидаги, шунингдек хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хўжаликлар ходимлари буйича	2510 9421 2320 9450	6710
Бракни тузатиш билан боғлиқ меҳнатга ҳақ тўлаш ҳисобланди	2610	6710
Нокапитал ишларни бажарганлик учун меҳнатга ҳақ тўлаш ҳисобланди	2710-2790	6710
Ўшанинг ўзи, лекин келгуси даврлар харажатларига киритиладиган операциялар буйича амалга оширилган ишлар учун (мавсумий тармоқларда, кон тайёрлаш ва ҳоказо)	3190	6710
Ўшанинг ўзи, лекин маҳсулот сотиш ва реализация қилиш билан банд ходимларга; ўшанинг ўзи, лекин савдо ходимларига (савдо корхоналари)	9414	6710
Кассага ортиқча тўланган суммалар қайтарилди (меҳнатга ҳақ тўлаш ва ҳоказо)	5010	6710
Табиий офатлар, ёнғинлар олдини олиш ёки бартараф этиш билан боғлиқ ходимларга меҳнат ҳақи ҳисобланди	9720	6710
Акциядор ходимларга даромад (дивидендлар); ходимларга мукофотлар акс этирилди	8710 9439	6710
Мақсадли молиялаш маблағлари ҳисобига амалга ошириладиган ишлар буйича меҳнат ҳақи ҳисобланди	7710	6710

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ёрдамчи цехлар томонидан ходимларга кўрсатилган хизматлар қиймати ушланди	6710	9390
Илгари умумишлаб чиқариш харажатларига киритилган ишлаб чиқариш талафотларининг бир қисми ушбу талафотларга айбдор ходимлар ҳисобига акс эттирилди; ходимларга кўрсатилган хизматлар қиймати ушланди	6710	2510
Бракдан талафотларнинг бир қисми ушбу талафотларда айбдор ходимлардан ушланди	6710	2610
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хужаликлар томонидан ходимларга берилган маҳсулот ёки хизматлар ушланди	6710	9450
Ходимларга ҳисобланган суммалар (меҳнат ҳақи, мукофотлар, иштирок этишдан даромадлар ва ҳоказо) кассадан тўланди	6710	5010
Ҳисобдор шахсларнинг қайтарилмаган бўнаклари ушланди	6710	4420-4490
Акцияларга обуна бўйича мажбуриятлар сўндирилди	6710	4710
Кредитга харид қилинган товарлар учун ҳисоб-китоблар бўйича ходимлардан навбатдаги тўловлар ушланиши акс эттирилди	6710	4610
Меҳнатга ҳақ алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалар томонидан тўланди	6710	6110
Моддий бойликлар камомадлари ва шикастланишлари бўйича айбдор ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш суммаларидан ушланмалар акс эттирилди	6710	4630
Ходим томонидан корхонага қисқа муддатли ёки узоқ муддатли қарз тақдим этилиши	6710	6990 7690

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Молиявий лизингнинг узоқ муддатли қисмидан ҳисобдан чиқариладиган молиявий лизинг буйича жорий қарз ҳисобланди	7630	6810
Молиявий лизинг буйича қарз (жорий) сундирилди	6810	5110
Фоизлар буйича қарз ҳисобланди	9610	6820
Фоизлар буйича қарз туланди	6820	5110
Роялти ва гонорарлар буйича қарз ҳисобланди	9439	6830
Роялти ва гонорарлар туланди	6830	5110
Кафолатли хизмат кўрсатиш буйича қарз ҳисобланди	9412	6840
Кафолатли хизмат кўрсатиш буйича ҳақиқий харажатлар ҳисобдан чиқарилди	6840	1010-1090 6710, 6890
Узоқ муддатли қарз мажбуриятларининг жорий қисми буйича қарз ҳисобланди	7610, 7620	6850
Узоқ муддатли қарз мажбуриятларининг жорий қисми буйича сумма туланди	6850	5110
Етказиб берилган урнатиладиган ускунага доир ҳисобварақларда (акцептдан кейин) аниқланган нархлар, тарифлардаги номувофиқликлар, хатолар буйича даъволар тақдим этилди	0710	6860
Материалларга доир ҳисобварақларда нархлардан номувофиқликлар ва арифметик хатолар туфайли, паст сифати, табиий йуқолиш меъёрларидан ортиқча камомад (йўлда) учун даъволар буйича қарз акс эттирилди	1010-109	6860

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳажмларни оширганлик, илгари капитал қурилиш учун олинган ҳисобварақларда (акцептдан кейин) нархлардаги номувофиқликлар ва арифметик хатолар туфайли даъволар буйича қарз акс эттирилди	0810-0890	6860
Ҳайвонлар буйича, шунингдек боқувдаги ва бурдоқига боқилаётган ҳайвонларга доир ҳисобварақларда (акцептдан ва тўлов олинганидан кейин) нархлардаги номувофиқликлар ва арифметик хатолар туфайли тақдим этилган даъволар буйича қарз акс эттирилди	1110	6860
Етказиб берилган АТЭБ учун йўлдаги камомадлар, нархлардаги номувофиқликлар ва ҳисобварақлардаги арифметик хатолар оқибатида даъволар буйича қарз акс эттирилди	1210-1230	6860
Камомадлар, ҳисобварақлардаги хатолар, сифати меъёрлардан ортиқча йўқолишлар ва ҳоказолар оқибатида даъволар буйича қарз акс эттирилди	1510	6860
Бракдан талафотлар буйича қарз акс эттирилди	2610	6860
Корхонага даъво кўринишида тақдим этилган, хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хужаликларнинг талафотлари буйича қарз акс эттирилди	2320 9450	6860
Суммаларда аниқланган хатолар (цеҳлар ва ҳоказо); йўлда меъёрлардан ортиқча йўқолишлар; сифатнинг номувофиқлиги туфайли товарга доир даъволар буйича қарз акс эттирилди	2910-2990	6860

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Моддий бойликларни кирим қилаётганларида харидорлар томонидан тақдим этилган даъволар буйича (хатолар, йўлдаги камомадлар, сифатнинг номувофиқлиги ва ҳоказолар) буйича қарз акс эттирилди	9433 9439	6860
Шартномавий мажбуриятларга риоя этмаганлик учун жарималар, пенялар ва неустойкалар суммалари буйича қарз акс эттирилди (иқтисодий суднинг ҳолатидан олинган ёки ҳукм қилинган миқдорларда)	9439	6860
Ҳисобдор шахсларга асосий ёки ёрдамчи ишлаб чиқаришларга, шунингдек умумишлаб чиқариш ва умумхужалик эҳтиёжларга тааллуқли бўлган, қилинган харажатлар учун қарз акс эттирилди	2010 2310 2510 9439	6870
Маҳсулот брак бўлиши билан боғлиқ турли харажатларга (бракни қайтариш ва етказиб бериш ва ҳоказо) тўлаш буйича ҳисобдор шахсларга қарз акс эттирилди	2610	6870
Ҳисобдор шахсларга хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хужаликларга тааллуқли бўлган турли харажатларни тўлаш учун қарз акс эттирилди	2320 9450	6870
Ҳисобдор шахсларга баъзи товарларни харид қилганлик учун қарз акс эттирилди	2910-2990	6870
Маҳсулотни сотиш ва реализация қилиш билан боғлиқ қилинган харажатлар (транспорт ва ҳоказо) учун ҳисобдор шахсларга қарз акс эттирилди; ўшанинг ўзи, лекин савдо ва шу сингари корхоналарда (турли чиқимлар)	9419	6870

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳисобдор шахсларга табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар оқибатларининг олдини олиш ёки тугатиш билан боғлиқ турли ха- ражатларни тўлаш учун қарз акс этирилди	9720	6870
Ҳисобдор шахсларга мақсадли молиялаш ва мақсадли тушумлар ҳисобига амалга ошириладиган турли харидлар ва харажатларни тўлаш учун қарз акс этирилди	7710	6870
Турли ташкилотлар ва корхона- ларнинг капитал қурилиш бўйи- ча ва асосий воситаларни харид қилиш вақтидаги хизматлари (транспорт хизматлари ва ҳоказо) акс этирилди	0810-0890	6890
Турли корхоналардан ва шахс- лардан турли хил ТМБ ва улар кўрсатган турли хизматлар (транспортга оид ва ҳоказо) харид қилинди	1510	6890
Корхоналар ва ташкилотларнинг асосий, ёрдамчи цехларга ҳамда умумишлаб чиқариш ва умумхў- жалик мақсадидаги цехларга турли хизматлари акс этирилди	2010 2310 9439	6890
Истеъмолчиларга уларнинг браќ маҳсулотни тузатиш бўйича ха- ражатлари билан боғланган қарз акс этирилди	2610	6890
Турли корхоналар, ташкилотлар ва шахсларга хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хўжалик- лар учун улар кўрсатган хизмат- ларга доир қарз акс этирилди	2320 9450	6890
Ўшанинг ўзи, лекин нокапитал ишларни бажариш вақтидаги хиз- матлар учун	2710-2790	6890
Ўшанинг ўзи, лекин келгуси даврлар харажатларига киритила-	3110-3190	6890

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
диган ишларни бажариш вақтидаги хизматлар учун		
Турли ташкилотлар, корхоналар ва шахслардан келиб тушган товарлар кирим қилинди	2910-2990	6870
Бошқа корхоналарга асосий воситалар чиқиб кетиши вақтида кўрсатилган хизматлар (транспорт ва ҳоказо) учун қарз акс этирилди	9210	6890
Кассага квартира ижарачиларидан, турли корхоналар ва шахслардан, шу жумладан ота-оналардан (болалар муассасалари бўйича) ходимларнинг ижро варақалари ва ҳоказолар бўйича қарз суммалари кирим қилинди	5010	6890
Қарзларни сундиришга (ижро варақалари бўйича ва ҳоказо) бошқа шахслардан суммалар келиб тушди	5110 5210	6890
Турли корхоналар ва шахслардан пул ҳужжатлари келиб тушди	5610	6890
Бошқа шахслардан утказма келиб тушди	5710	6890
Қимматли қоғозлар харид қилинди (номинал қиймат бўйича)	0610 5810	6890
Квартира ҳақи ва коммунал хизматлар; ижро варақалари бўйича тўловлар; депонентлик қарзи; кредитга харид қилинган товарлар учун иш ҳақидан ушланган суммалар акс этирилди	6710	6890
Ҳисобдан чиқарилган дебиторлик қарзлари, жарималар, пенялар ва неустойкалар суммалари акс этирилди	9390	6890
Маданий-маърифий муассасалар ва соғломлаштириш лагерларини	9439	6890

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
тутиб туришга турли корхоналар курсатган хизматлар акс этти- рилди		
Харид қилинган акцияларни сақ- лаганлиги учун депозитарийларга қарз қайд этилди	9690	6890
Илгари ҳисобланган захиралар ҳисобига қилинган харажатларни амалга ошириш учун турли кор- хоналарга қарз акс эттирилди	8920	6890
Мақсадли маблағлар ҳисобига қи- линган харажатларни амалга ошириш вақтида турли ташкилот- лар, корхоналар ва шахслар кур- сатган хизматлардан қарз акс эттирилди	7710	6890
Олинган кредит ҳисобига матери- аллар, товарлар кириш қилинди	1010 2910	6910
Банкларнинг узоқ муддатли кре- дита буйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	6910
Кредитлаш тўғрисидаги шартно- мага кура кредит учун фоизлар кредит буйича қарзга киритилди	9610	6820
Банкларнинг қисқа муддатли кре- дитлари олинди	5110 5210	6910
Мол етказиб берувчилар ва пуд- ратчиларга қарз қисқа муддатли банк кредитлари ҳисобига сунди- рилди	6010 6020	6910
Узоқ муддатли кредитлар буйича қарз олинган қисқа муддатли кредитлар ҳисобига сундирилди	7510	6910
Корхоналарнинг (банклардан ташқари) заём мажбуриятлари олинган қисқа муддатли кредит- лар билан сундирилди	7610-7690	6910
Банклардан кредит ҳисобига век- сель олинди	5610	6910

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Банкнинг қисқа муддатли креди- ти сундирилди	6910	5110 5210
Банкларнинг қисқа муддатли кредитлари буйича қарз алоҳида балансга ажратилган бўлинмалар ҳисобига сундирилди	6910	6110
Банкларнинг узоқ муддатли кре- дитлари буйича курсдаги мусбат фарқ акс эттирилди	6910	9540
Товар-моддий бойликлар қарз бе- рувчилардан олинган заём маб- лағлари ҳисобига кирим қилинди	1010-109 1210-123 2910-299	6940
Заём бериш тўғрисидаги шартно- мага кўра заёмлар учун фоизлар қарзга киритилди	9610	6820
Заём тўғрисидаги шартномага кў- ра қисқа муддатли заёмлар буйи- ча қарз берувчилардан (банклар- дан ташқари) маблағлар келиб тушди	5010 5110 5210	6940
Берилган вексель учун қисқа муддатли заём олинди	5110	6940
Ҳисобварақлар қисқа муддатли заёмлар ҳисобига тўланди	6010	6940
Баланс тузиш санасида курсдаги манфий фарқ, шу жумладан қарзни қайта баҳолашдан фарқ акс эттирилди	9620	6940
Қарз берувчиларга илгари олин- ган кредитлар сундирилди	6940	5110 5210 5220
Баланс тузиш санасида хорижий валютадаги узоқ муддатли за- ёмлар буйича курсдаги мусбат фарқ, шу жумладан қарзни қай- та баҳолашдан фарқ акс этти- рилди	6940	9540

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Мол етказиб берувчиларнинг келиб тушган ва кирим қилинган ўрнатиладиган ускуна учун ҳисобварақ-фактуралари акцептланди (шу жумладан транспортга доир ва бошқа хизматлар)	0710 0720	7010 7020
Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг улар томонидан капитал қурилиш учун (шу жумладан машиналар, транспорт воситалари, монтажни талаб қилмайдиган ускуна учун) бажарган ишлари ва кўрсатган хизматларига доир ҳисобварақлари тўлашга қабул қилинди	0810 0820 0830 0890	7010 7020
Мол етказиб берувчиларнинг келиб тушган ва кирим қилинган материаллар (1510-ҳисобварақдан фойдаланмасдан); транспорт хизматлари, юклаш ва юкдан тушириш учун; фактураланмаган етказиб беришлар бўйича; қабул қилишда ортиқча чиқишлар (ҳужжатларга нисбатан) учун ҳисобварақ-фактуралари акцептланди	1010-1090	7010 7020
Мол етказиб берувчиларнинг боқув ва бўрдоқига боқишга ҳайвонларни харид қилганлик учун ҳисобварақ-фактуралари тўлашга қабул қилинди (1510-ҳисобварақдан фойдаланмасдан)	1110	7010 7020
Келиб тушган АТЭБ учун ҳисобварақ-фактуралар акцептланди	1210 1220 1230	7010 7020
Мол етказиб берувчиларнинг харид қилинган турли ТМБ учун (1510-ҳисобварақдан фойдаланилганда); турли харажатлар учун	1510	7010 7020

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ҳисобварақ-фактуралари тўлашга қабул қилинди		
Харид қилинган моддий ресурслар, ускуналар, номоддий активлар буйича ҚҚС суммалари ҳисобланди	4510	7010 7020
Мол етказиб берувчиларнинг улар бажарган ишлари ва кўрсатган хизматлари, шу жумладан асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлар цехлари, умумишлаб чиқариш ва умумхўжалик эҳтиёжлари учун энергия, газ, буғ, сув, алоқа хизматлари ва ҳоказолар тақдим этганлиги учун ҳисобварақлари акцептланди	2010 2310 2510	7010
Ташқи брак аниқланиши билан мол етказиб берувчиларнинг турли хизматлар кўрсатиш буйича операциялари акс эттирилди	2610	7010
Мол етказиб берувчиларнинг улар бажарган ишлари ва кўрсатган хизматлари, шу жумладан хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хўжаликларнинг эҳтиёжлари акцептланди	2320 9450	7010
Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг улар нокапитал ишларни бажариш вақтида кўрсатган хизматлари учун ҳисобварақлар акцептланди	2710 2720 2790	7010 7020
Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг келгуси даврлар харажатларига тааллуқли ишларни бажариш вақтида бажарган хизматлари учун тўлашга қабул қилинган ҳисобварақлари	3110 3120 3130 3190	7010 7020
Харид қилинган товарлар учун мол етказиб берувчиларнинг ҳисобварақлари тўлашга қабул қилинди	2910-2990	7010 7020

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг маҳсулот сотиш вақтида кўрсатган хизматлари ва бажарган ишлари (транспорт, энергия, таъмирлаш ва ҳоказо) учун ҳисобварақлари тўлашга қабул қилинди	9411	7010 7020
Мол етказиб берувчиларнинг товарлар сотиб олиш вақтида (савдо корхоналарида) кўрсатган хизматлари ва бажарган ишлари (транспорт, энергия, таъмирлаш ва ҳоказо) учун ҳисобварақлари акцептланди	9411	7010 7020
Ҳисоб-китобларда иштирок этиш билан транзит сотишга боғлиқ савдодаги операциялар; харидорлар ҳисобига киритилган, сотиш вақтида мол етказиб берувчилар кўрсатган хизматлар (транспорт ва бошқа) акс эттирилди	2990	7010
Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг табиий офатларни тугатиш ёки олдини олишда кўрсатган хизматлари учун ҳисобварақлари тўлашга қабул қилинди, шунингдек топширувчи қайтардиган қайтарма идишни етказиш бўйича харажатлар	9720	7010
Турли ТМБ келиб тушганда табиий йўқолиш ёки корхона ва унинг ходимлари айби билан қабул қилинган меъёрлар доирасида уларнинг камомати аниқланди (кирим қилингунгача)	9433 4630	7010
Қарз айирбошлаш ҳисобига юк-лаб жўнатилган ТМБ қийматиға камайтирилди	7010	9010-9030 9210 9220
Ушанинг ўзи, лекин илгари юк-лаб жўнатилган ТМБ ҳисобға олинишида	7010	4010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Мол етказиб берувчилар ёки пудратчиларнинг ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварағидан, шу жумладан берилган вексель билан таъминланган ҳисобварақлари тўланди (қарзнинг сундирилиши)	7010 7020	5110 5220
Мол етказиб берувчилар ёки пудратчиларнинг банклардаги махсус ҳисобварақлардан тўланган ҳисобварақлари (аккредитивлар, махсус ҳисобварақлар ва ҳоказо)	7010 7020	5510-5590
Мол етказиб берувчиларга оддий векселни кредиторлик қарзини сундириш ҳисобига топшириш	7010	7020
Ҳисобварақ-фактураларни тўлаш вақтида олдиндан берилган бўнақлар ва мол етказиб берувчилар ҳамда пудратчиларнинг тўланган ҳисобварақлари буйича қайд этишлар бажарилди	7010	4310
Харидорларнинг қарз суммалари мол етказиб берувчилар олдидаги қарзларни сундиришга ҳисобга олинди, шу жумладан индоссантлари	7010 7020	4010
Даъво муддатлари ўтган кредиторлик қарзини ҳисобдан чиқариш суммаси акс эттирилди	7010	9390
Харид қилинган мол-мулкни, шунингдек берилган векселларни тўлаш вақтида валюта курсидаги мусбат фарқ акс эттирилди	7010 7020	9540
Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар олдидаги қарз банклардан олинган қисқа муддатли ёки узоқ муддатли кредитлар билан сундирилди (акцептланган тўлов ҳужжатларини тўлаш)	7010 7020	6910 7510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Алоҳида балансга ажратилган ички бўлинмалардан турли товармоддий бойликлар олинди (ускуна, материаллар, ҳайвонлар, АТЭБ, шунингдек капитал қўйилмалар вақтидаги хизматлар)	0710 0720 0810-0890	7110
Ўшанинг ўзи, лекин тегишли ҳолларда тушум 1510-ҳисобварақдан фойдаланган ҳолда акс эттирилди	1510	7110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмаларнинг асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришлар эҳтиёжларига, хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар ва хужаликларнинг умумишлаб чиқариш ва умумхужалик эҳтиёжларига харажатлари акс эттирилди	1610	7110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалардан олинган ярим тайёр маҳсулотлар кирим қилинди	2010 2310 2320 2510	9410-9440 9450 7110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалар келгуси даврлар харажатлари таркибида ҳисобга олинадиган ишлар бўйича хизматлар кўрсатди	2110	7110
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалар келгуси даврлар харажатлари таркибида ҳисобга олинадиган ишлар бўйича хизматлар кўрсатди	3110-3190	7110
Маҳсулот таннархи, чиқиб кетган асосий воситалар ва бошқа активларнинг, ички бўлинмалар томонидан сотилган хизматларнинг қиймати акс эттирилди	9110-9130 9210 9220	7110
Кассага ички бўлинмалардан суммалар келиб тушди (йўлланма учун)	5010	7110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Алоҳида балансларга ажратилган ички бўлинмалардан банкларга тушумлар акс этирилди	5110 5210	7110
Ўша бўлинмалардан пул ҳужжат- лари келиб тушиши акс этти- рилди	5510 5520	7110
Бўлинмалардан келиб тушган пул ўтказмаси акс этирилди	5610	7110
Ўша бўлинмалар фойдаси ҳисоби- га киритиладиган турли зарарлар суммалари (табiiй обатлар, ён- гинлар, жарималар ва ҳоказолар туфайли)	9720 9430	7110
Филиаллардан қарзни сўндириш вақтида курсдаги манфий фарқ акс этирилди	9620	7110
Вақтинчалик фарқлар суммасига даромад (фойда) солиғи бўйича муддати кечиктирилган мажбури- ятлар ва ҳисобот даврининг даро- мад (фойда) солиғи бўйича ҳисоб- лаб ёзилган қарз акс этирилди	9810	7210 6410
Вақтинчалик фарқлар бўйича да- ромад (фойда) солиғига доир муд- дати кечиктирилган мажбурият- ларнинг бюджет олдидаги жорий қарзга ҳисобдан чиқарилиши акс этирилди	7210	6410
Солиқлар бўйича бюджетга узоқ муддатли қарз ҳисобланди	9810	7220
Мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли қарз ҳисобланди	9439	7220
Муддати кечиктирилган солиқлар ва тўланиши ҳукумат қарорига кўра кечиктирилган мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли қарз жорий қисмининг бюджетга тўлаш учун ҳисобот даврига	7220	6220

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳисобдан чиқарилиши акс эттирилди		
Облигациялар чегириш билан (номинал қийматидан паст) сотилди	5110 5120 7230	7610
Муддати кечиктирилган облигация чегирмасини кейинги харажатларга ҳисобдан чиқариш билан жорий қисмга ҳисобдан чиқариш акс эттирилди	6230 9610	7230 6730
Облигациялар мукофот билан (номинал қийматидан юқори) сотилди	5110 5120	7610 7240
Муддати кечиктирилган облигация мукофоти кейинги даромадларга ҳисобдан чиқариш билан жорий қисмга ҳисобдан чиқарилди	7240 6240	6240 9530
ТМБни етказиб бериш, ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатиш учун, буюртмачилар учун амалга оширилган маҳсулот ва ишларга қисман қарз тўлаш билан бунақлар олинди (нақд пул билан ва банклардаги ҳисобварақларда)	5010 5020 5110 5210 5220 5510-5590	7310
Тулиқ юкланган (берилган) ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ва ишлар, асосий воситалар ёки бошқа активларнинг сотилиши учун харидорларга (буюртмачиларга) тўловномалар тақдим этиш вақтида илгари олинган бунақлар суммалари ҳисобга олинди	7310 6310	6310 9010-9030 9210 9220
Илгари олинган бунақларнинг нақд пул билан ёки банклардаги тегишли ҳисобварақлардан қайтарилиши акс эттирилди	7310	5010 5020 5110 5210 5220 5510-5590

Хужалик операциясининг мазмуни	Хисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Олинган бунақларни пул утказма- си сифатида қайтариш акс этти- рилди	7310	5610
Олинган бунақлари банк кредит- лари ҳисобига қайтариш акс этти- рилди	7310	6910 7510
Ушанинг ўзи бошқа корхоналар- нинг заём маблағлари ҳисобига	7310	6920-6940 7610 7620
Даъво муддати давомида ишла- тилмаган бунақлар ҳисобдан чи- қарилди (бунақ суммаси бош йил давомида баланстан ташқари ҳи- собварақда қайд этилади)	7310	9390
Турли корхоналар ва шахслардан номоддий активлар, ускуналар, материаллар, ҳайвонлар, АТЭБ ва ҳоказолар харид этилди ва кириш қилинди; транспорт харажатлари (чеклар ва ҳоказолар билан), шу жумладан бартер буйича	0410-0490 0710-0720 1010-1090 1100 1210	7410
Капитал қурилиш буйича ва асо- сий воситаларни харид қилишда турли ташкилотлар ҳамда корхо- наларнинг хизматлари акс этти- рилди (транспорт хизматлари, чек билан туланадиган ва ҳоказо)	0810-0890	7410
Турли корхоналар ва шахслардан турли ТМБнинг харид қилиниши ҳамда улар курсатган турли хиз- матлар (транспортга оид ва ҳока- зо) акс этирилди	1510	7410
Умумишлаб чиқариш ва умумхў- жалик мақсадидаги ёрдамчи цех- ларга асосий маҳсулотни ишлаб чиқариш буйича корхона ва таш- килотларнинг турли хизматлари акс этирилди	2010 2310 2510 9410-9440	7410
Улар олган брак маҳсулотни туза- тиш буйича уларнинг харажатла-	2610	7410

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ри билан боғланган истеъмолчи- ларга қарз акс эътирилди		
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқа- ришлар ва хужаликларга улар кўрсатган хизматлар учун турли корхоналар, ташкилотлар ва шахсларга қарз акс эътирилди	2320 9450	7410
Ўшанинг ўзи, лекин ишларни ба- жариш вақтидаги хизматлар учун	2710-2790	7410
Ўшанинг ўзи, лекин келгуси даврлар харажатларига тааллуқ- ли бўлган ишларни бажариш вақтидаги хизматлар учун	3110-3190	7410
Турли ташкилотлар, корхоналар ва шахслардан, шу жумладан бартер бўйича келиб тушган товарлар кирим қилинди	2910-2990	7410
Ушбу хизматлар лимитланган чеклар билан тўланганда транс- порт ташкилотларига қарз ҳи- соблаб ёзилди	9430	7410
Асосий воситалар чиқиб кетиши вақтида кўрсатилган хизматлар (транспортга оид ва бошқа) учун, шунингдек турли мол-мулк учун бошқа корхоналарга қарзлар акс эътирилди	9210 9220	7410
Кассага квартира ижарачилари, турли корхона ва шахслардан, шу жумладан ота-оналар (болалар муассасалари бўйича), ходимлар- нинг ижро варақалари ва ҳоказо- лар бўйича қарз суммалари келиб тушди	5010	7410
Бошқа шахслардан қарзларни сўндиришга суммалар келиб туш- ди (ижро варақалари ва бошқалар бўйича)	5110 5210	7410
Пул ҳужжатлари турли корхона- лар ва шахслардан келиб тушди	5510 5520	7410

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бошқа шахслардан утказма келиб- тушди	5610	7410
Қимматли қоғозлар харид қилин- ди (номинал қиймат бўйича)	0610 5810	7410
Квартира тўлови ва коммунал хизматлар учун иш ҳақидан уш- ланган суммалар; ижро варақала- ри учун тўловлар; депонентлик қарзи; кредитга сотиб олинган товарлар учун ҳақ акс этирилди	6710	7410
~~Ҳисобдан чиқарилган дебиторлик~~ қарзлари, жарималар, пенялар ва неустойкалар суммалари акс эт- тирилди	9439	7410
Маданий-маърифий муассасалар ва соғломлаштириш оромгоҳлари- ни тутиб туриш бўйича турли корхоналар кўрсатган хизматлар акс этирилди	9439	7410
Харид қилинган акцияларни сақ- лаганлик учун депозитарийларга қарз ҳисоблаб ёзилди	9690	7410
Илгари ҳисоблаб ёзилган захира- лар ҳисобига қилинган харажат- ларни амалга ошириш учун тур- ли корхоналарга қарз акс этти- рилди	8910	7410
Мақсадли маблағлар ҳисобига қи- линган харажатларни амалга ошириш вақтида турли ташки- лотлар, корхоналар ва шахслар кўрсатган хизматлар қарзи акс этирилди	7710	7410
Капитал қўйилмалар орқали узоқ муддатли кредитлар ҳисобига асо- сий воситалар харид этилди ва кирим қилинди	0820 5110 (0110- 0190)	5110 7510 0820)
Тузилган кредит шартномаси ҳи- собига банк вексели олинди	0910 4020	7510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Олинган кредитлар ҳисобига капитал қўйилмалар амалга оширилди	0810-0890 7010 7020	7010 7020 7510
Кредитлаш тўғрисидаги шартномага кўра кредит учун фоизлар кредит бўйича қарзга киритилди	9610	7510
Банкларнинг узоқ муддатли кредити бўйича кўредаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	7510
Олинган узоқ муддатли кредитлар суммалари акс эттирилди	5110 5210 5510-5530	7510
Олинган банк кредитлари ҳисобига бўнақлар ўтказилди	4310 4510-4520	7510
Мол отказиб берувчилар ва пудратчилардан қарз кредитлар ҳисобига сундирилди	6010	7510
Банкларнинг узоқ муддатли кредитлари бўйича қарз сундирилди	7510	5110 5210 5220
Қисқа муддатли кредитлар билан олинган узоқ муддатли кредитлар сундирилди	7510	6910
Банкларнинг узоқ муддатли кредитлари бўйича кўредаги муебат фарқ акс эттирилди	7510	9540
Қарз берувчилардан асосий воситалар, номоддий активлар, товармоддий бойликлар келиб тушди	0820 0830 0890 0110-0190 0410-0490	7610-7690 0820
Қарз берувчилардан (банклардан ташқари) 12 ойдан ортиқ муддатга маблағлар келиб тушди	5010 5110 5210	7610-7690
Курсдаги манфий фарқ, шу жумладан баланс тузиш санасига қарзни қайта баҳолашдаги фарқ акс эттирилди	9620	7610-7690
Қарз берувчилардан заём ҳисобига вексель олинди	5610	7620

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Заём бериш тўғрисидаги шартномага кура заём бўйича фонслар қарзга киритилди	9610	6820
Берилган вексель учун узоқ муддатли заём олинди	5110 5210	7620
Молиявий лизинг шартларида келиб тушган асосий воситалар учун ижарага берувчи олдидаги қарз акс эттирилди	0310	7630
Молиявий лизинг шартномаси бўйича фонз ҳисобланди	9610	6820
~~Берилган облигациялар учун узоқ муддатли заём олинди~~	~~5110 5210~~	~~7610~~
Илгари қарз берувчилардан (банклардан ташқари) олинган узоқ муддатли заёмлар сўндирилди	7610-7690	5010 5110 5210
Хорижий валютадаги узоқ муддатли заёмлар бўйича курсдаги мусбат фарқ, шу жумладан баланс тузиш санасига қарзни қайта баҳолашга оид фарқ акс эттирилди	7610-7690	9540
Ижарага берувчига молиявий лизинг бўйича олинган асосий воситаларнинг лизинг муддати тугашига қадар бажарилмаган тўловлар суммаси — жорий қисм қайтарилиши акс эттирилди	7630	6810
Молиявий лизинг бўйича тўловнинг жорий қисми акс эттирилди	6810	7630
Бир мақсадга йўналтирилган олинган маблағлар акс эттирилди	5010 5110 5210 6810-6890	7710
Бир мақсадга йўналтирилган олинган маблағлар қайтарилиши (сўндирилиши) акс эттирилди	7710	5110
Таъсис ҳужжатларида назарда тутилган интирекчиларнинг улуш-		

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
лари суммасида, оддий ва имтиёз- ли акцияларга		
— номинал қиймати буйича;	4710	8511 8512
— номинал қиймати билан сотиш қиймати ўртасидаги фарқ;	4710	8521
— рўйхатга олинган пай ва улуш- лар суммасида обуна бўлиш сум- масида устав сармояси тасдиқлан- ди (хўжалик юритувчи субъект рўйхатга олинганидан кейин)	4710	8513
Балансга турли активлар устав сармоясига (фондига) улуш си- фатида қабул қилинди	мол-мулк- нинг турли ҳисобва- рақлари	4710 4890
Фойданинг бир қисми устав сар- моясини кўпайтиришга йўналти- рилди	8710	8511 8512
Устав сармоясини туланган сар- моя миқдорига қадар камайти- риш акс эътирилди	8511 8512 8513	4710
Улушларнинг корхона муассисла- рига қайтарилиши акс эътирил- ди; акцияларнинг номинал қий- мати камайтирилди; устав сар- мояси (фонди) камайтирилди	8511 8512 8513	6620
Сотиб олинган ва бекор қилинган акциялар устав сармоясини ка- майтиришга ҳисобдан чиқарилди:		
а) номинал қийматдан юқорига сотиб олинди:		
— номинал қийматга	8511	8610
	8512	8620
— номинал қийматдан ошадиган суммага	8521	8610 8620
б) номинал қийматдан камга сотиб олинди:		
— харид қийматига	8511	8610
	8512	8620
— номиналдан кам суммага	8511 8512	9590

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Меҳнат жамоаси аъзоларига корхона фойдаси ҳисобига бепул берилган акциялар қиймати акс этирилди	4710 8710	8511 8512 4710
Устав сармойасини купайтиришга йўналтирилган мақсадли молиялаш маблағлари акс этирилди (молиялашга олинган мақсадли дастурлардан ташқари)	8810	8511 8512 8513
Корхона аукционда (танловда) харид қилинган мол-мулкнинг дастлабки ва баҳолаш қийматлари ўртасидаги фарқ акс этирилди (баҳолаш қиймати дастлабки қийматдан юқори)	0440	8511 8512 8513
Эмиссия даромади акс этирилди (сотиш чиқимлари чегирилган ҳолда акцияларнинг номинал қийматидан юқори суммалар)	5010 5020 5110 5210 5220	8521
Асосий воситалар объектларини бепул топшириш акс этирилди (давлат тузилмалари учун)	8513	0110-0190
Навбатдаги эмиссия пайтида акцияларнинг номинал ва эмиссия қийматлари ўртасидаги фарққа қўшимча туланган сармойадан маблағлар келиб тушди	5010 5020	8521
Сотиб олинган ўз акцияларини харид қийматидан юқори қиймат буйича такроран сотишдан маблағлар келиб тушди	5010 5020	8610 8620
Акцияларни харид қийматидан паст қийматда такроран сотиш вақтида қўшилган сармоя маблағлари ишлатилди	8521	8610 8620
Уларни бекор қилиш вақтида сотиб олинган ўз акцияларининг номинал ва харид қийматлари ўртасидаги фарқни қоплашга қўшилган сармоя маблағлари ишлатилди	8521	8610 8620

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Сармояни тулаш пайтида устав сармоясини шакллантиришда юзага келадиган курсдаги мусбат фарқ	4710 4890	8522
Сармояни тулаш пайтида устав сармоясини шакллантириш вақтида юзага келадиган курсдаги манфий фарқ	8522	4710 4890
Бепул қимматли қоғозлар олинди	0610 5810	8523
Асосий воситаларнинг бепул келиб тушиши акс эттирилди	0110-0192	8523
Бепул олинган, монтажни талаб қиладиган ускуна харид қилинди	0710-0770	8573
Ижарачи томонидан жорий ижара бўйича қайтарилган асосий воситаларнинг қийматини ижарага берувчи ижарага олинган асосий воситаларга доир капитал қўйилмалар қийматига кўпайтириши акс эттирилди	0110-0199	8523
Захира сармоясининг активларни: — асосий воситаларни; — инвестицияларнинг балане қийматини қўшимча баҳолаш натижасида кўпайтириши акс эттирилди	0110-0199 0610-0690	8531
Захира сармоясининг камайиши: — асосий воситаларни; — узоқ муддатли инвестицияларни аввалги қўшимча баҳолашлар қийматини кўпайтириш суммаси доирасида; — асосий воситаларни; — узоқ муддатли инвестицияларни аввалги қўшимча баҳолашлардан кўпайишида оладиган суммада активлар нархини тушириш натижасида	8531 8531 9439 9439	0110-0199 0610-0690 0110-0199 0610-0690

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Қўшимча баҳолаш суммасини қимматли қоғозларга қўйилган маблағларни қайта баҳолашга доир тузатишлар ҳисобига киритган ҳолда илгари бозор қиймати бўйича қайта баҳоланган қимматли қоғозларни сотиш натижасида захира сармоясининг камайиши акс эттирилди	8531	9560
Ҳукумат қарорига кўра асосий воситаларни қўшимча баҳолаш акс эттирилди	0111-0199	8531
Молиявий лизинг шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни қўшимча баҳолаш акс эттирилди	0310	8531
Ҳукумат қарорига кўра қайта баҳолаш натижасида монтажни талаб этадиган ускунани қўшимча баҳолаш акс эттирилди	0710-0720	8531
Ҳукумат қарорига кўра тугалланмаган қурилишни қўшимча баҳолаш акс эттирилди	0810-0820	8531
Эскириш суммасини индексациялаш: — қўшимча баҳолаш натижасида — қўшимча баҳолаш натижасида	8531 0211-0290	0211-0290 8531
Таъсис ҳужжатларига мувофиқ ва қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда захира сармоясига йўналтирилган, жорий йилнинг тақсимланмаган фойдаси суммалари акс эттирилди	8710	8532
Ижарачи томонидан жорий ижара бўйича қайтарилган асосий воситалар қийматининг ижарага олинган асосий воситаларга доир капитал қўйилмалар қийматига ижарага берувчи томонидан кўпайтирилиши акс эттирилди	0110-0199	8523

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Захира сармояси корхонани тугатиш вақтида турли дебиторларнинг қарзларини ҳисобдан чиқариш ҳисобига камайтирилди	8532	турли дебиторларнинг ҳисобварақлари
Корхонани тугатиш вақтида захира сармояси ҳисобига иштирокчиларга даромадлар (дивидендлар) ҳисобланди	8532	6610 6620
Ушбу мақсадлар учун ҳисобот йилида фойда бўлмаган ёки етарли бўлмаган шароитда иштирокчиларга дивиденд тулаш учун йуналтирилган захира сармояси суммалари акс эттирилди	8532	6610
Акциядорлардан уларга тегишли акциялар сотиб олиш баҳоси бўйича сотиб олинди	8610 8620	5110 5210 5220 6620
Хужалик юритувчи субъект иштирокчисининг ҳиссаси сотиб олиш баҳоси бўйича сотиб олинди	8610 8620	5110 5210 5220 6620
Сотиб олинган ўз акцияларининг сотиб олиш баҳосидаги юқори қиймат бўйича такрор сотилиши акс эттирилди	5010 5020 4710	8610 8620 9590
Устав сармоясидаги иштирокчилар сотиб олинган ҳиссаларининг харид баҳосидан юқори қиймат бўйича такрор сотилиши акс эттирилди	5010 5020 4710	8610 8620 9590
Сотиб олинган ўз акцияларининг сотиб олиш баҳосидан паст қиймат бўйича; сотиш суммаси билан сотиб олиш баҳоси ўртасидаги фарққа такрор сотилиши акс эттирилди	5010 5020 9690	8610 8620 8610 8620
Сотиб олинган устав сармояси ҳиссаларининг сотиб олиш баҳосидан паст қиймат бўйича; сотиш суммаси билан сотиб олиш баҳоси	5010 5020 9690	8610 8620 8610 8620

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Уртасидаги фарққа такрор сотилиш акс этирилди		
Номинал қийматидан паст қий- матда сотиб олинган ўз акцияла- рини бекор қилиш акс этирилди	8511 8512 8511 8512	8610 8620 9590
Номинал қийматидан юқори қий- матда сотиб олинган ўз акцияла- рини бекор қилиш акс этирилди	8511 8512 9690	8610 8620 8610 8620
Устав сармояси миқдорининг, бе- кор қилиш мақсадида, унда иш- тирокчи ҳиссасининг сотиб олин- ган номинал қиймат суммасига камайиши; номинал қиймат ва сотиб олиш баҳоси уртасидаги: — мусбат — манфий фарқ суммасига	8513 8610 9690	8610 9590 8610
Пировард молиявий натижа ҳи- сobot йилининг қопланмаган фой- даси (қопланмаган зарари) ҳисоб- варағига киритилди: — фойда суммасига — зарар суммасига	9900 8710	8710 9900
Ҳисobot йилининг тақсимланма- ган фойдаси корхона муассасала- рига дивиденд (даромад) тулашга йўналтирилди	8710	6610 6710
Тақсимланмаган фойда захира сармоясини барпо этишга йўнал- тирилди: — ҳисobot йилининг фойдаси ҳи- собиға — жамғарилган фойда ҳисобиға	8710 8720	8532
Ҳисobot йилининг тақсимланма- ган фойдасининг қолдиғи қуйи- даги ҳолда жамғарилган фойдага қайд этилди: — фойда олинганда — зарар кўрилганда	8710 8720	8720 8710

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ажратилган грантлар ва субсидиялар туғрисида хабарнома олинди	4890	8810 9390
Ажратилган грантлар ва субсидиялар бўйича маблағлар олинди	5110-5120 5210-5220	4890
Тегишли тузилмаларнинг қарорига мувофиқ илгари берилган грантлар ва субсидияларнинг суммаси устав сармоясини кўпайтиришга киритилди	8810	8511 8512 8513 8523
Тегишли тузилмаларнинг қарорига мувофиқ, илгари берилган грантлар ва субсидиялар суммаси захира сармоясини кўпайтиришга киритилди	8810	8532
Келгуси харажатларнинг захираларини ташкил этиш ишлаб чиқариш захиралари ҳисобига акс эттирилди; шу тарзда ҳисобланган захирани қўшимча ҳисоблаш ёки сторнолаш ўтказилди	2010 2110 2310-2320 2510 2610	8910
Ўшанинг ўзи, лекин келгуси даврлар харажатлари бўйича (саноатнинг мавсумий тармоқларида)	3110-3190	8910
Илгари келгуси харажатлар таркибида захира қилинган эскириш суммаси акс эттирилди (саноатнинг мавсумий тармоқларида, асосий воситалар ва ижара буюмларини таъмирлаш)	8910	0211-0299
Материаллар илгари барпо этилган келгуси харажатлар захиралари ҳисобига акс эттириладиган харажатларги ҳисобдан чиқарилди	8910	1010-1090
Уларга доир харажатлар олдиндан захира қилинган таъмирлаш ва бошқа ишларни ўтказиш вақтида ҳосил бўладиган АТЭБ эскириш ҳисобланди	8910	1210-1230

Хўжалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Келгуси харажатлар захиралари ҳисобига амалга ошириладиган харажатларга ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар сарфланди	8910	2110
Корхона цехлари томонидан амалга оширилган асосий воситаларни таъмирлаш ва бошқа ишларнинг, шунингдек хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқариш ва хўжаликларда илгари ташкил этилган захиралар ҳисобига ишлар ва хизматларнинг қиймати	8910	2310-2320 9450
Вақтинчалик бино ва иншоотларни барпо этиш харажатлари ана шу мақсадларда илгари барпо этилган захира ҳисобига амалга оширилди	8910	2710-2790
Ўшанинг ўзи, лекин мавсумий тармоқлардаги, ижарага олинган асосий воситалар бўйича таъмирлаш ишлари ва ҳоказоларга харажатлар бўйича	8910	3190
Илгари захира қилинган суммалар бўйича ҳисоб-китоб ёки валюта ҳисобварағидан харажатлар тўланди	8910	5110 5210-5220
Келгуси харажатлар ва тўловларнинг захираси ҳисобига қилинадиган харажатларни амалга ошириш вақтида турли корхоналар кўрсатадиган хизматларнинг қиймати акс эттирилди	8910	6890 7410
Ҳисобланган, ишлатилмасдан қолган келгуси харажатлар захираларининг суммалари корхона даромадига киритилди	8910	9010-9030
ҚҚС, акцизлар чегирилган ҳолда, юклаб жўнатилган товар-моддий захиралар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун ҳи-	4010 4110	9010 9020 9030

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
соб-китоб ҳужжатларига доир харидорларга тақдим этилган сумма акс этирилди		
Маҳсулот, ишлар ва хизматларни нақд пулга сотиш акс этирилди (4010-ҳисобварақни қўлламасдан)	5010 5020	9010 9020 9030
Тайёр маҳсулот бошқа корхоналарга узоқ муддатли инвестициялар тартибида топширилди (харид қилинган қимматбаҳо қоғозларнинг қийматини сўндириш)	9110 (0610)	2810 9010)
Тайёр маҳсулот бошқа корхоналарга қисқа муддатли молиявий қўйилмалар тартибида топширилди (шу жумладан харид қилинган қимматбаҳо қоғозлар)	9110 (5810)	2810 9010)
Бошқа корхоналарга узоқ муддатли молиявий инвестициялар тартибида берилган товарларнинг топширилиши акс этирилди (харид қилинган қимматли қоғозларнинг қийматини сўндириш)	9120 (0600)	2910-2990 9020)
Қисқа муддатли молиявий қўйилмалар тартибида берилган (уларда харид қилинган қимматли қоғозлар қийматини сўндиришга) товарларни топшириш акс этирилди	9120 (5810- 5890)	2910-2990 9020)
Ўзининг капитал қурилишига берилган маҳсулот, ишлар ва хизматларнинг қиймати тушум сифатида акс этирилди	0890	9010 9030
Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқариш цехлари томонидан хизмат кўрсатувчи хужаликлар ва ишлаб чиқаришларга, ўз қурилишига берилган маҳсулот, ишлар ва хизматларнинг қиймати тушум сифатида акс этирилди	0810-0890 2320 9450	9010 9030

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ўз капитал қурилиши, хизмат курсатувчи хужаликлар ва ҳоказоларга курсатилган умумишлаб чиқариш ва умумхужалик тусидаги хизматларнинг қиймати тушум сифатида акс эттирилди	2510 9410-9450	9030
Жорий йилда қайта ҳисоб-китоблар буйича харидорлардан келиб тушган суммалар	5110 5210-5220	9010 4010 6410
Тулиқ тайёрлик вақтида етказиб бериш учун тўловномалар харидорларга (буяортмачиларга) таъдим этилганда ҳисобга олинган маҳсулот ва ишларнинг қисман тайёрлиги буйича харидорлардан илгари олинган бунақлар ва олинган ҳақ акс эттирилди	6310	9010 9030
Корхонанинг уз ходимларига маҳсулот, ишлар ва хизматлар (шу жумладан формали кийим) сотилди	6710	9010 9030
Корхонада иштирок этишга унинг тайёр маҳсулоти (ишлари, хизматлари) билан даромад (дивиденд)ларнинг тўланиши акс эттирилди	6710	9010 9020 9030
Воситачилик, консигнация операциялари буйича мижозлардан олинаниши лозим бўлган комиссия ҳақларнинг суммаси акс эттирилди	4890	9010
Корхона бўлинмаларига маҳсулот, ишлар, хизматлар сотилди	4110	9010 9030
Муддати кечиктирилган даромадларнинг суммалари (бунақ тўланган хизматлар ва ҳоказо) улар тааллуқли бўлган ҳисобот даври келганда сотиш ҳажмига киритилди	6210	9010 9020 9030

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Кредитга сотин вақтида сотилган товарларнинг қайтарилиши	9035	4010 4110
Сотишлар ва нархдан чегирмалар тақдим этилди	9035	4010 4110
Ҳисобот оyi охирида (даромад) — 9010-«Тайёр маҳсулотни сотиш- дан даромад», 9020-«Товарларни сотишдан даромад», 9030-«Иш- ларнинг бажарилиши ва хизмат- лар кўрсатилишидан даромад» ҳисобварақларини ёпиш	9010 9020 9030	9900
Ҳисобот даври охирида 9035-«Со- тилган товарларни қайтариш ва нархдаги чегирмалар» ҳисобвара- гини ёпиш	9900	9035
Юклаб жўнатилган тайёр маҳсу- лотнинг таннарни акс этирилди	9110	2810
Ҳайвонларнинг четга ёки баъзи ички бўлинмаларга реализацияси акс этирилди	9110	1110
Четга юклаб жўнатилган ўзи иш- лаб чиқарган ярим тайёр маҳсу- лотлар ҳисобдан чиқарилди	9110	2110
Тайёр маҳсулот узоқ муддатли инвестициялар тартибида бошқа корхоналарга топширилди (харид қилинган қимматли қоғозлар- нинг қийматини сундириш)	9110 (0610)	2810 9010)
Тайёр маҳсулот қисқа муддатли молиявий қўйилмалар тартибида бошқа корхоналарга топширилди (шу жумладан харид қилинган қимматли қоғозлар)	9110 (5810)	2810 9010)
Бошқа корхоналар, мактаблар, уқув юртлари ва ҳоказоларга бе- пул (текинга) топширилган маҳ- сулотнинг қиймати	9110(9430 (9450 — ҚҚС, ак- циз сум- масига)	2810 9110) 6410 — ҚҚС, ак- циз сум- масига)

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бошқа корхоналарга узоқ муддатли молиявий инвестициялар тартибида берилган товарларни тошшириш акс этирилди (харид қилинган қимматли қоғозларнинг қийматини сундириш)	9120 (0610- 0690)	2910 9020)
Бошқа корхоналарга қисқа муддатли молиявий қўйилмалар тартибида берилган товарларни тошшириш акс этирилди (улардан харид қилинган қимматли қоғозларнинг қийматини сундириш)	9120 (5810	2910 9020)
Ой охирида 9110-«Сотилган тайёр маҳсулотнинг таннарни», 9120-«Сотилган товарларнинг таннарни», 9130-«Сотилган ишлар ва хизматларнинг таннарни» ҳисобварақларини ёпиш	9900	9110 9120 9130
Асосий, ёрдамчи ва хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлар цехларининг турли хизматлари (2810-ҳисобварақни четлаб ўтиб ҳисобга олинмаган) сотилди	9130	2010 2310
Ишларнинг тугалланган босқичлари бўйича харажатлар ҳисобдан чиқарилди	9130	2010
Товар-моддий захираларни харид қилиш (ТМЗни вақти-вақти билан ҳисобга олиш усулида)	9140	6010 5010-5020
Ҳисобот даврининг охирида инвентарлаш якунларига кўра ТМЗ ҳисобварақлари бўйича қолдиқларни тузатишлар амалга оширилди:		
а) асосий моддий захиралар: — захираларнинг ўсиши	1010-1090 9150	9150 1010-1090
б) тугалланмаган ишлаб чиқариш: — ўсиш	2010	9150

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
— камайиш	9150	2010
в) тайёр маҳсулот:		
— захираларнинг ўсиши	2810	9150
— захираларнинг камайиши	9150	2810
г) товарлар:		
— захираларнинг ўсиши	2910-2990	9150
— захираларнинг камайиши	9150	2910-2990
Ҳисобот даври охирида 9140-«Харид қилиш/сотиб олиш» ҳисобварагини ёпиш	9900	9140
Ҳисобот даври охирида 9150-«ҒМЗ бўйича тузатишлар» ҳисобварагини ёпиш	9900 (9150)	9150 (9900)
Чиқиб кетган асосий воситалар объектларининг дастлабки қиймати аск эттирилди (сотиш, ҳисобдан чиқариш, бепул топшириш)	9210	0110-0190
Асосий воситаларнинг дастлабки қиймати (молиявий лизинг бўйича) лизинг берувчининг баланси-дан ҳисобдан чиқарилди	9210	0110-0190
Ускуна бошқа корхонада улусбай иштирок этиш ҳисобига топширилди	9210	0110-0190
Чиқиб кетган асосий воситалар бўйича эскириш акс эттирилди	0210-0299	9210
Ёрдамчи ишлаб чиқаришларнинг асосий воситалар чиқиб кетиши билан боғланган хизматлари ва харажатлари ҳисобдан чиқарилди	9210	2310
Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши бўйича операцияларда иштирок этувчи ходимларнинг меҳнатига ҳақ ҳисоблаб ёзилди	9210	6710
Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши бўйича операцияларда иштирок этувчи ходимларнинг меҳнат ҳақи суммалари	9210	6520

Хужалик операциясининг мазмۇни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Суммалари буйича ижтимоий су- гурта ва таъминотга ажратмалар амалга оширилди		
Асосий воситаларнинг чиқиб ке- тиши вақтида кўрсатилган хиз- матлар учун бошқа корхоналарга қарз акс эттирилди	9210	6890
Асосий воситалар объектларини узоқ муддатли ижарага топши- риш вақтида ҳосил бўлган келгу- си давр харажатлари ҳисобдан чи- қарилди (ижарага берувчининг булмаган даромади)	9210	6210 7290
Асосий воситалар ишлаб турган объектларининг узоқ муддатли ижара тўлиқ муддатига келиб ту- шадиган ижара туловларининг суммаси акс эттирилди (ижарага берувчида)	0920	9210
Асосий воситаларнинг чиқиб ке- тишидан қолган материаллар ки- рим қилинди (эҳтимолий ишла- тиш нархида)	1090	9210
АТЭБ сифатида ишлатиш мумкин бўлган асосий воситаларни туза- тишдан қолган моддий бойликлар кирим қилинди	1210	9210
ҚҚС, акцизлар ва тушумдан бош- қа ажратмаларни чегирган ҳолда, банкка келиб тушган асосий воси- таларнинг реализациясидан олин- ган тушум (нақдсиз ҳисоб-китоб- лар буйича) акс эттирилди	5110	9210
Уларга сотилган асосий воситалар учун харидорларнинг қарзи акс этирилди	4010	9210
Асосий воситалар реализацияси- нинг операциялари буйича илга- ри олинган бунақларни ҳисобга олиш акс эттирилди	6310	9210

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Мол-мулкни сотишдан тушум, яъни сотилган асосий воситалар учун корхонага тегишли булган суммалар акс эттирилди; уларни лизинг олувчига сотиш	6890	9210
Асосий воситаларни корхона бу- линмаларига сотишдан даромад акс эттирилди	4110	9210
Асосий воситаларни реализация қилиш операцияларидан молия- вий натижа (фойда) бир ой учун аниқланди ва ҳисобдан чиқа- рилди	9210	9310
Асосий воситаларни реализация қилиш операцияларидан молия- вий натижа (зарар) бир ой учун аниқланди ва ҳисобдан чиқа- рилди	9431	9210
Чиқиб кетган номоддий активлар ҳисобдан чиқарилди (сотиш, ҳи- собдан чиқариш, бепул топши- риш ва ҳоказо)	9220	0410-0490
Сотган номоддий ва бошқа актив- лари учун бошқа корхоналар- нинг қарзлари акс эттирилди	4010	9220
Номоддий ва бошқа активлар корхона бўлинмаларига сотилди	4110	9220
АТЭБ ва ижара буюмлари бошқа корхонага сотилди	9220	1210
Четга сотилган АТЭБ буйича эскириш ҳисобдан чиқарилди	1310	9220
Четга сотилган турли материал- лар ҳисобдан чиқарилди	9220	1010-1090
Четга реализация қилинган мате- риаллар қийматида тафовутлар ҳисобдан чиқарилди	9220	1610
Парваришlash ва бурдоқига бо- қишда булган ҳайвонларни четга берилди акс эттирилди	9220	1110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Узоқ муддатли молиявий қўйил- малар сифатида ҳисобга олинган (баланс қиймати) қимматли қоғозларни сотиш	9220	0610
Қисқа муддатли молиявий қўйил- малар сифатида ҳисобга олина- диган облигациялар ва бошқа қимматли қоғозларни сотиш	9220	5810
Корхонанинг хорижий валютани сотиш кундаги курс буйича қай- та ҳисоб-китоб қилиш суммасида	9220	5210-5220
Хорижий валютани сотиш муно- сабати билан харажатлар	9220	5110 5210-5220
Бошқа активларни сотиш билан боғлиқ солиқлар ва йигимлар бў- йича (ҚҚС ҳам шунинг ичида) бюджет олдидаги қарз акс эт- тирилди	9210	6410
Бошқа активлар ва қимматли қоғозларни сотишдан тушум ҳи- соб-китоб ва валюта ҳисобварақ- ларига келиб тушди	5110 5210	9220
Харид қилинаётган акцияларга ҳақ мол-мулкни топшириш йўли билан тўланди	5810 0610	9220
Ҳисоб-китоб варағига банкка во- ситачилик ҳақини чегирган ҳолда биржа курси буйича хорижий ва- лютани сотишдан сўмларда ту- шум келиб тушди (банк томони- дан корхона топшириғи буйича сотиш)	5110	9220
Илгари бошқа активлар харидор- ларидан олинган бўнақнинг ҳи- собга олиниши акс эттирилди	6310	9220
Сотувчи корхонага материаллар тақдим этиш йўли билан тўлан-	9220 (0610	1010-1090 9220)

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ган қимматли қоғозлар (бир йилдан ортиқ муддатга) харид қилинди		
Бошқа корхоналарга қисқа муд- датли заёмлар тартибида топши- рилган материаллар ҳисобдан чи- қарилди; харид қилинган қим- матли қоғозларнинг қиймати со- тувчи корхонага материаллар тақдим этиш йўли билан сунди- рилди	9220 (5810)	1010-1090 9220)
Бошқа корхоналар мулкига (бир йилдан ортиқ муддатга) асосий подадаги ҳайвонларни тақдим этиш йўли билан узоқ муддатли молиявий қўйилмалар амалга оширилди (қимматли қоғозлар харид қилинди)	9220 (0610)	1110 9220)
Бошқа корхонага асосий подадаги ҳайвонларни мулк қилиб топши- риш курунишида қисқа муддатли молиявий қўйилмалар (бир йил- дан кам муддатга) акс эттирилди	9220 (5810)	1110 9220)
Бошқа корхоналарга узоқ муддат- ли инвестициялар тартибида (қимматли қоғозларга) АТЭБ топширилди	9220 (0610)	1210 9220)
Ёрдамчи цехлар томонидан иш- лар ва хизматларнинг бир қисми бошқа корхоналарга узоқ муддат- ли инвестициялар тартибида (қимматли қоғозларга) кўр- сатилди	9220 (0610)	2310 (9220)
Ёрдамчи цехлар томонидан бошқа корхоналарга қисқа муддатли ин- вестициялар тартибида (шу жум- ладан қимматли қоғозларга) маҳсулотлар берилди ва хизмат- лар кўрсатилди	9220 (5810)	2310 9220)

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Хорижий валютани аукционда со- тиш (сотувчи ҳисобида) — Ўзбе- кистон Республикаси МБ курси бўйича тушум суммасида	9220 (9430)	5210 9220)
Ҳисобот даври учун бошқа актив- ларнинг сотилиши ва бошқача ре- ализациясидан фойда белгиланди ва ҳисобдан чиқарилди	9220	9320
Ҳисобот даври учун бошқа актив- ларнинг сотилиши ва бошқача ре- ализациясидан зарар белгиланди ва ҳисобдан чиқарилди	9320	9220
Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фой- да акс эттирилди	9210	9310
Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фой- да акс эттирилди	9220	9320
Шартномавий мажбуриятларга риоя қилмаганлик учун бошқа корхоналарга тақдим этилган жа- рималар, пеня ва неустойкалар- нинг суммалари (тан олинган ёки ҳукм қилинган)	4210	9330
Даъво муддати тугаши билан кре- диторлик қарзларини ҳисобдан чиқариш	6010	9340
Ўтган йиллар операциялари бўйи- ча харидорлар билан қайта ҳисоб- китоблар акс эттирилди	4010	9340
Улар томонидан олинган ва ўтган йилларда сарфланган хизматлар ва моддий бойликлар учун қайта ҳисоб-китоблар бўйича ходимлар- дан келиб тушган суммалар	4690	9340
Хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқа- ришлар ва хужаликлардаги асо- сий ва ёрдамчи цехларда тугал- ланмаган ортиқча ишлаб чиқа- ришлар (камомаддан ошиб кетиш	2010 2310 2510 9450	9350

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
суммасида) умумишлаб чиқариш омборидаги ортиқча материаллар; уй-жой-коммунал хўжаликдан фойда кирим қилинди		
Илгари ҳисобдан чиқарилган де- биторлик қарзларидан олинган даромадлар; кредиторлик қарзла- рини ҳисобдан чиқаришдан да- ромадлар ва ҳоказолар	4810-4890 6810-6890	9360
Хом ашё ва материаллар таннар- хининг уларнинг харид қийма- тидан ёки материалларни ишлаб чиқариш харажатларига ортиқча ҳисобдан чиқаришдан тафовут- ларни нотўғри тақсимлашни туза- тиш	1010-1090 1510 1610	9370
Оборотдаги воситаларга тааллуқ- ли бойликларни қўшимча баҳо- лаш суммалари молиявий нати- жаларга ҳисобдан чиқарилди	2910	9370
Нархлардаги фарқ (идишлар ва ҳоказолар бўйича) корхона даро- мадига қаратилди (идиш билан операциялар бўйича натижалар) — савдо ва шу сингари бошқа корхоналарда	2950	9370
Начётга киритилган (мазкур ҳи- сobot даврида) камомадлар бўйи- ча нархлардаги фарқ корхона даромадига қаратилди	4630	9370
Бегараз олинган пул маблағлари кирим қилинди	5110-5120	9380
Сугурта органларидан мулкый су- гурта бўйича келиб тушган сугур- та туловлари корхона даромадла- рига қаратилди	6510	9390
Гумонли қарзлар бўйича сарфлан- маган захираларнинг суммалари уларни барпо этиш йилидан кейинги йилдаги фойдага кири- тилди	4910	9390

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Камомадлар буйича (утган йиллар учун) қарзнинг келиб тушган суммалари; ижарага топширилган асосий воситалар объектларининг келишилган баҳоларидаги фарқ; харид ва баҳолаш нархлари уртасидаги фарқни харидор корхона фойдасига (аукционда) аста-секин ҳисобдан чиқариш	6210	9390
Ортиқча маҳсулотлар, товарлар кибим қилинди	2810 2910	9390
Номоддий активлар амортизациясини ортиқча ҳисоблаб ёзишлар вақтида тузатиш	0510-0590	9390
Барпо этиладиган асосий воситалар объектлари таннархига киритиладиган зарарлар ҳисобдан чиқарилди; ортиқча ускуна ва бошқа мол-мулклар	0810-0890	9390
Харидорлар ва буюртмачилардан олинган, талаб қилиб олинмаган бўнақлар ҳисобдан чиқарилди	6310	9390
Ҳисобот даври охирида асосий фаолиятдан бошқа даромадлар ҳисобини олиш ҳисобварақларида белгиланган кредит оборотларининг якунлари 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади	9310 9320 9330 9340 9350 9360 9370 9380 9390	9900
Маҳсулотни юклаб жунатиш буйича, шу жумладан харидорлар ҳисобига, транспорт харажатлари акс эттирилди	9411	5110
Четдан реклама ва маркетинг хизматлари акс эттирилди	9412	6010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Савдо ташкилотларида ишлатиладиган номоддий активлар буйича амортизация ҳисобланди	9419	0510-0590
Ундирилиши лозим бўлмаган даъволарнинг суммалари муомала чиқимларига ҳисобдан чиқарилди	9419	4210
Бошқарув ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш харажатлари	9421	6710
Бошқарув ходимларининг ижтимоий сугуртасига ажратмалар	9422	6520
Мулкӣ ва шахсий сугуртага ажратмалар	9422	6510
Бошқарув ва умумҳужалик мақсадидаги (бевосита маҳсулот ишлаб чиқариш билан боғланмаган) асосий воситаларнинг эскириши ҳисобланди	9423	0210-0299
Маъмурий бинолар, шунингдек омборлар ва дуконлар ижараси акс эттирилди	9424	6890
Умумҳужалик аҳамиятига эга номоддий активлар буйича амортизация ҳисобланди	9426	0510-0590
Бошқарув ва умумҳужалик эҳтиёжларига материаллар сарфланди	9429	1010-1090
Бошқарув ва умумҳужалик эҳтиёжларига АТЭБ сарфланди	9429	1210-1230
Умумҳужалик мақсадидаги АТЭБ эскириши ҳисобланди	9429	1310
Материалларга доир ҳисоб нархларидаги тафовут	9429	1610
Алоқа хизматлари, ахборий марказларнинг хизматлари, энергия	9429	6010

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
ва сув истеъмоли ва бошқа умумхужалик эҳтиёжларига до- ир ҳисобварақлар акцептланди		
Транспорт хизмати курсатишга доир ҳисобварақлар акцепт- ланди	9429	6010
Хизмат сафарлари ва вакиллик харажатлари акс эттирилди	9429	4420 4430
Банк ва аудиторлик хизматлари учун ҳақ акс эттирилди	9429	6890
Хужалик юритувчи субъектлар бошқаруви ёки бирлашмалари юқорӣ органларининг бошқарув аппаратини тутиб туришга ажратмалар	9427	6890
Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан зарар акс эттирилди	9431	9210
Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан зарар акс эттирилди	9432	9220
Айбдор шахсларни аниқлаш мумкин бўлмаган ҳолда талафот ва камомадлар акс эттирилди	9433	1010-1090 2810 2910-2990
Гумонли қарзлар бўйича захира ҳисобланди	9434	4910
Солиқ органларининг қарори бўйича жарима ҳисобланди	9439	6410
Корхона балансида бўлган олий ўқув юртларини тутиб туришга ажратмалар акс эттирилди	9439	6110
Корхона ходимлари учун дам олиш уйлари ва санаторийларга йулланмаларнинг ҳақи туланди	9439	5110

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Бекор қилинган буюртмаларга харажатлар ҳисобдан чиқарилди	9439	2010
Ўтган йиллар операциялари буйича зарарлар	9439	4010 4110 4210 4610-4690 4810-4890
Хужалик шартномаларини бузгалик учун жарималар	9439	4210
Маҳаллий транспортдан фойда- ланиш учун йулда юриш ҳуж- жатлари тўланди	9439	5110
Бир галги моддий ёрдам тўланди	9439	5010
Тайёр маҳсулотнинг, ТМЗнинг нархи туширилди	9439	1010-1090 2810
Қуйидагиларда фойдаланилади- ган ўз асосий воситалари буйича ҳар ойда ҳисобланадиган эски- риш суммаси акс эттирилди: а) янги маҳсулот турларини иш- лаб чиқариш учун мўлжаллан- ган ишга тушириш ишларида; б) туркумли ёки оммавий ишлаб чиқариш учун мўлжалланган янги технологик жараёнларни ўзлаштиришга хизмат кўрса- тишда; в) қазиб олувчи тармоқлардаги тайёргарлик ишларида	9440	0210-0299
Қуйидагиларда фойдаланилади- ган номоддий активлар буйича ҳар ойда ҳисобланадиган эски- риш суммаси акс эттирилди: а) янги маҳсулот турларини иш- лаб чиқариш учун мўлжаллан- ган ишга тушириш ишларида;	9440	0510-0590

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
б) туркумли ёки оммавий ишлаб чиқариш учун мулжалланмаган янги технологик жараёнларни ўз- лаштиришга хизмат кўрсатишда; в) қазиб олувчи тармоқлардаги тайёргарлик ишларида		
Хизмат кўрсатувчи хужаликлар- да ишлатиладиган ўзининг асо- сий воситалари бўйича ҳар ойда ҳисобланадиган эскириш суммаси акс эттирилди	9450	0210-0299
~~Ижтимоий соҳала банд ходим- ларнинг меҳнат ҳақиға доир харажатлар~~	~~9450~~	~~6710~~
Хизмат кўрсатувчи хужаликлар- да ишлатиладиган номоддий активлар бўйича амортизацияни ҳисоблаш	9450	0510-0590
Ёрдамчи ишлаб чиқаришлар, чет ташкilotлар кўрсатган, хизмат кўрсатувчи хужаликлар истеъмол қилган хизматлар қийматини акс эттириш	9450	2310 6890
Хизмат кўрсатувчи хужаликлар- нинг мақсадли тушумлар ва мақсадли молиялаш маблағлари ҳисобига қилган харажатлари акс эттирилди (суммалар аввал хиз- мат кўрсатувчи хужаликларнинг харажатларига ҳисобдан чиқарилган)	7710	9450
Хизмат кўрсатувчи хужаликлар харажатларининг сотиш хара- жатлари, маъмурий харажат- ларга тақсимланиши	9410 9420	9450
Давр харажатлари ҳисобот даври охирда ҳисобдан чиқарилди	9900	9410 9420 9430 9440 9450

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Роялти ва гонорарлар буйича олинадиган сумма акс эттирилди	4840	9510
Бошқа корхоналарда улупбай иштирок этишдан; банклардан ҳисоб-китоб ва бошқа ҳисобва- рақлардаги маблағлардан фой- даланиш учун олинган даромад- лар; корхонага тегишли бўлган акциялар ва бошқа қимматли қоғозлар буйича дивидендлар акс этирилди	4830 4890 5010 5110 5210	9520
Узоқ муддатли ижара шартнома- си буйича ҳисобланган фоизлар- нинг суммалари акс эттирилди	4820	9530
Қарз мажбуриятлари буйича фоизлар акс эттирилди	4820	9530
Йил давомида хорижий валюта- даги узоқ муддатли молиявий қўйилмалар билан операциялар буйича курсдаги мусбат фарқ (тўғридан-тўғри молиявий нати- жаларга ҳисобдан чиқарилганда)	0610-0690	9540
Илгари ҳисобот даври учун бе- рилган хорижий валютадаги суммаларни сўндириш операция- лари буйича курсдаги мусбат фарқ	4620 4630	9540
Филиаллар ва ваколатхоналар билан ҳисоб-китоблар буйича валюта курсидаги мусбат фарқ	4110	9540
Муддати кечиктирилган даромад ҳисобида қайд этилган кўрсатил- ган қарз буйича курсдаги фарқ- нинг мусбат сальдоси ҳисобдан чиқарилди (кирим қилиш санасида)	6210	9540
Валюта ҳисобварағида қайд этилган маблағларнинг қолдиги- ни хорижий валютани сотиш	5210	9540

Хужалик операциясининг мазмуни	Хисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
кунида Ўзбекистон Республикаси МБнинг курси бўйича қайта ҳисоблаш натижасида юзага келган курсдаги мусбат фарқ акс эттирилди		
Хорижий валютада солиқлар ва солиқ бўлмаган туловларни тулаш бўйича курсдаги мусбат фарқ акс эттирилди	6410	9540
Қимматли қоғозларнинг харид ва номинал қийматлари ўртасидаги фарқ (харид нархи пастроқ) акс эттирилди (қўшимча ҳисобланди)	0610 5810	9560
Ҳисобот даври охирида ҳисобга олишнинг 95-«Молиявий фаолиятдан даромадлар» ҳисобварақларида қайд этилган натижа 9900-«Пировард молиявий натижа» ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади	9510 9520 9530 9540 9550 9560 9590	9900
Қисқа муддатли (узоқ муддатли) банк кредити бўйича фоизлар ҳисобланди	9610	6820
Қисқа муддатли (узоқ муддатли) заёмлар бўйича фоизлар ҳисобланди	9610	6820
Асосий воситаларнинг узоқ муддатли лизинги шартномаси бўйича фоизлар туланишга ҳисобланган суммалар	9610	6820
Хорижий валютада олинган қисқа муддатли банк кредити бўйича курсдаги манфий фарқ	9620	6910
Хорижий валютада олинган узоқ муддатли банк кредити бўйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	7510

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Хорижий валютада олинган қисқа муддатли заём бўйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	6920
Хорижий валютада олинган узоқ муддатли заём бўйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	7510
Йил давомида хорижий валютадаги узоқ муддатли инвестициялар билан операциялар бўйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди (туғридан-туғри молиявий натижаларга ҳисобдан чиқарилганда)	9620	0610-0690
Илгари ҳисобот учун берилган хорижий валютадаги суммаларни сундириш операциялари бўйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	4620 4630
Филиаллар билан ҳисоб-китоблар вақтида курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	4110
Капитал қўйилмалар бўйича курсдаги фарқнинг манфий сальдоси ҳисобдан чиқарилди	9620	0810-0890
Валюта ҳисобварағида қайд этилган маблағлар қолдиқларини хорижий валютани сотиш кунда Ўзбекистон Республикаси МБнинг курси бўйича қайта ҳисоб-китоб қилиш натижасида юзага келган курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	5210
Хорижий валютада солиқлар ва солиқ бўлмаган туловларни тўлаш бўйича курсдаги манфий фарқ акс эттирилди	9620	6410
Йил охирида қимматли қоғозларни харид ва номинал қийматлари ўртасидаги фарқ акс эттирилди (харид қиймати юқори)	9620	0610

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Қуйилган мабларларни (қимматли қоғозларга, шуба корхоналар ва ҳоказоларга) қайта баҳолаш утказилишидан зарарлар	9690	0610-0690 5810-5890
Ортиқча чиққан ускуналар; табиий офатларнинг оқибатларини тугатиш вақтида материаллар ва АТЭБ кирим қилинди (ортиқча чиқишлар, инвентарлаш пайтида аниқланган)	0710-072 0810-089 1010-109 1210	9710
Ортиқча чиққан товарлар, шунингдек табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар туфайли илгари ҳисобдан чиқарилган товарлар кирим қилинди (савдо, воситачи ва бошқа корхоналарда)	2910	9710
Табиий офатлардан кейин инвентарлаш вақтида аниқланган ускуналарнинг камомади акс эттирилди	9720	0710-0720
Табиий офатлар вақтида йўқотилган ёки уларнинг оқибатларини тугатиш вақтида сарфланган турли моддий бойликлар ҳисобдан чиқарилди	9720	1010-1090 1110 1210
Табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар туфайли тугалланмаган ишлаб чиқариш талафотлари	9720	2010 2110 2310
Хизмат курсатувчи ишлаб чиқаришларнинг табиий офатлардан зарарлари ҳисобдан чиқарилди	9720	2320
Келгуси даврлар харажатлари табиий офатлар туфайли ҳисобдан чиқарилди	9720	3110-3190
Табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар натижасида тайёр маҳсулот ёки товарларнинг талафотлари	9720	2810 2910-2990
Табиий офатлар буйича харажатлар туланди	9720	5010 5110 5210

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказоларнинг олдини олиш ёки тугатиш билан боғлиқ ходимларга меҳнат ҳақини тўлаш ҳисобланди	9720	6710
Табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар билан боғлиқ турли харажатларни тўлаган ҳисобдор шахсларга қарз акс эттирилди	9720	6870
Ёнгин йўқ қилинган ва сугурталаш ҳолда бошқа ташкилотлар компенсация қилмаган товармоддий захираларнинг қиймати акс эттирилди	9720	0110-0190 0410-0490 1010-1090 1210 2810 2910-2990
Алоҳида балансларга ажратилган ички булинмаларнинг фойдаси ҳисобига киритиладиган, табиий офатлар, ёнгинлар ва ҳоказолар туфайли турли зарарларнинг суммалари акс эттирилди	9720	4110
Ҳисобот даври тугагач 9710-«Фавқулодда фойдалар» ҳисобварағи ёпилади	9710	9900
Ҳисобот даври тугагач 9720-«Фавқулодда зарарлар» ҳисобварағи ёпилади	9900	9720
Йил давомида ҳисобланган, бюджетга фойдадан тўловлар бўйича қарз суммалари акс эттирилди	9810 9820 9890	6410
Йил охирида муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи бўйича вақтдаги мусбат фарққа доир тузатиш бажарилди (вақтдаги фарқ юзага келишининг дастлабки йилида)	0930	6410

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Муддати кечиктирилган солиқ- нинг жорий қисми дастлабки йилнинг мусбат фарқи сифатида ҳисобга олинган чегириладиган вақтдаги фарқ буйича мутаносиб равишда ҳисобдан чиқарилди (кейинги йилларда)	6410	3210
Ассосиз олинган фойдадан ва иқ- тисодий санкциялардан бюджет- га тўловлар акс эттирилди	9890	6410
Ҳисобот йилининг охирида со- лиқлар ва йиғимларни тулаш учун фойдани ишлатишни ҳисоб- га олиш ҳисобварақларини ёпиш	9900	9810 9820 9890
Ҳисобот даври тугагач асосий (операцион) фаолиятдан даро- мадларни ҳисобга олиш ҳисоб- варақлари ёпилади	9010 9020 9030	9900
Ҳисобот даври тугагач сотилган маҳсулот таннархини ҳисобга олиш ҳисобварақлари ёпилади	9900	9110 9120 9130 9140
Ҳисобот даври тугагач давр ха- ражатларини ҳисобга олиш ҳи- собварақлари ёпилади	9900	9410 9420 9430 9440 9450
Ҳисобот даври тугагач асосий фаолиятдан бошқа даромадлар- ни ҳисобга олиш ҳисобварақ- лари ёпилади	9310-9390	9900
Ҳисобот даври тугагач молиявий фаолиятдан даромадларни ҳисоб- га олиш ҳисобварақлари ёпилади	9510-9590	9900
Ҳисобот даври тугагач молиявий фаолият буйича харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари ёпилади	9900	9610-9690

Хужалик операциясининг мазмуни	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
	Дебет	Кредит
Ҳисобот даври тугагач 9710- «Фавқулдда фойдалар» ҳисоб- варағи ёпилади	9710	9900
Ҳисобот даври тугагач 9720- «Фавқулдда зарарлар» ҳисоб- варағи ёпилади	9900	9720
Ҳисобот даври тугагач солиқлар ва йигимларни тўлаш учун фойдани ишлатишни ҳисобга олиш ҳисобварақлари дебети бу- йича ҳисобга олинган суммалар 9900-«Пировард молиявий нати- жа» ҳисобварағи дебетига утқа- зилади	9900	9810-9890
Ҳисобот даврининг соф фойдаси (зарари) 9900-«Пировард молия- вий натижа» ҳисобварағида 8710-«Ҳисобот даврининг тақ- симланмаган фойдаси (зарари)» ҳисобварағи дебетига (зарар) ёки кредитига (соф фойда) утқа- зилади	9900 (8710)	8710 9900)

**2002 ЙИЛДАН БОШЛАБ ЖОРИЙ
ЭТИЛАДИГАН ХҲЖАЛИК ЮРИТУВЧИ
СУБЪЕКТЛАР МОЛИЯ-ХҲЖАЛИК
ФАОЛИЯТИ БУХГАЛТЕРИЯ
ҲИСОБНИНГ ЯНГИ ҲИСОВВАРАҚЛАР
РЕЖАСИ**

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
I ҚИСМ. УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР		
1-БҮЛИМ. АСОСИЙ ВОСИТАЛАР, НОМОДДИЙ ВА БОШҚА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР		
<i>01</i>	<i>АСОСИЙ ВОСИТАЛАРНИ ҲИСОВ- ГА ОЛИШ ҲИСОВВАРАҚЛАРИ</i>	<i>A</i>
0110	Ер	
0111	Ерни ободонлаштириш	
0112	Лизинг шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштириш	
0120	Бино, иншоотлар ва узатиш қурилмалари	
0130	Машина ва ускуналар	
0140	Мебель ва анжомлар	
0150	Компьютер ускунаси ва ҳисоблаш техникаси	
0160	Транспорт воситалари	
0170	Иш ҳайвонлари	
0171	Маҳсулдор моллар	
0180	Куп йиллик дарахтлар	
0190	Бошқа асосий воситалар	
0199	Консервацияланган асосий воситалар	
<i>02</i>	<i>АСОСИЙ ВОСИТАЛАР ЭСКИРИ- ШИНИ ҲИСОВГА ОЛИШ ҲИСОВ- ВАРАҚЛАРИ</i>	<i>КА</i>
0211	Ер ободонлаштирилишининг эскириши	

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
0212	Лизинг шартномаси бўйича олинган асосий воситалар ободонлаштирилишининг эскириши	
0220	Бино, иншоотлар ва узатиш қурилмаларининг эскириши	
0230	Машина ва ускуналарнинг эскириши	
0240	Мебель ва анжомларнинг эскириши	
0250	Компьютер ускунаси ва ҳисоблаш техникасининг эскириши	
0260	Транспорт воситаларининг эскириши	
0270	Иш ҳайвонларининг эскириши	
0280	Қуп йиллик дарахтларнинг эскириши	
0290	Бошқа асосий воситаларнинг эскириши	
0299	Лизинг шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши	
03	ЛИЗИНГ ШАРТНОМАСИ БҲЙИЧА ОЛИНГАН АСОСИЙ ВОСИТАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
0310	Лизинг шартномаси бўйича олинган асосий воситалар	
04	НОМОДДИЙ АКТИВЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
0410	Патентлар, лицензиялар ва ноу-хау	
0420	Савдо маркалари, товар белгилари ва саноат намуналари	
0430	Дастурий таъминот	
0440	Гудвилл	
0450	Ташкилий харажатлар	
0460	Франшизалар	
0470	Муаллифлик ҳуқуқлари	
0480	Ер ва табиий ресурслардан фойдаланиш ҳуқуқлари	

Ҳисоб-варақлар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисобварақ тури
0490	Бошқа номоддий активлар	
05	НОМОДДИЙ АКТИВЛАР ЭСКИРИШНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	КА
0510	Патентлар, лицензиялар ва ноу-хаунинг эскириши	
0520	Савдо маркалари, товар белгилари ва саноат намуналарининг эскириши	
0530	Дастурий таъминотнинг эскириши	
0540	Гудвиллнинг эскириши	
0550	Ташкилий харажатларнинг эскириши	
0560	Франшизаларнинг эскириши	
0570	Муаллифлик ҳуқуқларининг эскириши	
0580	Ер ва табиий ресурслардан фойдаланиш ҳуқуқларининг эскириши	
0590	Бошқа номоддий активларнинг эскириши	
06	УЗОҚ МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
0610	Қимматли қоғозлар	
0620	Шуъба (авлод) корхоналарга инвестициялар	
0630	Қушма корхоналарга инвестициялар	
0640	Уюшган корхоналарга инвестициялар	
0650	Тобе жамиятларга инвестициялар	
0690	Бошқа узоқ муддатли инвестициялар	
07	ЎРНАТИЛАДИГАН УСКУНАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	КА
0710	Мамлакатимизнинг ўрнатиладиган ускуналари	
0720	Импорт ўрнатиладиган ускуналар	

Ҳисоб-варақ-лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи-собва-рақ тури
08	КАПИТАЛ ҚҶЙИЛМАЛАРНИ ҲИ-СОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
0810	Тугалланмаган қурилиш	
0820	Асосий воситаларни харид қилиш	
0830	Номоддий активларни харид қилиш	
0840	Асосий подани шакллантириш	
0890	Бошқа капитал қўйилмалар	
09	УЗОҚ МУДДАТЛИ ДЕБИТОРЛИК ҚАРЗЛАРИ ВА МУДДАТИ КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАРНИ ҲИ-СОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
0910	Олинган векселлар, узоқ муддатли қисми	
0920	Олишга доир лизинглар	
0930	Вақтдаги фарқлар буйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи	
0940	Муддати кечиктирилган бошқа узоқ муддатли харажатлар (келгуси даврлар харажатлари)	
0990	Бошқа узоқ муддатли дебиторлик қарзлари	
II ҚИСМ. ЖОРИЙ АКТИВЛАР		
2-БҶЛИМ. ТОВАР.МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР		
10	МАТЕРИАЛЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
1010	Ҳом ашё ва материаллар	
1020	Харид қилинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар	
1030	Ёқилғи	
1040	Эҳтиёт қисмлар	
1050	Қурилиш материаллари	
1060	Ем-хашак ва тўшамалар	
1070	Идиш ва идиш материаллари	
1080	Қайта ишлаш учун четга берилган материаллар	
1090	Бошқа материаллар	

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
11	БОҶУВДАГИ ВА БҶРДОҶИГА БО- ҶИЛАЁТГАН ҲАЙВОНЛАРНИ ҲИ- СОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
1110	Боқувдаги ва бурдоқига боқилаётган ҳайвонлар	
12	АРЗОН ВА ТЕЗ ЭСКИРУВЧАН БУ- ЮМЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИ- СОБВАРАҚЛАРИ	А
1210	Омбордаги арзон ва тез эскирувчан буюмлар	
~~1220~~	~~Фойдаланишдаги арзон ва тез эскирувчан буюмлар~~	
1230	Вақтинчалик (нотитул) иншоотлар	
13	АРЗОН ВА ТЕЗ ЭСКИРУВЧАН БУ- ЮМЛАРНИНГ ЭСКИРИШИНИ ҲИ- СОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	КА
1310	Арзон ва тез эскирувчан буюмларнинг эскириши	
14		
15	МАТЕРИАЛЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ ВА ХАРИД ҚИЛИШНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
1510	Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш	
16	МАТЕРИАЛЛАР ҚИЙМАТИДАГИ ЧЕТГА ЧИҚИШЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
1610	Материаллар қийматидаги четга чиқишлар	
17		
18		
19		
20	АСОСИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚ- ЛАРИ	А
2010	Асосий ишлаб чиқариш	

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
21	ЎЗИ ИШЛАБ ЧИҚАРГАН ЯРИМ ТАЙЁР МАҲСУЛОТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2110	Ўзи ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар	
22		
23	ЁРДАМЧИ ВА БОШҚА ИШЛАБ ЧИҚАРИШЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2310	Ёрдамчи ишлаб чиқариш	
2320	Бошқа ишлаб чиқаришлар	
24		
25	УМУМИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2510	Умумишлаб чиқариш харажатлари	
26	ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАГИ БРАКНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2610	Ишлаб чиқаришдаги брак	
27	НОКАПИТАЛ ИШЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2710	Вақтинчалик (титулли) иншоотларни барпо этиш	
2720	Вақтинчалик (нотитул) иншоотларни барпо этиш	
2790	Бошқа нокапитал ишлар	
28	ТАЙЁР МАҲСУЛОТНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2810	Омбордаги тайёр маҳсулот	
2820	Кургазмадаги тайёр маҳсулот	
29	ТОВАРЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
2910	Омбордаги товарлар	
2920	Чакана савдодаги товарлар	
2930	Кургазмадаги товарлар	
2940	Ижара буюмлари	

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
2950	Товар солинган ва буш идишлар	
2990	Бошқалар	
3-БЎЛИМ. КЕЛГУСИ ДАВРЛАР ХАРАЖАТЛАРИ ВА МУДДАТИ КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАР — ЖОРИЙ ҚИСМ		
30		
31	КЕЛГУСИ ДАВРЛАР ХАРАЖАТ- ЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБ- ВАРАҚЛАРИ	A
3110	Олдиндан тўланган ижара	
3120	Олдиндан тўланган хизматлар	
3190	Бошқа бунақланган харажатлар	
32	МУДДАТИ КЕЧИКТИРИЛГАН ХА- РАЖАТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ — ЖОРИЙ ҚИСМ	A
3210	Вақтдаги фарқлар буйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи	
3290	Бошқа муддати кечиктирилган харажатлар	
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
4-БЎЛИМ. ОЛИШГА ДОИР ҲИСОБВАРАҚЛАР		
40	ОЛИШГА ДОИР ҲИСОБВАРАҚ- ЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБ- ВАРАҚЛАРИ	A
4010	Харидорлар ва буюртмачилардан олишга доир ҳисобварақлар	
4020	Олинган векселлар — жорий қисм	
41	БЎЛИНМАЛАРДАН ОЛИШГА ДО- ИР ҲИСОБВАРАҚЛАРНИ ҲИСОБ- ГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	A

Ҳисоб-варақ-лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисоб-варақ-тури
4110	Алоҳида баланегга ажратилган бўлинмалардан олишга доир ҳисобварақлар	
42	ДАЪВОЛАР БҲЙИЧА ОЛИШГА ДОИР ҲИСОБВАРАҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
4210	Даъволар буйича олишга доир ҳисобварақлар	
43	МОЛ ЕТКАЗИБ БЕРУВЧИЛАР ВА ПУДРАТЧИЛАРГА БЕРИЛГАН БУНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
4310	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга ТМБ учун берилган бунаклар	
4320	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга узоқ муддатли активлар учун берилган бунаклар	
44	ХОДИМЛАРГА БЕРИЛГАН БУНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
4410	Меҳнатга ҳақ тўлаш буйича берилган бунаклар	
4420	Хизмат сафарларига берилган бунаклар	
4430	Умумхўжалик харажатларига берилган бунаклар	
4490	Ходимларга берилган бошқа бунаклар	
45	СОЛИҚЛАР ВА МАЖБУРИЙ ТЎЛОВЛАР БҲЙИЧА БУНАК ТЎЛОВЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
4510	Солиқлар буйича бунак тўловлари	
4550	Мажбурий тўловлар буйича бунак тўловлари	
46	БОШҚА ОПЕРАЦИЯЛАР БҲЙИЧА ХОДИМЛАРНИНГ ҚАРЗИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
4610	Кредитга сотилган товарлар буйича ходимларнинг қарзи	

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
4620	Берилган заёмлар буйича ходимлар- нинг қарзи	
4630	Моддий зарарни қоплаш буйича ходимларнинг қарзи	
4690	Ходимларнинг бошқа қарзлари	
47	УСТАВ САРМОЯСИ (ФОНДИ)ГА БАДАЛЛАР БҲЙИЧА МУАССИС- ЛАРНИНГ ҚАРЗИНИ ҲИСОВГА ОЛИШ ҲИСОВВАРАҚЛАРИ	А
4710	Устав сармоясн (фонди)га бадаллар буйича муассисларнинг қарзи	
48	ТУРЛИ ДЕБИТОРЛАРНИНГ ҚАР- ЗИНИ ҲИСОВГА ОЛИШ ҲИСОВ- ВАРАҚЛАРИ	А
4810	Лизинг буйича олишга доир жорий туловлар	
4820	Олишга доир фоизлар	
4830	Олишга доир дивидендлар	
4840	Роялти ва гонорарлар буйича олишга доир ҳисобварақлар	
4890	Бошқа шахсларнинг қарзи — жорий қисм	
49	ГУМОНЛИ ҚАРЗЛАР БҲЙИЧА РЕЗЕРВНИ ҲИСОВГА ОЛИШ ҲИСОВВАРАҚЛАРИ	КА
4910	Гумонли қарзлар буйича резерв	
5-БҲЛИМ. ПУЛ МАБЛАҒЛАРИ, ҚИСҚА МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ВА БОШҚА ЖОРИЙ АКТИВЛАР		
50	КАССАДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛА- РИНИ ҲИСОВГА ОЛИШ ҲИСОВ- ВАРАҚЛАРИ	А
5010	Миллий валютадаги пул маблағлари	
5020	Хорижий валютадаги пул маблағлари	
51	ҲИСОВКИТОВ ВАРАҒИДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ҲИСОВГА ОЛИШ ҲИСОВВАРАҚЛАРИ	А

Ҳисоб-варақлар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисобварақ тури
5110	Ҳисоб-китоб варағи	
52	ВАЛЮТА ҲИСОБВАРАҚЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
5210	Мамлакат ичидаги валюта ҳисобварақлари	
5220	Хориждаги валюта ҳисобварақлари	
53		
54		
55	БАНҚДАГИ МАХСУС ҲИСОБВАРАҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
5510	Аккредитивлар	
5520	Чек дафтарчалари	
5530	Бошқа махсус ҳисобварақлар	
56	ПУЛ ЭКВИВАЛЕНТЛАРИ ВА ЙЎЛДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
5610	Пул эквивалентлари (турлар буйича)	
5620	Йўлдаги пул маблағлари (турлар буйича)	
57	ЙЎЛДАГИ УТКАЗМАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
5710	Йўлдаги ўтказмалар (турлар буйича)	
58	ҚИСҚА МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
5810	Қимматли қогозлар	
5830	Берилган қисқа муддатли заёмлар	
5890	Бошқа жорий инвестициялар	
59	БОШҚА ЖОРИЙ АКТИВЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	А
5910	Бошқа жорий активлар	

Ҳисобварақлар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисобварақ тури
III ҚИСМ. МАЖБУРИЯТЛАР		
6-БЎЛИМ. ЖОРИЙ МАЖБУРИЯТЛАР		
60	МОЛ ЕТКАЗИБ БЕРУВЧИЛАР ВА ПУДРАТЧИЛАР ТЎЛАШИГА ДОИР ҲИСОБВАРАҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6010	Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар тўлашига доир ҳисобварақлар	
6020	Берилган векселлар	
61	БЎЛИНМАЛАР ТЎЛАШИГА ДОИР ҲИСОБВАРАҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6110	Алоҳида балансга ажратилган бўлинмалар тўлашига доир ҳисобварақлар	
62	МУДДАТИ КЕЧИКТИРИЛГАН МАЖБУРИЯТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ — ЖОРИЙ ҚИСМ	II
6210	Муддати кечиктирилган даромад	
6220	Солиқлар ва мажбурий туловлар буйича муддати кечиктирилган мажбуриятлар	
6230	Муддати кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)	
6240	Муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)	
6290	Муддати кечиктирилган бошқа мажбуриятлар	
63	ОЛИНГАН БЎНАКЛАР — ЖОРИЙЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6310	Харидор ва буюртмачилардан олинган бўнақлар	
6320	Акцияга обуначилар (жисмоний шахслар)дан олинган бўнақлар	
6390	Олинган бошқа бўнақлар	

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
64	БЮДЖЕТГА ТҶУЛОВЛАР БҶҲИЧА ҚАРЗНИ (ТУРЛАР БҶҲИЧА) ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6410	Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлар бўйича)	
65	СУГУРТА ВА БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ ТҶУЛОВЛАР БҶҲИЧА ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6510	Мулкӣй ва шахсий сугурта бўйича тўловлар	
6520	Ижтимоий сугурта бўйича тўловлар	
6530	Бюджетдан ташқари жамгармаларга тўловлар	
66	МУАССИСЛАРГА ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6610	Тулашга доир дивидендлар	
6620	Чиқиб кетаётган муассислардан уларнинг ҳиссаси бўйича қарз	
67	МЕҲНАТГА ҲАҚ ТҶУЛАШ БҶҲИЧА ХОДИМЛАР БИЛАН ҲИСОБКИТОБЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6710	Меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар	
6720	Депонентга ўтказилган меҳнат ҳақи	
68	ТУРЛИ КРЕДИТОРЛАРГА ҚАРЗ ВА ҲИСОБЛАБ ЁЗИЛГАН БОШҚА МАЖБУРИЯТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6810	Тулашга доир лизинг	
6820	Ҳисобланган фоизлар	
6830	Роялти ва гонорарлар бўйича қарз	
6840	Кафолатлар бўйича қарз	
6850	Тулашга доир узоқ муддатли қарз мажбуриятлари — жорий қисм	

Ҳисобварақлар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисобварақ тури
6860	Даъволар буйича тулашга доир ҳисобварақлар	
6870	Ҳисобдор шахслардан қарз	
6890	Бошқа мажбуриятлар	
69	ҚИСҚА МУДДАТЛИ БАНК КРЕДИТЛАРИ ВА БАНКДАН ТАШҚАРИ ЗАЁМЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
6910	Қисқа муддатли банк кредитлари	
6920	Банкдан ташқари тулашга доир облигациялар	
6930	Банкдан ташқари тулашга доир векселлар	
6940	Банкдан ташқари қисқа муддатли заёмлар	
6990	Бошқа кредит ва заёмлар	
7-БҮЛИМ. УЗОҚ МУДДАТЛИ МАЖБУРИЯТЛАР		
70	МОЛ ЕТКАЗИБ БЕРУВЧИЛАР ВА ПУДРАТЧИЛАР ТУЛАШИГА ДОИР ҲИСОБВАРАҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
7010	Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар тулашига доир ҳисобварақлар	
7020	Берилган векселлар	
71	БҮЛИНМАЛАРГА УЗОҚ МУДДАТЛИ ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
7110	Алоҳида балансга ажратилган булинмаларга узоқ муддатли қарз	
72	МУДДАТИ КЕЧИКТИРИЛГАН УЗОҚ МУДДАТЛИ МАЖБУРИЯТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
7210	Вақтдаги фарқлар буйича муддати кечиктирилган даромад (фойда) солиғи буйича мажбурият	
7220	Солиқ ва мажбурий тўловлар буйича муддати кечиктирилган мажбуриятлар	

Ҳисоб варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва рақ тури
7230	Облигациялар бўйича муддати кечиктирилган дисконтлар (чегирмалар)	
7240	Облигациялар бўйича муддати кечиктирилган мукофотлар (устамалар)	
7290	Бошқа муддати кечиктирилган мажбуриятлар	
73	ХАРИДОРЛАР ВА БУЮРТМАЧИ- ЛАРДАН ОЛИНГАН БУНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВА- РАҚЛАРИ	II
7310	Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бунақлар	
74	БОШҚА ШАХСЛАРГА УЗОҚ МУДДАТЛИ ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
7410	Бошқа шахсларга узоқ муддатли қарз	
75	УЗОҚ МУДДАТЛИ БАНК КРЕДИТ- ЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБ- ВАРАҚЛАРИ	II
7510	Узоқ муддатли банк кредитлари	
76	УЗОҚ МУДДАТЛИ ЗАЁМЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВА- РАҚЛАРИ	II
7610	Тулашга доир облигациялар	
7620	Тулашга доир векселлар	
7630	Тулашга доир лизинг — узоқ муддатли қисм	
7690	Тулашга доир бошқа узоқ муддатли ҳисобварақлар	
77	МАҚСАДЛИ МОЛИЯЛАШ ВА ҚАЙТАРИЛИШИ ЛОЗИМ БЎЛГАН ТУШУМЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
7710	Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумлар	
78		
79		

Ҳисоб- варақ- лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи- собва- рақ тури
9415	Меҳнатга ҳақ тўлаш фондидан ажратмалар	
9419	Бошқа савдо чиқимлари	
9420	МАЪМУРИЙ ХАРАЖАТЛАР	Т
9421	Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари	
9422	Меҳнатга ҳақ тўлаш фондидан ажратмалар	
9423	Умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни амортизациялаш харажатлари	
9424	Умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни ижарага бериш харажатлари	
9425	Умуммаъмурий мақсаддаги асосий воситаларни сугурталаш харажатлари	
9426	Умуммаъмурий мақсаддаги номоддий активларни амортизациялаш харажатлари	
9427	Юқори ташкilotларни тутиб туриш харажатлари	
9429	Бошқа маъмурий харажатлар	
9430	БОШҚА ОПЕРАЦИОН ХАРАЖАТЛАР	Т
9431	Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси бўйича зарар	
9432	Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси бўйича зарар	
9433	Бойликларнинг камомади ва шикастланиши бўйича харажатлар	
9434	Гумонли қарзлар бўйича харажатлар	
9439	Бошқа операцион харажатлар	
9440	КЕЛГУСИДА СОЛИҚ СОЛИНАДИГАН БАЗАДАН ЧИҚАРИЛАДИГАН ҲИСОБОТ ДАВРИ ХАРАЖАТЛАРИ (ХАРАЖАТЛАР ТУРЛАРИ БҮЙИЧА)	Т
9450	ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ ХУЖАЛИКЛАР	Т

Ҳисоб-варақлар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисобварақ тури
IV ҚИСМ. ҲЗИНИНГ САРМОЯСИ		
8-БҮЛИМ. САРМОЯ, ФҲЙДА ВА ЗАХИРАЛАР		
80		
81		
82		
83		
84		
8510	УСТАВ САРМОЯСИ (ФОНДИ)НИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
~~8511~~	~~Оддий акциялар~~	
8512	Имтиёзли акциялар	
8513	Пай ва улущлар	
8520	ҚҲШИЛГАН САРМОЯНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
8521	Эмиссия даромади	
8522	Устав сармоясини шакллантириш вақтида курсдаги фарқ	
8523	Бепул олинган мол-мулк	
8530	ЗАХИРА САРМОЯСИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
8531	Активларни қайта баҳолаш буйича тузатишлар	
8532	Захира сармоясини	
86	СОТИБ ОЛИНГАН ҲЗ АКЦИЯЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	КII
8610	Сотиб олинган Ҳз оддий акциялари	
8620	Сотиб олинган Ҳз имтиёзли акциялари	
87	ТАҚСИМЛАНМАГАН ФҲЙДА (ҚОПЛАНМАГАН ЗАРАР)НИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	II
8710	Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдасини (қопланмаган зарари)	
8720	Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)	

Ҳисоб-варақ-лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи-собва-рақ тури
88	ГРАНТЛАР ВА СУБСИДИЯЛАР (САРМОЯ)НИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	П
8810	Грантлар ва субсидиялар (сармоя)	
89	КЕЛГУСИ ХАРАЖАТЛАР ВА ТҶ-ЛОВЛАР ЗАХИРАЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВА-РАҚЛАРИ	П
8910	Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари	
V ҚИСМ. МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАРНИ ШАҚЛЛАНТИРИШ ВА ИШЛАТИШ		
9-БҶЛИМ. ДАРОМАДЛАР ВА ХАРАЖАТЛАР		
90	АСОСИЙ (ОПЕРАЦИОН) ФАОЛИ-ЯТДАН ДАРОМАДЛАРНИ ҲИСОБ-ГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9010	Тайёр маҳсулотни сотишдан даромадлар	
9020	Товарларни сотишдан даромадлар	
9030	Ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатишдан даромадлар	
9035	Сотилган товарларни қайтариш ва чегирмалар	
91	СОТИЛГАН МАҲСУЛОТ ТАННАР-ХИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБ-ВАРАҚЛАРИ	Т
9110	Сотилган тайёр маҳсулот таннархи	
9120	Сотилган товарлар таннархи	
9130	Сотилган ишлар ва хизматлар таннархи	
9140	Харид қилиш/сотиб олиш (ўқув мақсадлари учун захира қилинган)	
9150	ТМЗ бўйича тузатишлар (ўқув мақсадлари учун захира қилинган)	

Ҳисоб-варақ-лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳи-собва-рақ тури
92	АСОСИЙ ВОСИТАЛАР ВА БОШҚА АКТИВЛАРНИНГ СОТИЛИШИ ВА БОШҚА ЧА РЕАЛИЗАЦИЯСИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБ-ВАРАҚЛАРИ	Т
9210	Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси	
9220	Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализацияси	
93	АСОСИЙ ФАОЛИЯТДАН БОШҚА ДАРОМАДЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9310	Асосий воситаларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда	
9320	Бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясидан фойда	
9330	Ундирилган пенялар, жарималар, неустойкалар	
9340	Ўтган йиллар фойдалари	
9350	Рента даромади ва ёрдамчи хизматлардан даромадлар	
9360	Кредиторлик ва депонентлик қарзини ҳисобдан чиқаришдан даромадлар	
9370	ТМЗни қўшимча баҳолаш	
9380	Қайтариб олинмайдиган молиявий ёрдам	
9390	Бошқа операцион даромадлар	
94	ДАВР ХАРАЖАТЛАРИНИ ҲИСОБ-ГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9410	СОТИШ БҶЙИЧА ХАРАЖАТЛАР	Т
9411	Сақлаш ва ташиш харажатлари	
9412	Реклама ва сотишга ёрдамлашиш харажатлари	
9413	Ўраб-жойлаш, қайта навларга ажратиш ва идиш харажатлари	
9414	Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари	

Хисоб-варақлар №	Хисобварақлар номи	*Хисобварақ тури
95	МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТДАН ДАРОМАДЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9510	Роялти ва сармоя трансферидан даромадлар	
9520	Дивидендлар кўринишидаги даромадлар	
9530	Фоизлар кўринишидаги даромадлар	
9540	Курсдаги фарқдан даромадлар (мусбат)	
9550	Лизинг шартномаси бўйича мол-мулкни топширишдан даромадлар	
9560	Қимматбаҳо қогозларга қўйилган маблағларни қайта баҳолашдан даромадлар	
9590	Молиявий фаолиятдан бошқа даромадлар	
96	МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТ БЎЙИЧА ХАРАЖАТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9610	Фоизлар кўринишидаги харажатлар	
9620	Курсдаги фарқдан зарарлар	
9630	Қимматли қогозларни чиқариш ва тарқатиш харажатлари	
9690	Молиявий фаолиятдан бошқа харажатлар	
97	ФАВҚУЛОДДА ФЙДАЛАР (ФАВҚУЛОДДА ЗАРАРЛАР)НИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9710	Фавқулодда фойдалар	
9720	Фавқулодда зарарлар	
98	ФЙДАНИ СОЛИҚЛАР ВА ЙИГИМЛАРНИ ТЎЛАШ УЧУН ИШЛАТИШНИ ҲИСОБГА ОЛИШ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ	Т
9810	Даромад (фойда) солигининг тўланиши	

Ҳисоб-варақ-лар №	Ҳисобварақлар номи	*Ҳисоб-варақ тури
9820	Йигимлар ва бошқа мажбурий ажратмалар	
9890	Бошқа ажратмалар	
99	ПИРОВАРД МОЛИЯВИЙ НАТИЖА	Т
9900	Пировард молиявий натижа	
БАЛАНСДАН ТАШҚАРИ ҲИСОБВАРАҚЛАР		
001	Ижарага олинган асосий воситалар	3
002	Масъулиятли сақлаш учун қабул қилинган товар-моддий бойликлар	3
003	Қайта ишлаш учун қабул қилинган материаллар	3
004	Комиссияга қабул қилинган товарлар	3
005	Монтаж учун қабул қилинган ускуналар	3
006	Қатъий ҳисобдаги бланклар	3
007	Тўловга ноқобил дебиторлар қарзининг зарар сифатида ҳисобдан чиқарилиши	3
008	Олинган мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш	3
009	Берилган мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш	3
010	Молиявий лизинг шартномаси буйича топширилган асосий воситалар	3
011	Мол-мулкни қўшимча баҳолаш (нархини тушириш) суммаси	3

* Ҳисобварақлар актив, пассив, контр-актив ва контр-пассив ҳисобварақларга бўлинади.

МУНДАРИЖА

7-боб. Келгуси даврлар харажатлари ва муддати кечиктирилган харажатлар— жорий қисм.....	3
7.1. Келгуси даврлар харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	3
7.2. Муддати кечиктирилган харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари — жорий қисм	4
8-боб. Олишга доир ҳисобварақлар	8
8.1. Олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	9
8.2. Алоҳида балансга ажратилган булинмалардан олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	11
8.3. Даъволар бўйича олишга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	12
8.4. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бунакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	14
8.5. Ходимларга берилган бунакларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	15
8.6. Солиқлар ва мажбурий туловлар бўйича бунак туловчиларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	18
8.7. Бошқа операциялар бўйича ходимлар қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	19
8.8. Устав сармоясига (фондига) бадаллар бўйича муассислар қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	23
8.9. Турли дебиторларнинг қарзини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	24

8.10. Гумонли қарзлар бўйича захирани ҳисобга олиш ҳисобварақлари	26
9-боб. Пул маблағлари, қисқа муддатли инвестициялар ва бошқа жорий активлар	28
9.1. Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	29
9.2. Ҳисоб-китоб варағида пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	44
9.3. Валюта ҳисобварағида пул маблағларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	66
9.4. Банкда махсус ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	67
9.5. Пул эквивалентлари ва йўлдаги маблағларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	77
9.6. Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	79
9.7. Бошқа жорий активларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	82
10-боб. Жорий мажбуриятлар.....	83
10.1. Алоҳида балансга ажратилган бўлинмаларда тўлашга доир ҳисобварақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	87
10.2. Муддати кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари — жорий қисм	88
10.3. Олинган жорий тўловларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	91
10.4. Бюджетга тўловлар бўйича қарзни (солиқ турлари бўйича) ҳисобга олиш ҳисобварақлари	93
10.5. Суғурта ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар бўйича қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	93
10.6. Муассисларга қарзни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	95

Мундарижа

10.7. Меҳнатга ҳақ тулаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	96
10.8. Турли кредиторларга қарзлар ва бошқа ҳисоблаб ёзилган мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	98
10.9. Қисқа муддатли банк кредитлари ва банкдан ташқари заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	102
11-боб. Узоқ муддатли мажбуриятлар...	106
11.1. Бўлинмаларга узоқ муддатли қарз-ни ҳисобга олиш ҳисобварақлари.....	109
11.2. Муддати кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	110
11.3. Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнақларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	113
11.4. Бошқа шахслардан узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	114
11.5. Узоқ муддатли кредитларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	115
11.6. Узоқ муддатли заёмларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	116
11.7. Мақсадли молиялаш ва қайтарилиши лозим бўлган тушумларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	119
12-боб. Сармоя, фойда ва захиралар	121
12.1. Қўшилган сармойани ҳисобга олиш ҳисобварақлари	126
12.2. Захира сармойасини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	128
12.3. Сотиб олинган ўз акцияларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	131

12.4. Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар)ни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	132
12.5. Грант ва субсидиялар (сармоя)ни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	134
12.6. «Келгуси харажатлар ва тўловлар захиралари» ҳисобварағи	135
13-боб. Даромад ва харажатлар.....	137
13.1. Сотилган маҳсулот таннархини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	143
13.2. Асосий воситалар ва бошқа активларнинг сотилиши ва бошқача реализациясини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	147
13.3. Асосий фаолиятдан бошқа даромадларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари.....	150
13.4. Давр харажатларини ҳисобга олиш ҳисобварақлари	153
13.5. Молиявий фаолиятдан даромадларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари.....	164
13.6. Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари.....	166
13.7. Фавқулодда фойдалар ва зарарларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари.....	168
13.8. Солиқ ва йиғимларни тўлаш учун фойдани ишлатишни ҳисобга олиш ҳисобварақлари	169
13.9. Пировард молиявий натижани ҳисобга олиш ҳисобварақлари	170

Илова

2002 йилдан бошлаб бухгалтерия ҳисоби янги ҳисобварақлар режасининг жорий этилиши муносабати билан проводкалар вариантлари	172

2002 йилдан бошлаб жорий этиладиган хўжалик юритувчи субъектлар молия-хўжалик фаолияти бухгалтерия ҳисобининг янги ҳисобварақлар режаси	321

ҚҰШИМЧА ЁЗУВЛАР УЧУН

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

Қўшимча ёзувлар учун

ҚУШИМЧА ЁЗУВЛАР УЧУН

ҚУШИМЧА ҒЗУВЛАР УЧУН

ҚУШИМЧА ЁЗУВЛАР УЧУН

ҚУШИМЧА ҒЗУВЛАР УЧУН

ҚУШИМЧА ҒЗУВЛАР УЧУН

ҚУШИМЧА ЁЗУВЛАР УЧУН

“СОЛИҚЛАР ВА БОЖХОНА ХАВАРЛАРИ” ГАЗЕТАСИ
КУТУВХОНАСИ

2002 ЙИЛДАН ЖОРИЙ ЭТИЛАДИГАН
ҲИСОБВАРАҚЛАР ЯНГИ
РЕЖАСИ АСОСИДА ҚОРХОНАЛАРДА
БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ

Маълумот берувчи қўлланма

2-қисм

4-чиқарилиш

Русчадан таржима қилинган.

Менежер Б. С. Муслимов

Босишга берилди 05.12.2001 й.
Ҳажми 22,0 б.т. Бичими 84x108^{1/32}
Адади 1000 нусха. Буюртма № К-9015

Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси» нашриёт уйи
Тошкент ш., Махтумқули, 1.

Ижарадаги Тошкент матбаа комбинатида босилди.
Тошкент ш., Навоий, 30.